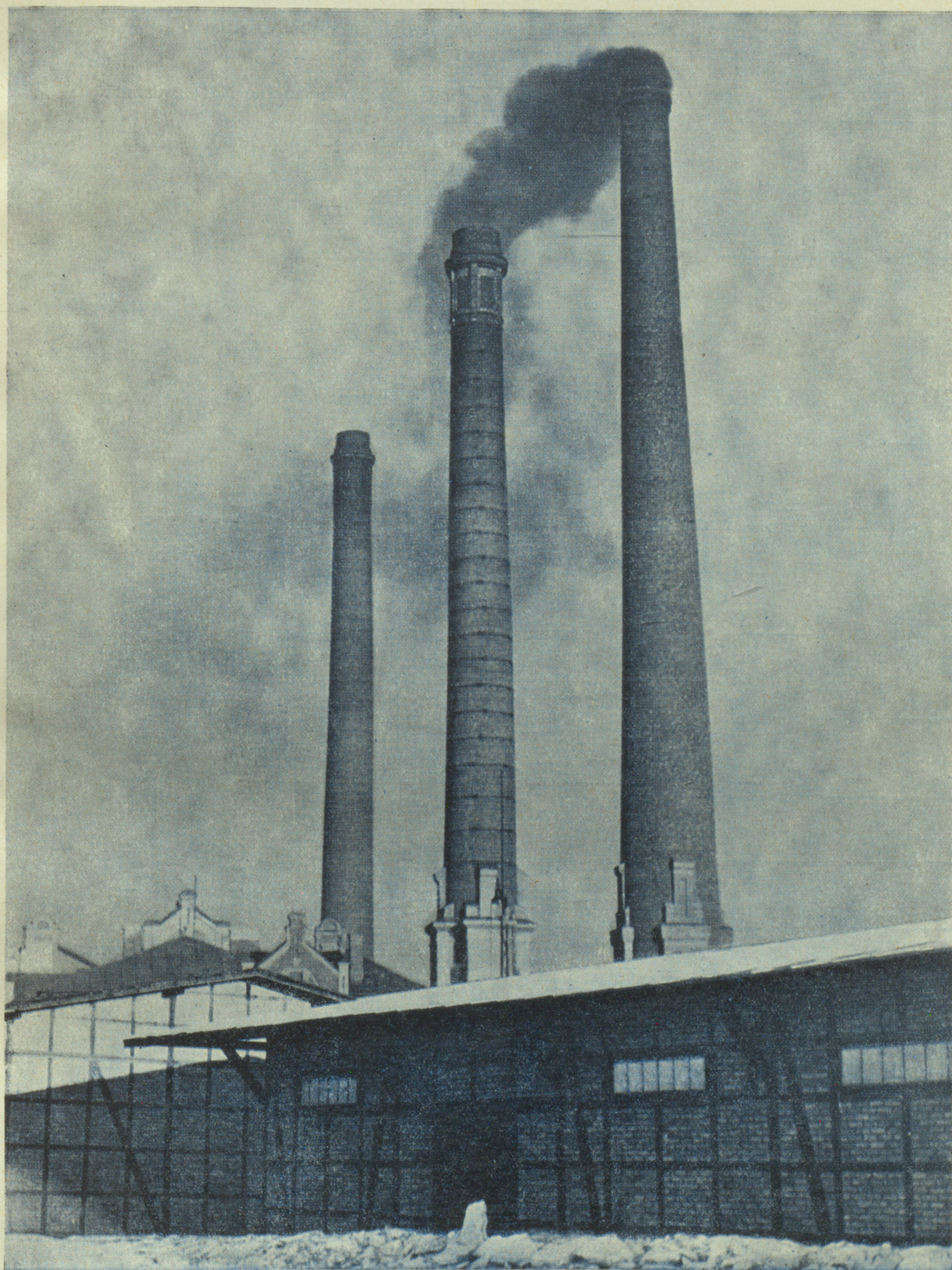
16. GADA GĀJUMS

AIZSARGS

FABRIKAS STRĀDĀ

1938. GADS

2. BURTNĪCA

SATURS

Lpp.

Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis. **Draudzīgā aicinājuma gada dienā** . . . 82

VISPĀRĒJĀ DAĻA

A. Zalts. **Latvijas rūpniecības attīstība** 83
A. Kroders. **Uz jauna pamata** 86
Prof. T. Celms. **Valsts un sabiedrības attiecības** 89
Ārsts-pltn. A. Bergs. **Kopsim un sargāsim veselību** 98

MILITĀRĀ DAĻA

Cand. hist. R. Malvess. **Latviešu kaŗa nometne XIII gadsimtā** 102
Kapteinis Gredzens. **Pozicija** 104
Pltn. K. Vidiņš. **Kaujas apmācība.** (Turpinājums) 106
Ams. **Idejas un fakti ārvalstu aizsardzībā** 109

LITERĀRĀ DAĻA

Ēriks Raisters. **Abrenes gals.** (Dzejolis) 111
Voldemārs Kārkliņš. **Gauru līcis.** (Godalgots) 112
Aīda Niedra. **Atnācējs** 116
Roberts Lukss. **Baltie izlūki** 123
O. Svenne. **Kā vecie latgalieši parego laiku** 125

AIZSARGU UN AIZSARDŽU DZĪVE

Aizsargu organizācijas 1937. gada darbs. 126
Aizsargu šaušanas sasniegumi 1937. gadā 127
Chronika 129
Čiv-čiv. **Ainas no aizsargu dzīves** 134

BIBLIOGRAFIJA UN MĀKSLA

Alfonss Francis. **Aīda Niedra — dzimtenes novada tēlotāja.** 135
A. Francis, P. Norvilis, Vold. Upenieks, Anšlavs Eglītis. **Apskati un recenzijas** 136

ĀRZEMES UN ĀRPOLĪTIKA

T. Veicherts. **Mēneša apskats** 140
Lietuva un Igaunija svin 20 gadu pastāvēšanu 141

MANA MĀJA

Informācija un ierosinājumi 142
G. Varkale. **Vilnas šķiedra un tās apstrādāšana** 142

SPORTS

R. Dekšenieks. **Slēpju uzglabāšana** 143

ŠACHS

K. Bētiņa vadībā 145

HUMORS

Ludvigs Šanteklers. **Februāŗa saulītē** 146
Ačuks. **Bērīši rikšo...** 146
E. Rirdans. **Vieglās laukartilerijas apmācību reglaments illūstrācijās** . . . 147

MAZAJIEM LASĪTĀJIEM

A. Silgaile. **Nazītis** 148
E. R. un L. Š. **Raugi — abrā ķeŗ peli draugi** 148

Uz vāka: E. Rirdana uzņēmums — **Fabrikas strādā.**

Žurnāls «AIZSARGS» iznāk ik mēneša 15. dienā

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,—. Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, «Žurnāls Aizsargs», pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija un izdevniecība** atrodas: Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 33. Tālr. 9-3-1-1-9. **Darba laiks:** darbdienās no pulksten 8,30—15,30, sestd. no 8,30—13.

1938. GADS
16.
G. GĀJUMS

AIZSARGS

2. (176.)
BURTNĪCA
15. FEBRUĀRIS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

Pār fabriku ēkām stāv cilvēks, kas strādā pie mašīnām.
Kārlis Ulmanis.

Draudzīgā aicinājuma gadadienā

Šodien paiet trīs gadi, kopš tautā atskanējis mans draudzīgais aicinājums — atcerēties savu pirmo skolu, rasdams jo dziļu atbalsi visplašākās iedzīvotāju aprindās. Tūkstošiem un atkal tūkstošiem sirdis ir iesilušas pirmo skolas dienu atcerē un viņi ir apveltījuši savu skolu gan gara mantām, grāmatām, gleznām, mācības līdzekļiem, gan iekārtas priekšmetiem un piederumiem.

Mans sirsnīgs paldies it visiem čaklajiem dāvinātājiem un mana aicinājuma paklausītājiem, kas ar savu dzīvo atsaucību ir kaisījuši vērtīgu sēklu mūsu kopējā kultūrālā darba druvā — sēklu, kuŗa dīgs un augļus nesīs. Ka šī sēkla patiešām dīgs un augļus nesīs Latvijas mūžības garam, to vēsta neskaitāmie skolu jaunatnes un audzinātāju pateicības raksti, no visiem mūsu dzimtās zemes novadiem, kuŗos izskan sajūsma, prieks un karsta apņēmība augt Latvijai, mūsu Latvijai.

«Draudzīgais aicinājums mūsu apcirkņos sabēris tik daudz zelta graudu grāmatu . . .» raksta kāda Zemgales skola. «Mēs centīsimies būt šo veltu cienīgi . . . Solām ziedot savas sirdis un rokas darbam, kas ceļ mūsu tautas un Tēvzemes godu.» — «Bijušie skolēni ar cienību atzīmēja savu pirmo skolu. Tas liek tagadējiem skolēniem ar lielāku nopietnību raudzīties uz savu pienākumu skolā. Sirdis ir silušas . . .» (Vidzemes skolas). «Mēs smelsimies atziņas no saņemtajām grāmatām un tās mums palīdzēs izaugt stipriem tautas un Tēvzemes mīlestībā. . .» — (Kurzemes skola). «Tūkstošiem grāmatu mazajo un lielajo lasītāju rokās veido latvju tautas garu . . .» — «Apsolāmies mācīties, lai darbs būtu veltīts Latvijas kultūras varenībai.» (Latgales skolas).

Bet vēl ir skolas, savu bijušo audzēkņu aizmirstas vai novārtā atstātas skolas, bet kas līdzīgi citām ir veltes pelnījušas.

Neatstāsim tās nepelnīti pabērnu lomā, bet ļausim mūsu sirdīm iesilt un iedegties ilgās un tieksmēs atpakaļ uz dzimto pagastu, uz dzimto pusi.

Gŗūti to iedomāt, bet varbūt tomēr ir vēl kāds, kuŗa sirds ir auksta palikusi. Ēna aiz viņa top gaŗāka un gaŗāka, jo liels ir to skaits, kas savu pirmo soklu apdāvinājuši ne tikai vienu reizi, bet jau reizes divas un trīsas.

Neaizmirsīsim, ka grāmata un skola savstarpēji papildinās un ir nedalāmi saistītas ar tautas kultūru un mūžīgo vērtību radīšanu.

Tāpēc dāvāsim saturīgas un vērtīgas grāmatas.

Neaizmirsīsim, ka skolas pārdzīvojumi un skolā gūtie iespaidi, varbūt neapzināti, bet jo neizdzēšami un paliekoši iegulstas mūsu apziņā.

Tāpēc gādāsim, lai šie iespaidi būtu arvien jo skaisti un ar skolas laiku saistītos mūsu jaunās paaudzes gaišākās atmiņas.

Tāpēc gādāsim, kā un kur katrs varēdams, lai Latvijas skola patiesi būtu tā kultūras svētnīca, kas aicina, mudina, gatavo un stiprina mūsu tautas dēlus un meitas cēliem darbiem Tēvzemes labā.

Gādāsim, lai draudzīgā aicinājuma druva patiesi augtu kuplumā un zelta briedumā.

Lieli augdami uzticībā Latvijai, paliksim uzticīgi un pateicīgi savai dzimtai pusei.

Kārlis Ulmanis,
Valsts un Ministru Prezidents.

1938. gada 28. janvārī.

V I S P Ā R Ē J Ā   D A Ļ A

Alberts Zalts,
LTRK ģenerālsekretārs

Latvijas rūpniecības attīstība

Lai gan Latvijas saimnieciskā struktūrā ir pārsvarā agrārvalsts pazīmes, rūpniecība starp pārējām saimnieciskās dzīves nozarēm ieņem arvien svarīgāku vietu, kaut arī tās attīstība uzrāda dažas īpatnības

Rūpniecības pieaugošo nozīmi Latvijas tautsaimniecībā vispirms rāda skaitļi par rūpniecībā nodarbinātām personām un rūpniecības lomu tautas ienākumā, ieskaitot arī sīkrūpniecības un amatniecības uzņēmumus.

Nodarbināto personu skaita ziņā rūpniecība pēc lauksaimniecības ieņem pirmo vietu. Pēckara gados novērojama diezgan strauja rūpniecībā nodarbināto personu % palielināšanās. 1920. g. rūpniecībā strādāja 6,6% no visiem nodarbinātiem, 1925. g. — 11,1%, 1930. g. — jau 13,5%. Tai pašā laikā lauksaimniecībā nodarbināto % samazinājies no 79.5% 1920. g. uz 68.3% 1925. g. un 66,2% 1930. g. (1897. g., kad Baltijā sākās straujais rūpniecības uzplaukums, Latvijas teritorijā rūpniecībā nodarbināto % bija 19,8, lauksaimniecībā — 44,8%).

Arī tautas ienākumu ziņā rūpniecība stāv pirmā vietā pēc lauksaimniecības. Pēdējos gados rūpniecības dotie ienākumi, kā rāda Valts statistiskās pārvaldes izdarītie aprēķini, kā absolūti, tā relātīvi strauji auguši.

Rūpniecības loma tautas ienākumos:

Gads	Tautas ienākumi milj. Ls	Ienākumi no rūpniecības milj. Ls	% no visa ienākuma
1933.	895,7	174,5	19,5
1934.	961,0	219,9	22,9
1935.	980,9	239,0	24,5

Divu gadu laikā ienākumi no rūpniecības pavairojušies par 64,5 milj. Ls vai par 37% pret vispārējo tautas ienākumu pieaugumu par 85,2 milj. Ls vai par 9,5%. Tam sakars ar rosību, kādu rūpniecība uzrāda pēdējos gados. Sākot ar 1932. gadu, kad Latvijas rūpniecība pārdzīvoja vislielāko krizi, tā strauji paplašinājusies. — 1935. g. rūpniecības uzņēmumos*) nodarbināto personu skaits, salīdzinot ar 1932. g., audzis par apm. 32.000 vai par 52%, ražojumu vērtība tai pašā laikā augusi par apm. 120 milj. Ls vai par 42%. Par rūpniecības paplašināšanos liecina arī ārējās tirdzniecības skaitļi: jēlvielu un pusfabrikātu imports audzis no 39,3 milj. Ls 1933. g. uz 51,1 milj. Ls 1936. g.; vairumā no 687.000 t uz 974.000 t; fabrikātu eksports tai pašā laikā audzis vērtībā no 18,3 milj. Ls uz 27,6 milj. Ls, bet vairumā no 52.400 t un 76.000 t.

Kādi apstākļi ietekmējuši Latvijas rūpniecības attīstību? — Izdevīgais ģeografiskais stāvoklis, ērtie ūdens un sauszemes satiksmes ceļi, kas saistīja Latviju ar Vakareiropu un Krieviju, tāpat augsti kvalificētais un produktīvais darba spēks, kāds bija atrodams starp vietējiem iedzīvotājiem, jau 19. g. s. beigās pievilka ārzemju kapitālus rūpniecības uzņēmumu dibināšanā; šo procesu veicināja arī toreizējā Krievijas muitu politika — augstās ievedmuitas.

Svarīgākās rūpniecības nozares, kurās atradās arī lielākie uzņēmumi, bija: metalrūpniecība (sevišķi mašīnu būvniecība), ķīmiskā rūpniecība, tekstilrūpniecība, keramikas, akmeņu izstrādājumu un saistošu vielu rūpniecība (porcelāna un fajansa fabrikas, kaļķu un ķieģeļu cepļi) un kokrūpniecība. Šais 5 nozarēs 1910. g. bija saistīti 455 uzņēmumi (58%) ar 73.522 strādniekiem (79%); 1935. g. šais pašās nozarēs uzņēmumu skaits bija audzis 5-kārtīgi — uz 2.226, strādnieku skaits, turpretim, samazinājies uz 47.079 (60,1% no visiem rūpniecības strādniekiem).

Pasaules karš un ar to saistītie notikumi (rūpniecības uzņēmumu evakuācija, okupācijas varas saimniecība, iedzīvotāju bēgļu gaitas u. c.) galīgi iznīcināja rūpniecību kā Rīgā, tā provincē un nodibinoties Latvijas valstij, darbs bija jāsāk pilnīgi no jauna. Traucējošie apstākļi rūpniecības sekmīgai atjaunošanai bija: 1) kapitālu trūkums, 2) šaurais vietējais tirgus, 3) darba spēka trūkums (iedzīvotāju % pilsētās bija slīdējis no 40.3 — 1914. g. uz 23,8 — 1920. g.). Tikai pamazām rūpniecība izveidojās un piemērojās jaunajiem apstākļiem.

Pirmajos valsts neatkarības gados rūpniecība veidojās ar valsts materiālu pabalstu un rūpniecībai labvēlīgu tirdzniecības politiku. Vēlākos gados, līdz pat saimnieciskai krizei rūpniecības attīstība veidojās jau lielā mērā patstāvīgi, pamazām iekaŗojot sev stāvokli vietējā tirgū.

Latvijas rūpniecības attīstībā, sevišķi pēdējos gados, vērojamas šādas raksturīgas parādības:

1. sīko uzņēmumu skaita pieaugums,
2. ražošana vietējam tirgum, un
3. to nozaŗu izveidošanās, kurām pašu zemē dabīgs pamats — vietējās izejvielas un piemērots darba spēks.

Pilsētu iedzīvotāju skaits, tāpat iedzīvotāju biezums (30 iedz. uz km²) nosprauž rūpniecības attīstībai robežas darba spēka ziņā: saistot rūpniecībā visas darba spēka rezerves, rodas grūtības lauksaimniecībai, kuŗa cīnās ar laukstrādnieku trūkumu.

Pārmaiņas pilsētu iedzīvotāju skaitā no 1925. — 1935. g. g. 1000-os.

	Valsts iedzīv. skaits	Pilsētu iedzīv. skaits	No tiem Rīgā	Pilsētu iedzīv. %	No tiem Rīgā
1925.	1.844,8	633,6	337,7	34,3	18,3
1930.	1.900,0	693,9	377,9	36,5	19,9
1935.	1.950,5	710,6	385,1	36,4	19,7

Ārzemju tirgu sašaurināšanās krizes gados un importa ierobežojumi radīja izdevīgus apstākļus vietējā tirgus iekaŗošanā, — šaurā tirgus dažādās vaja-

*) Gadskārtējai statistikai padoti rūpniecības uzņēmumi ar vismaz 5 strādniekiem, vai ar mēchanisko dzinējspēku.

dzības savukārt sekmēja sīko uzņēmumu attīstību. Uzņēmumu mazie apmēri un plašās iespējas pievērsties vietējam tirgum gan lielā mērā pasargāja rūpniecību no krizes smagajām sekām: — importa ierobežojumu aizsargāti varēja pastāvēt ne tikai esošie uzņēmumi, bet dibinājās arī daudzi jauni uzņēmumi agrāk ievesto preču atvietošanai.

Sīko uzņēmumu nozīmes pieaugums ir raksturīga parādība Latvijas rūpniecības attīstībā. Uzņēmumu skaits ar 1 — 49 nodarbinātiem strādniekiem audzis no 453 — 1910. g. uz 5.025 — 1935. g., t. i. apm. 11-kārtīgi, turpretim, uzņēmumi, kas nodarbina 50 un vairāk strādniekus, samazinājušies skaitā no 329 uz 287, resp. no 42,1 uz 5,4% no visiem uzņēmumiem. Arī pēc nodarbināto strādnieku skaita sīko uzņēmumu svars audzis un 1935. g. tie nodarbina 35,9% no visiem rūpniecības strādniekiem pret 10.3% 1910. gadā. Gala rezultātā laikā no 1910. — 1935. g. uzņēmumu skaits audzis apmēram 7 reiz, strādnieku skaits, turpretim, samazinājies par vairāk kā 15.000 — par 16%. Viss tas liecina, ka Latvijas rūpniecībai lielo uzņēmumu virzienā ir vēl ievērojamas attīstības iespējas.

Uzņēmumu skaita lielais pieaugums pēdējos gados gan izskaidrojams ne tik daudz ar jaunu uzņēmumu dibināšanu, cik ar atsevišķu uzņēmumu pārkārtošanu: palielinot strādnieku skaitu virs 4, vai ievedot mēchanisko dzinējspēku, uzņēmumi tiek fiksēti gadskārtējā rūpniecības statistikā. — Spilgts izņēmums ir dažas rūpniecības nozares — metalapstrādāšana un mašīnrūpniecība, tekstilrūpniecība, pārtikas un garšvielu rūpniecība, apģērbu, apavu, tualetes un galanterijas piederumu rūpniecība un būvdarbība. Laikā no 1929. — 1935. g. šais nozarēs nākuši klāt vairāk kā 1.500 uzņēmumi (65,6% no pieauguma) un nodarbināto personu skaits audzis par apm. 20.800 (90.4% no visa pieauguma). Šo nozaru attīstībai ir sakars vai nu ar vispārēju saimnieciskās dzīves rosību vai ar uzplaukumu lauksaimniecībā. Pirmās parādības ietekmē visstraujāko attīstību uzrāda elektrotechniskā rūpniecība, atslēdznieku un mēchaniskās darbnīcas, kokvilnas, mākslīgā zīda un vilnas rūpniecība, būvuzņēmumi un tiltu un ceļu izbūves uzņēmumi. — Pie lauksaimniecības ietekmētiem uzņēmumiem skaitās, starp citu, lauksaimniecības mašīnu fabrikas, linu rūpniecības uzņēmumi, maiznīcas, gaļas un zivju konservu fabrikas, piena produktus apstrādājošie uzņēmumi un cukurfabrikas. — Pie šāda iedalījuma pārmaiņas uzņēmumu skaitā un nodarbinātās personas sadalās šādi:

1. grupā + 730 uzņ. ar 13.000 nodarbinātām personām
2. „ + 470 „ „ 6.200 „ „

+ 1200 uzņ. ar 19.200 nodarbinātām personām (= apm. 87% no visā rūpniecībā nodarbināto personu pieauguma).

Sacītais liecina, ka Latvijas rūpniecības attīstība pēdējos gados ar maz izņēmumiem ir cieši saistīta ar pārmaiņām visā valsts saimnieciskā dzīvē. Rūpniecības attīstībai ciešs sakars ar augstāka dzīves standarta izveidošanos, ar lauksaimniecības uzplaukumu un cieņu pret pašu zemes ražojumiem.

Rūpniecības uzplaukums, sevišķi nozarēs, kurām ir dabīgs pamats, liecina par tās veselīgu attīstību; lieluzņēmumu virzienā tai paliek gan vēl lielas veidošanās iespējas. Rūpniecības tālākai attīstībai labvēlīgs moments ir 1936. gadā izvestā valūtas reforma: ar to rūpniecībai daudzās nozarēs radušās jaunas konkurences iespējas, cerība iekarot jaunus tirgus.

Lai gan Latvijas ārējā tirdzniecībā pārsvars ir jēlvielu un pusfabrikātu eksportam un fabrikātu importam, lielu daļu no fabrikātu importa Latvija samaksā ar rūpnieciskās ražošanas procesā uzlabotiem lopkopības produktiem. Piemēram, laikā no 1929. — 1935. g. sviests un bekons ir sedzis caurmērā 47,6% no fabrikātu importa vērtības (34,7 — 76,3% atsevišķos gados); pieskaitot šeit vēl zivju konservu, cukura un saldumu eksportu, vietējās rūpniecības loma ārējās tirdzniecības regulēšanā kļūst vēl redzamāka.

1935. g. no 26/VI — 9/VII Latvijā pirmo reizi un pirmo reizi arī Baltijas valstīs izdarīja vispārēju rūpniecības un amatniecības uzņēmumu skaitīšanu, ievācot ziņas par ikvienu ražošanai organizētu saimnieciski technisku vienību. Skaitīšanā visā valstī tika reģistrēti 49.774 rūpniecības un amatniecības uzņēmumi:

	Uzņēmumu skaits	%	Nodarbin. pers. sk.	%	Produkcijas brutto vērtība milj. Ls	%
Sīkrūpniecība un amatniecība .	41.096	82,6	54.827	33.8	50,0	10,5
Rūpniecība*) .	8.678	17,4	107.382	66.2	426,0	89.5
Kopā	49.774	100,0	162.209	100,0	476,0	100,0

Pirmajā grupā savukārt ir pārsvarā sīkie uzņēmumi: 35.300 uzņēmumi (86%) ir bez algotiem strādniekiem vai ar līdzstrādājošiem ģimenes locekļiem (3.800) un tikai ap 1000 uzņēmumos ir 3 vai 4 algoti strādnieki.

*) Aptver līdz šim kontrolētos uzņēmumus, apm. 1.800 labības kuļgarnitūras un ap 1.500 uzņēmumus ar dzīvnieka vai vēja dzinējspēku.

Teritoriāli sīkrūpniecības un amatniecības uzņēmumi novietojušies:

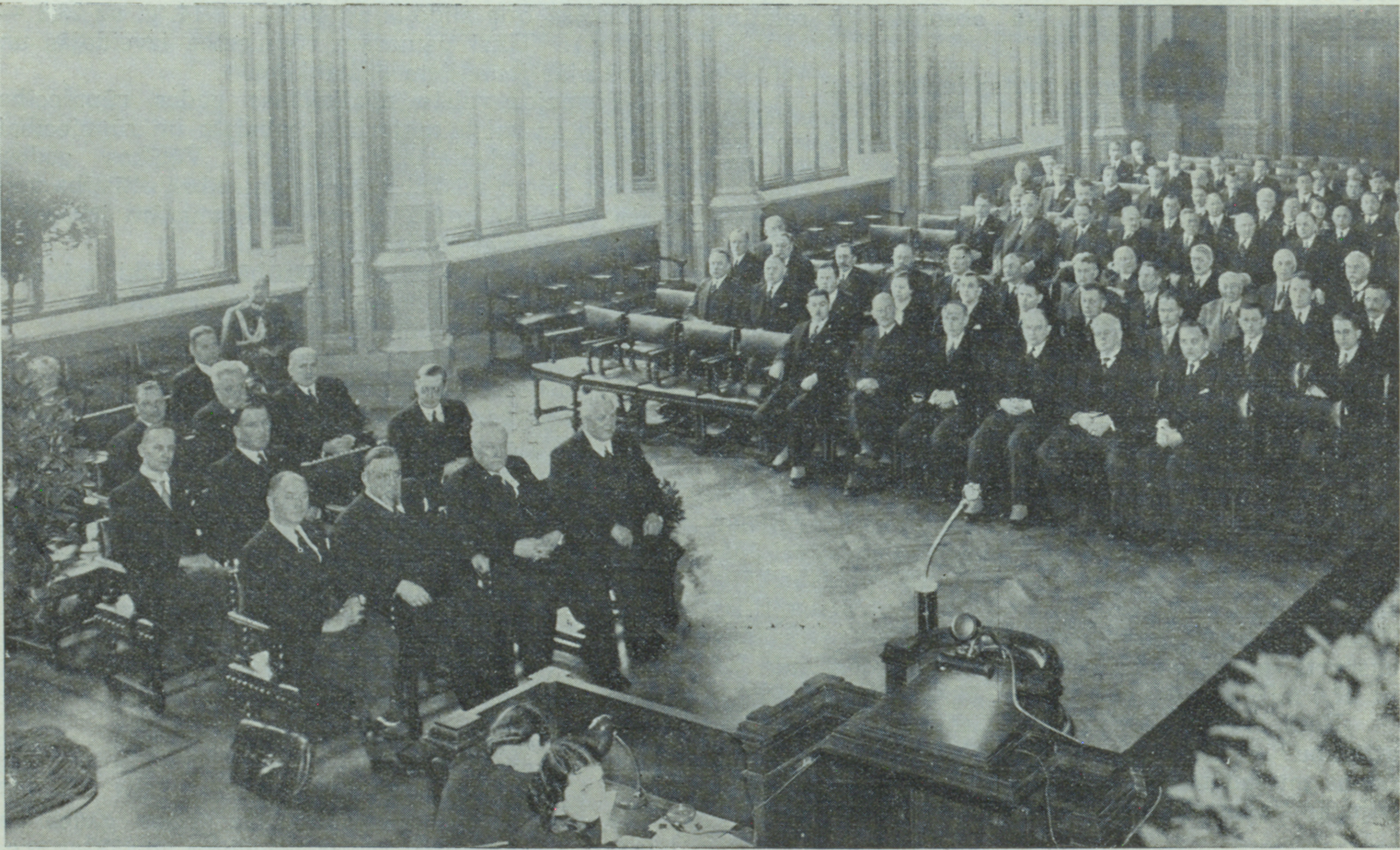
Rīgā 10.519 (25,6%), pārējās pilsētās 12.665 (30,8%), laukos — 17,912 (43,6%).

Ar šo plašo statistikas darbu, kas devis skaidru ainu par Latvijas rūpniecības un amatniecības struktūru, ir zināmā mērā likts pamats rūpnieciskās ražošanas plānveidīgai kārtošanai; saimnieciskās krizes gadi bija devuši pārliecību par šādas plānsaimniecības nepieciešamību. —

Importa ierobežojumu aizsardzībā dibinātie rūpniecības uzņēmumi bija sīki un ar pārāk šauru tirgu saviem ražojumiem. Daudzu uzņēmumu pastāvēšanai trūka dabīgā pamata, jo lielākā daļa izejvielu bija jāieved un vietējā darba spēka daļa pie ražojumu vērtības bija pārāk maza. Šādi ražošanas apstākļi kaitēja patērētāju interesēm, kā cenu, tā kvalitātes ziņā, sevišķi nozarēs, kur mazo uzņēmumu pastāvēšana blakus lielajiem bija grūta. Nenokārtotie ražošanas apstākļi radīja uzņēmumu starpā neveselīgu konkurenci, nesolidus ražošanas paņēmienus, nedrošas kalkulācijas. —

Vadoties no šiem apsvērumiem, valdība 1936. g. 9/VII izdeva likumu par rūpniecības un amatniecības uzņēmumiem, līdz ar to liekot pamatus rūpniecības un amatniecības attīstībai plānsaimniecības robežās.

Ar likumu par rūpniecības un amatniecības uzņēmumiem domāts panākt tādu rūpniecības izveido-

Valsts saimnieciskā padome savā pirmajā sesijā.

Padomi atklāja Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis š. g. 11. janvārī.

šanos, kas atbilstu visas tautsaimniecības interesēm, novērstu ražojošās nozarēs novērotos trūkumus — uzņēmumu sadrumstalotību un tautsaimnieciski nepamatotu uzņēmumu dibināšanu. Koncentrējot darbības atļauju izsniegšanu Finanču ministrijā, paredzams, varēs novērst jaunu uzņēmumu atvēršanu tādās nozarēs, kurās var izcelties pārprodukcija.

Piegriežot vērību rūpniecības iekārtu modernizēšanai un uzstādot noteiktas prasības par uzņēmumu vadības technisko kvalifikāciju, nodomāts nevien pacelt ražojumu kvalitāti, bet lai tie būtu sacensības spējīgi tiklab iekšzemē, kā ārzemēs un tāpat veicināt cenu starpības samazināšanos rūpniecības un lauksaimniecības ražojumiem.

A. Kroders

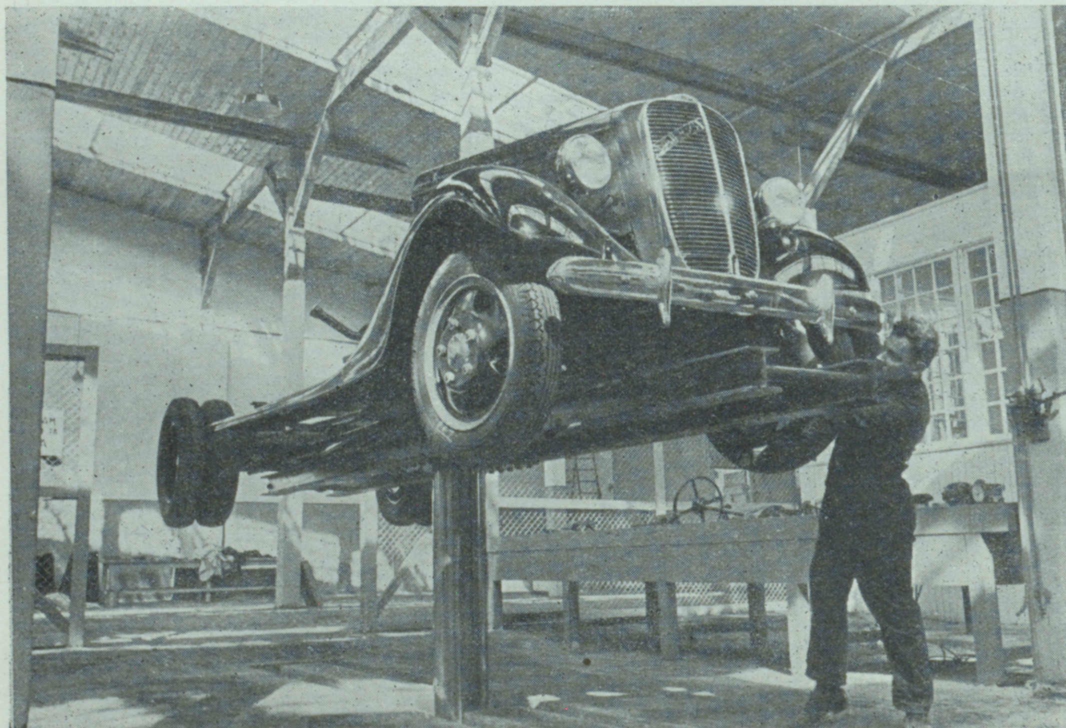
Uz jauna pamata

Lielu notikumu bagāts ir šī gada sākums, tāpat, kā tas bija 1937. gadu ievadot. Pagājušais gads iesākās ar latviešu saimnieciskā spēka nostiprināšanu, ar svarīgo rūpniecības un tirdzniecības nozaru pavēršanu arī latviešiem, lai piepildītos nacionālās taisnības ideja mūsu zemē. Šim latviešu saimnieciskā spēka nostiprināšanas un paplašināšanas darbam 1937. gadā bija ļoti ievērojami panākumi. Ir nodibināti finanču ziņā stipri uzņēmumi daudzās ievērojamās un ļoti svarīgās saimnieciskās dzīves nozarēs. Un šo uzņēmumu dibināšana vēl nebūt nav apstājusies, kā to rāda arī paša pēdējā laika notikumi, kad ar pag. gada 17. decembŗa sēdes lēmumu ministru kabinets apstiprināja Latvijas piensaimnieku centrālās savienības, tirdzniecības un rūpniecības akciju sabiedrības «Kūdra», tirdzniecības un rūpniecības akciju sabiedrības «Dzirnavnieks» un ar 22. decembŗa sēdes lēmumu apstiprināja akciju sabiedrības «Latvijas kokvilna» statūtus.

Jauno uzņēmumu nolūks nebūt nav kādas valsts sociālisma vai valsts kapitālisma sistēmas radīšana mūsu zemē, kā to vairākkārt uzsvēruši arī nacionālās valdības pārstāvji savās runās. Privātās saimniecības, personīgās ierosmes un personīgās uzņēmības princips joprojām paliek valdošais Latvijas saimniecības sistēmas izveidošanā. Un Valsts Prezidents, dibinot jaunos uzņēmumus, jau pašā sākumā daudzkārt uzsvēra, ka pienāks laiks, kad visu jaunnodibināto akciju sabiedrību akcijas laidīs pārdošanā, lai tās var iegūt privātie ļaudis. Tagad šis solījums ir izpildīts un pārdošanā tiek laistas astoņu jauno akciju sabiedrību akcijas («Bekona Eksporta», «Latvijas centrālā sēklu eksporta», «Ogles», «Ādu un vilnas centrāles», «Ķieģeļnieka», «Kaļķa», «Latvijas koka» un «Maiznieka»), pie tam pirmam izlaidumam, tā saucamām priekšrocības akcijām nodrošināta dividende 6 proc. apmērā, t. i. vairāk, nekā maksā valsts kreditiestādes. Ar šo akciju izlaidumu jauno uzņēmumu likteņos iesaistīta pati tauta, kuŗai ar savām akcijām ir pilnas tiesības spriest un lemt par uzņēmumu sekmīgu vadību.

Tas ir vesels lūzums mūsu līdzšinējā saimniecības kārtībā, kad gandrīz visu uzņēmumu akcijas tika izlaistas bez nekāda plašāka nodoma, vadoties vienīgi no uzņēmumu lielākas peļņas un izdevīgākas situācijas interesēm.

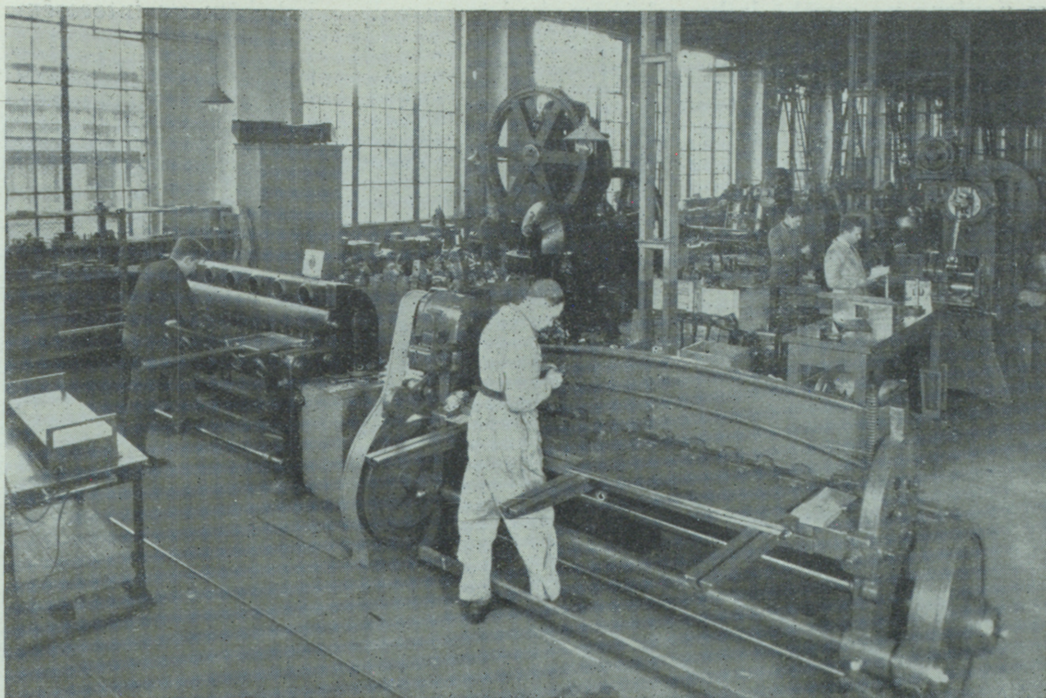
Jaunnodibinātām akciju sabiedrībām, turpretim, ir vairāk, nekā tīri komerciāli nodomi vien. Viņu uzdevums ir rūpniecībā un tirdzniecībā iesaistīt latviešus, lai augtu un vairotos mūsu nacionālā bagātība, lai viss, ko mūsu zeme mums dod, vienmēr vairāk atrastos latviešu rokās. Lai piepildītu šo lielo nacionāli - politisko uzdevumu, bija nepieciešams savs pārejas, vai sākuma laiks. Un šajā laikā jaunie uzņēmumi nespēja uz kājām nostāties un radīt drošus pamatus bez valsts vadības atbalsta. Ja nebūtu šis izšķiroši svarīgās intereses, tad saminieciskā uzņēmība bez kādiem ierobežojumiem būtu atdota privātās ierosmes brīvajai sacensībai. Bet tā kā saimnieciskā spēka attiecībām mūsu zemē bija pavisam īpatnējs raksturs un šīs attiecības ne mazākā mērā nesaskaņēja ar to stāvokli, kādā

Pēdējos gados augusi rosība mūsu metalrūpniecībā.

objektīvi atrodas latviešu tauta mūsu zemē, tad arī šo attiecību pārkārtošanai bija nepieciešami īpatnēji līdzekļi: valsts vadības iejaukšanās saimnieciskā dzīvē, lai palīdzētu latviešiem nostiprināties tajās saimnieciskās dzīves pozicijās, kādas viņai pienākas kā valdošai tautai, kā mūsu zemes iedzīvotoju lielumlielam vairākumam.

Tiklīdz jauno uzņēmumu darbība būs pilnīgi ievadīta un nodrošināta, valdība aties nost no šiem uzņēmumiem un atdos tos privātām rokām, privātai uzņēmībai, — tā valsts vadība pavēstīja. Ar jau pieminēto astoņu akciju sabiedrību priekšrocības akciju izlaidumu šis process ir iesācies. Bet tad jābūt drošībai, ka šie uzņēmumi noteikti pastāvēs un strādās kā latviešu uzņēmumi, kur latviešiem tiek dots darbs un maize un kur latviešiem ir vara par uzņēmumu likteņiem un gaitām.

Valsts elektrotechniskās fabrikas izstrādājumi jau pazīstami ārzemēs ar savu augsto kvalitāti.

Bet valsts vadība, iesākusi mūsu zemes saimniecisko attiecību pārkārtošanu, neapstājas pie tā vien, ka nodrošina latviešiem iespēju nostāties uz savām kājām tautas labklājību un bagātību strauji vairojošās saimniecības nozarēs. Valsts vadība iet vēl soli tālāk un cenšas panākt, lai arī pati saimnieciskās dzīves forma būtu taisnīgāka, neatkarīgi no vienas vai otras tautības svara un vietas tautas saimniecībā. Šīs intereses vadīta, valdība ir pārtraukusi akciju sabiedrības «Latvijas kokvilnas ražojumi» darbību. Šī akciju sabiedrība bija plaši pazīstamais kokvilnas ražojumu sindikāts, kurā bija apvienotas gandrīz visas lielākās Latvijas fabrikas un uzņēmumi. Sindikāts centās uzturēt iespējami augstas cenas, nevērojot cenu līmeni pasaules tirgos un nevērojot izejvielu cenu krišanu. Sindikāts rīkojās pēc vecu vecā privātā kapitālisma principa: saimniecība ir privāta lieta, kur valsts neiejaucas un fabrikas preču cenu noteikšanā ir padotas vienīgi pasaules tirgus likumiem. Uz šāda viedokļa stāvēdams, kokvilnas ražojumu sindikāts, izmantodams Latvijā pastāvošās aizsargu muitas, kontingentu sistēmu u. c. ierobežojumus, turēja neattaisnojami augstas kokvilnas ražojumu cenas.

Bet tad mūsu nacionālā valdība pateica, ka saimnieciskā darbība nav vis privāto interešu brīva spēle, bet ka šajā darbībā ir iepītas ārkārtīgi svarīgas zemes iedzīvotāju intereses. Un par šīm interesēm domāt, rūpēties par to apmierināšanu ir katras taisnīgas valsts vadības pienākums. Tā tad mūsu valsts vadība visiem saimnieciskiem vīriem atgādināja, ka viņu darbība ir cieši saistīta ar visas tautas un valsts interesēm un ka saimniecisko uzņēmumu pastāvēšana un strādāšana jāsaskaņo ar visas zemes vajadzībām un interesēm. Nevis atļaut uzņēmumiem un uzņēmējiem izmantot katru situāciju savas peļņas labā, bet savu darbību vadīt un kārtot tā, lai uzņēmumu vadītāju tāda vai citāda rīcība neapdraudētu tautas un valsts pastāvēšanas un uzplaukuma iespējas, lai tā tautu neuzskatītu par izmantošanas priekšmetu, bet par to, kam vispirms jākalpo un par ko vispirms un katru brīdi jādomā. Vārdu sakot, egoisms, personīga patvaļa un personīgas intereses tiek pakļautas tautas un valsts labumam kā augstākai katras rīcības mērauklai un katras darbības mērķiem.

Un sindikāta iznīcināšana jau devusi pirmos gaidītos panākumus. Ar cenu inspektora rīkojumu kokvilnas ražojumu cenas pazeminātas caurmērā par 10—15 proc. Tā kā kokvilnas ražojumu kopējā produkcija, piem., 1936. gadā bija 28.322.000 lati, tad jaunais preču pazeminājums tautai (galvenā kārtā zemniekiem un strādniekiem) dod 2,5 līdz 3 miljonus latu lielu ietaupījumu, ko viņa var izlietot citām vajadzībām, vai arī nopirkt par to pašu naudu vairāk kokvilnas ražojumu. Tā ir liela suma, kas tagad tiek atdota tautai atpakaļ, lai viņa to izlieto kā gribēdama.

Tā pa divām svarīgām paralēlām līnijām iet mūsu saimniecības pārkārtošana: 1. tiek nostiprinātas latviešu saimnieciskās pozicijas, lai vieglāka būtu mūsu tautas eksistences cīņa un lai vairotos latviešu labklājība; 2. pašai saimnieciskai darbībai likts mērķis — kalpot tautas labumam, ne tikai savam komerciālam aprēķinam vien.

Abu šo ideju uzvara nebūtu iespējama bez valsts vadības atbalsta (bez jauno akciju sabiedrību dibināšanas un bez kokvilnas sindikāta iznīcināšanas), ievērojot konkrētos Latvijas apstākļus. Ar šo uzvaru nacionālā valdība lielā mērā ir sekmējusi mūsu lielās nacionālās programas piepildīšanos.

Sekojot šim domu gājienam tālāk līdzi, mēs neatvairāmi nonāksim pie secinājuma, ka šādu nacionālu programu uzstādīt un dzīvē izvest nebija spējī-

ga neviena no agrākā laika valdībām, kad tauta politiski bija saskaldīta un iesviesta pilsoņu kaŗa chaosā un neziņā. To varēja iespēt tikai no naidīgām grupām un partijām brīva valdība, kas atbildīga vienīgi savas sirdsapziņas un tautas taisnīgā sprieduma priekšā, bet kas savā darbā ir netraucēta un tādēļ rīcības un darbības spējīga.

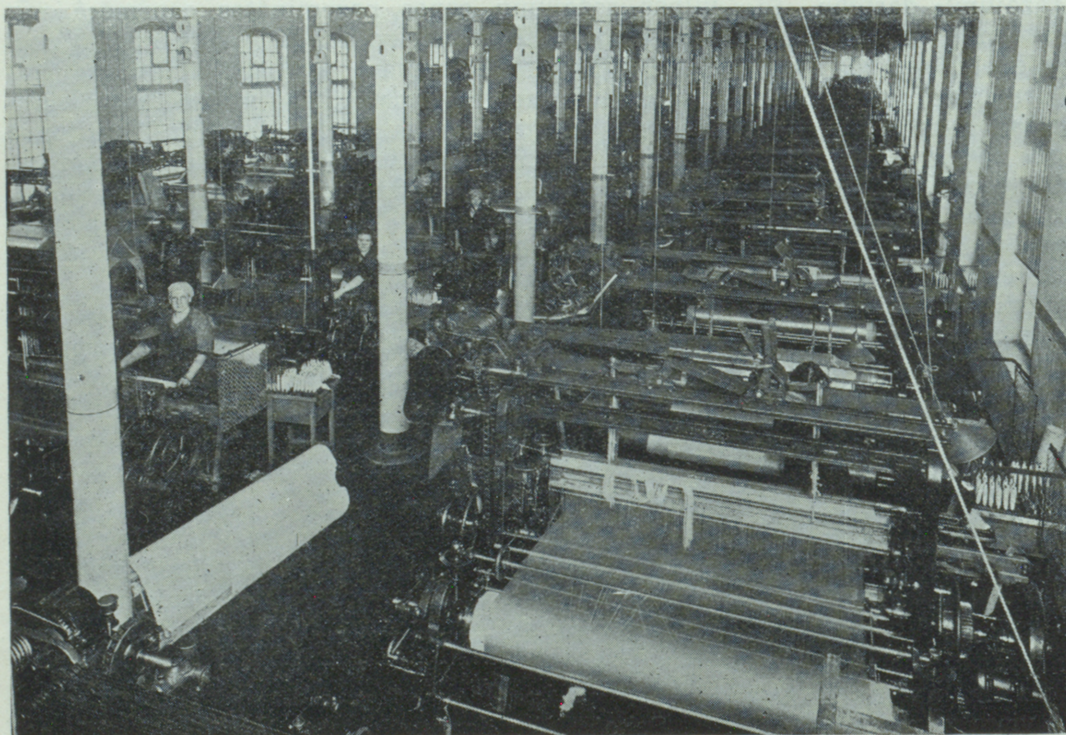
Mēs esam piegājuši pie mūsu jaunās dzīves jauno pamatu likšanas otrā lauka — tīri politiskā. Ja tautas saimniecības pārkārtošanā uz jauna pamata ir gūti ievērojami sasniegumi, kas pilnīgi pārveido mūsu zemes saimnieciskās attiecības un mūsu nacionālās bagātības sadalījumu starp visiem zemes iedzīvotājiem, radikāli citādu, — izdevīgāku, labvēlīgāku darot latviešu stāvokli, tad politisko formu veidošanā panākumi nav mazāki. Arī šajā ziņā mēs ejam pretim atrisinājumam. Mēs esam sapratuši, ka pareizi būvēta valsts varas un valsts vadības organizācija ir nepieciešams priekšnoteikums, lai tautas kultūras dzīve, kā arī viņas saimniecība un sabiedriskās attiecības varētu raisīties iespējami brīvi un visās nozarēs sasniegt maksimumu no tā, ko mūsu tauta vispāri var sasniegt ar viņai dotām spējām un viņai doto gribu un tikumisko spēku. Bet mēs esam sapratuši arī to, ka savu dzīvi nevaram veidot ar tādas valsts iekārtas palīdzību, kas tikai mēchaniski iesaistīta mūsu dzīvē un nav no tās organiski izaugusi. Un tādēļ jaunās Latvijas iekārta top bez steigas, izaugdama no pašas dzīvās dzīves, izturēdama daudzus salīdzinājumus un pārbaudījumus, līdz viņa atradīs savu vispareizāko un mūsu zemes un tautas dzīvei visvairāk atbilstošo saturu. Bet jaunās iekārtas radīšanas pamatā likts nevis saskaldītas tautas nepārtraukta savstarpēja kaŗa stāvoklis, bet šajā pamatā likta tautas vienības ideja. Mēs neesam vairs pelēka zemnieku masa, mēs esam daudzveidīga, diferencēta kultūras valsts ar daudzo un dažādīgo grupu īpatnām vajadzībām un interesēm, kādas izveidojušās mūsu zemes attīstības ilgajās gaitās. Bet visas šīs grupas kopā veidojušas to dzīvo organismu, kam vēsture devusi savu nosaukumu — latviešu tauta. Šis organisms var dzīvot, augt un plaukt tikai viss kopā. Vadot atsevišķās grupas no centra bēgošā virzienā, ir jāiet bojā visu šo grupu kopībai — zināmai sabiedrībai, nacijai, šajā konkrētā gadījumā latviešu tautai. Uz šo atsevišķo grupu pretējādo interešu un stāvokļu principu bija būvēta parlamenta valsts, kur grupu egoisms un antagonisms bija izaudzis līdz nepārtrauktam pilsoņu kaŗa stāvoklim.

Tādēļ, cik latviešu tautai vēl bija nesadragāts un bioloģiski vesels dzīvības instinkts, tik nenovēršama bija jaunās Latvijas atnākšana, kas tiek celta uz tautas vienības pamata. Uzvar domas, ka visas atsevišķās grupas ir savstarpēji atkarīgas un ka viņas ir atkarīgas no visas tautas dzīves apstākļiem. Valsts vadībai jāredz visas šīs atsevišķās grupas, jāizprot to vajadzības un intereses un tad jāizkārto, jāsaskaņo vienā kopīgā nacionālā vai valsts politikā. Jaunā valsts vairs nepazīst interešu kaŗa, tā nepazīst patvaļīgas iegribu spēles, kur stiprākām netraucēti ļauts uzveikt vājāko un to izmantot savā labā. Tagad arī visvājākais ir aizsargāts un par viņu tiek gādāts. Jo egoistīgo interešu vietā stājusies sociālā taisnība.

Un mūsu zemē top valsts iekārta, kas valsts vadību aizved vistuvāk pie tautas dzīvās dzīves, kur redzamas top tautas sāpes un cerības, viņas ticība un griba, viņas nākotnes mērķi un ikdienas darba gaitas cīņā dēļ eksistences.

Jau pastāvošās četras kameras ar savām sekcijām un vietējām biedrībām aptveŗ visas, pat vissīkākās sabiedriskās grupas, kādas izveidojusi mūsu zemes kultūrālā, saimnieciskā un politiskā attīstība. Kameru darbs ir lietišķa sekošana savas vai savu grupu visdažādākām vajadzībām un nākotnes nodomiem. Caur vietējām biedrībām kamerās saplūst pat vissīkākās vietējās intereses un vajadzības, kas viss kopā dod nekādu mākslotu apstākļu neiespaidotu ainu par latviešu tautas dzīvi. Tāpat vietējās biedrībās izvirzās sava pagasta, pilsētas vai citas apkārtnes labākie un krietnākie vīri, no kuŗiem tad tālākas izlases ceļā sastādās kameru locekļi, un vēl tālāk — Valsts saimnieciskās padomes locekļi. Tā kameru sistēma rada visciešākās un nepārtrauktākās saites starp valsts vadību un tautu, un visas atsevišķās grupas uztur dzīvā, organiskā savstarpējā sakarā un saskaņā.

Š. g. 11. janvārī sanāca Valsts saimnieciskā padome uz savu pirmo sesiju. Un te mēs pirmo reizi, kamēr Latvija pastāv, dabū-

Arī tekstilrūpniecība Latvijā pakāpeniski pāriet latviešu rokās.

jām pārliecināties, cik auglīgs var būt likumprojektu apspriešanas darbs, ja to dara ar lietišķu gribu un ar tautas vienības ideju kā izšķīrēju mērauklu.

Ar ko saimnieciskā padome atšķirās no tām likumdošanas un tautas pārstāvniecības sanāksmēm, kādas bijām paraduši redzēt līdz tam? Vispirms jau ar to, ka nekad agrāk neviena tautas pārstāvniecības iestāde nav stājusies tautas priekšā ar latviešu nacionālo centienu programu, jo no laiku gala, arī tad vēl, kad Latvija jau saucās par brīvu, neatkarīgu valsti, no laiku gala politiskās varas organizācija dibinājās uz svešu ideju un svešu asiņu koalicijām, kur latviešu nacionālo centienu piepildīšana kļuva neiespējama. Bet Valsts saimnieciskā padomē Valsts Prezidents vispirmā un visgalvenā kārtā uzsveŗ, ka «uzvarējusi ir nacionālā un sabiedriskā taisnība, un latvietis savā valstī ir beidzot tapis līdztiesīgs visiem citiem.» Un cīņa par to, lai šī līdztiesība no formālas tiesības pārvērstos par faktu, tas ir mūsu nacionālās programas tagadējais saturs. Latvijā, kuŗa pēc visām valststiesiskām pazīmēm ir neapšaubāma nacionāli-latviska balss, mūsu pašu Tēvzemē tikai tagad latvietis var ar skumju prātu pateikt, ka viņš beidzot ir panācis taisnību savā zemē, ka nu viņam būs tās pašas tiesības un tās pašas iespējas, kas citu tautību grupu piederīgiem.

Nākošā atšķirība ir tā, ka agrāk likumdošanas sanāksmēs dominēja grupu un partiju vienpusība, egoisms, kas galu galā izvērtās atklātā šķiru kaŗā. Bet tagad par vadošu tiek pieņemts uzskats, ka «ražīga un svētīga darba labā ikvienam nāksies pakārtot savas privātās vai speciālās sekcijas un kameras intereses kopējām interesēm, kā to prasa un prasīs tautas un valsts kopējais labums. Tas nozīmē dziļu lojālitāti un patriotismu.»

Plaša, tālu nākotnē aizdomāta latviešu nacionālā programa, piepildīta un piepildāma lietprātīgi un lietderīgi saskaņojot visas mūsu tautas atsevišķās gribas un vajadzības par labu pilsoņiem, par labu tautai un valstij — tas ir Valsts saimnieciskās padomes atzītais un pieņemtais ideiiskais pamats. līdzi Valsts Prezidentam pienemot, ka «spēku šai cīņā izturēt un uzvarēt latvietis atrada vienībā un vienprātībā», saprotot, «cik dārgi mums ir maksājusi pretējā rīcība».

Bet Saimnieciskā padome, kā sacīja Valsts Prezidents, ir tikai «sākums likumdošanas tālākas pārkārtošanas virzienā», jo «tiklīdz būs nostiprināti jaunā vienības garā liktie pamati mūsu nacionālai dzīvei, tad likumdošanā darbosies tieša tautas pārstāvība». Tikai saprotams, ka «jaunā pārstāvība vairs nebūs politisko partiju kopsapulce». Kaut gan Saimnieciskā padome «savu darbību neizbeigs arī tad, kad darbā stāsies plašāka likumdošanas iestāde».

«Degvielas» tvertnes Rīgā.

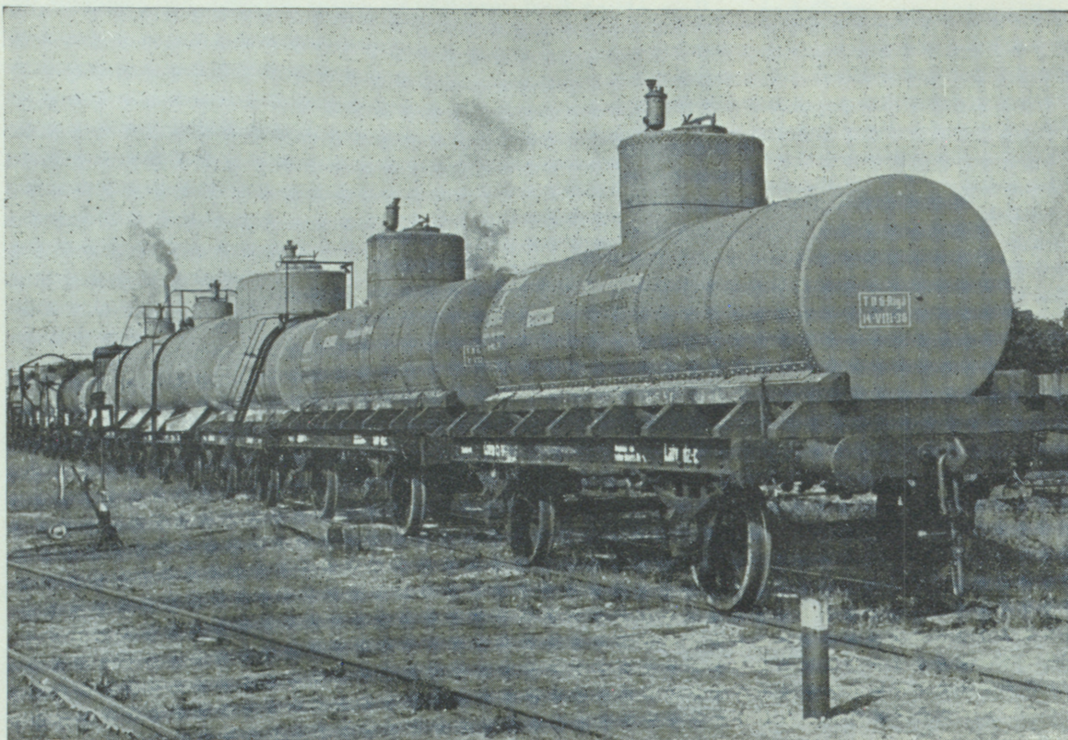
Tā rodas jaunā valsts iekārta un rodas jaunās saimnieciskās attiecības un spēku samēri mūsu zemē. Tā uz jauna pamata top jauna Latvija.

Nevien mūsu lepnums un gods, bet mūsu pašu un mūsu tautas labklājība un pati dzīvība mums pavēloši saka, ka atgūta vienība un vienprātība, ka mūsu gatavība savas privātās un speciālās intereses pakārtot tautas un valsts kopējam labumam, ka mūsu spējas visas vajadzības un intereses lietderīgi saskaņot vienā kopīgā nacionālā programā un kopīgā visas nācijas rīcībā, ka tas ir tas mūsu tautas spēku noslēpuma atminējums, no kuŗa neatkāpjoties mēs varēsim līdz galam piepildīt mūsu nacionālo programu.

Prof. T. Celms

Valsts un sabiedrības attiecības

Valsts gan sākotnēji ir izveidojusies no sabiedrības, bet lai cik varena arī vēlāk tapdama, nav tomēr varējusi uzsūkt sevī savu pavalstnieku sabiedrisko dzīvi visu bez atlikuma, pat antīkā laikmetā nē, kad reālās izšķirības starp valsti un sabiedrību bijušas relātīvi niecīgas. Ievērojot, ka valsts ir spaidu kārtā organizēta sabiedrība, tikko minēto atzinumu var izteikt arī tā: valstī ietvertie cilvēki ir slīdējuši un vienmēr slīdēs ne tikai tajās kopdzīves līnijās vien, kas valsts tieši priekšā rakstītas un tādā ziņā «oficiālas», bet arī tādās, kuŗu sākums nav valsts rīkojumos un kuŗas šai ziņā «privātas». Būtu tā tad

«Degvielas» ražojumu transports.

pilnīgi nepareizi domāt, ka cilvēki vai nu kustas tikai valsts noteiktās sabiedriskās līnijās, vai arī dzīvo kā pilnīgi izolēti individi. Taisni otrādi: ārpus oficiālām sabiedriskām līnijām pulsē spilgta sabiedriska dzīve un notiek arī sabiedrisko formu jaunradīšana.

Šī iztirzājuma temā formulētās attiecības starp valsti un sabiedrību tāpēc jāsaprot nevis kā attiecības sarp valsti un kaut ko tai principiāli ārēju, bet gan kā attiecības starp valsti un tās pavalstniekiem, ciktāl pēdējie ir arī tādas kopdzīves locekļi, kuŗa nav spaidu ceļā organizēta un kas vai nu noslēdzas dotās valsts robežās, vai arī šķērso vairākas valstis (kā, piem., kopdzīve baznīcas vienībā).

Ārpus oficiālām līnijām plūstošā sabiedriskā dzīve var būt valstij izdevīga, var būt vienaldzīga, var arī būt nevēlāma un pat bīstama. Pirmo valsts tiecas atbalstīt, otro mēdz vienkārši «atļaut», bet pret trešo ved nesaudzīgu cīņu. Valstij jau nav tikdaudz bīstami atsevišķi individi, cik to apvienības. Tāpēc valsts ir spiesta izplatīt savu uzraudzību zināmā mērā arī pār privāto sabiedrisko dzīvi, prasot, piem., lai biedrības tiktu oficiāli paredzētā veidā reģistrētas un deklarētu savus statūtus. (Biedrības ar slepeniem statūtiem valstij sevišķi bīstamas, jo tajās visvieglāk var izperināties pretvalstiski spēki). Bez tādas uzraudzības viegli var notikt, ka izveidojas valstij kaitīgas organizācijas, kuŗu spēks var izaugt, kā mēdz teikt, līdz «valstij valstī». Privātā sabiedriskā dzīve tā tad var būt tikai relātīvi patstāvīga, jo pilnīga tās patstāvība būtu pretrunā ar valsts varas suverēnitāti.

Valstij dažreiz var būt bīstama ne tikai iekšējā, bet arī ārzemju privātā sabiedriskā dzīve, proti, ciktāl tā var sekmēt kā «ārēju» tā «iekšēju ienaidnieku» rašanos. Pirmajo — ar to, ka ārzemju privātā sabiedriskā dzīve var radīt valstij nevēlamu noskaņojumu pašās citu valstu valdībās, otrajo — ar to, ka tā var, piem., iepludināt no ārzemēm valstij kaitīgus propagandas materiālus, pat ieročus bruņotai sacelšanai u. t. t. Tāpēc saprotams, ka valsts nevar pilnīgi izlaist no acīm arī ārzemju sabiedriskos notikumus, ka tā sauc. savstarpējā labvēlība valstu starpā nozīmē ne tikai labvēlību šo valstu valdību starpā, bet tāpat šo valdību gādību par to, lai attiecīgā labvēlība pastāvētu arī sabiedrībā, vai, vismaz, lai tajā nevarētu izpausties nelabvēlība.

Ja privātā sabiedriskā dzīve var kļūt valstij ļoti bīstama, vai tad valsts interesēs nebūtu pēc iespējas tādu pilnīgi izskaust un, tā sakot, ietērpt visu sabiedrisko norisi valsts uniformā? — Droši vien nē, un aiz daudziem iemesliem, no kuŗiem te lai minēti tikai daži. 1) Privātās sabiedriskās ierosmes (iniciātīvas) apspiešana noved vai nu pie sabiedriskas vienaldzības un pasīvitātes vispār, un tā tad arī pie pilsoņu vienaldzības un pasīvitātes valsts lietās, vai arī tā nostumj šo ierosmi pagrīdē, kur tā izslīd no valsts uzraudzības un var kļūt valstij ļoti bīstama. Kā viens, tā otrs valstij ļoti nevēlams. 2) Katra apspiešana vispār, un jo sevišķi apspiešana sabiedriskā dzīvē, prasība pēc kuŗas cilvēkam tik dabīga, izraisa kurnēšanu un var novest pie pilsoņu pasīvas vai aktīvas pretošanās valstij (par ko būs runa zemāk). 3) Valsts, kas sevī ietvertu tikai «no augšas» komandējamus pavalstniekus, nekad nevarētu saņemt to atsaucīgo un reizēm pat jūsmīgas pašaizliedzības pilno atbalstu, kādu tai var sniegt privātā sabiedriskā ierosme nopietnos dzīves brīžos, piem., kaŗa, lielu dabas katastrofu (plūdu u. tml.) laikā. 4) Nedrīkst arī aizmirst, ka valsts, lai uz cik šauras savu pavalstnieku grupas tā arī balstītos, nav kaut kas ārpus saviem pavalstniekiem, bet gan viņu īpatnējs organizācijas veids. Katrs pārmērīgs spraigums starp valsti un privāto sabiedrisko ierosmi tāpēc nozīmē nevēlamu un sāpīgu plaisu pašā pilsoņu apziņā.

Sabiedrība var valstisku iekārtu atzīt, var arī neatzīt. Tomēr nepareizi būtu domāt, ka līdz ar sabiedrības atzinumu kāda jau pastāvoša valsts iekārta droši pastāvēs arī tālāk vai kāda tikai vēlāma jau droši nodibināsies, tāpat kā aplami būtu domāt, ka līdz ar sabiedrības neatzinumu kādai pastāvošai valsts iekārtai jau nepieciešami būtu jāgrūst vai arī nevēlamai — jāizpaliek. Stāvoklis īstenībā ir sarežģītāks, un vispirms jau sakaŗā ar to, ka pats valsts atzinums vai neatzinums var būt kā aktīvs, tā pasīvs, tas var nākt kā no pavalstnieku vairākuma, tā mazākuma.

Var atzīt kādu valsts iekārtu, aktīvi par to neuzstājoties, t. i. necīnoties par vēlamās un jau reāli-

zētās iekārtas tālāk pastāvēšanu, vai arī — par vēlamās, bet vēl nereālizētās nodibināšanu. Tāds atzinums ir pasīvs. Aktīvs atzinums, turpretim, nozīmē, ka ne tikai atzīst, bet arī cīnās par to, lai atzītā un jau pastāvošā valsts iekārta varētu pastāvēt arī turpmāk, vai arī, lai atzītā, bet vēl nepastāvošā iekārta tiktu nodibināta. No teiktā kļūst saprotams, ka pat pilsoņu vairakuma atzītā valsts iekārta var sabrukt, kā arī vairākuma neatzītā iekārta var nodibināties, ja šis vairākums ir pasīvs, kamēr pretēji noskaņotais mazākums stipri aktīvs. To nekad nedrīkstētu aizmirst tie, kam dārga kāda valsts iekārta. Kādas valsts iekārtas nodibināšanos, pastāvēšanu un sabrukumu, tā tad, nosaka ne tikai tās atzinēju vai neatzinēju vairums vien, bet arī viņu īpašības. Katrai valstij nepieciešams vismaz tās pilsoņu mazākuma atbalsts. Ja arī tāds zūd, valsts iekārta ir jau milzenis uz māla kājām, ir it kā «dzīvs līķis», kas tikai tāpēc vēl pastāv, ka nav spēka, kas to varētu apglabāt.

Pazīstamais izteiciens, ka katra tauta esot savas valstiskās iekārtas cienīga, tā tad atzīstams tikai ar lieliem ierobežojumiem.

Jau pastāvošai valsts iekārtai vienmēr ir lielas priekšrocības, salīdzinot ar tās pretiniekiem, ar to, ka tās tiešā un ātrā rīcībā ir tādi vareni masu ietekmēšanas līdzekļi, kā militārie un policijas spēki. Pastāvošās iekārtas autoritātei vajaga būt sabiedrības acīs galīgi kritušai, vai minētiem spēkiem stipri demorālizētiem, vai arī ar propagandu pretvalstiski noskaņotiem, lai pastāvošai iekārtai minēto priekšrocību vairs nebūtu. Ja pastāvošās iekārtas autoritāte grimusi un arī militārie un policijas spēki demorālizēti, šo iekārtu var viegli sagraut, bet arī jaunu nodibināt grūti, jo tās rīcībā nevar būt uzticamu militāro un policejisko spēku. Visvieglāk var notikt kādas pastāvošas valsts iekārtas gruvums un jaunas nodibināšanās, ja šī pastāvošā ne tikai galīgi zaudējusi piekrišanu sabiedrībā, bet arī militārie un policejiskie spēki, nebūdami demorālizēti, tomēr ir noskaņoti pret to un par labu jaunai iekārtai. Tad arī var notikt apvērsumi, ko mēdz saukt par revolūcijām bez asins izliešanas.

Ja ar vārdu «progresīvs» saprot nevis to, ko par tādu uzskata viena vai otra sabiedriska grupa, bet gan to, kas tiecas pēc vēl nereālizētām, bet dabīgā vēsturiskā augšanā jau nobriedušām fazēm virzienā uz vērtību pieaugumu; ja ar vārdu «konservātīvs», saprot visu, kas iziet uz pastāvošās iekārtas saglabāšanu, bet ar vārdu «reakcionārs» (jeb «retrograds») — visu, kas tiecas atgriezties pie jau pagātnē grimušām dzīves formām, tad jāsaka, ka sabiedrība var būt progresīvāka par valsti, vai arī otrādi — valsts var būt progresīvāka par sabiedrību. Vēsture rāda, ka bieži vien valsts vadītāji ir, tā sakot, ķērušies vēstures riteņa spieķos un, neskaitoties ar «laika garu», mēģinājuši aizturēt sabiedrisku formu dabīgās augšanas procesu, cenšoties — reizēm pat nežēlīga terrora ceļā, — par katru cenu saglabāt jau pastāvošās formas, vai pat atgriezt sabiedrību pie formām, kādas sen pārdzīvotas. Bet vēsture ir rādījusi un rāda arī tagadnē, ka valsts var būt arī progresīvāka par sabiedrību, ka valsts vadītāji savā tālredzībā var saskatīt jau nobriedušo, bet vēl neatsaukto nākotni, mēģinot stumt sabiedrību tās virzienā arī tad, ja pati šī sabiedrība vēl ir nākotnēji akla un truli turas pie pastāvošām sabiedriskām formām vai pat sapņo par jau agrāk mirušo formu atdzemdināšanu.

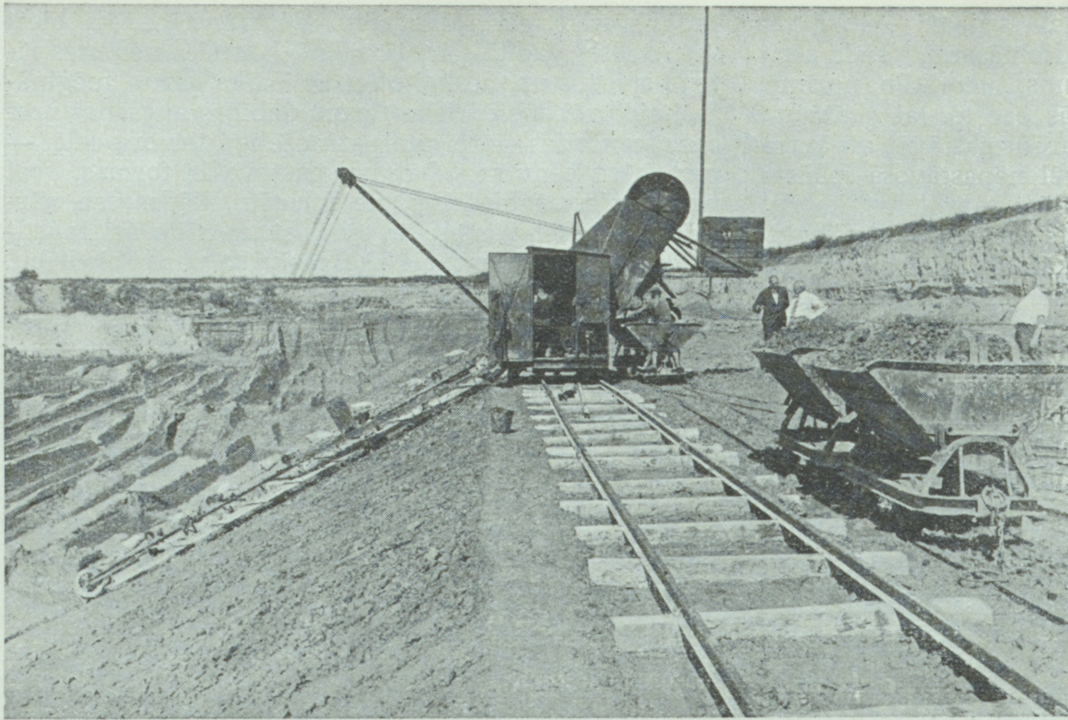
No teiktā skaidrs, ka ne katra sacelšanās pret pastāvošo valsts iekārtu jau ir progresīva, ne katra tieksme to atbalstīt jau nozīmē konservātīvismu, vai pat reakcionārismu. Ka nevis dzīves gudrības, bet gan trulas izpratnes paudēji ir tie, kas uzskata par progresa pazīmi — būt opozicijā pret katru pastāvošu valsts iekārtu.

Dzīve vispār nav iespējama bez spraigumiem. Ciktāl tie dzīvi neārda, bet uztur ierosmes bagātā kustībā, tie ne tikai nav nelaime, bet pat ir svētīgi, jo pasargā to no sastinguma. Tas pats sakāms speciāli par valsts un sabiedrības dzīvi. Nekad pilnīgi neizslēdzamais spraigums starp valsti un sabiedrību, zināmos apmēros ieturēts, ir abpusēji svētīgs: pastāvīgā savstarpējā ietekmē atrodoties, te sabiedrība rauj sev līdzi valsti, te, valsts — sabiedrību, un tā vislabāk tiek nodrošināts īsts progress, īsta sabiedrības un valstisko formu elastība un piemērotība «laika garam», īsts šo formu auglīgums.

Ja, turpretim, viens no šīs saistības partneriem vai nu pārmērīgi aizskrien priekšā, vai arī paliek atpakaļ otram, auglīgās sadarbības vietā rodas savstar-

Ar katru gadu pastiprinās mūsu brūnā zelta — kūdras izmantošana.

Lielas bagātības slēpj sevī zeme. Māla iegūšana ķieģeļfabrikā.

kumā, vēl var rīkoties ar tādiem cieši organizētiem faktoriem, kā militārie un policijas spēki, kamēr sabiedrība, kas vēršas pret novecojušos valsts iekārtu, ir, kā jau aprādīts, spiesta iet cauri pūļa stāvoklim, kurā pat šī pūļa visspējīgākie vadoņi vienmēr atrodas it kā uz pulveŗa mucas. Kā piemēru grandiōzām revolūcijām no apakšas var minēt Franču revolūciju, kas radikāli iedragāja ne tikai veco valsts iekārtu pašā Francijā, bet stipri ietekmēja vai visu Eiropu. Spilgts piemērs revolūcijām no augšas ir Pēteŗa Lielā apvērsums Krievijā, kas, kā to mēdz teikt, toreizējās Krievijas tumšās noslēgtības sienā «izcirta logu uz Eiropu». Lai cik grūti šim valdniekam arī gāja, lai

pēja neapmierinātība un pat ārdoša cīņa. Atsevišķos gadījumos pēc īsas nesaskaņas var rasties jauna sadarbība, bet var arī notikt, ka spraigums, novests līdz katastrofālam konfliktam, uz ilgāku laiku iedragā kā valsts, tā sabiedrības spēkus, reizēm pat atsviežot to, kā mēdz teikt, par vairākām attīstības pakāpēm atpakaļ. Jauno laiku vēsture ir devusi bagātīgus piemērus tam, kā grūst varenu valstu formas un reizēm pat pašas valstis, ja tās palikušas pakaļ sabiedriskās attīstības pulsam, un pie tam grūst zem progresīvākās sabiedrības spiediena, kuŗa vairs nemeklē sadarbību ar valsti, bet redz tās iekārtā savu niknāko ienaidnieku. Revolūcijas, kas ierosinātas no sabiedrības, ir revolūcijas «no apakšas». Tās vienmēr sāpīgas un pat ļoti bīstamas, jo var novest pie ilgstoša sociāla chaosa. Pēdējā rašanās izprotama tā: vecās kopdzīves formas dragātas, un pie tam parasti daudz lielākā mērā dragātas, nekā tas pāreiai uz jaunām būtu vajadzīgs; jaunās pēc tāda radikāla gruvuma var nodibināties tikai lēnām; rezultātā — sāpīgs un juceklīgs «pūļa laikmets», kas reizēm velkas ilgi, šad un tad atkal uzliesmojot asās pilsoņu cīņās. Pie tam — jo lielākā valstī tādas revolūcijas notiek, jo sāpīgāk, un tāpēc sāpīgāk, ka lielas masas gan grūtāk iekustināt, bet ja tās reiz iestumtas, tās arī grūtāk apturēt vēlamās robežās. Kā mēdz teik: lielu masu kustības pāraug to ierosinātāju galvām, parasti viņus arī iznīcinot. (Lai atceramies tikai Franču revolūcijas pirmo cīnītāju likteni viņu pašu izraisīto revolūciju straumēs!) — Revolūcijas, ko izdara pati valsts, ir revolūcijas «no augšas». Tās gan var būt mazāk sāpīgas, bet arī ne katrreiz ir vieglas. Piem., ja valsts, kaut arī progresīvāka būdama par sabiedrību, pārāk tālu tai aizteidzas priekšā, no sabiedrības tiek prasīta pārāk strauja izkustēšanās no līdzšinējām dzīves formām, kas arī var novest pie sociālā chaosa. Relātīvais labums te tāds, ka vecās sabiedriskās iekārtas gŗāvēja valsts, vismaz apvērsuma sā-

cik sāpīgi Krievijas toreizējā sabiedrība straujo un reizēm pat ļoti varmācīgo apvērsumu arī pārdzīvoja, Pēteris Lielais tomēr palika uzvarētājs, kamēr mūsu laika biedrs, vēl nesen tik skaļi pazīstamais un Eiropā kā spoža komēta pie Āzijas debesīm apbrīnotais Afganistanas karalis Amanulla ne tikai nepaspēja izkustināt savu tautu no vecu vecām tradicijām, bet noveda pie asiņainiem nemieriem, zaudēja troni, bija spiests emigrēt, un tagad jau ir galīgi aizmirsts arī tai pašā Eiropā, kas viņu kādreiz tik spoži un svinīgi uzņēma.

Ja valsts un sabiedrības attiecības visai dzīves gaitai tik liktenīgas, tad svarīgi arī ieskatīt vismaz dažus svarīgākos veidus, kādos valsts un sabiedrība var viena otru ietekmēt.

Valsts ietekme uz sabiedrību var īsumā tikt nevis izsmelta, bet tikai skicēta ar sekojošiem aizrādījumiem.

1) Valsts var lielā mērā pozitīvi ietekmēt sabiedrības saimniecisko stāvokli, piem., visādi atbalstot veselīgu saimniecisko ierosmi; apkaŗojot neveselīgu uzņēmumu rašanos u. t. t. Sabiedrības augstais saimnieciskais līmenis vienmēr izdevīgs arī valstij, jo no vienas puses tas dod lielas nodokļu iekasēšanas iespējamības, no otras — atbrīvo valsti no pārmērīgi smagiem izdevumiem un uzdevumiem, kādi saistīti ar sabiedrības zemo saimniecisko stāvokli, piem., saistīti ar bezdarbu, ar saimniecisko grūtību laikā arvien sevišķi lielu sociāli apgādājamo skaitu u. t. t. Bez tam sabiedrības saimnieciskā labklājība ir viens no svarīgākiem priekšnosacījumiem sekmīgai kaŗa vešanai ārēju briesmu gadījumā, kā arī — stipri celdama vispārējo veselības līmeni, — tā netieši ceļ arī armijas dzīvā spēka īpašības. — Var tomēr notikt, ka valsts ietekme uz sabiedrības saimniecisko stāvokli ir arī negatīva. Nemākulīga vai arī izšķērdīga, kaut arī labi domāta valsts saimnieciskā politika var ne tikai dziļi ietekmēt, bet var pat iedragāt sa-

biedriskās labklājības pamatus. Bez tam sabiedrības saimniecisko stāvokli var satricināt arī valsts tādas funkcijas, kas tieši uz saimniecisko joslu nemaz nav vērstas, ja to reālizācija prasa līdzekļus, kādu iegūšanai valsts spiesta pārmērīgi pievilkt nodokļu skrūvi, ķerties pie nesegtas papīra naudas izlaišanas u. t. t. Piem., pat lai cik ideāli domāta tautas veselības sekmēšana var tādā gadījumā satricināt sabiedrības saimniecisko stāvokli, ja tā vai nu prasa tieši no pašas sabiedrības līdzekļus, kas tai galīgi nav pa spēkam, vai arī, ja tā, reālizēta vispirms ar valsts līdzekļiem, tiktāl tos izsmeļ, ka nepieciešams pārmērīgi apgrūtināt sabiedrību ar jauniem nodokļiem, kas savukārt nozīmē cilvēku pārpūlēšanu darbā un tā tad veselības pasliktināšanos gaidītās uzlabošanās vietā.

2) Valsts var ietekmēt vispārējo veselības stāvokli. Pirmkārt, jau netieši, ar to, ka tā ceļ saimniecisko līmeni, otrkārt, tieši — uzturēdama slimnīcas, ambulances, medicīniskās izglītības iestādes, sekmēdama ārstniecības zināšanu izplatīšanu tautas masās u. t. t. Pieredze ir pierādījusi, ka tieši šeit ir josla, kur valsts palīdzībai no pārmērībām relātīvi vismazāk jābaidās, un proti, tāpēc vismazāk, ka ar tautas veselības līmeņa celšanu tiek radīts varens kapitāls, kas tūliņ iet apgrozībā dzīves vērtību radīšanā vispār, un tā tad arī saimniecisko vērtību radīšanā, kas valstij vienmēr izdevīgi (kā augstāk jau aprādīts).

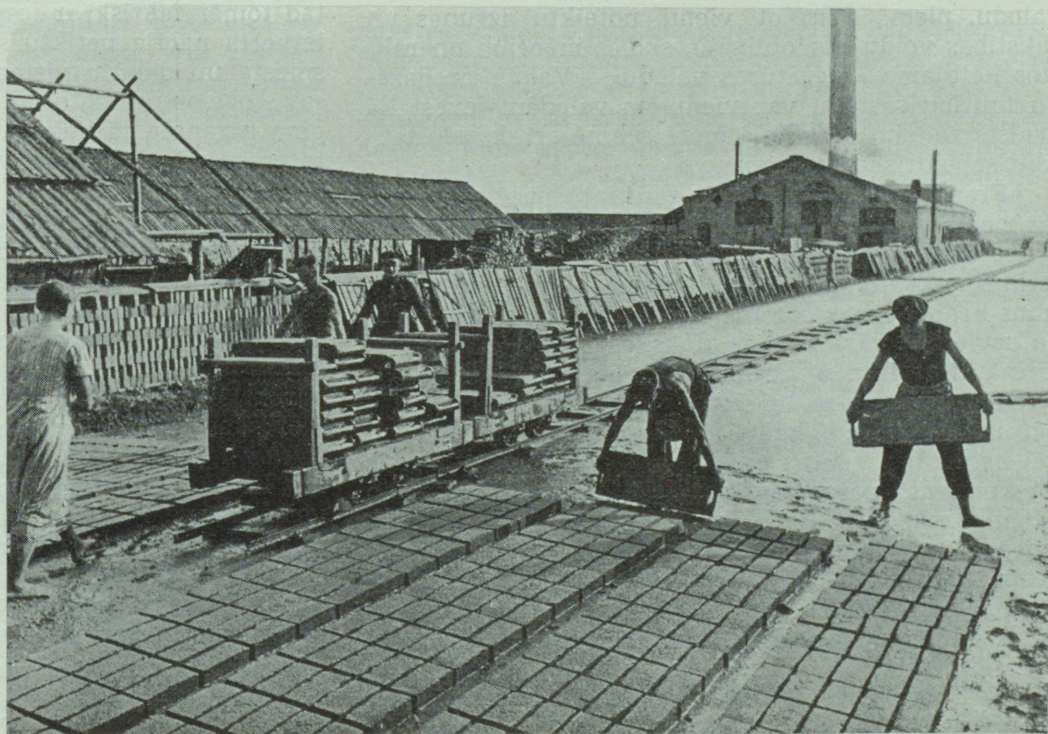
3) Valsts rīcībā ir vareni līdzekļi, lai ietekmētu sabiedrisko noskaņojumu vispār un tā tad arī tā sauc. sabiedrisko domu. No tiem kā svarīgākie minami sabiedriskā vispār un speciāli valstiskā audzināšana un propaganda. Kā palīglīdzekļi tiem, savukārt, der: prese, radio, sabiedriskas procesijas, valsts svētku iespaidīga svinēšana u. t. t.

4) Valsts var augstā mērā ietekmēt sabiedrības garīgo kultūru, ar kuŗu pirmā kārtā jāsaprot zinātne, māksla, tikumība reliģija.

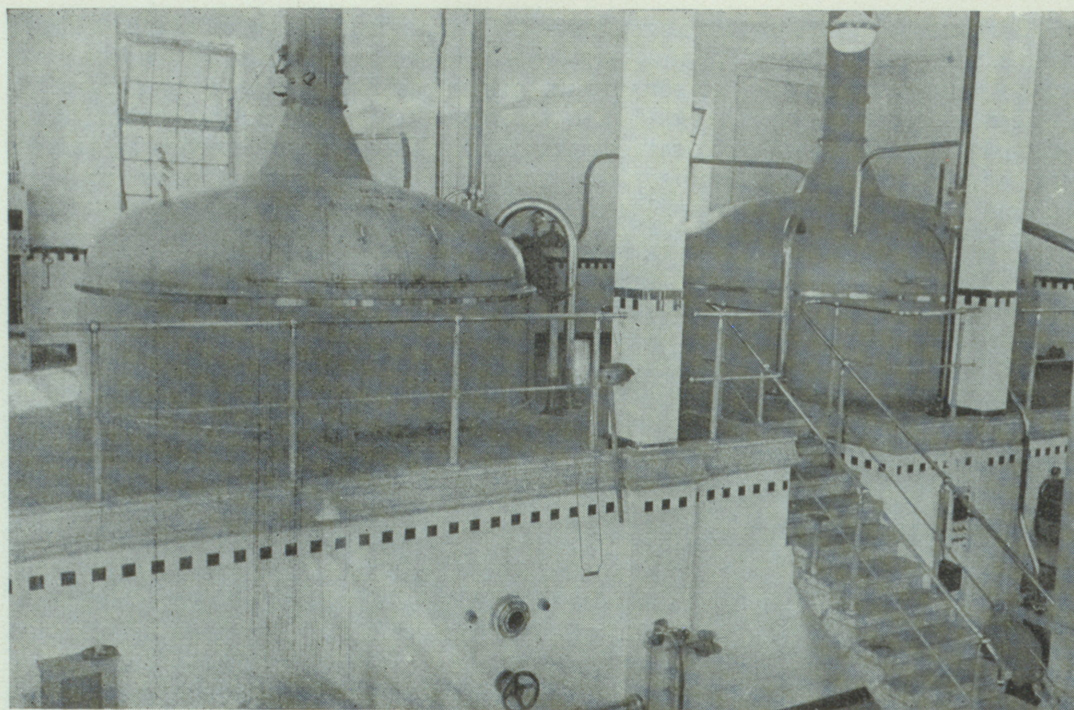
Dibinot un atbalstot mākslas un zinātnes skolas un augstskolas, mūzejus, bibliotēkas, teātŗus u. t. t., izsniedzot pabalstus ārzemju ceļojumiem zinātniskās un mākslinieciskās papildināšanās nolūkā, godalgojot izcilākos sasniegumus mākslā un zinātnē (Kultūras fonds, Tēvzemes balva!) u. t. t., valsts var mākslas un zinātnes rīcībā nodot iespējamības, par kādām privātā ierosme, sev vien atstāta, nevarētu ne sapņot.

Tikumība nekādā ziņā nav valsts produkts — tā pastāvējusi sabiedrībā jau pirms sākotnējas valsts rašanās no sabiedrības. Tomēr arī tā lielā mērā pakļauta valsts ietekmei. Vezdama nesaudzīgu cīņu ar noziedzniekiem un noziedzības cēloņiem, ar huligānismu, ar visvisāda veida «morāliskām indēm», kā ar sēnalu un neķītrības literātūru, ar pornografiju mākslā u. t. t., valsts lielā mērā spēj morāliski šķīstīt sabiedrisko dzīvi. Tāpat tā var cīnīties ar dažādu sabiedrisku grupu un šķiru rupju egoismu un savstarpēju neiecietību, piespiežot tās mierīgā sadarbībā sadzīvot zem kopējas valsts varas un tā pieradina pie iecietības. Bez tādas, tā sakot, morāliski policejiskas lomas valstij ir iespējams arī tieši sekmēt sabiedrības tikumību, gādājot par morāliski augstvērtīgu literātūras un tāpat par morāliski augstvērtīgu mākslas darbu vispār izplatīšanu tautā, par morāliski augstvērtīgām teātŗa izrādēm u. t. t. Var gan notikt, ka valsts arī gŗauj sabiedrības tikumību, piem., vai nu aiz nolaidības, vai arī ar nolūku sējot naidu dažādu sabiedrisku grupu un šķiru starpā. Agrāko laiku vēsture rāda, ka valsts vadība reizēm ar nolūku ir mēģinājusi sarīdīt vienu sabiedrības daļu pret otru, lai sabiedriskā enerģija, savstarpējas cīņas vājināta, nevarētu vērsties pret valsti, t. i., mēģinājusi rīkoties pēc pazīstamā principa «skaldi un valdi» (divide et impera!). Attiecībā pret savu pavalstnieku sabiedrību gan tagadnes valstis no tādas rīcības izsargājas, jo sabiedrības morālo spēku gŗaušana vienmēr apdraud arī pašu valsti, sevišķi, ja tai ir ārēja konflikta iespējamības. Turpretim, attiecībā uz citām valstīm gan dažas valstis vēl mūsu dienās rīkojas pēc šī principa, lai, radot nesaskaņu citu valstu starpā, jo brīvāk varētu rīkoties pašas ārējā polītikā.

Par reliģiju jāsaka, ka savā laikā ir pat bijušas tādas valsts iekārtas, ka šo valstu valdnieki skaitījušies līdz ar to arī par augstākiem reliģiskās dzīves vadītājiem, tāpat ir valdījis princips, «kā vara, tā reliģija» (cuius regio, eius religio) u. t. t. Valstis, nostādamās par kādu vienu «valdošo» reliģiju, ir reizēm nesaudzīgi apkaŗojušas citas. Pēc tam, kad lielākā vai mazākā apmērā reālizēja tā sauc. baznīcas

Pareizi nostādītā ķieģeļrūpniecība ir pamats celtniecības uzplaukšanai.

Alu darām paši!

latviešiem bija varonīgi jācīnās par savas tautības saglabāšanu, tāpat kā daudzām citām mazām tautām, ieķļautām lielo tautu valstiskos ķermeņos. Sakarā ar «tautu pašnoteikšanās» principu, valstis tagad vismaz ārēji mēģina izrādīt iecietību pret nacionālām izšķirībām, kaut gan attiecīgas cīņas pašu sabiedrisku grupu starpā reizēm vēl ļoti asas.

Nepieļaujot tautību savstarpējas neiecietības un naida izpausmi, sakļaujot tās sadarbībā vienas un tās pašas valsts vienībā, valsts lielā mērā sekmē nacionālo iecietību un cieņas rašanos pret citas tautības pārstāvjiem. — Agrākos laikos valstīm nereti ir izdevies ne tikai apspiest atsevišķas tautības, bet pat pilnīgi tās dzēst, iesūcot to «pārtautotos» locekļus valsts atbalstītās tautas sastāvā. Pie tam viens no vissvarīgākiem līdzekļiem ir bijis — valodas izskaušana. Vēsture rāda, ka līdz ar valodas izskaušanu agri vai vēlu zūd arī attiecīgā tautība — tik milzīga loma tautības uzbūvē ir valodai. Tāpēc kādas nācijas cīņa par tās pašnoteikšanos vienmēr ir arī cīņa par tās valodu. Vislabāk nacionālās īpatnības var izpausties, kur valsts to rīcībā nodod savus varenos līdzekļus. Tāpēc saprotams, ka katras nācijas tieksme ir — kļūt par patstāvīgu arī valstiski. Ja tas arī ne visām nācijām faktiski iespējams (sk. par to autora rakstā žurnālā «Aizsargs» 1937. g. Nr. 7/8, lpp. 491), tad tomēr faktiski ir iespējams, lai katra kādā valstī ietverta nācija netiktu šīs valsts un citu nāciju apspiesta un dabūtu vismaz daļu no valsts līdzekļiem savu nacionālo īpatnību rīcībā. Ciktāl valsts to mēģina garantēt, tā lielos apmēros sekmē arī to tautību interešu piepildīšanos, kuŗas nav vairākuma tautības un kuŗu valoda nav valsts valoda.

7) Noslēdzot šo nekādā ziņā ne pilnīgo pārskatu par valsts ietekmi uz sabiedrību, jāaprāda vēl arī, ka valsts var lielā mērā ietekmēt sabiedriskās kopdzīves formas. Tā var sekmēt jau pastāvošās un arī radīt jaunas varenas lauksaimniecības, amatniecības, gara kultūras u. t. t. mērķiem kalpojošas organizācijas, var arī ierobežot un pat vest personīgu cīņu ar tādām, kas valsts mērķiem neatbilst. No nesenā Pasaules kaŗa laika vēl visiem atmiņā, kādu milzīgu lomu Krievijas frontes un arī aizmugures uzdevumu veikšanā spēlēja tādas varenas sabiedriskas organizācijas, kā Zemstu savienība un Pilsētu savienība. Grandiōzs piemērs sabiedrisko formu ietekmei no valsts puses ir Latvijā jau notikušā un vēl notiekošā sabiedrisko formu pārbūve pēc 15. maija notikumiem.

Sabiedrības ietekme uz valsti gan nevar būt tik ātra un spilgta, kā valsts ietekme uz sabiedrību, jo, pirmkārt, sabiedrības tiešā rīcībā nav tādu varenu fiziskas ietekmēšanas faktoru kā mili-

atdalīšanu no valsts, škita, ka līdzīga valsts rīcība reiz uz visiem laikiem gaŗām. Tomēr taisni tagadnē atkal uzpeld lieli konflikti starp baznīcām un valstīm. Lai padomājam tikai par radikālo baznīcas un reliģijas vispār gŗaušanu Padomju Krievijā, par hitleriskā režīma cīņām ar kristīgo baznīcu Vācijā. Arī tur, kur valsts deklarē reliģijas pilnīgu neatkarību un valsts neutrālitāti, faktiski vienmēr saskatāms, vai tāda neutrālitāte labvēlīga vai nē. Ciktāl valsts stingri aizliedz atsevišķu konfesiju savstarpējās neiecietības un naida izpaušanas, tā var lielā mērā sekmēt reliģisko iecietību (toleranci).

5) Valsts var lielā mērā ietekmēt sabiedrības valodu, piem., fiksējot vienu noteiktu izrunas un rakstības veidu par obligāto, skolās mācāmo un rakstos lietojamo «literātūras valodu». Valstīs ar dažādu tautību sastāvu var vienu no valodām ievest kā «valsts valodu», kas lielā mērā sekmē arī dažādo tautību sabiedrisko sakļaušanos.

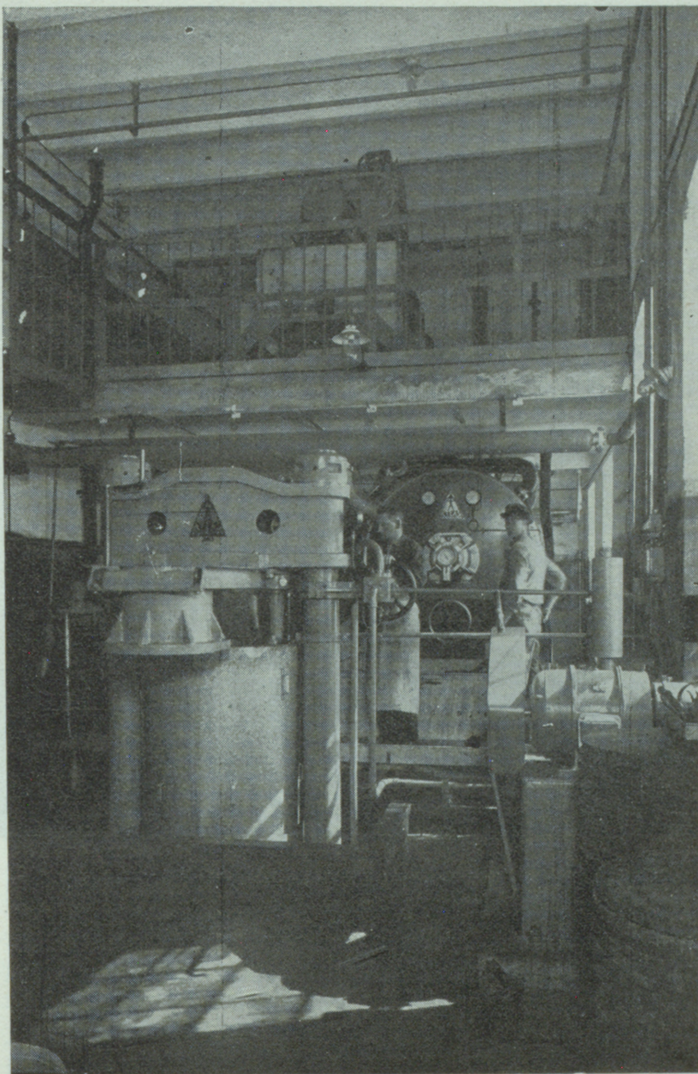
Francijas karaļi jau 17. gadsimtā pacēla Francijas ziemeļu dialektu literātūras valodas cieņā, pretēji provansāļu dialektam, kas ar to tika izstumts no literātūras (kaut gan ne no dzīves). Nicas pievienojums Francijai noveda pie tā, ka tās iedzīvotāju valoda arvien vairāk zaudēja italiskās īpatnības un piesātinājās ar franču vārdiem. Ja tagadnē, līdz ar nacionālās izpausmes brīvības prasījumu, arī skaitās par nepieļaujamu, kādu valodu pilnīgi noliegt, tad vēl nesen tas ir bijis citādi. Kāda nozīme valodas ietekmēšanai pašas tautības ietekmēšanā, — par to nākamā punktā. — Arī Latvijā, kā valstī, kas ietveŗ vairākas tautības, par valsts valodu reiz galīgi ievesta latviešu valoda, bet tajā savukārt par literātūras valodu fiksēts noteikts izrunas un rakstības veids, kuŗa galīgai noteikšanai pašlaik darbojas speciālā komisija.

6) Sabiedrības locekļu nacionālā īpatnība, viņu tautība var tikt vai nu valsts sekmēta, vai vienaldzīgi «atļauta», vai pat naidīgi apkaŗota. Vēl nesen arī

tārie un policejiskie spēki, otrkārt, sabiedrībā nekad nav tik stingri disciplīnētas organizācijas kā minētos faktoros. Tomēr arī sabiedrība var valsti augstā mērā ietekmēt, reizēm pat līdz... valsts iekārtas gāšanai. Tāpēc svarīgi arī vismaz pamatlīnijās ieskatīt, kā sabiedriskā ietekme uz valsti var reālizēties.

Mēdz teikt, un pilnīgi pareizi, ka sabiedrība var ietekmēt valsti ar tā sauc. sabiedrības domu. Bet īstenībā var teikt vairāk: ka šī ietekme var notikt arī ar sabiedrības jūtām un sabiedrības gribu; kopsavilkumā sakot — ar visu to, kas apzīmējams kā sabiedriskais noskaņojums un kas nozīmē sabiedriski nozīmīgo domu, jūtu un gribas procesa saskaņu sabiedrisko grupu locekļos. Bet kā šis pats par sevi nefiziskais, ārpasaulē tieši neizejošais faktors var ietekmēt valsti, kuŗas rīcībā ir arī minētie fiziskā spēka faktori — militārie un policejiskie? — Lai šo jautājumu varētu atbildēt, nepieciešams ieskatīt sekojošo: pirmkārt, ka sabiedriskam noskaņojumam ir tendence izraisīt attiecīgas ārējas sabiedriskas darbības, neizslēdzot pat pretošanos valstij (par šīs pretošanās veidiem būs runa turpmāk); otrkārt, ka paši militārie un policejiskie spēki nav kaut kas pats par sevi pastāvošs, bet gan tie lielā mērā atkarīgi no sabiedrības (lai padomājam kaut par šo spēku apgādes uzdevumiem!); treškārt, ka pašas militārās un policejas aprindās var būt elementi, kas simpatizē sabiedrībai. Ja stingrās disciplīnas dēļ tiem arī nekādā ziņā nav viegli nepaklausīt valsts rīkojumiem, izmisuma brīdī tas tomēr var notikt, un jo vieglāk notikt, jo lielāka ir sabiedrības locekļu saskaņa viņu noskaņojumā pret valsti un pretvalstiskā darbībā. Ja pie minētiem trim punktiem pievienosim vēl to, kas augstāk tika izteikts par valsts atzinēju, resp. neatzinēju aktīvitāti vai pasīvitāti, tad iegūstams sekojošs svarīgs secinājums: sabiedriskais noskaņojums var ietekmēt valsti jau ar to vien, ka tas ir brīdinājums radīt sabiedrisku pretestību, kuŗa var būt jo stiprāka, jo lielāks šai noskaņojumā apvienoto sabiedrības locekļu skaits un jo lielāka viņu aktīvitāte. Ja iedomāsimies tādu gadījumu, kāds gan reāli nekad nav sastopams, bet var derēt tikai kā teorētiski izdevīga fikcija — ka visi sabiedrības locekļi būtu apvienoti vienā un tai pašā noskaņojumā un visi būtu ļoti aktīvi, valsts gan arī tad varētu uzstāties pret sabiedrisko noskaņojumu, bet tikai uz īsu laiku: tūliņ tiktu radīts varens sabiedrības pretspars un arī militārie un policejiskie spēki, saskaņā ar augstāk jau aprādīto, ar katru acumirkli arvien vairāk izslīdētu no valsts rīcības un vismaz pa daļai pārietu pretējā pusē. Skaidrs, ka neviena valsts, kuŗas priekšgalā atrastos vēl kaut cik saprātīgi vadītāji, tādu soli nemaz nemēģinātu spert, jo tas nozīmētu drošu katastrofu. Tā kā īstenībā sabiedrībā pastāv nogrupējumi ar vairāk vai mazāk atšķirīgiem noskaņojumiem un arī šo nogrupējumu locekļi ne visi ir pietiekoši aktīvi, tad faktiski valstij ir iespēja vismaz līdz zināmam mēram uzstāties pret sabiedrisko noskaņojumu, nesaceļot tūliņ nepārspējamu pretsparu. Cits ir jautājums, vai valsts šo iespēju katrā gadījumā mēģinās izlietot, jo, kā tūliņ tiks aprādīts, rīcība saskaņā ar sabiedrisko noskaņojumu valstij var būt izdevīgāka nekā uzstāšanās pret to.

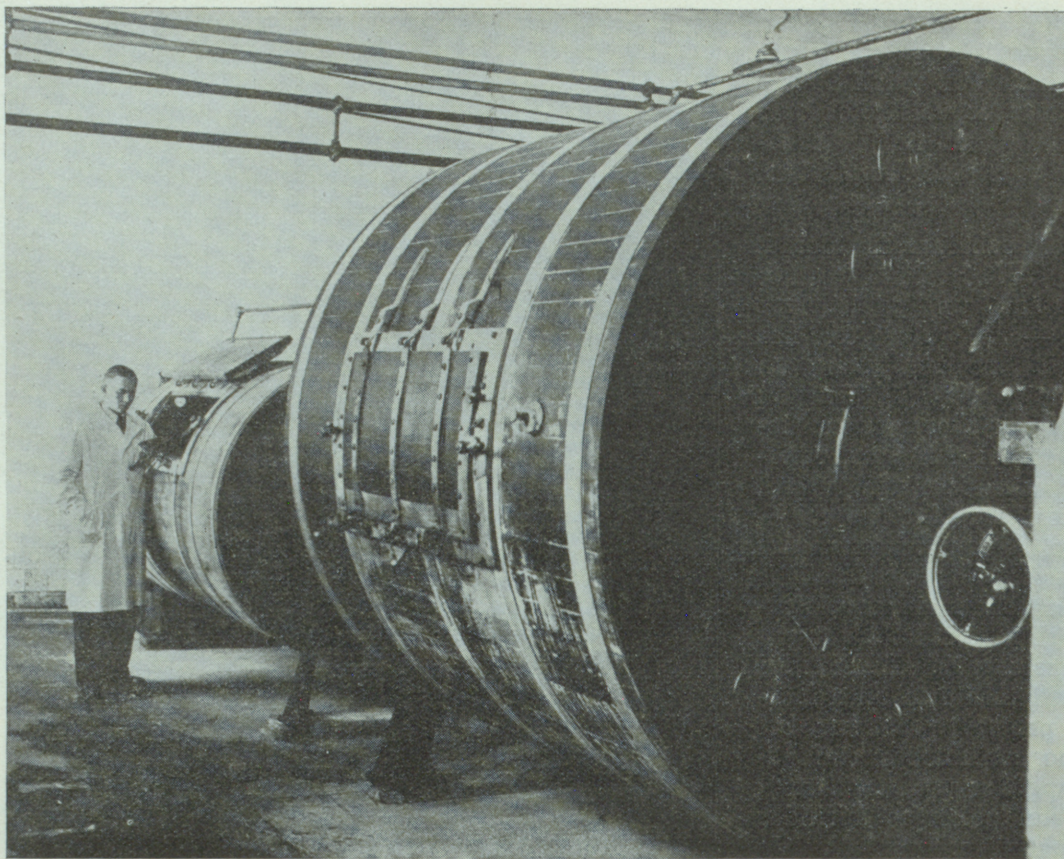
Sabiedriskais noskaņojums nav brīdinājums vien

Gaļas raušu izgatavošana «Bekona eksporta» fabrikā.

augstāk aprādītā nozīmē, bet reizē arī aicinājums, jo tā norāda uz atbalstu, kādu valsts varētu iegūt, ja tā rīkotos saskaņā ar šo noskaņojumu. Un tāds aicinājums ir jo kārdinošāks, jo lielāks kādā sabiedriskā noskaņojumā apvienoto sabiedrības locekļu skaits un jo augstāka viņu aktīvitāte. Kā redzams, aicinājuma iespaidīgumam ir tie paši priekšnosacījumi, kādi brīdinājuma iespaidīgumam, kāpēc kopsavilkumā var izteikt sekojošo: jo lielāks ir kādā sabiedriskā noskaņojumā apvienoto sabiedrības locekļu skaits un jo tie aktīvāki, jo iespaidīgāks ir brīdinājums radīt šīs grupas pretestību un tāpat jo iespaidīgāks tās aicinājums, meklēt šīs grupas atbalstu.

No sacītā skaidrs sekojošais. Valstij, kuŗas pavalstnieku sastāvā nebūtu aprādītā nozīme iespaidīgu sabiedrisku nogrupējumu, nebūtu arī sevišķas nepieciešamības skaitīties ar sabiedrisko noskaņojumu, jo tādai valstij nedraudētu ne nopietna sabiedrības pretestība, ne arī tai varētu būt svarīgs atbalsts sabiedrībā. Samērā ar iespaidīgu nogrupējumu rašanos, valstij rodas interese un pat nepieciešamība ievērot šo nogrupējumu noskaņojumu. Pēc teiktā sapratīsim angļu filozofa Hjūma (Hume) vārdus, izteiktus par agrāko laiku valstīm: «Ēģiptes sultāns un Romas ķeizars var rīkoties ar saviem nekādos pārkāpumos nevainīgiem pavalstniekiem kā ar ne-

Lielās sviesta kuļmucas Latvijas piensaimniecības centrālās savienības pienotavā Rīgā.

dus līdzekļus kā sabiedrisko vispār un speciāli valstisko audzināšanu, propagandu, sabiedrisku un valstisku procesiju un svinību rīkošanu u. t. t. Turpretim katra tās mērķiem kaitīga sabiedriska noskaņojuma izpausmi valsts vislabāk radikāli apslāpētu pašā sākumā (cenzūras, uzliekamo sodu un taml. ceļā), ja tam pretim nerunātu sekojoši motīvi: 1) sabiedriskā noskaņojuma izpausmes apspiešana vienmēr ir zināms sabiedriskās brīvības ierobežojums, kas dabīgi rada protestu, un protestu ne tikai šī noskaņojuma piekritēju starpā, bet arī pāri šīm robežam, jo arī citas grupas sāk baidīties par savas brīvības likteni; 2) katra apspiešana uzliek apspiežamam mocekļa vainagu, vairo simpatijas pret to un tā gribot negribot paceļ tā nozīmi; 3) nevarot izpausties legālos, t. i. likumā paredzētos un dažādās valsts iekārtās dažādos veidos, kā, piem., presē, sapulcēs, parlamenta vēlēšanā, tautas nobalsošanā (referendā), u. t. t., sabiedriskais noskaņojums meklē tādus tā sakot kontrabandas veidus, kuŗiem valsts uzraudzība tikai ar grūtībām vai pat nemaz nevar pieķerties, bet uz ko sabiedrība sevišķi atsaucīga; piem., cariskajā Krievijā reizēm pat ļoti radikāli pretvalstiski noskaņojumi izpaudās daiļliterātūrā, drāmā, mākslā vispār u. taml. 4) Jo šaurākas kļūst legālās atklātas izpausmes iespējamības vispār, jo plašāk atveŗas slūžas dažādām slepenām aizdomām un sensācionālām baumām, kādas sevišķi grūti apkaŗot taisni to slepenības dēļ un kādas var dziļi ietekmēt sabiedrību valstij ļoti nevēlamā virzienā; 5) tāda apspiešana var sabiedrisko noskaņojumu nostumt tik dziļā pagrīdē, ka pašai valstij zūd katra iespēja to izzināt, bet tas, kā augstāk aprādīts, valstij var kļūt liktenīgi. Tāpēc, saprotams, ka tagadnes valstis tikai nopietnas nepieciešamības gadījumos ķeŗas pie sabiedriskā noskaņojuma izpausmes apslāpēšanas.

Augstāk tika aprādīts, ka sabiedriskais noskaņojums ar to var ietekmēt valsti, ka tas nozīmē brīdinājumu radīt sabiedrības pretestību un aicinājumu meklēt tās atbalstu. Kā sabiedrība var atbalstīt valsti (piem., vispirmā kārtā pildot tās rīkojumus, tad — labprātīgi uzņemoties pienākumus un ziedojot valsts vajadzībām līdzekļus pāri valsts pavēļu robežām u. t. t.), tas viegli saprotams un tāpēc var palikt neiztirzāts. Bet kā sabiedrība var pretoties valsts varai, kas jau tādā ziņā vien pārāka, ka tās rīcībā ir lieli un cieši organizēti militāri un policejiski spēki? Tas it nebūt nav pats par sevi saprotams, un tāpēc te katrā ziņā jāiztirzā. Pretošanās var būt kā

saprātīgiem dzīvniekiem, pret viņu gribu un vēlēšanos; bet vismaz mamelukus un pretoriāņus viņi spiesti pārvaldīt balstoties uz viņu domu.» (Mameluki bija Ēģiptes sultānu, pretoriāņi — Romas ķeizaru miesas sargi. Kā vienu, tā otru organizācija ar laiku kļuva tik spēcīga, ka viņiem bija noteicēju loma pat valdnieku izvēlē.) — Augstāk tika minēts, ka savā laikā valstis ir mēģinājušas arī skaldīt sabiedrības spēkus. Tas varēja būt izdevīgi laikmetā, kad valstīm gan bija nozīme dragāt sabiedrības pretestību, bet vēl nebija sevišķa nozīme meklēt tās atbalstu. Tā kā modernās valstis, lielu ārēju konfliktu apdraudētas, arvien vairāk spiestas meklēt sabiedrības atbalstu savā iekšienē, lai ārējās cīņās varētu pastāvēt, tad arī saprotams, ka tās arvien vairāk spiestas ievērot sabiedrisko noskaņojumu, t. i. spiestas arvien vairāk pārcentrēties no pretdarbības sabiedrībai sadarbībā ar to, kāda abpusēji izdevīga.

Bet vienalga, vai valsts meklē sadarbību ar sabiedrību, vai arī tā meklē ceļus, kā lauzt tās pretestību, sabiedriskā noskaņojuma izzināšana tai jo svarīgāka, jo iespaidīgākas tās pavalstnieku sabiedriskās grupas. Pat ja valsts dažreiz mēģina paralizēt sabiedriskā noskaņojuma ārējo izpaušanos, pati tā tomēr spiesta meklēt ceļus tā izzināšanai, jo pretējā gadījumā tā var pārdzīvot liktenīgus pārsteigumus.

Bet kāda modernai valstij vispār vēl varētu būt interese aizturēt sabiedriskā noskaņojuma izpausmi? — Sabiedriskā noskaņojuma izpausme iedarbojas kā magnēts, pievelkot sev prātus. Un jo iespaidīgāka grupa, kas ar šo noskaņojumu raksturota, jo stiprāk tāds magnēts iedarbojas. Tāpēc saprotams, ka valsts interesēs ir sekmēt tās mērķiem izdevīga sabiedriska noskaņojuma rašanos un izpausmi, ņemot palīgā tā-

aktīva, tā pasīva, un katra no tām savukārt kā atklāta, tā slepena.

Pasīvā pretošanās ir valsts rīkojumu slikta vai pārāk formāla pildīšana, t. i. īstenībā — šo rīkojumu nepildīšana, kāpēc tā arī nosaukta par pasīvo pretošanos. Ja tādā piedalās plašas aprindas vai arī ja pasīvi pretojošos personu rīcībai citādi ir sevišķi liela loma (kā, piem., lielu valsts uzņēmumu vadītāju, armijas augstākā komandas sastāva pārstāvju, valsts gaisa spēku vadītāju u. t. t. rīcībai), pasīvā pretošanās var ļoti sāpīgi, pat liktenīgi ietekmēt valsti. Vēl stiprāka ir pasīvās pretošanās loma, ja tā saistās ar attiecīgās darba iekārtas apzinīgu bojājumu, kādā gadījumā tā saucas sabotāža. Saprotams, ka valsts uz pasīvo pretošanos asi reaģē, un arī tad, kad tāda pretošanās iet augstāk minētos valsts rīkojumu pārāk formālas pildīšanas ceļus, sakarā ar ko valstij sevišķi grūti atrast formālus pamatus savai reakcijai uz to. Sakarā ar aso valsts reaģēšanu, pasīvā pretošanās var pāriet no atklātā veidā slepenā, un tad jau pavisam grūti vai pat nemaz vairs nav apkaŗojama.

Pagātnē pasīvā pretošanās valstij visbiežāk uzpeldējusi kā nodokļu nemaksāšana. Jo plašākos apmēros tā izvesta, jo varenāka bijusi tās ietekme uz valsti.

Moderno valstu rīcībā gan ir vareni, ātri un lieliski funkcionējoši nodokļu piedzīšanas aparāti, kāpēc sabiedrībā arvien vairāk nostiprinājas apziņa par nemaksāšanas mēģinājumu veltīgumu. Tāpēc pasīvās pretošanās smagums pārvietojas uz citiem tās veidiem, it sevišķi arī uz sabotāžu. Sakarā ar to, ka modernā darba mašinērijas veidi kļūst arvien izsmalcinātāki un sarežģītāki, tā kā kāda niecīga kloķīša laikā nepagriešana vai bojāšana spēlē arvien lielāku lomu, tad arī saprotams, ka pasīvās pretošanās iespējamības strauji pieaug un kā sakarā ar to agrākos laikos sastopamā nodokļu nemaksāšana ir tas pats, kas kāds akmens kaujas cirvis salīdzinājumā ar modernu ātr- vai tālšāvēju lielgabalu. Tāpēc nav jābrīnās, ka modernos laikos arvien biežāk par pasīvu pretošanos dzird. Arī vēl nesen tik slavenā un visai Anglu imperijai toreiz tik draudošā Gandija propagandas kustība tiek uzskatīta par pasīvo pretošanos.

Sabiedrības aktīvā pretošanās valstij nozīmē nevis valsts rīkojumu nepildīšanu, bet gan kolektīvu pretdarbību šiem rīkojumiem, t. i. darbošanos tiem pretējā virzienā. Ja tāda kustība pietiekoši organizēta, tā var pāriet kolektīvā fiziskā cīņā ar valsts varu, t. i. kļūt par bruņotu sacelšanos.

Tāda sacelšanās ne tikai visaugstākā mērā bīstama katram tās dalībniekam, bet tāpat bīstama visai sabiedrībai seku dēļ, pie kādām tā var novest. Vēsture rāda, ka šķietami lai cik droša, lai cik labi un lai uz cik īsu laiku aprēķināta, tāda sacelšanās ne vienreiz vien ir ievadījusi ilgu un neaprēķināmu sabiedrisku katastrofu seriju, kas izbeigušās tikai pēc tam, kad vairs nebijis ne uzvarētāju, ne uzvarēto, bet tikai nežēlīgu asiņainu cīņu rezultātā galīgi novārdzināti nelaimīgie. Tāpēc saprotams, ka bruņota sacelšanās ir samērā reta parādība; ka tā nozīmē ārkārtīgu saspīlējumu valsts un sabiedrības attiecībās; ka pie tās ķeŗas kā pie «pēdējā līdzekļa» (ultimum remedium). Bet pēdējie līdzekļi visbiežāk ir jau izmisuma līdzekļi.

Cilvēks ne tikai nekad nav eksistējis ārpus sabiedrības, bet, jādomā, arī nevarēs eksistēt, un ciktāl viņš paliks kultūras cilvēks — nevarēs eksistēt arī ārpus valsts (sk. par to autora rakstos žurnālā «Aizsargs»: 1936. Nr. 6, lpp. 408./409.; 1937., Nr. 1, lpp. 8; 1937., Nr. 5, lpp. 341.). Šī raksta sākumā tika aprādīts, ka valsts gan sākotnēji dzimusi no sabiedrības, bet nekad nav varējusi uzsūkt sevī visu sabiedrisko dzīvi bez atlikuma. Kopsavilkumā tāpēc jāsaka, ka katrs tagadnes un arī nākotnes kultūras cilvēks ir un būs valsts un sabiedrības loceklis reizē; ka attiecības, kādas pastāv starp valsti un sabiedrību, tāpēc viņu skaŗ un skars neizbēgami un liktenīgi.

Izejot no tā, šai rakstā tika mēģināts noskaidrot vismaz pamatvilcienos, kā valsts un sabiedrība var reizē pastāvēt un viena otru ietekmēt. Ja tāds mēģinājums būtu kaut cik izdevies, ar to būtu iegaismots, tā sakot, vienā no cilvēka likteņa laboratorijām, kuŗā būtu saskatāms, ar kādiem līdzekļiem tiek panākta cieša valsts un sabiedrības sadarbība, kas var tuvināt kultūras sasniegumu kalngaliem, vai arī panākta ārdoša cīņa starp abām, kas viegli var notriekt par vairākām attīstības pakāpēm uz leju.

Latvijas mežu bagātības.

Kopsim un sargāsim veselību

Cilvēka veselība ir vērtība, ko var gan pazaudēt, bet ne tik viegli atgūt. Nereti tikai tad, kad veselība jau sabrukusi, sākam atskārst, ko esam zaudējuši. Bet tad jau daudzos gadījumos ir par vēlu. Par vēlu kā pašam indivīdam, tā sabiedrībai, pie kuŗas veselību zaudējušais pieder. Jo tikai miesā un garā vesels cilvēks var nevainojami pildīt savus pienākumus pret ģimeni, tautu un valsti. Slimais turpretim kļūst sabiedrībai par apgrūtinājumu.

Tamdēļ veselība nav tikai atsevišķa īpatņa piederums. Cilvēka veselība pieder ne tikai viņam pašam, bet arī tautai un valstij. Un kā nedrīkstam putināt un bojāt sabiedrībai piederošas materiālas mantas, tā nedrīkstam vieglprātīgi vai pavirši rīkoties ar savu veselību. Tā ir jāsargā un jākopj.

Par tautas veselību rūpējas ārsti, dažādas iestādes un valdība. Bet visvairāk te varam darīt katrs pats. Arī jaunais ārstniecības likums nosaka, ka katra pilsoņa pienākums ir kopt un sargāt savu un savu tuvinieku veselību sevis un vispārības labā. Taču veselības saglabāšanai un kopšanai vajadzīga nevien laba griba, bet arī zināšanas. Tās ir ārstiem un medicīnas speciālistiem. Tās Latvijā pieietamas arī katram pilsonim — gan uzklausot ārstu norādījumus, gan apmeklējot attiecīgus priekšlasījumus, kursus, gan lasot labas ārstnieciskas grāmatas, atsevišķus pamācīgus rakstus u. t. t.

Pareizu uzskatu un zināšanu izplatīšanas nolūkā «Aizsarga» redakcija ievieto žurnālā arī zemāk iespiesto rakstu par pubertātes laika higiēnu. Šim rakstam sekos citi, kuŗu nolūks tāpat būs iepazīstināt lasītājus ar nozīmīgāko, kas darāms cilvēka veselības sargāšanai un kopšanai, kā arī mudināt uz vienaldzības un nepareizu uzskatu atmešanu veselības kopšanas svarīgajos jautājumos, kuŗu pareiza vai nepareiza atrisināšana var arī dažādi ietekmēt visu tautas nākotni.

Ārsts pulkvedis-ltn. A. Bergs,
Aizsargu štāba san. d. pr-ks.

Dzimuma brieduma laika higiēna

Nācijas labā ikvienas paaudzes pienākums ir gādāt par nākošās paaudzes veselību un stiprumu. Tā pildīšanai no sevišķa svara zināt un saprast vienu cilvēka attīstības posmu. Te domāts pārejas laiks no bērnības jaunībā. Šo pāreju apzīmē par dzimuma brieduma laiku jeb pubertāti, un tas jo dziļi ietekmē katra cilvēka turpmāko dzīvi. Dzimuma brieduma laikā cilvēka organismā un garīgā dzīvē notiek straujas un svarīgas pārmaiņas, un tas sagādā jaunatnei zināmas grūtības. Nākošās paaudzes veselības un garīgās dzīves labklājības labā, šo pārmaiņu norisi nepieciešams ievirzīt veselīgā gultnē. Vecāki, audzinātāji un ikviens, kam rūp nākošās paaudzes veselība un tautas stiprums, mācīsimies saprast jaunatnes dzimuma brieduma laika īpatnības un palīdzēsim jaunatnei viņas nopietnākā un grūtākā attīstības posmā!

Pāreja no bērnības jaunībā pie zēniem sākas no 13.—15. dzīvības gadam, pie meitenēm no 11.—14. dzīvības gadam, un turpinājas 2—3 gadus. Bērnībā cilvēks, attīstīdamies, seko sava organisma uzturēšanas prasībām. Ar dzimuma brieduma laika iestāšanos viņš sagatavojas vēl citam uzdevumam: dzimuma turpināšanai un uzturēšanai. Lai šo uzdevumu varētu veikt, vajadzīga līdzšinējā bērna ķermeņa un gara pārkārtošana. Šī pārkārtošanās brieduma laikā parasti norisinās strauji un asi, un spēja grūdiena veidā izsit bērnu no līdzšinējās mierīgās attīstības gaitas.

Vispirms par raksturīgākajām dzimuma brieduma laika ķermeņa pārmaiņām. Sākas pastiprināta ķermeņa augšana — tas strauji pieņemas garumā un svarā. Pieņemšanās svarā svārstās šādi: pirmajā dzīvības gadā 6,8 kg, otrā gadā 2,5 kg, trešajā gadā vairs tikai 2,0 kg. No ceturtā līdz 10.—13. dzīvības gadam ķermeņa svara pieaugums gadā ir apmēram 1,8—2,5 kg. Pēc tam svara pieaugums, parasti pie meitenēm agrāk, bet pie zēniem vēlāk, uzrāda kāpinājumu, sākot ar 2,5 kg, tas sasniedz dzimuma brieduma laikā 5,0—6,0 kg gadā.

Dzimuma brieduma laika ķermeņa augšanai tā savādība, ka samērā ātri aug kauli, sevišķi roku un kāju. Muskuļu pieņemšanās sākumā nespēj sekot kaulu augšanai. Muskuļi vēl mīksti un vāji. Muskuļu nepilnības dēļ bērniem šinī laikā diezgan grūti noturēt muguru taisni un plecus atvilktus atpakaļ, lai lāpstiņas cieši piegulētu mugurai. Tādēļ tā nesamērība un neveiklība, ko vērojam pie bērniem brieduma laika sākumā. Sirds muskuļa augšana netiek līdzi ķermeņa augšanai, un bērniem šinī vecumā, samērā ar ķermeni, ir maza sirds. Sakarā ar straujo ķermeņa augšanu, sirdij jāstrādā pastiprināti. Dažreiz uznāk sirds darbības traucējumi — paātrināts vai nevienāds pulss. Kā sekas no visa sacītā — bērni šinī laikā ātri nogurst. Visi dzīvības procesi pie bērniem norit straujāk nekā pie pieaugušiem, tāpat drīzāk izzūd bērnu nogurums. Bērna veselības kopšanas labā viņa darbs iekārtojams tā, lai darbs un atpūta drīzāk sekotu viens otram. Tāpat brieduma laikā un jo sevišķi tā sākumā bērni jāpasargā no lielākas muskuļu piepūlēšanas. Viņi nedrīkst strādāt smagus fiziskus darbus, ilgi bez pārtraukuma sēdēt, pildīt grūtus vingrošanas paņēmienus. Šī nevarīgā attīstības pakāpe izbeidzas ar spēju muskuļu pieaugšanu visā ķermenī. Muskuļi nostiprinājas, tie top cietāki, un jauneklis vai jaunava var fiziski vairāk piepūlēties, bez kādām ļaunām sekām viņa veselībai.

Dzimuma brieduma laikā no bērna ķermeņa izveidojas īpatnējs vīrieša un sievietes ķermenis. Zēniem sāk augt

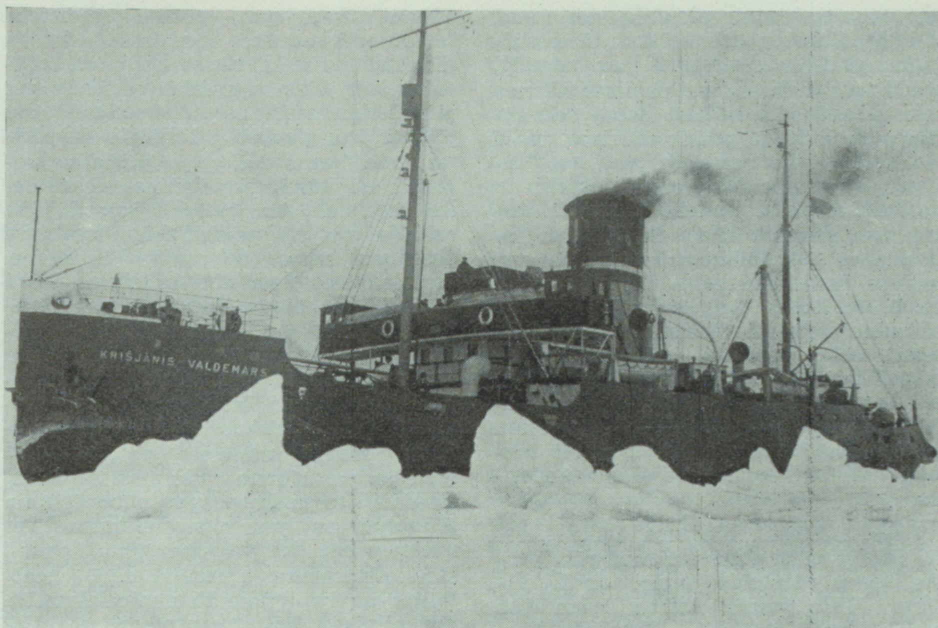

Nepieredzēta rosība eksportostā.

bārda. Iestājas balss maiņa, ko parasti apzīmē par balss lūšanu. Zēnu balss rīkle ievērojami aug, balss saites stiepjas garumā un top biezākas, tā kā bērna balss krītas mazākais par vienu oktāvu. Balss maiņa norisinās pakāpeniski un turpinājas 1—2 gadus. Šinī laikā zēniem jāpārtrauc dziedāšana korī, kamēr nokārtojas viņu balss. Meitenēm attīstās krūtis un iestājas menstruācijas. Menstruāciju sākšanās ienes jūtamas pārmaiņas meitenes organismā. Pa menstruācijas laiku sirds darbība vājāka, miesas temperātūra mazāka, asins spiediens zemāks, muskuļu spēks vājāks, elpošana paviršāka un nervu sistēma atrodas uztrauktā stāvoklī. Pirms pašas menstruācijas dzīvības procesi ir pastiprināti, pa menstruācijas laiku tie krītas, bet pēc tās atkal sasniedz savu normālo stāvokli. Meitenes organisma piemērošanās jaunajam stāvoklim prasa vairāku gadu laika. Meitenes pa menstruācijas laiku saudzējamas, sevišķi pirmajos tās mēnešos. Ja tas netiks darīts, tad meitenes var mantot traucējumus menstruācijas procesā un slimīgas parādības nervu sistēmā, paliekošas uz visu mūžu. Menstruācijas laikā meitenēm ir kaitīga fiziska piepūlēšanās, ilga sēdēšana uz vietas un uztraukumi. Pa menstruācijas laiku meitenes atsvabināmas no vingrošanas.

Bērnībā dzimuma organi ir gan veidoti, bet tie vēl nav attīstījušies. Iestājoties brieduma laikam, tie sāk strauji attīstīties un dzimuma dziedzeŗi darboties. Parasti 2—3 gadu laikā dzimuma sistēma sasniedz tādu attīstības pakāpi, ka attiecīgie dzimuma dziedzeŗi spējīgi veidot tādas dzimuma šūniņas — sēklas šūniņu un oliņu, — kuras savienodamās var radīt jaunu cilvēka dzīvību. Kad šī attīstības pakāpe sasniegta, dzimuma un brieduma laiku uzskata par izbeigušos. Tas sakrīt ar 16. vai 17. dzīvības gadu. Bet lai jauneklis ķermeņa un gara ziņā nobriestu par pieaugušu vīrieti un jaunava par pieaugušu sievieti, daba prasa daudz ilgāku laiku. Tikai tālākā attīstības gaita norit daudz lēnāk un mierīgāk.

Līdztekus ķermeņa pārmaiņām, norisinās arī garīgā pubertāte — prāta, jūtu un rakstura pārveidošanās. Maņekļi — redze, dzirde u. t. t., ar kuru palīdzību cilvēks iepazīstas ar ārpasauli, sāk darboties dzīvāk un iespaidīgāk. Redze top gaišāka un krāsaināka, dzirde izteiksmīgāka. Dabas aina ar šalcošiem kokiem un burbuļojošu strautiņu, kurai bērns agrāk bez sevišķas ievērības pagāja garām, tagad viņu pārsteidz kā kāds jauns un neredzēts brīnums. Bērna konkrētā domāšana top kritiska — abstrakta. Jaunais cilvēks sāk interesēties par jautājumiem: kas ir Dievs? Kas ir pasaule, vīrietis, sieviete? Viņš sāk kritizēt vecāku un skolotāju izturēšanos, cenšas atrast viņu kļūdas. Sākas bērnu atsvešināšanās no vecākiem un pieķeršanās jauniem draugiem. Bērni jūsmo par dabu, literātūru un mākslu, aizraujas no sporta. Bieži vien viņi ir rupji un necienīgi izturas pret saviem skolotājiem un piederīgiem — vecākiem, brāļiem un māsām. Darbā mēdz būt nekārtīgi, vairāk nododas kādam

«Krišjānis Valdemārs» lauž ceļu mūsu kuģiem ar Latvijas eksportprecēm.

vienam, iemīļotam priekšmetam. Vērojams gribas vājums: bieži apņemas pildīt kārtīgi savu darbu vai uzvesties rātni, bet gribas vājuma dēļ tas neizdodas. Jūtu dzīve pastiprināta, un tanī galveno vietu ieņem neapmierinātība un ilgas. Dvēseles pārdzīvojumi svārstīgi — reizēm bērni ir uzbudināti un nevaldāmi, bet reizēm atkal vienaldzīgi un mierīgi. Ātri saviļņojami. Dažreiz niecīgs motīvs — nepietiekoša atzīme mācībās, skolotāja vai vecāku rājiens rada tādu jūtu saviļņojumu, kas var beigties ar bērna pašnāvību.

Viena no svarīgām brieduma laika parādībām ir seksuālitātes mošanās un nākamās dzimuma dzīves sākšanās vārda parastā nozīmē. Cilvēka miesas veselība un dvēseles dzīves labklājība lielā mērā atkarājas no tā, cik veselīgā veidā ir iekārtojusies viņa dzimuma dzīve. Daudzu nervu un gara slimību saknes meklējamas brieduma laikā nepareizi ievirzītajā dzimuma dzīvē. Turpat meklējams cēlonis daudzu ģimeņu sairšanai, kā arī daudzām pašnāvībām, kas rodas uz dzimuma dzīves konflikta pamata.

Dažas seksuālās dzīves pazīmes vērojamas jau bērnībā, tikai līdz brieduma laikam šīs dzīves dziņām bērna apzinātā pārdzīvojumā nav skaidri noteiktas seksuālās nokrāsas. Šādā nozīmē normāli attīstīts bērns līdz brieduma laikam uzskatāms par aseksuālu. Bērni gan interesējas par dzimuma lietām, kā par visu ko jaunu, nedzirdētu un neredzētu, un pat izsaka savus spriedumus šinīs lietās, taču speciālas seksuālas intereses, kāda tā mēdz būt brieduma laikā, nav. Dzimuma brieduma seksuālo mošanos iezvana jūsmošana, kad zēni un meitenes iemīlas vai nu viens otrā, vai arī savos skolotājos un skolotājās. Šī jūsmošana, bērnu erotika un pārdzīvojumi ir šķirti no dzimuma dziņas. Tā ir sajūsma par otra miesas daiļumu un garīgo spēku, bez tieksmes uz jūteklisko baudu un bez iegūšanas iekāres. Sajūsmas objekts ir bērna ideāls. Tas apgarots no viņa iekšējā, briestošā spēka, tādēļ apveltīts tādām īpašībām, kādu šim objektam nemaz nav, bet kādas gan bērns meklē. Erotika ir aizsargu spēks, kas noder seksuālās dziņas klusināšanai un pasargā no pagrimšanas.

Seksuālās dziņas mošanās notiek vēlāk un nāk piepēši, grūdienu veidīgi, un tā ar neatvairāmu spēku laužas bērnu dvēselē. Jaunā dziņa un līdz šim nepārdzīvotās izjūtas pārsteidz jauno cilvēku un, pastāvīgi pieņemdamās, sagrābj viņa miesu un garu un ienes viņu pilnīgi jaunā pasaulē. Šī atmošanās nav saistīta ar priecīgu sajūtu, kā to varēja sagaidīt, bet gan ar drūmu noskaņojumu. Reizē ar jauno pārdzīvojumu cilvēka dvēselē rodas dziļāka kauna sajūta. Tagad rodas liela seksuāla interese; jaunais cilvēks grib noskaidrot jaunās atziņas. Viņš interesējās par visu, kas stāv sakarā ar dzimuma dzīvi: kāri uzklausās vecāko biedru paskaidrojumus, lasa attiecīga satura grāmatas. Reizēm seksuālai interesei pievienojas seksuālā iekāre — pašam gribas izbaudīt visus dzimuma dzīves pārdzīvojumus. Seksuālās mošanās laikā dzimuma dziņa ir stipri kāpināta, bet vēl garīgas mīlas neapgarota. Šī kāpinātā dzimuma dziņa jaunatnei, sevišķi zēniem, brieduma laikā sagādā zināmas grūtības un, ja dvēselē trūkst nepieciešamā pretspēka, noved pie nevēlamām sekām. Pie veselīgi ievadītas dzimuma dzīves šī kāpinātā dzimuma dziņa pamazām nomierinājas un ieiet normālā gultnē. Bērna erotika un seksuālitāte, kuras gan ceļas no vienas saknes, pēc savas attīstības nav vienlaicīgas, un bērna dvēseles apzinātā pārdzīvojumā tās ir šķirtas lietas, no kurām katra iet savu attīstības ceļu. Brieduma laika dzimuma dziņa nemaz netiecas uz erotikas apgaroto objektu. Ja erotika un seksuālitāte sasniegušas savas attīstības augstumus un uzziedējušas visā pilnībā, un ja tās apvieno-

jas, un atrod savu piepildījumu vienā objektā ģimenes dzīvē, tad tādu dzimuma dzīvi var uzskatīt par normāli izveidotu. Bet tas ne vienmēr tā notiek. Gadās, ka vēlākā dzīvē seksuālitāte un erotika paliek šķirtas, un ir par cēloni dzimuma dzīves konfliktiem. Brieduma laikā gūtie iespaidi ir pa lielākai daļai paliekoši, un tie noteic visu nākošo dzīvi. Sevišķi tas sakāms par seksuāliem pārdzīvojumiem, kuŗi jo dziļi iesakņojas bērna dvēselē un no turienes ilgi ietekmē nākamo dzimuma dziņas virzienu. Brieduma laikā raisās vaļā no priekštečiem iedzimtības ceļā iegūtās labās un ļaunās īpašības. Brieduma laika higiēnas uzdevums ir novērst ārējās apkārtnes traucējošos iespaidus un mazināt iekšējās, iedzimtās, kropļojošās tendences.

Visas minētās brieduma laika garīgās dzīves pārmaiņas un mostošās jaunās dziņas pārsteidz jauno, topošo cilvēku. Viņš nespēj uzreiz orientēties savā jaunajā stāvoklī. Veselīgie bērni brieduma laika garīgās dzīves rūgšanas grūtības pārlaiž diezgan viegli. Sevišķi tad, ja bērna attiecības ar vecākiem līdz šim ir bijušas labas, un ja bērni nav zaudējuši savu paļaušanos un uzticēšanos vecākiem. Tādi vecāki savus bērnus, saudzēdami un saprātīgi vadīdami, notur līdzsvarā. Citādi tas ir ar bērniem, kam vāja nervu sistēma. Viņi brieduma laika dvēseles rūgšanu pārcieš daudz grūtāk. Lai rastu apmierinājumu savam iekšējam nemieram, viņi bieži vien aizbēg no mājas un skolas, un klīst apkārt. Gadās pat, ka rodas traucējumi, kuŗi izpaužas kā garīgas slimības.

Piegriežoties jautājumam par dzimuma brieduma laika parādību cēloņiem, jāsaka, ka visas miesas un gara pārmaiņas izriet no paša organisma iekšējiem augšanas spēkiem. Ārējie apstākļi, kā pastiprinātu pārdzīvojumu ierosinātāji, var paātrināt brieduma laika iestāšanos, bet attiecīgi audzināšanas paņēmieni var to aizkavēt, taču ne apturēt. No iekšējiem augšanas spēkiem galvenā loma šinī attīstības procesā tomēr piekrīt dzimuma dziedzeŗu darbībai. Līdz brieduma laikam dzimuma dziedzeŗi snauž, tagad tie atmostas, attīstās un uzsāk savu darbību. Dzimuma dziedzeŗi pilda divus uzdevumus. Pirmais: tie rada un veido attiecīgas dzimuma šūniņas, kuŗas kā dziedzeŗu ārējo sekrētu izvada pa speciāliem izvada kanāļiem ārā. Otrs: tie izstrādā sevišķu aktīvu vielu — hormonus, kuŗa izdalās tieši asinīs un kopā ar tām izplūst pa visu organismu. Šādu dziedzeŗu sekrētuhormonu atdalīšanās procesu sauc par iekšējo sekrēciju. Sevišķi svarīga nozīme brieduma laika attīstības normālai norisei ir šai iekšējai sekrēcijai. Ja dzimuma brieduma laikā ir pārtraukta dzimuma dziedzeŗu darbība un līdz ar to šo dziedzeŗu iekšējā sekrēcija, tad iestājas smagi fiziski un garīgi augošā organisma kropļojumi. Par to gaišu valodu runā austrumu tautu einuchi. Dzimuma brieduma laika attīstība cieš netikvien, kad galīgi pārtraukta dzimuma dziedzeŗu darbība, bet arī tad, ja notiek to darbības traucējumi, kaut gan pēdējā gadījumā ievērojami mazāk. Var droši teikt, ka tikai tad, ja šī sekrēcija norit bez traucējumiem, zēns jaunībā attīstās par pilnvērtīgu vīrieti, un meitene par pilnvērtīgu sievieti. Iekšējās sekrēcijas traucējums rodas, ja jaunatne novirzās no kārtīgas, veselīgas seksuālās dzīves veida, kas parasti izpaužas kā onanija vai kā priekšlaicīgi, neatļauti dzimuma sakari ar pretējo dzimumu. Ierosinājumu tam dod brieduma laikā kāpinātā dzimuma dziņa, kā arī vecāko, šinī ziņā jau samaitāto biedru pamudinājumi. No onanijas visvairāk cieš zēni, daudz mazāk meitenes. Vispārīgi meitenēm brieduma laiks nesagādā tādas fiziskas grūtības, kā zēniem. Augšā minētais netikums — onanija pie zēniem tik plaši izplatīts, ka daži to uzskata par nenovēršamu ļaunumu, pat par nepieciešamību. Tas fakts vien, ka vairums zēnu padoti šim netikumam, nekādā ziņā neattaisno un nepierāda tā nepieciešamību. Lai pilnīgāk būtu saprotams onanijas ļauno seku cēlonis, un lai izprastu zēnu nakts izplūdumu — pollūciju fizioloģisko nozīmi, apskatīsim tuvāk vīriešu kārtas dzimuma dziedzeŗu darbību. Jāsaka, ka daudzi vēl maldīgos uzskatos par pollūcijas būtību, uzskatīdami to par slimīgu parādību. Pēdējo gadu zinātnieku pētījumi šo maldīgo uzskatu apgāzuši, atklājot pollūciju fizioloģisko nozīmi.

Vīriešu kārtas dzimumu dziedzeŗi ārējās sekrēcijas produkti ir dzimuma šūniņas un olbaltuma viela, pēdējā noder par barību dzimuma šūniņām. Dzimuma šūniņas ir dzīvas, bet savā rašanās un veidošanās stadijā tās snauž un ir nekustīgas. Seksuālie kairinājumi ir vienīgais spēks, kas tos atmodina un padara kustīgus. Seksuālie kairinājumi var būt gan fiziski, kas rodas no pieskāršanās dzimuma orgāniem, gan psīchiski, kā fantazijas tēlojumi. Kad seksuālais kairinājums sasniedz augstāko kāpinājumu, atmodinātās dzimuma šūniņas līdz ar vairākām dzimuma organu sistēmas sulām izplūst ārā. Dzimuma dziedzeŗu producētā olbaltumviela uzkrājas dziedzeŗos, izplēš un apgrūtinā tos. Dziedzeŗi no šī šķidruma atbrīvojas, šķidrumam izplūstot ārā. Dabīgi tāda izplūšana notiek naktī pollūcijas veidā. Katrs vesels jaunelis piedzīvo tādus nakts izplūdumus. Sākumā tie atkārtojas ik pa diviem vai trim mēnešiem reizi, bet vēlāk ik pa divām vai trim nedēļām reizi. Pollūcija nav slimība, bet gan fizioloģiska parādība, pie kuŗas dzimuma organu sistēma atbrīvojas no liekām vielām, kas to apgrūtina. Pie normālām pollūcijām seksuālais kairinājums ir visai niecīgs, un tas atmodina tikai nedaudz dzimuma šūniņu. Pollūcijas nenovājina jaunekļa organismu, bet tām gan ir nomierinošs iespaids. Tāds ir pollūcijas fizioloģiskais pamatojums. Bet pollūcijas, kā katrs cits dzīvības process, ja tas pārsniedz savas fizioloģiskās robežas, var kļūt par slimību. Tas visvairāk nāk priekšā, ja jaunekļa nomoda domas bieži kavējas pie dzimuma dzīves kairinājumiem un pārdzīvojumiem, tādā kārtā sakarsējot viņa fantaziju. Tad pollūcijas atkārtojas biežāk un, saistoties ar erotiskās dabas sapņiem, izsauc pastiprinātu seksuālu kairinājumu un līdz ar to lielākā vairumā atmodināto dzimuma šūniņu izplūšanu. Tādos gadījumos jaunelis jutīsies noguris un nospiestā garastāvoklī. Dzimuma organu sistēmas piepildīšanās, kuŗai seko dzimuma dziņas kāpinājums ar sekojošu šo dziedzeŗu iztukšošanos līdz ar dziņas noklusināšanos, piedod jaunekļa dzimuma dzīvei uzplūdu un atplūdu raksturu. Uzplūdu laikā jaunekļiem sevišķi jāsaņem visi spēki kopā, lai pretotos kārdinājumam un lai nekristu par upuri onanijai.

Pretēji pollūcijām, onanija, kā arī dzimuma sakari, ir saistīti ar stipriem seksuāliem kairinājumiem. Stipri seksuāli kairinājumi uzmodina dzimuma šūniņas lielā vairumā, un jūtami traucē dzimumu dziedzeŗu iekšējo sekrēciju un nogurdina nervu sistēmu. Viss tas novājina jaunekļa organismu un traucē tā nobriešanu. Tagad saprotama starpība starp pollūcijām un onaniju, un tāpat kļūst saprotams, ka onanija pie zēniem nekādā ziņā nav uzskatāma par nepieciešamību, bet gan par ļaunumu, kas katrā ziņā jānovērš. Ja no onanijas laikā atturas, tad viņas ļaunās sekas ar laiku atkal izzūd. Tāpat kaitīgi ir priekšlaicīgi dzimuma sakari. Turklāt te vēl pievienojas briesmas saslimt ar veselību postošajām veneriskām slimībām. Noteikti var sacīt, ka atturība seksuālā ziņā ne vīrietim, ne sievietei nav kaitīga, turpretim pāragra nodošanās dzimuma dzīvei gan daudziem jo smagi atriebusies.

Jaunatne no onanijas jāpasargā. Ar bardzību un sodiem te maz kas panākams. Draudzīga un neuzkrītoša lietas noskaidrošana un, galvenais, — higiēnisks dzīves veids, — ir tie līdzekļi, kas pasargās jaunatni no veselību graujoša netikuma. Jaunatnei jāmācās saprast, ka šis netikums vājina kā miesīgos, tā garīgos spēkus, un ka jāsavaldās, ja grib izaugt par veselu, garīgi spraigu un miesīgi skaistu pilnvērtīgu cilvēku. Jaunatne jāsargā no visa, kas varētu ierosināt seksuālās dziņas kairinājumus: nepiemērota literātūra un kino izrādes, pornografija, slikta sabiedrība u. t. t. Sargāt jaunatni no nervu indēm, no uzbudinošām — tējas un pupiņu kafijas, un narkotiskām — tabakas un alkohola. Guldināt bērnus labi izvēdinātās istabās un puslīdz cietās guļas vietās zem viegla apsega. Neļaujiet bērniem gulēt uz muguras, bet gan uz sāniem, vislabāk uz labajiem, jo tāds stāvoklis netraucē sirds darbību un atvieglina barības atplūšanu no kuņģa zarnās. Pieradiniet bērnus iemigt tūlīt pēc iegulšanās un piecelties tūlīt pēc atmošanās, neļaujiet bērniem nomodā valstīties pa gultu. Pie miesas ieturēt vislielāko tīrību. Tāpat arvien turēt tīras drēbes un apavus. Nest vieglas un vaļīgas drēbes, piemērotas gada laikam. Lietot vieglus un labi sagatavotus ēdienus. Gaļu ēst ne vairāk, kā reizi dienā. Ieteicams fizisks darbs svaigā gaisā, sports, ķermeņa vingrinājumi, kā arī garīgs darbs.

No visa teiktā saprotams, ka lai jaunatne izaugtu par veselīgu un spēcīgu paaudzi, tai jāved tikumīga un atturīga dzīve. Vecākiem, audzinātājiem un ārstiem jāstāv sarga vietās, lai jaunatne savā dzimuma briešanas laikā nenomaldītos no īstā ceļa. Bez ceļa rādīšanas daudzi nomaldās dzīves dumbrājos un atgriežas kā invalidi, bet citi aiziet pavisam bojā.

Cilvēka sociālo vērtību noteic divas faktoru grupas: tas, ko viņš manto no priekštečiem caur iedzimtību, un tas, ko viņš manto no tagadējās sabiedrības caur audzināšanu un mācīšanu. Tādēļ cenšas bērnu vispusīgi attīstīt, taču dzimuma instinktu parasti atstāj novārtā, pašas dabas aklā rīcībā. Bet cilvēks, dzīvodams mākslīgos apstākļos, jau krietni vien zaudējis savā instinkta nemaldīguma un pareizās nojautas ziņā. Pie tādiem apstākļiem jaunatnes seksuālā dzīve bieži vien veidojas nepareizi, un uz tā pamata rodas tik daudz dzimuma dzīves konfliktu, tik daudz slimību un ciešanu. Lai pienācīgi varētu kārtot jaunatnes seksuālo dzīvi, darbs sākams jau agrā bērnībā. Nepieciešama bērna rakstura audzināšana un nostiprināšana, sākot ar pirmajiem dzīvības gadiem. Jau mazam bērnam jāmācās savaldīties un jāvingrina griba, piespiežoties darīt to, kas jādara, un atturoties no tā, kas nav jādara. Jāaudzina bērnos atbildības sajūta par savu darbu. Jāmāca kopt un sargāt veselību. Jāmācās vairīties no visa, kas ir svešs un netīrs. Jāieaudzina bērnos pilnīga uzticēšanās saviem vecākiem. Bet lai tas varētu notikt, tad vecākiem jāsaņem visi dvēseles spēki un jāpaceļas pāri sīkajām vajadzībām, jākļūst tādiem, lai viņi būtu bērna paļāvības un uzticības cienīgi. Pēdējais tikai tad būs panākams, ja vecāku vārdi saskanēs ar viņu darbiem. Ja vecāki mācīs bērniem vienu, bet paši darīs citu, tad bērnu uzticību viņi nemantos, un bērni savā svarīgākajā attīstības periodā, dzimuma brieduma laikā, ar saviem sasāpējušiem jautājumiem negriezīsies vis pie viņiem, bet meklēs atbildi citur. Vecāku dzīvei jābūt nevainojamai, lai tā noderētu bērniem par dzīvu piemēru.

Pārejot pie jaunatnes seksuālās dzīves tiešās veidošanas un vadīšanas, jāņem vērā divi pamata noteikumi. Pirmais: dzimuma instinkts ir viens no stiprākajiem dabas instinktiem, tāpēc nekad nedrīkst to modināt, bet tikai vadīt. Otrs: vesels bērns līdz dzimuma brieduma laikam ir aseksuāls, t. i. viņa domas un izjūtas, ja runā par dzimuma lietām, vai kas ar to stāv sakarā, savā apzinātā pārdzīvojumā nesaistās ar seksuālitāti. Pieauguši nodara daudz kļūdu, kad, savas izjūtas attiecinot uz bērniem, pēdējo rīcību nesaprot un bieži vien norāj tos un soda, kad bērni nemaz nejūtas to pelnījuši. Bērns gluži vienaldzīgi, bez seksuālo jūtu līdzdarbības, var noklausīties un iepazīties ar dzimuma dzīves jautājumiem. Līdz brieduma laikam, attiecībā uz dzimuma lietām, labāk tikai atbildēt uz bērna jautājumiem. Atbildēm jābūt patiesām un vienkāršām, piemērotām bērna saprātam. Ja bērns ar jautājumiem aizsteidzas priekšā savam prātam, nedrīkst viņus strupi noraidīt vai teikt nepatiesību. Tas var ne tikai mazināt, bet galīgi satricināt bērnu uzticēšanos vecākiem, sevišķi ja bērns jūt, ka viņu krāpj, vai arī ja viņš vēlāk, no citiem uzzinājis patiesību, spiests taisīt slēdzienus par vecāku meliem. Labāk jau tādā gadījumā teikt, ka par to pastāstīs vēlāk, kad būs paaudzis lielāks. — Līdz ar dzimuma dziņas mošanos, interese par dzimuma dzīvi ļoti liela. Rodas daudz jautājumu, uz kuriem atbildes jaunatne katrā ziņā meklēs. Ja vecāki nedos attiecīgus paskaidrojumus, tad jaunatne tos atradīs citur, turklāt bieži no samaitātiem biedriem, un tāda veida atbildes, saprotams, ļoti nevēlamas un kaitīgas. Brieduma laikam sākoties, pienācis īstais laiks priekš vecākiem, vienkāršos un sirsnīgos vārdos, lai nesakarsētu jaunekļa vai jaunavas fantāziju, noskaidrot dzimuma dzīves nozīmi. Ka dzimuma instinkts nav dots kā kails baudu avots, bet kā mērķis ir augsts — dzimuma turpināšana, tādēļ tas jātura tīrs un svēts. Zēniem jāpaskaidro viņu jaunās dziņas un nemiera cēlonis, jāuzmudina viņi, ka tagad jāsavaldās, jāmierina, ka apgrūtinošās dziņas ar laiku pāries, jāpaskaidro pollūciju nozīme. Meitenes jāsagatavo nākošajām menstruācijām, lai viņas netiktu pārsteigtas. Jāpaskaidro menstruācijas higiēna. Negaidīta menstruācijas iestāšanās var tā satraukt un samulsināt meitenes prātu, ka var rasties dvēseles dzīves traucējumi.

Pieaugot Latvijas ražojumu eksportam, vairojas tautas labklājība.

Cand. hist. R. Malvess

Latviešu kaŗa nometne XIII gadsimtā

Mums arvien vēl trūkst plašāka darba par seno latviešu kaŗa mākslu, lai gan par materiāla trūkumu nevar sūdzēties. Visvairāk materiāla atrodams par ieročiem, jo chronistu rakstītās liecības bagātīgi papildina archaioloģiskos izrakumos iegūtie ieroči un viņu fragmenti.

Par latviešu kaŗa taktiku, kaŗaspēka apgādi, pārvietošanos un taml. jautājumiem liecību jau daudz mazāk, jo šim nolūkam iespējams izlietot vienīgi rakstītus avotus — chronikas. Tā kā kristītie latvieši, dažreiz arī nekristītie, gāja kopā ar vāciem cīņās pret pagāniem, tad kaŗa mākslā vieni no otriem būs daudz mācījušies. Līdz ar to latvieši kaŗa mākslā daudz neatšķīrās no saviem pretiniekiem. Tomēr ir bijušas atšķirības, uz ko arī chronisti vērsuši savu uzmanību.

Lasot mūsu XIII gadsimta chronikās — Latviešu Indriķa Livonijas chronikā un Atskaņu chronikā — bezgala daudzos kaŗu aprakstus, vietvietām atrodam arī materiālus par kaŗa nometnēm. Vadoties no šiem aprakstiem, varam konstatēt 4 nometņu veidus: 1) kaŗaspēka pulcēšanās nometne, 2) nometne kaŗaspēka atpūtai pārgājienā priekš cīņām, 3) nometne uzbrukuma kaŗā un 4) nometne kaŗaspēkam atgriežoties mājup.

1. Kaŗaspēka pulcēšanās nometne.

Izziņojot ar vēstnešiem kaŗaspēka pulcēšanos kaŗa darbībai, zemes valdnieki noteica arī kaŗaspēka pulcēšanās vietas. Tā kā latviešu polītiskā dzīve 13. gadsimtā bija stipri militārizēta, tad kaŗaspēka pulcēšanās nav stingri šķiŗama no tautas sapulcēm, jo pēc kaŗaspēka sapulcēšanās parasti notika arī apspriedes. Tāpēc parastās tautas sapulču vietas bija arī kaŗaspēka pulcēšanās vietas. Tādas parasti bija pie senām latviešu pilīm, piem.: Beverīnas, Straupes, Lēdurgas, Cēsīm, Lielvārdes, Kokneses, Jersikas, Tērvetes, Dobeles, Raktes, Sidrabenes, Mežotnes, Kuldīgas, Embūtes u. c.; pie upju grīvām: Daugavas (Rīgā), Ogres, Gaujas, Salacas, Imeras u. c. un pie ezeriem, piem., Burtnieku ezera.

Priekš došanās pārgājienā kaŗaspēks nometnē izpildīja dažādus sakrālus rītus. Kuršu kaŗavīri parasti nodevās zīlēšanai un laimēšanai, lai jau iepriekš izzinātu kaŗa laimi vai nelaimi, kā arī lai izdibinātu laimīgāko uzbrukuma dienu. Tā, piemēram, 1210. g. kurši, sapulcējušies jūŗā pretim Daugavai, 14 dienas nodevās laimēšanai, lai izdibinātu izdevīgāko uzbrukuma dienu Rīgai. 1265. g. kurši, sapulcēti pie Kuldīgas uzbrukumam Griezes pilij, paregoja kaŗa laimi pēc putnu dziedāšanas.

Kristiešu kaŗaspēks sapulcēšanās vietā noturēja mišu svinības, t. s. lūgšanu un pārrunu mišas. Ja kaŗaspēka pulcēšanās vieta nebija tālu no Rīgas, piem., pie Gaujas grīvas, tad uz turieni devās arī Rīgas bīskaps un svētīja kaŗaspēku priekš pārgājiena uzsākšanas. Kristiešu kaŗaspēkam pie Burtnieku ezera bija īpaša kaŗaspēka lūgšanu un pārrunu vieta, no kurienes pēc mišu svinībām viss kaŗaspēks devās Igaunijā.

Pēc sanākušo kaŗavīru skaita, kaŗaspēka pulcēšanās vietas var iedalīt lielākās, kur sapulcējās līdz 3000 vīru, un mazākās, kur sapulcējās tikai viens «karogs», t. i. apm. 200—350 vīru. Kā lielākās kaŗaspēka pulcēšanās vietas chronikas piemin Kuldīgas pili un Gaujas grīvu. Kad kaŗaspēks bija izpildījis nepieciešamās rituālās ceremonijas, apspriedies un sakārtojies, tad varēja doties pārgājienā.

2. Nometne kaŗaspēka pārgājienā priekš cīņām.

Priekš cīņām kaŗaspēka pārvietošanās bija ērta, jo nebija jāved līdzi gūstekņi, salaupītās mantas un lopi. Arī par apgādi nevajadzēja sevišķi daudz rūpēties, jo cerēja pārtikt no gūtā laupījuma. Lai kaŗaspēks, dodamies dažreiz pret tālāku ienaidnieku, varētu sekmīgi veikt daudzos pārgājienus un, saskaŗoties ar ienaidnieku, būtu cīņas spējīgs, bija nepieciešami rūpēties par kaŗavīru atpūtu, sevišķi naktī. Kaŗaspēks priekš cīņām nometnē parasti pavadīja tikai naktis, bet pa dienu izdarīja pārgājienus. Nometnes vietu atpūtai pēc iespējas izvēlēja tādu, kas deva kaŗavīriem arī garīgu atspirdzinājumu. Sevišķi iemīļotas vietas bija mežā pie strauta, upju krasti, laukumi mežmalā, jūŗmala, ezeru krasti, laukumi pie pilīm u. tml. Atskaņu chronika bieži min teltis «skaistā mežā», «pie brīnišķīga strauta», «uz skaista laukuma» vai arī citādi veltī vairākas rindas dabas skaistumu aprakstiem. Vispiemērotākās un arī visbiežāk minētās nometņu vietas bija mežs vai mežmala. Tā kā kaŗa darbība norisinājās galvenā kārtā ziemā, kad upes un purvi aizsaluši, tad kaŗavīru atpūtai bija nepieciešamas teltis, kur patverties no aukstuma. Mežs tāpēc bija vispiemērotākā vieta, jo tur varēja cirst kokus teltīm un malkai. Pie kokiem kaŗavīri piesēja savus zirgus. Ja mežs nebija pietiekami biezs, zirgus sēja arī pie mietiem. Beidzot, mežā kaŗaspēks ienaidniekam bija grūtāk pamanāms.

Lai nometnē apmetušos kaŗaspēku nepārsteigtu ienaidnieks, bija nepieciešami izlikt sargus. Apsardzību veica sardzes, kas sastādījās no sargposteņiem un izlūku patruļām, ko izsūtīja pa naktīm novērot tiltus, ceļus un izlūkot zemi. Šādu sardzi sastādīja tādā kārtā, ka kaŗaspēka vadība izraudzīja sardzes priekšnieku, kas savukārt pats izraudzījās sargus no drošsirdīgākiem kaŗavīriem, kas labi pazina vietējo apkārtni. Šādi sargi - patruļnieki nometnē atgriezās tikai rīta gaismai austot un ziņoja par novēroto. Patruļnieki dažreiz patstāvīgi ielaidās arī mazākās kaujās, ja ienaidnieku nebija daudz.

Nometnes tuvumā izlika arī sargposteņus, kam tomēr bija mazāka nozīme. Patruļniekus un sargus arī terminoloģija nešķiŗoja, saucot visus kopā par sardzi (warte) un sargiem (wartman, wartlute).

Galvenā atbildība par nometnes drošību gūlās uz sargiem - patruļniekiem. Tāpēc dažreiz viņu neuzmanības dēļ karaspēku nakts miegā pārsteidza ienaidnieks, atņemot vispirms mežā piesietos zirgus un pēc tam pašu karaspēku smagi sakaujot.

Lai karavīriem nesaltu, nometnē cēla teltis. Teltis taisīja no kokiem, ko cirta mežā. Atskaņu chronika gan saka, ka pagāni nepazīstot koka teltis, bet apmetoties no zariem un salmiem saslietās būdiņās. Rakstot par zemgaļu un žemaišu uzbrukumu Svētkalna pilij (ap 1287. g.), Atskaņu chronika apraksta žemaišu nometni, kas J. Saivas latviskojumā skan šādi:

Viss viņu pulks nu apmetās
Uz klaja lauka ap pili to,
Jo pagāni teltis nelieto;
Bet žagarus un kokus ar
Tos pielietojam redzēt var.
Vai auksts, vai karsts — to būdiņas
Arvien tiek šādi taisītas.
Un tādas daudz nu redzamas
Ap pili bija, tiesa tas.

Par latviešu cilšu teltīm šādu sīku aprakstu trūkst, kas liecina, ka latviešu teltis nebūs daudz atšķīrušās no vācu celtām teltīm. Latviešu Indriķa chronika letgaļu kaŗa nometni pat nosauc par «māju» (XV, 7 un XXIII, 7, 9), kas norāda uz lielākām celtnēm, bet ne zaru un salmu būdiņām. Vācu un igauņu nometnes Indriķis nekad nesauc par māju, bet tikai par apmetni, sapulci un tml., kāpēc varētu pat domāt par latviešu telšu pārākumu par vācu teltīm.

Nometnē uguni nedrīkstēja kurināt. Dažreiz šo noteikumu tik stingri neievēroja, kāpēc ienaidnieka izlūki uguns gaismā izdibināja kaŗaspēka lielumu. Sekas nometnes garnizonam tādā gadījumā vienmēr bija nelabvēlīgas: ienaidnieks vai nu pārsteidza to ar lielākiem spēkiem vai pats paspēja paslēpties.

3. Nometne uzbrukuma kaŗā.

Latviešu 13. gadsimta kaŗa nolūks nav teritoriāli ieguvumi, bet gan kaŗa laupījums. Pie šādiem principiem turējās arī latviešu cilšu kaimiņi: igauņi, leiši un krievi. Territoriju robežas nebija nocietinātas, jo pēc tām neviens nekāroja. Latviešu senām pilīm, kā robežu nocietinājumiem nebija nozīmes, bet no stratēģiskā viedokļa tie bija militārie centri, no kuŗu pretestības salaušanas atkarājās visa novada padošanās.

Tā kā uzbrukuma kaŗam nebija politisku mērķu, bet gan tīri materiāli aprēķini — gūt laupījumu un pie gadījuma nodibināt arī meslu kundzību, tad latviešu ciltis un viņu kaimiņi līdz vācu ienākšanai turējās tikai pie pārsteiguma principa. Arī vāci sākumā sekoja šim paraugam, rīkojot kopīgi ar latviešiem sirojumus Lietuvā un Igaunijā. Gaŗos pārgājienos dodamies ienaidnieka zemē, kaŗaspēks to pārsteidza nesagatavojušos: ļaudis bija izklīduši pa ciemiem, kur tos varēja viegli pieveikt. Lai neļautu ienaidniekam sapulcēties, kaŗaspēks ienaidnieka zemē savas kaŗa nometnes ierīkoja arvien militāru centru piļu (nevis vairs upju grīvu un ezeru) tuvumā, no kurienes labi nocietinājies, pārvaldīja lielu apkārtni.

Vienmēr uzraudzīdams tuvējo pili un tur nocietinājušos nelielo sardzi, un tā neļaudams pretiniekam sapulcēties, iebrucēja kaŗaspēks no nometnes kā militāras bazes izsūtīja atsevišķas kaŗaspēka nodaļas dažādos virzienos, lai apkautu kaŗam derīgos vīriešus, ņemtu gūstā sievietes un bērnus un iegūtu kā laupījumu zirgus, vēršus, sudrabu un citu vērtīgāko kustamo mantu. Gūstekņus un kaŗa laupījumu saveda nometnē, ko stingri apsargāja. Šādās nometnēs kaŗaspēks uzkavējās vairākas dienas, parasti trīs, kamēr bija gūts pietiekami liels laupījums, vai arī lai uz laiciņu atpūstos un pēc tam atgrieztos mājās. Par šādām nometņu vietām kaŗaspēks vairs neizvēlējās vis meža biezokņus, bet parastās tautas sapulču vietas klajā laukā, kas atradās piļu tuvumā. Tā, piemēram, 1211. g. igauņi pie Kaupo lielās pils ierīkoja savu nometni, kur sadzina apkārtnē salaupītos lopus, kāva tos un ziedoja dieviem, pēc to krišanas paregojot kaujas sekmes. Tajā pašā gadā līdzīgu nometni igauņi ierīkoja pie Beverīnas pils. 1218. g. krievi pie Ureles pils apmetās 2 dienas, bet Straupē 3 dienas. 1223. g. igauņi ar visu savu letgaļu un lībiešu zemē gūto laupījumu apmetās nometnē pie Lēdurgas. Līdzīgi arī letgaļu, lībiešu un vācu kopējais kaŗaspēks savos sirojumos Igaunijā izmantoja igauņu apdzīvoto novadu centrus kā savas nometnes. Tāda letgaļu, latviešu un vācu kaŗaspēka iecienīta apmešanās vieta Jervas novadā bija Karetena ciems. Indriķa chronika min vairākus šādus igauņu ciemus. Letgaļu, lībiešu, vācu un arī kristīto igauņu sabiedrotais kaŗaspēks igauņu zemēs nometnes mēdza ierīkot savrup, daloties pēc tautībām. Piemēram, 1219. g. apvienotais kaŗaspēks postīja Vironijas novadu un ierīkoja dalītas nometnes, kur novietoja arī jau līdz tam laikam gūto laupījumu: vāci Tormas ciemā, letgaļi un lībieši ierīkoja savu «māju» Avispes ciemā, bet Sakalas novada igauņi apmetās Rēveles novadā u. t. t. No šīm nometnēm kā militārām bazēm 5 dienas visi nodevās laupīšanai, kaušanai un dedzināšanai. 1220. g. letgaļi kopā ar vāciem apmetās Lones ciemā, lībieši ierīkoja savu «māju» citur, bet Sakalas igauņi apmetās pie Rēveles. Abos šajos sirojumos pa Igauniju piedalījās arī pats chronikas autors — Latviešu Indriķis, pats visu vērodams un aprakstīdams. Zīmīgi, ka viņa lietotais nometnes nosaukums — «māja» attiecināts vienīgi uz letgaļiem un lībiešiem. Lai gan mājas vārds ar apmēram tādu pašu nozīmi pazīstams arī igauņu un somu valodās, tomēr Indriķa chronika igauņu nometnes apzīmē vienmēr citādiem terminiem. Ļoti iespējams, ka «māja» 13. g. s. nenozīmēja tikai latviešu kaŗa nometni, bet vispār ierīkotu tautas sapulču vietu. Laukuma vai atpūtas vietas nozīmē mājvietas, mayestede, nosaukums sastopams vēl 15. g. s. dokumentos, kur šī termiņa pirmatnējā nozīme vairs nav viegli izdibināma. Sapulču vietas, kur ienaidnieks mēdza ierīkot savas uzbrukuma kaŗa nometnes, bija svētītas vietas, un tāpēc tautas tradicijās vēl ilgi uzglabājās viņu techniskie termini.

4. Nometne kaŗaspēkam atgriežoties mājup.

Ja iebrukumam bija tikai sirojuma raksturs, tad kaŗaspēks, ieguvis bagātīgu kaŗa laupījumu, devās ar to mājup. Kaŗaspēka pārvietošanās tagad bija gausa un gŗūta, jo arvien bija jāsargās no ienaidnieka pretuzbrukumiem un citāda veida pārsteigumiem, kā arī jāpārvar transporta grūtības. Pārgājieni tāpēc nelieli. Nometnēm tikai atpūtas vietu raksturs, līdzīgi nometnēm kaŗaspēka pārgājienos priekš cī-

ņām. Tikai pēccīņu nometnes vajadzēja stingrāk apsargāt, jo aizejošam karaspēkam arvien uzglūnēja pretinieku spēki. Atgriešanās pārgājieni parasti noslēdzās ar lielu nometni, kurā sadalīja laupījumu un slavēja Dievu par uzvarām. Parasti šī pēdējā kopējā nometne tika ierīkota karaspēka pulcēšanās vietās; piem., 1219. g. pie Salacas upes grīvas kristiešu karaspēks sapulcējās, lai dotos sirot Igaunijas rietumu novados, un pēc cīņām atgriezās turpat pie Salacas un sadalīja laupījumu. Laupījuma sadalīšana bija saistīta ar dažādām rituālām ceremonijām, un tāpēc šim nolūkam it labi noderēja svētītās sapulču vietas. Pēc laupījuma sadalīšanas karaspēks sadalījās mazākās vienībās un atgriezās mājās.

Kapteinis Gredzens

Pozicija

Bieži, kā agrāk, tā arī tagad, dažādos kauju aprakstos mēs varam lasīt ka vienam no pretiniekiem bijušas ļoti labas pozicijas un otrs nav varējis tālāk uz priekšu virzīties, jo nebijis iespējams izsist pretinieku no pozicijām. Lai varētu saprast, kādas tad ir labas pozicijas un kā tās atrast, mēģināsim vispāri noskaidrot, kas ir pozicija, kādām prasībām jāatbilst labu poziciju īpašībām, kur un kā pozicijas atrodamas?

Acīmredzot, pozicijas var būt tikai tur, kur notiek kāda nebūt cīņa, kauja, karš. Jo tikai cīņas laikā un stāvoklī pozicija tiek ieņemta, lai no tās varētu darboties ar ieroci un tikai cīņas laikā pozicijai ir tieša nozīme. Vispāri, pozicijās uzturēties bez cīņas mērķa nav pieņemts, jo katrai pozicijai ir savas neērtības, kas rada karavīros lieku nogurumu. Pozicijā un tās tuvumā taču trūkst ļoti daudz kā no tāda, pie kā cilvēks ir pieradis savā dzīvē. Trūkst bieži vismazāko ērtību. Viss tas karavīros ar laiku rada nogurumu, tāpēc ilgstoši karaspēka vienības pozicijās neatstāj, bet pēc kāda laika tās izved atpūtā un novieto poziciju aizmugurē. Tad pēc pavadītās atpūtas tās atkal varēs atgriezties kaujas laukā, lai ar atjaunotiem spēkiem izcīnītu jaunas uzvaras.

Tā tad pozicijas atrodamas ir kaujas laukā. Bet kur tas atrodas? Kaujas lauks tagadējā laikmetā taču ir visur — gaisā, uz jūras, apakšzemes un virs zemes, visur tur, kur cilvēks ar savu ieroci var vest bruņotu cīņu. Pareizi — visur arī būs atrodamas pozicijas, — vai tās būtu gaisā, vai uz jūras, apakšzemē vai virs zemes. Bet varbūt dažs man jautās — kur tad gaisā ir pozicijas? Ir. Arī gaisā ir izdevīgas un neizdevīgas pozicijas. Piemēram ja lidotājam nāktos cīnīties ar pretinieku pret sauli, vai pret vēju, vai mākoņos, — vienmēr atrastos izdevīgāki un mazāk izdevīgi stāvokļi, kas vienai pusei nāktu par labu, otrai par sliktu. Apķērīgākai un veiklākai par labu, bet neapķērīgākai un gausākai — par sliktu. Šie stāvokļi gaisā ir tas, ko mēs saucam par poziciju. Tāpat tas ir uz jūras. Jūras kaujā arī atkarībā no manevrēšanas, kuģu ātrumiem, ierindu veidiem, jūras straumēm u. c. apstākļiem ir iespējams iegūt izdevīgāku vai mazāk izdevīgu stāvokli kuģiem vai kā mēs sakām poziciju. Arī apakšzemes cīņā, mīnu karā tas būs gluži tāpat, tam kas būs labāk izpētījis apakšzemes slāņus, to sastāvu un šīs cīņas apstākļus, — tam rezultātā radīsies savas priekšrocības pret to, kas tādus pētījumus nebūtu darījis. Tā tad mēs atkal varētu teikt kā pirmā puse atradīsies labākā pozicijā attiecībā pret otru.

Šī raksta galvenais nolūks ir īsumā aprādīt pozicijas nozīmi virszemes cīņā, kaujā. Tāpēc pāriesim pie pozicijas apraksta virs zemes. Kā jau sākumā teicām, pozicijas atrodas kaujas laukā. Virszemes cīņā kaujas lauks ir zināms apvidus. Apvidus ir viens no sauszemes cīņas elementiem. Pārējie 2 elementi ir cilvēks pats un viņa ierocis. Bez šiem elementiem nevar nekāda cīņa notikt. Sauszemes cīņai ir jānotiek uz kautkāda apvidus. Tā tad apvidum ir svarīga nozīme cīņā. Apvidus var atstāt uz cīņu, uz kauju, ievērojamu iespaidu. Apvidū mēs vienmēr varam atrast dabīgas aizsegas, paslēptuves, novērošanas punktus, pieejas un arī pozicijas. Bet ja arī tādu nebūtu gatavā veidā, tad pie laika mēs varam visas tās sagatavot. Tā mēs nonākam pie dabīgām un mākslīgām būvēm, nocietinājumiem, pozicijām. Viss tas atrodams apvidū, bet tikai tādam karavīram laimējas visas šīs vietas atrast, pielāgot un izbūvēt, kas ir mācījies apvidu izprast, izmantot un organizēt savā labā. Jā to nepratīsim, apvidus sniegs savus pakalpojumus pretiniekam, kas būs labāk mācījies apvidu izmantot. Tā tad mēs redzējām kā ikkatram karavīrim ir jāprot apvidu izmantot un organizēt. Tad viņš tiks pie labām pozicijām. Kas tad īsti ir pozicija? Pozicija ir tāda vieta apvidū, kuru karavīrs ieņem kopā ar savu ieroci (šauteni, patšauteni, ložmetēju, lielgabalu), lai varētu pēc iespējas netraucēti bez jebkādām briesmām savai dzīvībai un traucējumiem saviem nolūkiem darboties pretīm ienaidniekam. Tā tad katram karavīram ir jāprot atrast tāda vieta apvidū, kas viņam sagādātu vajadzīgās priekšrocības kaujā.

Pazīt apvidu, nozīmē saprast apvidus priekšrocības, un to var panākt personīgi izejot apvidū, bet plašākā mērogā to var izdarīt arī pēc dažādiem vietu aprakstiem, pēc topografiskām kartēm, plāniem un uzņēmumiem. Labi varam vienmēr pazīt to ko esam uzcītīgi pētījuši kādu laiku, to ko esam studējuši.

Apvidus studija vai pētniecība atļauj mums noteikt labākos novietojumus mūsu ieročiem priekš izvēlēto mērķu apšaudīšanas. Pat ja tie vēl nav saredzami, mums tiek dota iespēja noteikt vietu, kur guldīt savu ieroču uguni, lai parādošies mērķi tiktu satriekti.

Apvidus atstāj ievērojamu iespaidu uz kauju, teicām mēs sākumā. Sīkāki to varam izteikt šādi — apvidus noteic kādu stāvokli ieņemt uz viņa atrodoties un kā uz tā izturēties. Vai vēl pareizāki sakot, apvidus noteic a) novietojumu un b) manevri. Bet šo svarīgo aizrādījumu nevajaga saprast aplam. Kas tad notiks, ja katrs karavīrs staigās jūdzēm tālu uz visām pusēm, studēs apvidu un meklēs sev labākās pozicijas, nerēķinoties ar vispārējo stāvokli, ar savu vienību, ar saviem kaimiņiem. Viens tāds karavīrs atradīs labākās pozicijas māju padurvē, otram viņas būs kaimiņu pagastā, trešām vēl tālāk. Tādos apstākļos no kaujas gan nekas neiznāks, notiks tikai pamatīga dezertēšana. Tāpēc visiem jāpieturās pie sekoša likuma: „Pozicijas norāda vienības komandieris. Sevišķi mazākās vienības un atsevišķi karavīri nedrīkst paši izvēlēties apvidu kaujai, bet viņu pienākums ir vienmēr cīnīties tur, kur tas iekrīt saskaņā ar vispārējo stāvokli un atdotām pavēlēm. Tikai tur viņas var izvēlēties apvidus labumus un priekšrocības."

Lai varētu noteikti izmantot apvidu savā labā, vajadzīgs saprast katru reizi savu uzdevumu, prast ātri noteikt, kādas priekšrocības un kādas grūtības apvidus rada uzdevuma izpildīšanā. No otras puses tikpat ātri un labi jāaptver, kādas priekšrocības un grūtības apvidus rada pretiniekam viņa darbībā. Te sevišķa loma piekrīt karaspēka vienību komandieriem, jo kamēr katrs atsevišķs karavīrs ir atbildīgs par savu atsevišķo poziciju apvidū, — vienības komandieris atbildīgs par visu savas vienības poziciju. Tā mēs redzam, ka atsevišķas pozicijas sastāda, kopā ņemot, veselas vienības (rotas, bataljona, pulka, divizijas) poziciju. Vienības pozicija sastādās no atsevišķām pozicijām. Pie kam — nevis pēc katra atvišķa karavīra gribas izvēlētām pozicijām, bet pēc vienības komandiera gribas nospraustām pozicijām, stingri ievērojot doto uzdevumu un esošo spēku lielumu piemērojot apvidus īpašībām. Tā pozicijas veidojas pēc zināma plāna attiecīgam kaujas veidam, — vai nu tas būtu uzbrukums, vai aizstāvēšanās, vilcinājuma kauja, jeb atiešana. Aplams ir uzskats, ka pozicijas ir tikai pie aizstāvēšanās, stāvot uz vietas. Tās var būt arī kustībā vai nu uz priekšu (uzbrukums), vai arī atpakaļ (vilcinājumā, jeb atiešanā). Pozicijas pie tam tiek ieņemtas vai arī ierīkotas un ieņemtas katram ierocim līdz ar viņa apkalpi — strēlniekam, patšautenei, ložmetējam, lielgabalam. Grupētas zināmā kārtībā pēc noteikta plāna, kas iz-

riet no dotā uzdevuma, pozicijas aizņem veselu apvidus joslu, zināmā plašumā un dziļumā, pie tam netraucējot viena vai otra ieroča darbību.

Uzbrukums ir kustība uz priekšu pret ienaidnieku, kas tiek pastāvīgi apšaudīts ar visu (vai vismaz — lielāko daļu) rīcībā esošo ieroču uguni. Tā tad, kamēr viena daļa karaspēka virzās uz priekšu, otra daļa ar saviem ieročiem atrodas pozicijā un no turienes ved uguni pa ienaidnieku, lai dotu iespēju kustībā esošiem tuvoties pretiniekam. Uzbrukumā tā tad pozicijas arvien tiek pakāpeniski mainītas no visiem karavīriem un viņu ieročiem. Apvidus nelīdzenumi un vietējie priekšmeti (mājas, krūmi, koki, grāvji u. t. t.) ir tie, kas sedz uzbrucēja tuvošanos. Tāpēc pa daļai pie šiem priekšmetiem varam arī atrast labas pozicijas. Labai pozicijai jābūt slepenai, neuzkrītošai, segtai. Bet ne katrreiz tas tā ir. Dažreiz, šādi priekšmeti, īpaši ja tie stāv atsevišķi, pievelk pretinieka skatus un uzmanību. Tādā gadījumā mēs nevaram teikt, ka viņu tuvumā atrastos labas pozicijas. Bet tad, varbūt, biezā mežā, krūmos, ļoti segtā apvidū mēs varētu atrast vislabākās pozicijas? Jo tādā apvidū taču pretiniekam ir grūti kaut ko novērot. Pareizi. Bet mums pašiem arī nav viegli novērot un redzēt, kur šaut. No labas pozicijas ir jābūt pietiekoši plašam skatam uz kaujas lauku. Pretinieks nedrīkst neko saredzēt, bet mums pašiem jāredz kaujas laukā notiekošais, tā jāierīkojas pozicijā. Nevienā virzienā acis nedrīkst būt aizsietas, lai nerastos kaujas gaitā pārsteigumi. Segtā apvidū stipri grūti atrast plašu redzes aploku, — tāpēc tur arī grūti atrast labu poziciju. Ir pieņemts, ka atsevišķam strēlniekam vajadzīgs redzes aploks apvidū līdz 400 mtr. Kur tāda redzes aploka nav, tur bieži tas jārada mākslīgi, t. i. izcērtot krūmus, noplaujot labību un citu, kas traucē novērot. Kur tas nav iespējams laika vai darba roku trūkuma pēc, — tur nav labu poziciju. Novērošanai sevišķi svarīga nozīme tāli šaujošiem ieročiem, — ložmetējiem un artilerijai, jo pretējā gadījumā šo ieroču apkalpe neredzēs pietiekoši labi savu mērķu vietas un šo ieroču uguns var gulties pa savējiem. Tad kauju ir grūti izcīnīt un vadīt.

Svarīgs jautājums ir pieejas. Uzbrukumā no liela svara ir labas pieejas no vienas pozicijas līdz otrai un pieejas pie pretinieka pozicijām. Labām pieejām jābūt ērtām un segtām no pretinieka skata, jo visi ieroči, kas atrodas kustībā, ir mazspēcīgi vai pat pavisam nespēcīgi. Kustības laikā tie ar savu apkalpi jāpasargā no pretinieka uguns iedarbības. Tad tie varēs netraucēti sasniegt jaunas pozicijas un atklāt no jauna savu uguni uz pretinieku.

Aizstāvēšanās ir nesatricināma stāvēšana uz vietas līdz ar uguns iedarbību uz pretinieku no visiem rīcībā esošiem ieročiem. Tāpēc pie aizstāvēšanās sevišķi no svara ir labs apšaudes lauks. Aizstāvēšanās pozicijai no pretinieka puses nedrīkst būt labu pieeju, tām jābūt tikai no savas puses. Vēl labāki ja no pretinieka puses aizstāvēšanās poziciju sedz dabīgie šķēršļi — upes, purvi, ezeri u. t. t. Kur nav dabīgo šķēršļu, tur jāierīko mākslīgie kavēkļi — drāšu žogi, applūdinājumi, mīnu lauki u. c., lai pretinieks nevarētu netraucēti piekļūt pie pozicijas. Ja vien atļauj, pozicijas vienmēr jānocietina, t. i. jāizved ir apvidus noorganizēšanas darbi. Vispār jāsaka, ka aizstāvēšanās kaujā ir iespējams piegriezt lielāku vērību pozicijas izvēlei, iekārtošanai, nodrošinot novērošanu, apšaudi, kā frontālo, tā slīpo un sānveidīgo, viscaur kombinējot uguns sistēmu ar apvidus īpašībām. Apvidus nocietināšanai jāatvieglo bez tam vēl sakari, satiksme un apgāde, sniedzot karaspēkam vajadzīgo drošību no ienaidnieka skata un viņa uguns.

Vadības un Kaujas § 354 nosaka, ka „pozicijai ir tikai tad nozīme, ja viņa piespiež ienaidnieku uzbrukt un, pie apiešanas mēģinājumiem, dod aizstāvētājam vajadzīgo laiku vai izdevīgu stāvokli pretuzbrukumam". Šī prasība ir pati par sevi saprotama un tāpēc vienmēr ievērojama.

Izejot no augstāk teiktā, varam nākt pie slēdziena, — ka ļoti reti gadīsies, kad visos kaujas iecirkņos būs izdevīgas pozicijas, sevišķi, ja aizstāvāmais iecirknis būs plašs. Tomēr ikkatrs apvidus ir aizstāvams un tanī varēs atrast arī attiecīgās pozicijas, ja vien atsevišķie karavīri un komandieri pratīs atrast un izmantot apvidus īpašības, pratīs organizēt un laist darbā visu savu ieroču uguni, kas būtu uz to labāko pieskaņots spraustam uzdevumam un dotam apvidum. Pozicijas trūkumi ir jānovērš ar lietderīgu spēku sadalījumu, ar krustuguns iespējamību izmantošanu starp savu iecirkni un kaimiņiem, ar atsevišķu ieroču ligzdu un atbalsta punktu ierīkošanu, ar maskošanu, maldu ierakumiem un kavēkļiem. Pamatā vienmēr jāpatur doma, lai pretinieka atsišanā varētu piedalīties visi no lielāka vai mazāka tuvuma ar tiešo vai netiešo uguni, kas gultos, galvenā kārtā, satriecošā veidā uz pretinieku tad, kad tas pienāks pie aizstāvēšanās pozicijas priekšējās malas, vai, kā to mēdz citādi saukt, pie galvenās kaujas līnijas. Pozicijas vienmēr aizstāvēšanās kaujā jāaizstāv līdz pēdējam, lai kaujas beigās neviens pretinieka karavīrs neatrastos šaipus galvenai kaujas līnijai.

Apvidus atstāj iespaidu arī uz artilerijas uguns spēcīgumu. Šāviņu iedarbība uz kalnāju priekšējām nogāzēm ir mazāka, nekā tas ir uz pakaļējām nogāzēm, uzsitiena šāviņi purvainā apvidū ar mīkstu grunti bieži neeksplodē, bez tam novērošanas apstākļi, kā to jau agrāk pieminējām, ļoti bieži nosaka vispār artilerijas piedalīšanās iespējas kaujā. Šķēršļots un segts apvidus gan ir izdevīgs artilerijas kustību slēpšanai no pretinieka novērošanas, jo mēs jau zinām, ka kustībā artilerija ir visnespēcīgākā stāvoklī. Bet kaujā šāds apvidus artilerijai nav izdevīgs, jo novērošana ir grūta un tāpēc ziņas iegūt arī ir grūti. Tāpat šķēršļotā apvidū artilerijas šaušanas datu sagatavošana ir grūta, jo grūti ir noteikt dažādos topografiskos datus, kas nepieciešami šaušanas izpildīšanai.

Izvēloties poziciju, jāņem vērā apvidus īpašības arī no artilerijas viedokļa. Artilerijas novērošanas punktu atrašanās vietām liels iespaids uz galvenās kaujas līnijas noteikšanu, jo šai līnijai jābūt vienmēr pietiekošā mērā izbīdītai uz priekšu no minētiem punktiem, lai kaujas laikā g. k. l. svārstības neatstātu iespaidu uz novērošanu. Lai nebūtu bieži jāmaina artilerijas novērošanas punkti un līdz ar to ilgstoši jāpārtrauc artilerijas uguns. Artilerijai vienmēr noteikti jāzin galvenās kaujas līnijas atrašanās vieta.

Beidzot par aizstāvēšanās poziciju jāsaka, ka galvenais nolūks pie tās izvēles un ierīkošanas ir nodrošināt artilerijai tālu un drošu zemes novērošanu, kājniekiem dot iespēju attīstīt sekmīgu uguni no saviem ieročiem un radīt labus un segtus sakarus ar visām pozicijas svarīgākām vietām.

Ceļš brīvs. Variet sekot!

Pulkvedis-ltn. K. Vidiņš

Kaujas apmācība

(Turpinājums.)

Karte 1:25.000.

Minēto karti «Aizsarga» redakcija izsūta pēc 30 santimu (pastmarkās) saņemšanas pārsūtīšanas izdevumu segšanai.

3./6. K. P. kom-ŗa darbība un pavēles aizstāvēšanās pozicijas noorganizēšanai.

1. Plk. 04.50 rotas kom-ris beidz dot pavēli aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanai (skat. iepriekšējo numuru), pēc kam pats 2 ziņnešu pavadībā dodas apskatīt aizstāvēšanās poziciju, jājot no D uz Z gar G. K. L. I vada kom-ris to sagaida Guduļi 4, bet II un III — Prudu pmž. vns. 7.

Vada kom-ŗi ziņo rotas kom-rim par savām vajadzībām, bet rotas k-ris dod pavēles pozicijas noorganizēšanai (uguns plāns) un nocietināšanai.

2. Plk. 05.30 rotas kom-ris pie Prudu pmž. vns. 4 sagaida btl-na kom-ri, kam ziņo par stāvokli un savām vajadzībām.

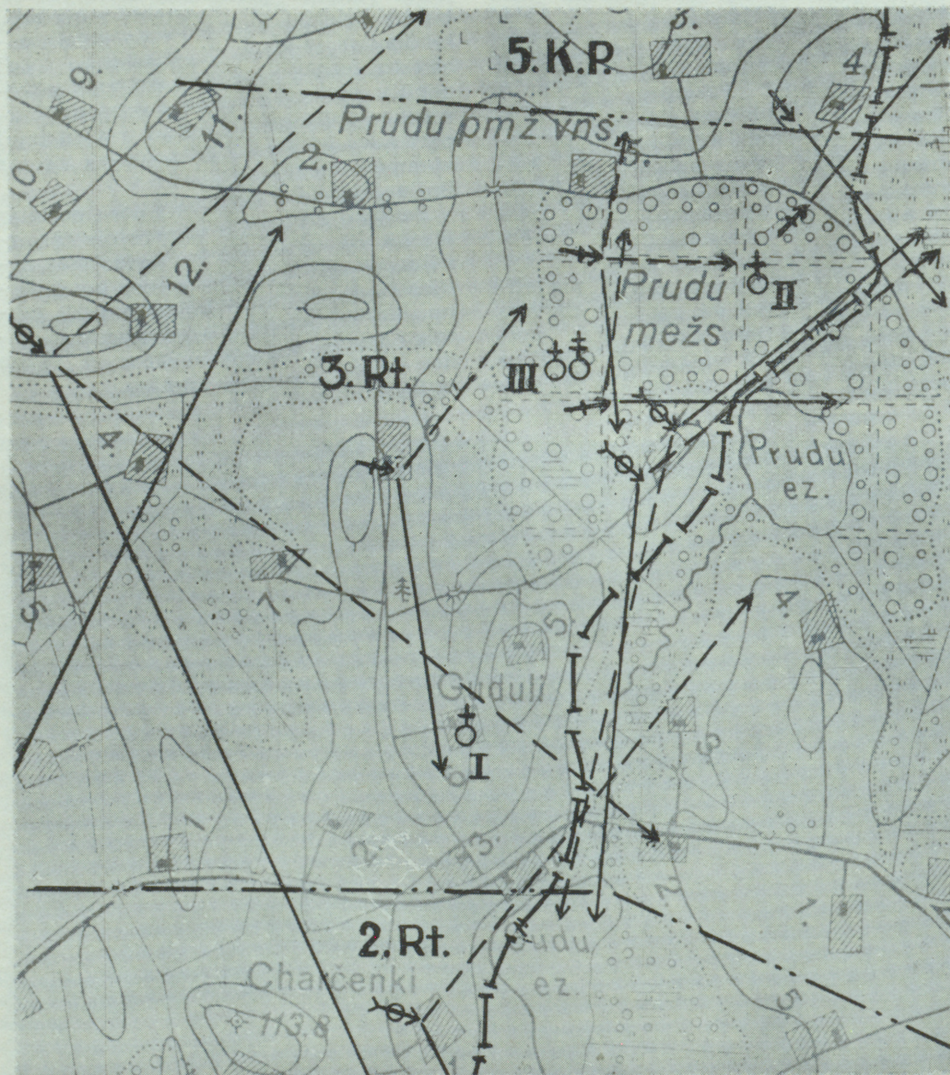
Rotas kom-ris kopā ar btl-na kom-ri apskata rotas aizstāvēšanās iecirkni no Z uz D. Šās apskates laikā btl-na kom-ris dod savas pavēles aizstāvēšanās pozicijas noorganizēšanai (uguns plāns) un nocietināšanai. Uz btl-na kom-ŗa pavēļu pamata, rotas kom-ris korriģē un papildina savas pavēles, kas dotas vadu kom-ŗiem par pozicijas noorganizēšanu pie pozicijas pirmās apstaigāšanas, t. i. no D uz Z. Tā, pēc divreizējas pozicijas apstaigāšanas, rotas kom-ris dod sekojošo mutvārdu pavēli:

Pavēle pozicijas noorganizēšanai un nocietināšanai.

Kopsavilkums.

I. Uguns plāns.

Btl-na kom-ris nolēmis ar galvenās aizstāvēšanās pozicijas kājnieku ieroču tālo uguni sākt apšaudīt ienaidnieku un censties to apturēt, nākot tam pāri augstumiem pie Soboļi 2, Markauki 5 un Kps; uzbrukumu G. K. L. mūsu rotas iecirknī apturēt ar sprostuguni uz purvainās upītes līnijas starp Gudu un Prudu ezeru un uz ceļa, kas iet no Prudu pmž. vns. 7 uz ZA.

3./6. K. P. sprostuguns pozicijas iekšienē.

Sprostuguns G.K.L. priekšā:

1 lžm. gr. no Prudu pmž. vns. 7 rajona: g. š. v. pa ceļu, kas iet uz ZA, sprostojot pāreju šim ceļam; p. š. v. uz Gudu ezera Z galu, sprostojot pieejas pie Guduļi 5 un 4.

1 lžm. gr. no Prudu pmž. vns. 7 rajona: g. š. v. uz Gudu ezera D galu, sprostojot pieejas pie Guduļi 5 un 4; p. š. v. pa ceļu uz ZA, sprostojot pāreju šim ceļam.

1 lžm. gr. no Charčenki 1 rajona: p. š. v. uz Ezerēni 4, sprostojot pieejas pie Guduļi 4 un 6.

1 lžm. gr. no atb. p. Nr. 3 pie Serpauka 12: p. š. v. uz Ezerēni 2, sprostojot pieejas pie Guduļi 4 un 6.

Sprostuguns pozicijas iekšienē:

1 btr. sprosts pa Prudu meža R malu.

2 mīnum. sprosts pa Prudu meža R malu.

1 lžm. gr. no atb. p. Nr. 3 pie Serpauka 12: g. š. v. uz Charčenki 3, sprostojot atstarpi līdz atb. p. Nr. 2 pie Lužņevas mž. vns. 6; p. š. v. uz Prudu pmž. vns. 1, sprostojot pieejas pie Serpauka 11.

1 lžm. gr. no atb. p. Nr. 2 pie Lužņevas mž. vns. 6: g. š. v. uz Prudu pmž. vns. 2, sprostojot atstarpi līdz atb. p. Nr. 3 pie Serpauka 12.

III vadam ar 1 patš. no stigu krustojuma, kas meža kvartāla ar uzrakstu «Prudu mežs» DR stūrī: g. š. v. pa stigu A virzienā, sprostojot pieejas pie Prudu pmž. vns. 7 no Z; p. š. v. pa stigu Z virzienā, sprostojot pāreju šai stigai.

III vadam ar otru patšauteni no stigu krustojuma, kas meža kvartāla ar uzrakstu «Prudu mežs» ZR stūrī: g. š. v. pa stigu uz D, sprostojot pāreju šai stigai; p. š. v. pa stigām uz Z un A, sprostojot pāreju šām stigām.

III vadam ar trešo patšauteni no Prudu pmž. vns. 6: g. š. v. uz DA, nelaižot pozicijā iebrukušo ienaidnieku pāri Guduļi augstienei; p. š. v. uz ZA, nosprostojot iebrukušam ienaidniekam izejas no Prudu meža.

Uguns sakari:

5. K. P. ar 1 patš. no Prudu pmž. 4. rajona sprostos pieejas pie Prudu meža ZA malas.

II vadam ar 1 patšauteni no Prudu meža ZA stūŗa sprostot pieejas pie Prudu pmž. vns. 4.

Tālā uguns:

Nākot ienaidniekam pāri līnijai Druvas 1, Druvas 5 un Markauki 6, atklāt uguni: I un III vada snaipeŗiem, novietojot pēdējos Prudu pmž. 7 rajonā; 2 patš. no II vada un 1 patš. no III vada, šaujot no papildus pozicijām.

Uguns koncentrācijas paredzētas:

Nr. 2 — pa ieleju starp Ezerēni 4 un Markauki 1.

Nr. 3 — pa Prudu mežu uz ZA no Prudu ezers.

Nr. 4 — pa Guduļi 5 un 6.

Koncentrācijas izprasāmas caur btl-na kom-ri.

Sprostuguns ilgums 2 minūtes; tiesība izsaukt galvenā aizstāvēšanās pozicijā sākot ar vada kom-ŗiem.

II Apvidus sagatavošana. Līdz plk. 09.00 iztīrīt apšaudes lauku un ierīkot strēlnieku bedres šaušanai no ceļa, savienotas ar līdgrāvjiem. Apšaudes lauka iztīrīšanai II vada iecirknī III vadam līdz plk. 09.00 dot 2 str. grupas II vada kom-ŗa rīcībā.

3. Plk. 07.30 rotas kom-ris atgriežas savā komp-tā kur plk. 08.20 saņem btl-na kom-ŗa pavēli par priekšgrupu izlikšanu.

Pēc lēmuma pieņemšanas, rotas komris dod III vada komandierim sekojošo mutvārdu pavēli, kuŗu pārējiem vadu kom-ŗiem piesūta rakstveidā:

Rotai pavēlēts līdz plk. 09.00 savā iecirknī nomainīt 1. rotas vienības un izlikt priekšgrupas ar pretošanās uzdevumu sekojošos punktos:

1 patš. gr. — Markauki 5,
1 str. gr. — Markauki 2,
1 patš. gr. — Kps.

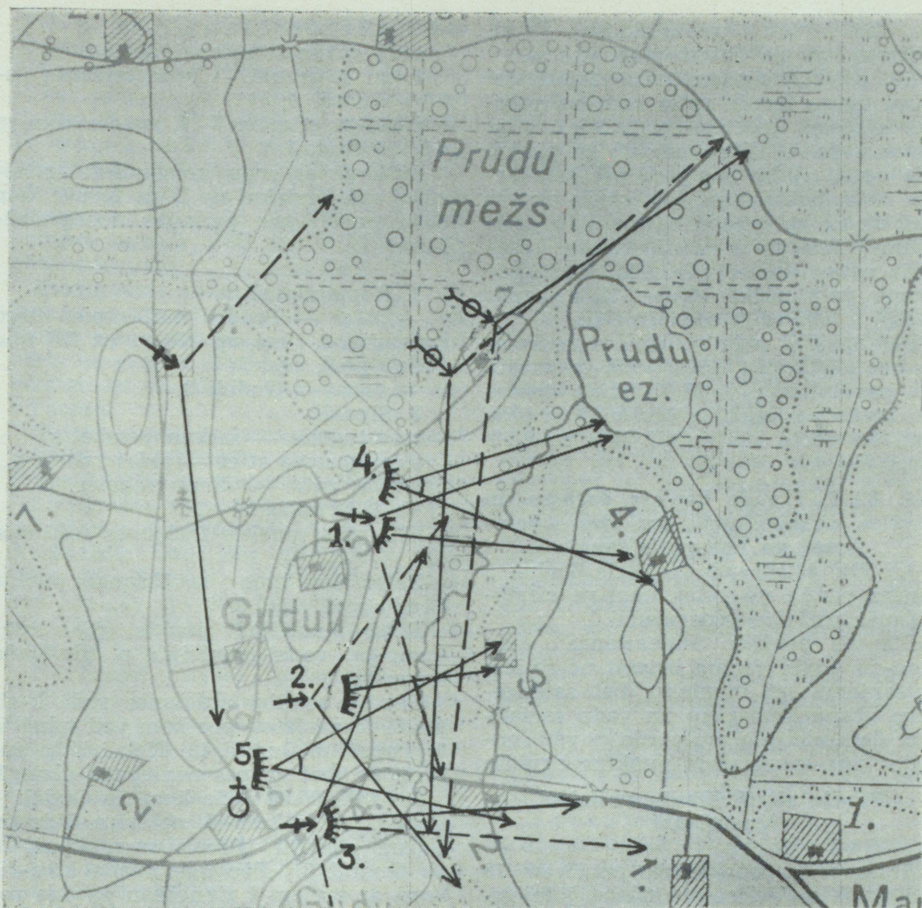
Priekšgrupu atiešanas ceļi:
no Markauki 5 un 2 caur Markauki 1 gar lielceļu uz Guduļi 4, bet no Kps caur Druvas 1 uz Prudu ezera D galu.

Priekšgrupu priekšā paredzēti sekojošie sprosti:
1 btr. sprosts Kps priekšā,
2 mīnum. sprosts Markauki 5 priekšā.

Sprostuguns ilgums 2 minūtes; tiesība izsaukt sākot ar priekšgrupu kom-ŗiem.

Priekšgrupas izlikt III vada komandierim un pašam atrasties pie Markauki 5.

Priekšgrupām piedalu prettanku šaut. grupu.

3./6. K. P. sprostuguns G. K. L. priekšā.

Iztirzājums.

Pienācis ar rotu pie Guduļi 3, rotas kom-ris steidzīgi atdod pavēli pēc kartes par aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanu, jo pozicija jāieņem līdz gaismas aušanai.

Turpretim pozicijas noorganizēšanu (uguns plāns) rotas kom-ris nevar izdarīt pēc kartes, bet tam jānogaida gaisma, lai tad apstaigātu iecirkni, izdarītu izlūkošanu un līdztekus atdotu pavēli par pozicijas noorganizēšanu.

Rotas kom-ris sāk apstaigāt savu iecirkni no D uz Z. Vadu kom-ŗi, kuŗi jau iepazinušies ar saviem iecirkņiem, to sagaida un ziņo tam par saviem nodomiem un vajadzībām. Rotas kom-rim, pēc iepazīšanās ar stāvokli uz vietas, pieder pēdējais vārds. Būs daudz jautājumu, kuŗus rotas kom-ris varēs izšķirt pie aizstāvēšanās iecirkņa pirmās apstaigāšanas. Tomēr daudz būs arī tādu jautājumu, kuŗus pagaidām rotas kom-ris izšķirt vēl nevarēs, pirms tas nav ticies ar btl-na kom-ri un saņēmis no tā pavēli par pozicijas noorganizēšanu (uguns plāns). Pats galvenais te būs ložmetēju uguns plāns. Ložmetēji ir aizstāvēšanās pozicijas mugurkauls. Pamatojoties uz btl-na uguns plānu, kuŗa svarīgākā sastāvdaļa ir ložmetēju uguns plāns, rotas kom-ris var sākt sastādīt arī savas rotas uguns plānu, kur galvenā loma piekritīs patšautenēm. Tā tad parasti vispirms jāizveido ložmetēju uguns sistēma visa btl-na mērogā, pēc kam šīs uguns sistēmas vājākās vietas sāk pastiprināt ar patšautenēm un beidzot ar šauteņu strēlniekiem.

Ņemot vērā minēto, rotas komandieŗa pirmo pozicijas apgājienu visumā vairāk jāuzskata par informēšanās un izlūkošanas gājienu, bet mazāk par gājienu konkrētu pozicijas noorganizēšanas pavēļu atdošanai.

Plk. 05.30 rotas kom-ris Prudu pmž. vns. 4 sagaida btl-na kom-ri, kuŗam ziņo par stāvokli un piesaka savas vajadzības, t. i. nāk ar gaŗiem priekšlikumiem.

Pēc tam rotas kom-ris, kopā ar btl-na kom-ri, apstaigā poziciju, ejot no Z uz D, un saņem nepieciešamās pavēles par pozicijas noorganizēšanu. Lai nebūtu vēl reiz jāapstaigā aizstāvēšanās iecirknis, rotas kom-ris atdod tūliņ konkrētas un galīgas pavēles saviem vadu komandieŗiem.

Saprotams, ka ložm. uguns plāna sastādīšanu btl-na kom-ris varēja uzdot arī lžm. rotas kom-rim. Šādā gadījumā 3. rotas kom-ris vajadzīgās ziņas par lžm. uguns plānu būtu saņēmis no lžm. rotas kom-ŗa.

Šo uguns plāna sastādīšanas piemēru nedrīkst uzskatīt par šablonu. Mainoties apstākļiem, mainīsies arī paņēmieni uguns plāna sastādīšanai un izveidošanai.

Kas attiecas uz pozicijas noorganizēšanas pavēles technisko pusi, tad to parasti nekad nevarēs dot noslēgtas pavēles veidā, bet tā izveidosies no daudzām atsevišķām pavēlēm, kuŗu kopsavilkumu apmācības nolūkā mēs varam uzrakstīt, bet kaujas laikā, ja atliks laiks, parasti attēlosim grafiski schēmas vai pārskata kartiņas veidā. Zīmēšanā būtu jāpraktizējas kaujas mācībās un kadra vingrinājumos.

Kas attiecas uz uguns plānu pēc būtības, tad mēs redzam, ka rotas kom-ris vispirms vadu kom-ŗiem paziņo btl-na vai pat vadu uguns plāniem, kuŗiem trūkst kopējas saites, kopējas idejas.

Rotas kom-ris savā uguns plānā atkārto no btl-na uguns plāna ziņas par ložmetējiem, kas darbosies rotas iecirknī. Minētās ziņas katrā ziņā ir jādod par tik, par cik tās vajadzīgas vadu kom-ŗiem pie vadu uguns plānu sastādīšanas.

Rotas kom-ris uzdod vienai III vada patšautenei dot tālo uguni G. K. L. priekšā. To pašu tas dara ar III vada snaipeŗiem. Ļoti pareizi, jo arī rezerves vada patšautenes, ja vien iespējams, jānovieto tā, lai tās varētu šaut G. K. L. priekšā. To pašu var darīt arī ar strēlnieku grupām, tikai nedrīkst aizmirst, ka tās nav ieteicams par daudz izklaidēt, jo tad tās grūti savākt pie vajadzības pāriet prettriecienā. Ja rez. vada grupas nevar novietot tā, lai tās visas varētu piedalīties uguns kaujā G. K. L. priekšā, tad tās tomēr obligāti novietojamas tā, lai tās ar savu uguni zināmā mērā pārvaldītu pozicijas iekšieni un spētu ne tikai apturēt iebrukušo ienaidnieku, bet arī bez lielas pārgrupēšanās pabalstīt prettriecienus vai pretuzbrukumus. Tā rīkojies 3. rotas kom-ris, izliekot rez. vada patšaute-

nes pie stigu krustojumiem (skat. schēmu) un pie Prudu pmž. vns. 6.

Lai priekšlaicīgi netiktu atklāti visi mūsu uguns ieroči, rotas kom-ris nosaka, kādiem ieročiem piedalīties tālās uguns vešanā. Rotā parasti kā pirmie tālo uguni atklās snaiperi, pēc kam sekos daļa patšauteņu, kuŗām ieteicams šaut ne no galvenām, bet papildu pozicijām. Strēlnieki aizstāvēšanās kaujā tālās uguns vešanā piedalās tikai izņēmuma gadījumos. Īstie tālās uguns vedēji ir artilerija un ložmetēji.

Par apvidus sagatavošanu rotas komris neatkārto visu btl-na kom-ŗa pavēli, bet pavēl līdz plk. 09.00 iztīrīt apšaudes lauku un ierakties šaušanai no ceļa. Kad šie darbi būs veikti, tiks pavēlēts turpmākais.

3./6. K. P. I vada kom-ŗa darbība un pavēles aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanai un noorganizēšanai.

1. Plk. 04.50 vada kom-ris Guduļi 3 saņem pavēli no rotas kom-ŗa aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanai.

Pēc šīs pavēles saņemšanas vada kom-ris pavēl vadam izņemt no ratiem patšautenes un municiju, bet sapulcētiem grupu kom-ŗiem un vada seržantam dod sekojošo mutvārdu pavēli, norādot jau saredzamos punktus apvidū:

Pavēle aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanai.

I. Stāvoklis.

Saskaros ar ienaidnieku apmēram 15 km uz A no šejienes mūsu jātnieki. Var sagaidīt, ka ienaidnieks turpina virzīšanos uz R, tā pienākot pie mums pēc apmēram 4 stundām.

Mēs pārejam uz aizstāvēšanos.

II. Uzdevums.

1. Vada:

Mūsu vadam uzdots ieņemt un noorganizēt aizstāvēšanās poziciju ar G. K. L. Guduļi 4, Prudu pmž. vns. 7.

Darbības robežas:

pa labi (uz D) ar 2./6. K. P. — Guduļi 1, 2, 3 un 4, Markauki 5 (visi p. p. mūsu vadam);

pa labi (uz Z) ar mūsu rotas II vadu — Prudu pmž. vns. 6 un 7, Druvas 2 un 3 (visi p. p. mūsu vadam).

2. Kaimiņu:

Kaimiņi pa labi un pa kreisi aizstāvēšanās pozicijas ieņems vienlaicīgi ar mums. Pozicijas ieņemšanu un noorganizēšanu sedz 1. rota priekšgrupu pozicijā ar pretošanās līniju Markauki 5, Ismeri 10.

III. Izpildīšana.

Līdz gaismas aušanai novietoties:

1. un 4. grupai — vada seržanta vadībā Guduļi 3;

pārējām grupām — 1. grupas kom-ŗa vadībā Guduļi 4.

Es kopā ar rotas komandieri apstaigāšu vada iecirkni no D uz Z, pēc kam došu pavēli par pozicijas noorganizēšanu.

IV. Sakari.

1. Komandpunkti:

— rotas — Prudu mežā pie stigu krustojuma, kas ap 200 m uz ZR no Prudu pmž. vns. 7;

— vada — Guduļi 3.

2. Signāli:

sprostuguns — sarkanas raķetes;
priekšgrupas atiet — zaļas raķetes;
kaujas rati — dūmu raķetes.

V. Aizmugure.

Blt. pārs. punkts Lužņevas mž. vns. 5.

Rotas ievainoto savākšanas punkts Prudu pmž. vns. 6.

Rotas municijas punkts pie rotas komp-ta; vada municijas p. pie vada komp-ta.

Pēc šīs pavēles atdošanas vada k-ris pavēl to atkārtot, pēc kam ved minētās 3 grupas uz Guduļi 4. Tiek izlikta apsardzība, bet grupas novietotas aizsegā.

2. Plk. 05.00 vada kom-ris Guduļi 4 sagaida rotas kom-ri, no kuŗa lūdz un saņem atļauju pārcelt savu komp-tu uz Guduļi 3. Pēc tam vada kom-ris kopā ar saviem 2 ziņnešiem pavada rotas kom-ri līdz Prudu pmž. vns. 7. Pa ceļam vada kom-ris izlūko apvidu, pieņem lēmumu un pieteic to rotas komrim, kurš, ar maziem izņēmumiem, tam piekrīt.

Atgriezies pie Guduļi 3, vada kom-ris sapulcina visus grupu kom-ŗus, kuŗiem dod sekojošo mutvārdu pavēli, norādot vietas apvidū (skat. schēmu):

Grupu kom-ŗiem izlūkot un atzīmēt pozicijas sprostuguns vešanai G. K. L. priekšā:

3. grupai — Guduļi 4 rajonā. Šauteņu str. š. v. uz Ezerēni 2. Patšautenei: g. š. v. uz ZA, sprostojot pieejas pie 2. un 5. grupas; p. š. v. uz Ezerēni 2 un uz D, sprostojot pieejas pie Charčenki 3.

5. grupai — ap 50 m uz ZA no Guduļi 3; apš. sekt. Ezerēni 2, Ezerēni 3.

2. grupai — nogāzē ap 200 m uz Z no Guduļi 3. Šauteņu str. š. v. uz Ezerēni 3. Patšautenei: g. š. v. Gudu ezers, sprostojot pieejas pie Guduļi 4; p. š. v. uz Prudu ezers, sprostojot pieejas pie Guduļi 4.

1. grupai — nogāzē ap 100 m uz ZA no Guduļi 3. Šauteņu str. š. v. uz Ezerēni 4. Patšautenei: g. š. v. Prudu ezers, sprostojot pieejas pie Prudu pmž. vns. 7; p. š. v. Ezerēni 2, sprostojot pieejas pie Guduļi 6.

4. grupai — nogāzē ap 150 m uz ZA no Guduļi 3; apš. sekt. Ezerēni 4, Prudu ezers.

3. Plk. 06.00 vada kom-ris sagaida rotas kom-ri, kas kopā ar btl. kom-ri apskata aizstāvēšanās iecirkni, ejot no Z uz D.

Tagad vada kom-ris saņem no rotas kom-ŗa galīgu pavēli aizstāvēšanās pozicijas noorganizēšanai, pēc kam pārbauda grupu kom-ŗu izraudzītās grupu pozicijas un dod sekojošo mutvārdu pavēli:

Pavēle pozicijas noorganizēšanai un nocietināšanai.

Kopsavilkums.

I. Uguns plāns.

Sprostuguns G. K. L. priekšā:

Grupām ieņemt izraudzītās pozicijas un sagatavoties šaušanai norādītos virzienos.

Bez tam sprostuguni mūsu vada priekšā dos 1 ložm. vads no Prudu pmž. vns. 7 rajona, 1 ložm. grupa no atbalsta punkta pie Serpauka 12 un 1 ložm. grupa no Charčenki 1. rajona.

Sprostuguns ilgums 2 minūtes; tiesība izsaukt sākot ar vada kom-ri.

Tālā uguns:

Nākot ienaidniekam pāri līnijai Druvas 1, Druvas 5 un Markauki 6, atklāt uguni snaiperiem no papildu pozicijas pie Guduļi 5 ar apš. sekt. Druvas 5, Druvas 1, bet 3. grupas patšautenei no pap. poz. Gudu ezera Z malā ar apš. sekt. Ezerēni 5, Druvas 5.

II. Apvidus sagatavošana:

Līdz plk. 09.00 grupām iztīrīt apšaudes lauku un ierīkot strēlnieku bedres šaušanai no ceļa, savienojot tās ar līdgrāvjiem.

Pēc šīs pavēles atdošanas, vada komris paliek apvidū un seko apvidus sagatavošanas darbiem. Viņš izlūko arī purvaino upīti G. K. L. priekšā un atrod, ka tā kaujas ratiem pārejama tikai dažās vietās, kuŗas bez izlūkošanas ienaidnieks nevar zināt.

4. Plk. 08.50, pēc rotas kom-ŗa pavēles saņemšanas par priekšgrupu izlikšanu no rez. vada, vada kom-ris informē par to savus grupu kom-ŗus, stingri iegaumējot tiem priekšgrupu atiešanas ceļus.

Iztirzājums.

Pēc rotas kom-ŗa pavēles saņemšanas vada kom-ris turpat Guduļi 3 atdod pavēli vada seržantam un grupu komŗiem. Ar šo pavēli vads tiek iecirknī gan sadalīts, bet grupām pozicijas norādītas netiek. Pozicijas grupām vada kom-ris var norādīt tikai pēc iecirkņa personīgas apskates, t. i. izlūkošanas. Tā mēs redzam, ka vadam pat noslēgtu pavēli par pozicijas ieņemšanu vairs nevar dot pēc kartes, bet tikai apvidū. Pēc aizstāvēšanās iecirkņa pirmās apskates vada kom-ris var gan jau norādīt grupām pozicijas, bet nevar atļaut tām ierakties, jo nav vēl saņēmis no rotas kom-ŗa galīgu pavēli par pozicijas noorganizēšanu. Ja jau tagad sāktu

I vada komandieris seko apvidus sagatavošanas darbiem.

ierakšanās darbus, tad var gadīties, ka vēlāk dažas grupu pozicijas jāatstāj un darbs būtu padarīts nevietā. Tādēļ līdz galīgai rotas kom-ŗa pavēles saņemšanai var sākt tikai tādus apvidus sagatavošanas darbus, kuŗi vēlāk nekad neizrādītos par liekiem, kā, piemēram, apšaudes lauka iztīrīšana, dažādu materiālu sagatavošana u. t. t.

Attiecībā uz vada sadalījumu aizstāvēšanās iecirknī jāņem vērā sekojošais:

— plaši izklaidēts vads mazāk cieš gan no ienaidnieka uguns, bet grūtāk vadāms un līdz ar turpmāku tā izklaidēšanu (stiepšanu) mazinās tā pretošanās spējas;

— stipri vienkopus novietots vads gan vieglāki vadāms, bet vairāk cieš no ienaidnieka uguns un dažreiz arī pats nav spējīgs visā pilnībā izmantot visus savus uguns ieročus.

Tādēļ vadu komandieŗiem katrreiz jāatrod īstais samērs, pie kam jāiegaumē, ka vadu nedrīkst izklaidēt (izstiept) vairāk par apmēram 200—250 m kā platumā, tā dziļumā. Gadījumos, ja vada aizstāvēšanās iecirknis būtu platāks, tad tā varēs ieņemt tikai daļu, bet pārējais būs jāpārvalda ar uguni.

Tāpat nav ieteicams sadalīt vadu vairākos grupējumos. Izņēmuma gadījumos plašos iecirkņos (tāds ņemts arī mūsu piemērā) var ar vadu izveidot divus, retāk jau trīs grupējumus. Tomēr arī tad paša vada komandieŗa vadībā vienkopus būtu paturāms vada kodols, sastāvošs vismaz no 3 grupām.

Vada kom-ris lūdza rotas kom-ri, atļaut tam pārcelt vada komp-tu no Guduļi 6 uz Guduļi 3. Ļoti pareizi! Ja komp-ts izrādās par nepiemērotu, tad jālūdz atļauja to pārcelt izdevīgākā vietā. Arī vecākais pr-ks te nav vainojams, jo pēc kartes noteiktie komp-ti apvidū bieži var izrādīties par nepiemērotiem.

Svarīgākais vada kom-ŗa darbs ir pareiza grupu novietošana apvidū un uguns plāna izveidošana. Te jāņem vērā, ka grupas jānovieto apvidū šachveidīgi, lai tās viena otru segtu ar savu uguni.

Tālāk paceļas jautājums, ko likt priekšā — strēlnieku vai patšauteņu grupas? Tas ir viens no strīdīgākiem jautājumiem, kuŗa galīgu atrisinājumu, domājams, dos mūsu K. A. R. II daļa. Apskatīsim abus šos gadījumus, pie kam atcerēsimies, ka aizstāvēšanās, bez rūpīgas apvidus izmantošanas, pirmā kārtā balstās uz uguni un pēc tam tikai uz prettriecieniem.

Novietojot priekšā patšauteņu, bet strēlnieku grupas aiz tām, mēs panākam ar patšautenēm gan lielākas flankēšanas iespējamības. Tomēr pēc novietošanas priekšā šie vada spēcīgie uguns ieroči tiek vairāk apdraudēti kā no ienaidnieka uguns, tā no durkļa. Saprotams, dziļumā novietotās strēlnieku grupas var samērā viegli izmantot prettriecieniem.

Tā mēs redzam, ka novietojot patšautenes priekšā, it kā mazinājas vada uguns spēks, bet pieaug prettrieciena spēks.

Novietojot patšauteņu grupas dziļumā, tās vairāk tiek pasargātas no ienaidnieka uguns un durkļa, bet līdz ar to priekšā novietotās strēlnieku grupas nevarēsim izmantot prettriecieniem un tās savukārt vairāk cietīs Šai gadījumā pieaug uguns spēks, bet mazinājas prettrieciena spēks.

Pēc mūsu ieskata, nebūtu lietderīgi konsekventi pieturēties tikai pie viena no šiem novietojuma veidiem, bet tie, skatoties pēc apstākļiem, būtu jālieto abi atsevišķi vai jaukti.

Vada kom-ris grupu kom-riem neko nesaka par paredzētām uguns koncentrācijām un par sprostuguni pozicijas iekšienē. Pareizi, ja minētās ziņas grupu kom-ŗiem pagaidām pie grupu pozīciju izbūves nav vajadzīgas un tās tikai lieki apgrūtinātu viņu atmiņu. Par to grupu kom-ŗus varēs informēt vēlāk, kad galvenais darbs būs padarīts.

Tālās uguns vešanai vada kom-ris norāda patšautenēm papildu pozicijas. Šās papildu pozicijas nedrīkst atrasties pa tālu no galvenās pozicijas un satiksmei ar tām jābūt vismaz segtai no ienaidnieka redzes, ja ne uguns.

Uzdevums:

Uzrakstīt 3. un 5. grupas kom-ŗa darbību un pavēles aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanai un noorganizēšanai.

Idejas un fakti ārvalstu aizsardzībā

Vācu kājnieku uzbrukuma pamatlīnijas franču mil. preses tēlojumā. Franču plkv. Barons plašākā rakstā mēģinājis raksturot vācu kājnieku uzbrukuma pamatlīnijas. Vācu kājnieku pulks sastādās no 15 rotām, pulka jātnieku vada un sakaru vada. Šīs 15 rotas sadalās šādi: 1) 9 strēlnieku rotas, 2) 3 ložmetēju rotas (4., 8. un 12.), 3) viena kājnieku lielgabalu rota (13.), 4) viena prettanku lielgabalu rota (14.), 5) viena riteņbraucēju rota (15.)). 13., 14. un 15. rotas skaitās tieši pulka komandieŗa rīcībā. Vācu kājnieku divīzija gājienā parasti virzoties divās kolonnās. Pie tādas kārtības katram kājnieku pulkam ir izredzes ietilpt vai nu pirmā ešelonā, vai otrā. Ja kājnieku pulks sastāda pirmo ešelonu, tad to parasti pastiprina ar artilerijas divīzionu, bieži vien ar sapieŗu rotu, dažreiz pat ar smagās artilerijas bateriju vai divīzijas izlūku vienību. Principā riteņbraucēju rota pārvietojas un cīnās sava pulka sastāvā, bet nav izslēgti arī gadījumi, kad divīzijas komandieris pārņem savā rīcībā divīzijas visu kājnieku pulku riteņbraucēju rotas, vai kādu daļu no tām, izmantodams tās vai nu: 1) divīzijas izlūku vienības pastiprināšanai; 2) ziņu iegūšanai un kaujas vešanai kādā noteiktā virzienā, kur nedarbojas izlūku vienība; 3) kustīgas ugunsrezerves radīšanai. Tāpat, kā kājnieku pulku pastiprina ar divīzijas vienībām, arī kājnieku bataljoniem parasti piedala vienības no pulka. Pirmā un galvenā vācu uzbrukuma taktikas prasība ir — uzglabāt rīcības brīvību, ko panāk ar ziņu rūpīgu vākšanu dažādu kombināciju ceļā un drošības kāpināšanu. Kā ziņu vākšanas, resp. izlūku organus izmanto virsnieku patruļas uz motocikletiem, riteņbraucēju un pulka jātnieku vadu. Pulka drošības elementu loma — avangarda priekšā — parasti darbojas riteņbraucēju rota, pastiprināta ar pavadložmetēju vadu (četrjūgs), bet atklāta flanka nodrošināšanai noriko dažāda sastāva vienības, kuŗās var ietilpt arī riteņbraucēju rota vai tās daļa. Flanka nodrošināšanas elementi veic savu uzdevumu aizstāvoties vai ar vilcinošu pretošanos. Tādā kārtā nodrošināts kājnieku pulks pārvietojas iespējami ilgi gājiena kolonnā pa ceļu. Pulka komandieris, pie kuŗa parasti atrodas viņa tuvākie palīgi, bataljonu adjutanti un piedalīto vienību priekšnieki, pārvietojas lēcienveidīgi no viena novērošanas punkta uz otru. Pie pastāvīga ziņu pieplūduma un nepārtrauktiem sakariem ar pakļautām priekšējām vienībām, pulka komandierim pamazām nobriest nākamās darbības ideja. Kad jau sagaidāma sadursme ar pretinieku, pulka komandieris norāda joslu izejstāvoklim, nosaka pulka iekārtu šajā joslā, kā arī drošības soļus. Principā vācu taktika pirms uzbrukuma sākuma paredz izejstāvokļa ieņemšanu, bet nav izslēgta arī pāriešana uzbrukumā tieši no gājiena iekārtas: viss atkarīgs no apstākļiem — nekādas schēmas nav. Tā vai citādi vācu kājnieku pulks vienmēr labi nodrošināts pret pārsteigumiem. Vācu visu pakāpju priekšnieki tiekot audzināti plašas iniciātīvas garā: galvenais — darboties ātri un izšķiroši arī tad, ja nekādas pavēles nav saņemtas. Franču autors pasvītro vācu kājnieku taktikas šīs īpatnības un ieteic to neaizmirst. (La Fr. mil. 16. XII. 37.).

Sakaru baloži kā fotografi. Vācijā — Spandavā atrodas kāda militāra sakaru baložu sekcija, kuŗa apgādājot savus baložus ar miniātūriem fotoaparātiem. Ja nepieciešams nofotografēt kādu vietu, kuŗai citādā ceļā nav iespējams piekļūt, tad tās tuvumā izlaiž sakaru balodi ar minēto fotoaparātu. Fotoaparāta darbība aplēsta tā, lai tas iedarbotos apmēram tajā momentā, kad balodis pārlido fotografējamo vietu. Apvidus sīkumu labākai atšifrēšanai pēc tam uzņēmumu attiecīgi palielina. (Rev. d'artil. — novembre, 1937.).

Kāda visai zīmīga statistika. Vācu mil. periodika atreferē visai interesantus datus, kuŗu pirmavots meklējams krievu aplēsumos. Pieņemts, ka divīzijā ir 5.400 šautenes, 324 patšautenes, 108 ložmetēji, 24 vieglie lielgabali, 12 vieglās haubices, 8 smagie lielgabali un 16 smagās haubices. Divīzijas organizācija — 3 kājnieku un 2 artileri-

jas pulki. Izejot no šiem apbruņojuma datiem, aplēsts 15 kājnieku divīzijām vajadzīgais municijas daudzums, rēķinot dienas caurmēra patēriņu uz: 1) šauteni — 5, 2) patšauteni — 60, 3) ložmetēju — 180 patronas, 4) vieglo lielgabalu un haubici — pa 25, 5) smago lielgabalu un haubici — pa 10 šāviņiem. Šis patēriņš kopsummā iztaisa 988.000 šauteņu un automatisko ieroču patronas, 9.000 — vieglo lielgabalu, 4.500 — vieglo haubiču, 1.200 — smago lielgabalu un 2.400 — smago haubiču šāviņus. Šīs municijas masas izgatavošanai vajadzīgas 99.705 darba dienas jeb 100.000 darbinieku dienā, no kuŗiem 7.000 pārvaldības personāla, 6.000 inženieŗu un techniķu, 1.000 meistaru, 3.000 priekšstrādnieku, 21.000 kvalificētu un 62.000 sagatavotu strādnieku. No tā secinājums, ka jau savlaicīgi jāpadomā par attiecīgu speciālistu sagatavošanu municijas ražošanai vajadzīgā daudzumā. (M. W. 1937. — 26.).

Kā vācu mil. periodika vērtē vācu armiju 1937. g. noslēdzoties. Vācu mil. periodika atzīmē, ka 1937. g. vācu armijai bijis bagātīgs darba gads. Lielas organizātoriskas problēmas notecējušā gadā vairs neesot uzpeldējušas, bet toties armija visā nopietnībā veikusi savu ikdienišķas sagatavošanās darbu. Pagājušā gadā gan noorganizēts XIII korpuss Nirnbergā un saformēts IV korpusa štābs Leipcigā, bet tas tikai bijis 1936. g. plāna noslēgums. Ar šiem jaunformējumiem divīziju skaits neesot palielinājies. Armijā pašreiz skaitoties 36 kājnieku divīzijas, 1 kalnu brigāde, 1 jātnieku brigāde, 1 vieglā brigāde un mēchanizētās vienības. Uzsvērti armijas virspavēlnieka ģenerālfeldmaršala lielie nopelni armijas izveidošanā un īsumā raksturots kaŗaspēka daļu veiktais darbs 1937. g. lielos manevros Atzīmēts, ka manevros bijuši gadījumi, kad kājnieku pulki 24 stundās nogājuši 80 km. Norādīts, kādi jauni likumi attiecībā uz armiju stājušies spēkā 1937. g. un uzsvērti kaŗaspēka sasniegumi sporta laukā. (M. W. 1937. — 27.).

Kā krievi nocietina Vladivostoku. Vācu mil. periodika zina vēstīt, ka Vladivostokas nocietinājumu izbūve noritot drudžainā steigā: darbus veicot nepārtraukti dienā un naktī. Tur izbūvējot grandiozas apakšzemes noliktavas — municijas, materiālo un uztura līdzekļu uzglabāšanai. Būvējot arī jaunu apakšzemes elektrisko staciju, kuŗu paredzēts izmantot tādā gadījumā, ja pašreizējā pilsētas stacija būtu iznīcināta. Vladivostokas pilsētas apkārtnē — 10—15 km radijā — evakuēti visi iedzīvotāji, bet tukšās mājas atstājot maskēšanās nolūkā. Vienīgā dzelzceļa līnija izrādoties nespējīga apmierināt cietokšņa vajadzības, kādēļ izbūvējot zemes tālākā iekšienē modernas auto šosejas. Pie šo šoseju būves vien nodarbināti 15.000 politiskie. Gaisa flotei iekārtojot apakšzemes angārus, kuŗos paredzēta vieta 150 lidmašīnām. Tiekot izveidots arī bagātīgs skaits pretķīmisko patvertņu. Ievesta ārkārtēji stingra personu kontrole, lai mazinātu japāņu izspiegošanas iespējas. Vladivostokas garnizonā ietilpstot 85.000 kaŗavīri, bet drīzumā paredzēti vēl pastiprinājumi. Vietējos uztura līdzekļus galvenā kārtā izmantojot kaŗaspēka un strādnieku vajadzībām, caur ko iedzīvotājiem bieži vien nākoties ciest trūkumu. (M. W. 1937. — 25.).

Krievu jaunā kaŗa flotes baze. Presē jau agrāk parādījās ziņas, ka Kronštate neapmierina krievu kaŗa flotes vajadzības un ka Murmanas piekrastē viņi sākuši izbūvēt Poļarnoje pilsētiņu par kaŗa flotes bazi. Tagad šīs ziņas sāk apstiprināties: jau vairākus mēnešus turpinoties šīs ostas izbūves darbi visai straujā tempā. Poļarnoje pilsētiņā vēl pirms gada bijuši tikko 12.500 iedzīvotāji, bet tagad tā jau izvērtusies par pilsētu ar vairāk kā 100.000 iedzīvotājiem. Šīs ziņas apstiprina arī franču mil. prese: tā izsakās, ka Poļarnoje ostas izveidošana turpinoties plašā mērogā. Tas sevišķi uztraucot Zviedrijas kaŗa flotes aprindas: zviedru admirālis Dešamps pieprasījis zviedru flotes pastiprināšanu Ledusjūŗā. Franču speciālisti domā, ka krievu kaŗa flotes zināmu vienību pārvietošana uz turieni esot pilnīgi iespējama pa jaunizrakto kanāli, kas savieno Somu jūŗas līci ar Balto jūŗu. (M. W. 1937. — 25 un La Fr. mil. 17. XII 37.).

Kā franču mil. prese vērtē somu bruņotos spēkus. Somu bruņoto spēku augstākais vadonis miera laikā skaitās valsts prezidents. Kaŗa laikam valsts prezidents ieceļ virspavēlnieku no ģenerāļiem. Nācionālās aizsardzības padomes galvenais uzdevums izstrādāt valsts aizsardzības plānu. Šī padome sastādās no kaŗa ministra, armijas virspavēlnieka, ģenerālštāba pirekšnieka, aizsargu augstākā vadoņa un diviem ģenerāļiem. Kaŗa klausības ilgums Somijā noteikts no 17.—60. dzīvības gadam. Obligātoriskā dienesta ilgums: 1) kājniekiem — 12 mēn., 2) pārējās kaŗaspēka šķirās — 15 mēn. Armija sastādās no 3 kājnieku divīzijām un jātnieku brigādes. Bez tam Somijā ir: 1) viens smagās artilerijas pulks, 2) viens zenītartilerijas pulks, 3) divi riteņbraucēju bataljoni, 4) viena tanku rota, 5) viens sakaru bataljons, 6) viena sakaru suņu rota. Jātnieku brigādē ietilpst: 1) 2 jātnieku pulki, 2) 1 riteņbraucēju bataljons, 3) 1 jātnieku baterija, 4) 1 bruņoto auto vads, 5) 1 sakaru eskadrons, 6) 1 sapieŗu - mīnieŗu rota, 7) instruktoru skola, 8) jāšanas skola. Pēdējos gados sevišķa uzmanība piegriezta aviācijas izveidošanai un modernizēšanai. Pašreiz esot aviācijas šādas vienības: 1) 6 pulki, 2) 1 apmācības un treniņa eskadriļa, 3) 1 jūŗas aviācijas eskadriļa, 4) lidotāju un mēchaniķu skola. Kaŗa flote sastādoties no šādām vienībām: 1) 2 bruņu kuģi, 2) 5 zemūdenes, 3) daudzi mazāki kaŗa kuģi un palīgkuģi. Robežapsardzību veicot 2 pulki un 2 mazākas vienības. Somu bruņotie spēki plaši reorganizēti pēc 1933. g. Valsts territorija sadalīta 30 kaŗa apgabalos, kuŗiem saskaņā ar mobilizācijas plānu jāsaformē noteiktas vienības. Somu armiju uzskata kā vienu no labāk sagatavotām modernām armijām. Sevišķi labi tur esot nostādīta strēlniecības problēma. Disciplīnu vērtē visai augsti. Somu aizsargu organizāciju uzskata kā labu priekšmilitārās sagatavošanas skolu. (La Fr. mil. 15. XII 37.).

Kādēļ Anglija piekāpusies itaļu - abesiņu kaŗa laikā? Vācu mil. periodika atzīmē kāda jūŗas kaŗa speciālista domu, ka mūsdienās lidmašīna jau atspiedusi kaŗa kuģi apm. tādā lomā, kāda piekritusi viduslaiku bruņiniekam pēc sprāgstvielu izgudrošanas. Tieši itaļu gaisa spēki bijuši tie, kas spieduši angļu floti atturēties no aktīvitātes abesiņu krizes laikā. Ja to dienu problēma būtu bijusi atkarīga vienīgi no kaŗa flotes, tad vienā jaukā naktī Sueca kanālis būtu izrādījies slēgts itaļu kaŗaspēka transportiem. Itaļu gaisa spēki tomēr bijuši tie, kas spieduši pārdomāt: draudi no gaisa noveduši Anglijas ministru kabinetu pie lēmuma sankcijas nekāpināt līdz galējībai. Angļu kaŗa flotes vēsturē tas esot pirmais gadījums, kad tā piekāpusies bez kaujas. Kad angļu admirālitāte šīs krizes laikā savu kaŗa floti koncentrējusi pie Maltas salas, Italija pārcēlusi savu gaisa spēku bazi sasniedzamā tuvumā, kas savukārt spiedis angļu kaŗa floti pārvietot uz Aleksandriju. Tā vienkāršs piedraudējums no otrās šķiras jūŗas valsts, kuŗas rīcībā tomēr ir pirmklasīgi gaisa spēki, jau bijis pietiekošs, lai Anglija apdomātos. (D. W. 1937. — 52.).

Kā Šveices mil. periodika vērtē japāņu sasniegumus Ķīnā. Pēc dienas preses vēstījumiem esot visai grūti pārskatīt japāņu sasniegumus Z.-Ķīnā. Vispirms jau japāņu skaitliskais sastāvs, salīdzinot ar ķiniešu masām, esot visai niecīgs. Vislabāk japāņu sasniegumus varot novērtēt, ja territoriālos ieguvumus Ķīnas kaŗa teātrī salīdzinot ar austriešu un vācu 1915. g. operāciju pie Gorlicas. Šī operācija sākās 2. V 15. ar frontes pārrāvumu pie Gorlicas un vācu - austriešu armijas jūnija beigās (apm. 2 mēneši) jau atradās 250 km A no izejas punkta, pie kam šī operācija norisinājusies labos atmosfēras un apvidus apstākļos. Kā japāņu ofensīvas izejas punktu Z.-Ķīnā varot pieņemt Pekinu. Japāņu virzīšanās uz priekšu gar Pekinas - Hankovas dzelzceļu sākusies 22. VIII 37., bet 21. X 37. (2 mēneši) viņi jau bijuši nogājuši ar kaujām apm. 500 km. Mongolijā apm. tādā pat laika sprīdī noiets 630 km. Virzienā no Kalganas uz Taijuanu, visai grūtos kalnu kaŗa apstākļos un jau ziemas salā, japāņi 5 nedēļu laikā nosoļojuši ar kaujām apm. 550 km. Tādā ceļā, salīdzinādams Gorlicas un japāņu ofensīvas, Šveices autors nāk pie slēdziena, ka nevarot būt nekāda runa par darbības gausumu: tieši otrādi — šo ofensīvu straujums esot apbrīnošanas cienīgs. Iebildums, ka japāņu armijas motorizācija veicinājusi ofensīvu straujumu, neizturot kritiku, jo citētais kilometru skaits tikpat labi attiecināms arī uz kājniekiem. (Schweiz. Monatschrift für off. all. Waffen 1937. — 12.).

Cik pasaule izdod bruņošanās vajadzībām. No izdotās T. sav. 1937. g. gada grāmatas vērojams, ka bruņošanās vajadzībām visā pasaulē notecējušā gadā izdots 7,1 miljards zelta dol. 1913. g. šie izdevumi iztaisījuši tikai 2,5 miljardus dol. Tā tad bruņošanās izdevumi 25 gadu laikā gandrīz trīskārtojušies. No šīs kopsummas uz Eiropas valstīm gulstās 4,6 miljardi dol. (M. W. 1937. — 26.). Ams.

Eriks Raisters

Abrenes gals

I. Pliskaviešu iebrukums 1218. gadā

Ir kritis Rūsiņš, Tālivalds, no siroļājiem zeme mīta —
Vai sargāt iespēj kristība, ar varu ļaužu sirdīs dzīta?
Pār zemi pliskavieši plūst kā upe pirmā marta palā,
Pēc laupījuma alkst to prāts, pēc sievu glāsta svešā malā!

Maz pilīs latvju ļaužu vairs, pa Rīgu vācu kungi dzīro,
Kam zemi tagad nepiesmiet, kam nelikt kaunā niknus vīrus,
Kas zemi postījuši ir ar uguni un nāves auku, —
Līdz pašai sirdij Pliskavai viss pārvērsts mēmā tuksness laukā. —

Pār Mudi pliskavieši plūst, kur Varigriba zemes rotā
Ar savām veltēm rudens košs, kas darītāju māku godā.
Ir devis zīmi Svjatoslavs, kā varu nav vēl tatārs liecis,
Ko ēst nav zemē postītā, bet Abrenē mūs gaida priecas!

Kā auka krievu pulki plūst, dun Ledupe zem viņu soļiem,
Ai, drebi vētrā Abrene, nu asins līs pār taviem oļiem!
Krīt niknā kaujā Svētais kalns, rij dievanamu skaudras liesmas,
Uz pili vīri atkāpjas, beidz ciemos skanēt sievu dziesmas.
Ai, drebi lepnā Abrene! Viens vīrs pret dividesmit vilku,
Kas nodarītā atriebt alkst, tvīkst dzīvu neatstāt ne smilgu.

— Par velti jātnieks zirgā lec, cik tālu manas acis skata,
Kur bija zeltains druvu klājs, zib krievu šķēpu upe plata.
Kāpj dūmu viļņi griezdamies, kur mani grezni ciemi bija;
Ai, kaŗa laime mainīgā, kas labprāt manim uzsmaidīja,
Nu pievilt atnākusi tu un prasīt asins maksu gaužu,
Pār mēmo posta tuksnesi, kur kādreiz mita simtiem ļaužu!

Būs treijdeviņām dienām aust, pirms Visvaldis spēj steigties talkā;
Mans lepnums, staltā Abrene, tev izgaist nolikts vēju šalkā!
Nu manai zemei kaunā ļimt, — kam vācu sargus velti gaidu,
Tev vienai, krāšņā Tēvzeme, nest savu postu, savu vaidu.
Kā pirmā asu šķēpu griezi pret krieva krūti brīnumplatu,
Tev pirmai savu galvu likt pār Tēvzemi, ko degam skatu.

Mums šodien lēmis liktens krist, bet tā, lai latvju vīru spēku
Uz mūžiem pliskavieši min, kas reiz ar traku ugunsgrēku,
Kā vētra pāri stepēm skries, liks pilsētām pie zemes liekties,
Un tautas skaļām vaimanām un raudām līdz pat zvaigznēm sniegties
Tā runā vīriem Varigribs, caur gaisiem uguns strēles plīvo,
Pulks lēni, lēni cīņā plok, rij liesmas mirušo un dzīvo.
Tik skaļi pliskavieši rēc. Brūk Abrene un sakrīt pelnos,
Pār kuŗiem bezcerības nakts klāj savus bēdu spārnus melnos.

II. Sirotāju dzīres

Eh, šai zemē dzīvot prieks,
Maizes, gaļas gana;
Gan kad kritīs pirmais sniegs,
Pienāks aiziešana!
Iedzer brālīt, čuknu vīns
Medus lāse tīrā!
Lūk, plaukst sievai pirmais smīns,
Blenžot jaunā vīrā.

Kas mūs gaida? Skumja nakts,
Tukša zeme mūsu.
Neskan deju saldā takts,
Šķēpi klājas rūsu.
Eh, ņem brālīt, ko vēl var
Dienas gaužam īsas!
Lai tev drūmo sirdi skar
Dzīru dziesmas trīsas.

Vēstis nāk no Letgales —
Vīri šķēpus cilā —
Ļausim, kumeļi lai nes
Drīz mūs tālē zilā.

Zelta rudens priekam dots,
Uzveicēju dzīrām:
Diesim! Parauj viņus jods,
Ko no dzīves šķīrām!

Eh, dzer brālīt, nenorāj
Kaŗadraugu, bāri,
Sals un nakts jau ceļu klāj
Purvu purviem pāri!

III. Divpadsmit Abrenes atjaunotāji

Auļoja ziņnesis, nesa bēdu vēsti.
Pa piļu pilīm līdz pašām Cēsīm:
Postīta Abrenes, Ābelienas zeme,
Laupīti ciemi — ko ēdīsim, sēsim?

Laida mestrs ziņu letgaļu lielkungiem:
Nu nākat, ticīgie, pagānus jūdīt!
Joza vīri zobenus, lika bultas somā,
Ņēma bruņu cepures, vairogus krūtīm.

Atvilkās ziņnesis, vīrs sirmu galvu:
Bārdaiņi gājuši uz zemi savu
Ar mūsu labumu, sievu, bērnu pulkiem;
Cilvēka dzīvības aiz purviem nava.

Nolēma lielkungi: Pliskavas valstī
Mūsu pašu zobeniem tuksnesis slaucīts.
Ko kaila dzīvība dos vīru varai,
Siseņu baram sitiens ar plaukstu?

Atgriezās sirmgalvis viens savā zemē,
Divpadsmit jauniešus novados ņēma,
Kam zemi piepildīt, pilsētas uzcelt
Uz jaunu nākotni Laima lēma.

Valdemārs Kārkliņš

Godalgots žurnāla «Aizsargs» stāstu sacensībā ar otro godalgu

Gauru līcis

Stāsts

Lielajā klusumā, kas dusēja pār aizsnigušo mežu, pēkšņi atskanēja dobjš gŗāviens. Zeme nodrebēja zem biezās sniega segas kā pēkšņi pamodināts gulētājs, un no koku galotnēm atraisījās un lēni laidās lejup sniegs kā lielas, mīkstas ziedu saujas. Seši gājēji, kas bez ceļa brida pa biezokņa kupenām, apstājās un visi reizē paskatījās uz vienu pusi. Bet viss atkal bija klusu, tikai slaido koku galotnes viegli šūpojās un it kā sačukstēdamās šalca. Kāds vientuļš bērzs bija lūzis un nogāzies, gāles smaguma mākts. Tā bija diezgan parasta parādība Latgales mežos. Sals reizēm pārsteidza lietu tik negaidot, ka ūdens lāses sasala ap koku zariem lielos, smagos ledus gabalos. Ja tad vēl uzsniga sniegs, koki bieži neizturēja milzīgo svaru, kas viņu galotnes lieca līdz zemei, un lūza, krizdami ar dobju un meža klusumā baigu troksni.

— Ceļas vējš, — teica viens no gājējiem, jauneklis zaļgadā mētelī.

Neviens viņam neatbildēja. Vīrs pusmūža gados, kas bija gājis pa priekšu, un kuŗa rudā bārda bija apsarmojusi gluži tāpat kā kadiķu krūmi starp priežu stumbriem, ar cimdu noslaucīja nosvīdušo pieri. — Mums jāpasteidzas, ja līdz saules lēktam gribam tikt galā, — viņš teica.

Viņi brida tālāk. Vecākais pa priekšu, citi, pa divi blakus, tam pakaļ. Divi pēdējie vilka paprāvas ragavas ar dažām šautenēm, somām un kādu gaŗu, segās ietītu saini. Ragavas bija smagas, un vilcēji bieži mainījās; īstenībā tajās būtu vajadzējis jūgt zirgu. Bet ja paskatījās vīru pēdās, kas palika sniegā, kļuva skaidrs, kādēļ viņi to nebija darījuši: pēdas bija dziļi iespiedušās muklajā sniegā, un tajās tūliņ krājās brūna rāva. Te bija dumbrājs, kuŗam zirgs netika pāri.

Pirmais ausmas sārtums jau skāra koku galotnes, kad vīri iznāca meža malā. Viņi apstājās. Gaŗākais, kas pēdējais bija vilcis ragavas, palaida siksnu un jautāja:

— Kur mēs esam? Vārdauni, tu pazīsti apkārtni.

Vārdaunis bija vecākais, ar rudo bārdu. Viņš atstūma cepuri no pieres un uzmanīgi paskatījās apkārt. Mežs, no kuŗa viņi bij iznākuši, palika austrumos. Uz rietumiem izpletās sniega klajums, kas simt metrus tālāk svītrojās tumšiem plankumiem, kā samirkusi drēbe. Taisni viņiem pretī klajumā iesniedzās krūmu un ciņu rinda un tās galā varēja redzēt sakņupušu būdu ar sniega klātu niedru jumtu.

— Tas ir ezers — uzrunātais teica. — Mēs esam pie Gauru līča.

Vīru acis ar ilgām kavējās pie būdas ezera malā. Viņi bija gājuši visu nakti vilkdami ragavas pār purvu dūkstīm un sniega kupenām. Viņi bija noguruši un izsalkuši. Viņi visi ilgojās tikt pajumtē un atpūsties.

— Mēs varētu dienu pārgulēt tajā zvejnieku būdā, — teica gaŗais vīrs, kas, acīmredzot, bija viņu vadonis. Viņš teica: dienu pārgulēt, jo šiem vīriem nu jau kopš ilgām nedēļām nakts bija kļuvusi par dienu, un dienu tie gulēja, kā meža zvēri migās, — ja bija drošībā. — Bet ... viņš domīgi turpināja, — ezers nav pilnīgi aizsalis, un būdai ir tikai viena

pieeja no krasta puses, — šī šaurā zemes mēle. Ja viņi uznāktu, mēs būtu īstā slazdā.

— Viņi nenāks, Lielnor, — vecais ar rudo bārdu teica. — Te viņi mūs nemeklē.

— Nu labi, — Lielnors atbildēja. — Bet vienam vajadzēs iet izlūkos.

Viņi ievilka ragavas sētā pie zvejnieku mājas, un Vārdaunis piedauzīja pie zemajām durvīm. Pēc laba brīža samiegojusies vecene atvēra durvis, bet tikai aizdomīgi skatīdamās tos ielaida būdas sasmakušajā, siltajā gaisā. Vīri iegāja un steigā nometa mēteļus. Kad acis aprada ar istabas krēslu, viņi ieraudzīja, ka vecā sieva nebija vienīgā būdas iedzīvotāja: pie krāsns stāvēja balta kaza un no gultas apakšas ziņkārīgi raudzījās divu sivēnu purni. Bet viņiem tas bija vienalga; viņi bija tik noguruši, ka tikai meklēja vietu, kur atlaisties.

— Donāt, iekur uguni, — sieva teica.

No krāsns augšas nokūlēņoja pusaudzis puika. Ziņkārīgi svešajos vīros skatīdamies, tas uzrāva puskažociņu un iekūra krāsnī uguni. Tad viņš kā dadzis pielipa pie šautenēm un nebija vairs dabūjams nost. Kad vecā izgāja ārā pēc žagariem, notika kas negaidīts: viņš nostājās Lielnora priekšā un teica:

— Es jūs jau sen gaidīju. Es zināju, ka jūs nāksiet.

Lielnors pasmējās. — Zēn, vai tu maz zini, kas mēs esam?

— Jūs taču būsiet . . . zaļie? — zēns noslēpumaini teica. Un tad, lielā steigā, izmantodams mātes prombūtnes brīdi, viņš turpināja mirdzošām acīm: — Virsnieka kungs, ņemiet mani līdzi! Es . . . es vairs neesmu mazs . . . Es varu panest šauteni! Virsnieka kungs, ņemiet mani par izlūku, es pazīstu mežus.—

Tas nebija nekas jauns. Katrā sādžā, katrā mājā, kur tie iegriezās, viņi atrada kādu, kas gribēja tiem piebiedroties.

— Bajārūn, padzeŗ tēju, un tad tev vajadzēs iet, — Lielnors teica pajaunam vīram ar cietu, aukstu seju. — Apmet līkumu, kādas piecas verstis, uz dienvidiem no tās stigas, pa kuŗu nācām. Esi pusdienas laikā atpakaļ, ja agrāk nekā nemani.

— Klausos, leitnanta kungs, — uzrunātais atbildēja, un nekas viņa sejā neliecināja par to, ka arī viņš sajuta negulētās nakts nogurumu, un par to, ka nebija patīkami doties grūtā gājienā, kamēr citi atpūtās. Viņš tūliņ uzvilka mēteli un paņēma šauteni.

— Un tu, zēn, — leitnants turpināja, — kareivja gaitām tu gan vēl esi par mazu. Bet ja nu tu tiešām gribi mums palīdzēt, — viņš apklusa un kaut ko pārdomāja. Tai brīdī vecā sieva ienāca atpakaļ istabā. — Jums ir dūšīgs dēls, viņumāt. Grib būt par kareivi.

Sieva nometa žagaru klēpi pie krāsns un uzlēja tēju. — Jums jādzeŗ no vienas krūzes, vairāk man nav, — viņa teica, un tad piebilda: — Viņam tēvu nošāva sarkanie.

Uz brīdi būdā iestājās klusums. Vīri kāri dzēra karsto tēju.

— Nu tad, zēn, ja gribi, tu vari iet parādīt Bajārūnam ceļu, — Lielnors sacīja.

— Jā! jā! Es iešu, — zēns iegavilējās. — Māt, tu taču mani laidīsi? Lūdzu, laid mani, māt!

Vecā sieva pie krāsns izslējās taisna un asām, bāli zilām acīm paskatījās zēnā. Ko gan viņa domāja šai brīdī, no jautājuma līdz atbildei? Zēnam jau sāka drebēt lūpa, viņš neparedzēja labu atbildi. Tad viņa teica: — Velc tēva zābakus, Donāt, — un noliecās pie krāsns.

Padzēruši tēju un piekoduši maizi no savām somām, vīri pakrita kur kuŗais un tūliņ aizmiga tik cietā miegā, ka nejuta kazas purnu, kas ziņkārīgi apošņāja viņu sejas.

Abi izlūki aizgāja, — liels stiegrains vīrs ar cietu seju, un mazs puisēns, kuŗam bij jāspeŗ divreiz ātrāki soļi, lai tiktu kareivim līdzi.

*

— Dodiet man panest šauteni, — Donāts kareivim teica, kad viņi bija kādu stundu gājuši.

Bajārūns paskatījās zēnā, kas viņam pa priekšu tik sparīgi lēca no ciņa uz cini un nemaz nepagura. — Tagad nē, — kareivis atteica vienaldzīgā balsī, bet viņa sejā lēni ievilkās smaida līnijas. — Ko tu darītu ar šauteni?

— Es protu šaut, — Donāts atbildēja, un pusaudža seja bija mazliet komiska pārspīlētā nopietnībā. — Varbūt mēs satiksim viņus. Un tad es gri-

No krāsns augšas nokūleņoja pusaudzis puika.

bētu . . . es gribētu vismaz vienu no tiem — nošaut.

Kareivis atkal pasmaidīja par mazā vīreļa drosmi. Bet Donāts nesmējās, viņam tā bija vislielākā nopietnība.

— To es viņiem . . . par savu tēvu, — zēns teica, un viņam aizrāvās balss.

— Ak tā. — Kareivis uzlika roku zēnam uz pleca. Viņa krūtīs cēlās silts vilnis. Pēkšņi šis zēns viņam likās tuvs, kā jaunākais brālis. Viņš domāja par savu sirmo tēvu, kas bij aizvests uz Gulbenes pils pagrabiem un tur nomocīts. Bet viņš nekā neteica.

Viņi gāja tālāk, brīžiem apstādamies, ieklausīdamies rīta klusumā un pūlēdamies ar saviem skatieniem jo tālāk iespiesties mežu un purvu baltajā vientulībā.

Lēca saule. Ap kādu purva stūri līkumu metot, izlūks ar zēnu pagriezās uz to pusi, kur saule sūtīja savus sarkanos rīta starus, un viņu skatieniem negaidot pavērās aina, kas atgādināja mirāžu no pasaku valsts. Apledojušie koki un krūmi laistījās saulē kā trausli kristalla brīnumi, kādu nespētu darināt neviena dārgakmeņu slīpētāja veiklā roka. Saules lēkta gaismā no palsās purva miglas un sniega kupenām, starp bēgošās krēslas zilganajām ēnām, iznira balts, fantastisks, ledū sastindzis ziemas rīta sapnis. Brīnišķīgie, no sala un gaismas darinātie tēli tikai iztālim atgādināja kokus un krūmus, — taču tiem nebija zemes stādu smaguma un dzedrā kailuma: tie bija rada varavīksnai un kāviem, un mēneša dārziem miglainās rudens naktīs. Divi cilvēki iegāja teiksmainā alejā, ko pār viņiem lejup liekdamās veidoja baltas ledus puķes ar sārtu dzirksteļu ziediem.

Zēns to atkārtoja vārdu pa vārdam.

Taču paši gājēji to neredzēja. Nogurušais kareivis vienu mirkli paskatījās savādajā sārtajā mirdzumā, kas bija tiem visapkārt, un viņam prātā ienāca daiņa par asiņaino rītausmu. Bet tas bija tikai mirklis; tūliņ citas rūpes aizņēma viņa domas. Viņi bij apstaigājuši visu norādīto gabalu, un jau griezās atpakaļ. Vēl daži soļi, un viņi būtu iegājuši mežā.

Tai brīdī kaut kur viņiem aiz muguras atskanēja sauss troksnis, it kā ar koku sistu pa zemi, un kareivim virs galvas nolūza lāstekām apkāries zars.

Viņš strauji apsviedās un pielika roku pie pieres. Bet sniegs vizēja tik stipri, ka pret sauli nekā nevarēja saskatīt.

— Slēpies! — viņš uzsauca zēnam. Otra lode aizsvilpa gar viņa galvu un atsitās priedē. Tad kareivis saliecās un gribēja skriet pie koka.

Bet bij jau par vēlu. Pēkšņi viņš pakrita, sāka vārtīties sniegā un rēkt aiz sāpēm, abām rokām turēdams kāju.

— Nolādētie, — viņš zobus griezdams izteica, un rāpus aizlīda aiz priedes stumbra.

— Kur tevi ievainoja? — zēns jautāja, sniegā gulēdams.

Kareivis, pie koka turēdamies, lēni piecēlās. — Kājā, — viņš atbildēja, un viņa acis drudžaini urbās tālē. Beidzot viņš tos ieraudzīja.

Tumšu punktu grupa, kā melni kukaiņi, līda pāri baltajam purva klajumam un ātri tuvojās. Kareivja rūdītās acis tūliņ redzēja, cik liela bij ienaidnieka grupa, un ka paies vēl kādas piecas minūtes, kamēr tie pienāks klāt.

Viņa seja bija bāla un vaibsti kā sastinguši. Likās, ka sāpes kājā viņš bij aizmirsis; tikai kailie pirksti spiedās priedes mizā un drebēja. Viņa domas griezās drudžainā virpulī. Kaut kas jādara... Kas jādara? Viņi nāk, pēc dažām minūtēm viņi būs klāt... Biedri zvejnieku mājā... Lielnora vārdi... Neaizsalušais ezers... Viņi nāk... Kāju nevarēja pie zemes pielikt... Sarkanais mirdzums kokos... Nāve!.. Donāts gaida...

Galvā sāpēja domu juceklis. Nē, nekad, nekad viņa gurdā, smagā galva neizdomās, kas viņam jādara... Vēl trīs minūtes...

Un tad viņa skatiens pēkšņi noskaidrojās un seja sastinga aukstā mierā, kā sārmotie koki.

— Donāt, klausies, Es nevaru bēgt. No tevis tagad atkarājas mūsu visu liktenis. Skrej atpakaļ cik vien ātri vari, — bet ne pa taisnāko ceļu. Skrej caur mežu, pāri purviem, tu esi viegls. Un iegaumē šos vārdus, kas tev jāsaka leitnantam — —

Viņš pateica īsu un skaidru ziņojumu. Zēns to atkārtoja vārdu pa vārdam.

— Tu nedrīksti aizmirst neviena vārda. No tevis atkarājas mūsu dzīvības. Domā par savu tēvu. Un — ņem manu šauteni. Ja tu pareizi izpildīsi savu uzdevumu, tu varbūt varēsi to paturēt.

— Un tu? — zēns jautāja bailēs ieplestām acīm.

— Gan es tikšu galā. Skrej!

Zēns aizskrēja, gandrīz līdz zemei salīcis, viegls, ātrs un nepiekusis, kā var skriet tikai jauns gans. Neviens viņu nebūtu varējis panākt šajos purvos, kur tas pazina katru cini. Pie krūtīm piespiestu viņš nesa dārgo mantu, šauteni, un viņa lūpas visu ceļu atkārtoja ziņojuma vārdus, kā galvas gabalu, kā lūgšanu par dārga cilvēka dzīvību.

Kad viņi pieskrēja klāt, Bajārūns stāvēja pie koka atspiedies un mierīgi skatījās tiem pretī. Pie

kājas, ko tas bija noāvis, sniegā spīdēja sarkans plankums. Pirmie kareivji viņam piegrūda šauteņu stobrus pie krūtīm un skarbi kaut ko krieviski jautāja.

— Nesaprotu, — viņš atbildēja.

Kareivji pagriezās un atsauca savu priekšnieku. Tas bija drukns vīrs sarkanā ādas mētelī ar revolveri pie sāniem.

— Zaļais? — viņš latviski jautāja Bajārūnam.

Bajārūns klusēja.

— Es tev jautāju, vai esi zaļais? — vīrs sarkanajā ādas mētelī uzkliedza un sita ar dūri Bajārūnam pa žokli.

— Nesaprotu, ko jūs no manis gribat, — Bajārūns teica un nesagrīļodamies izturēja sitienu. Likās, ka sitiens būtu ķēris koku.

— Drīz tu sapratīsi. Kur palika otrs?

Bajārūna skatiens nodrebēja. To viņš nebija paredzējis. Ja viņi bija redzējuši arī zēnu, tad viss viņa nodoms varēja izjukt.

— Kāds otrs?

— Nemelo! Jūs bijāt divi. Te ir jūsu pēdas — vienas tavas, kam tās otras?

— Otras? Pa tām es gāju.

Ādas mētelis aizdomīgi paskatījās viņā, bet laikam noticēja. Bajārūns smaidīja, bet šo smaidu nevarēja redzēt.

— Bet tu esi izlūks. Atzīsties, no kurienes tu nāc? Kur palika citi?

— Esmu zemnieks un —

— Jokus pie malas! — vīrs ādas mētelī izrāva revolveri. — Mums nav laika pasakas klausīties. Runāsim skaidri. Ja tu neteiksi, kur citi, pavasarī šai vietā atradīs tavus kaulus. Ja parādīsi mums ceļu, es tevi atlaidīšu. Tu pats mums neesi svarīgs, bet mums jāiznīcina tās spoku bandas, kas mums nedod miera nevienu nakti. Izvēlies; bet ātri.

Bajārūns klusēja.

— Tā. Tu esi ciets, — vīrs ādas mētelī teica. — Vajadzēs tevi padarīt mīkstāku. Semjon! Pakutini drusku šo spiegu, — viņš krieviski iesaucās. — Bet vēl nenosit.

Milzīga auguma krievs pienāca un pacēla šautenes laidi. Pirmais sitiens kēra Bajārūna kamiesi. Kareivja sejā nesavilkās neviens vaibsts. Tā bija gluži balta, bet mierīga un cieta, kā kokā griezta. Pie nākamiem sitieniem viņš sakoda zobus un aizvēra acis. Tad viņš pakrita ceļos un pacēla rokas, galvu sargājot. Krievs sita lēni, ar starpbrīžiem, bet arvien smagāk.

Vīrs ādas mētelī stāvēja dažu soļu atstatumā un skatījās. Viņš bija latvietis, un redzēja, kā sita latvieti; bet latvietis viņā nejuta šos sitienus. Viņam citas lietas bija svarīgākas par tautību.

Viņa sejā tikai atspoguļojās izbrīna, kas pieauga ar katru mirkli. Vai šis cilvēks, ko tur sita, bija nedzīvs?

Pēkšņi, kad viņš to nemaz vairs negaidīja, atskanēja zvērisks kliedziens. Bajārūns bija pakritis zemē, viņš vārtījās asiņainajā sniegā un kliedza.

— A-ā, atraisījās mēle! Semjon, pietiek. — Nu, vai tagad teiksi, kur palika citi?

Pakritušais vēl arvien kliedza. Tikai kad to pacēla un atslēja pie koka, viņš drebošām lūpām, pārvērstām acīm sāka runāt.

— Žēlojiet mani! Atstājiet mani dzīvu! Es teikšu... visu. Viņi ir — —

— Cik?

— Bez manis pieci. Viņi ir Gauru līcī, zvejnieku mājā. Viņi guļ. Mēs visu nakti gājām.

— Gauru līcī? Kur tas ir?

— Ejiet pa tām pēdām, — viņš gribēja rādīt, bet viņam bija lauztas abas rokas, un viņš varēja tikai ar galvu pamāt uz to pusi, kur bij aizskrējis puika.

No būdas atskanēja šāviens.

— Bet ejiet ātri, kamēr viņi vēl ir tur. — Viņš smagi elsoja un nokāra galvu.

— Nu lūk, tā. Man patīk, ka cilvēki prātīgi runā. — Ādas mētelis pagriezās pret saviem kareivjiem: — Stāties! Mēs ejam.

Semjons iejaucās:

— Biedri komandier, vai domājat, ka viņam var ticēt?

Vīrs ādas mētelī pasmīnēja:

— Ja viņš to būtu teicis tūliņ, es nebūtu ticējis nevienam vārdam. Bet tagad es ticu. Kas jutis tavus sitienus, tas vairs neprot melot.

Kareivji bija sastājušies gājiena kārtībā. Virsnieks pagriezās pret Bajārūnu:

— Es solīju tevi atlaist brīvībā, ja tu visu izteiksi. Savus solījumus es turu. Ej.

Bajārūns pagrieza muguru un smagi klibodams paspēra dažus soļus. Tikai šai brīdī viņa cietajā sejā, ko neviens neredzēja, atspoguļojās skarbas nāves šausmas. Viņš ierāva galvu plecos, it kā sitienu gaidīdams.

Tad vīrs ādas mētelī pacēla revolveri un divas reizes izšāva. Bajārūns pakrita un palika guļot.

*

Ap to laiku Donāts bija sasniedzis mērķi. Bez elpas viņš ieklupa istabā, dažos vārdos pastāstīja notikušo Lielnoram, kas jau bija piecēlies, un nodeva tam Bajārūna ziņojumu. Tas skanēja:

«Viņi ir divdesmit vai trīsdesmit. Esmu ievainots un zinu, kas mani sagaida. Bet iepriekš mēģināšu viņus ievilināt Gauru līcī. Paslēpjaties mežmalā un gaidiet.»

— Celties! — pērkonīgā balsī iesaucās leitnants Lielnors. Vienā mirklī visi bija kājās un ķēra šautenes. Lielnors iztina savu dārgāko mantu, ko tas vadāja līdzi kā bērnu, ievīstītu segās — vecu, smagu angļu sistēmas patšauteni. Tad viņi, atpakaļ kāpdamies, lai jauktu pēdas, aizgāja mežmalā un ierīkoja slēptuvi. Būdā palika tikai vecā sieva, kaza un Donāts.

Pēc stundas ezermalā iznāca vīrs ādas mētelī ar saviem pavadoņiem. Divi no tiem slēpdamies tuvojās zvejnieku mājai. Kad tie bija pusceļā, no būdas atskanēja šāviens, un viens no izlūkiem pakrita. Otrs steidzīgi māja savējiem ar roku, un mirkli vēlāk visi skriešus devās Gauru līcī, ielenkt zvejnieku māju.

Tad mežmalā ieskanējās dobjš, pakluss troksnis, it kā rietu aizsmacis suns. Viņš rēja labi. — Visi uzbrucēji palika Gauru līcī, atskaitot dažus, kas paguva aizbēgt uz ezera pusi. Tie ielūza ledū. —

Debess jau sārtojās rietā, kad seši vīri — viens viņu vidū bija mazs, tikko garāks par savu šauteni, — mežā atrada kritušā biedra līķi. Viņi sastājās tam apkārt, noņēma cepures un brīdi stāvēja noliektām galvām.

Meža klusums bija tik liels, ka cilvēka kliedzieni to bija spējuši pārtraukt tikai uz īsu mirkli, un sen izskanējušie divi šāvieni nebija nekas vairāk kā sausa zara lūšanas troksnis.

Ēnas bij iznākušas no biezokņa kā neredzami bērinieki, un pamazām tās ietina zilos palagos mirušo, kas ar saltu, svinīgu seju gulēja sniegā. Tikai saulrietā vizošās gāles loks virs viņa un kluso draugu pulciņa zaigoja kā ledū kalts zemes un saules kāzu kauss, kurā neredzama roka lej asins sarkanu vīnu.

Aīda Niedra

Atnācējs

Skostu nama logos māja krēsla un krasnī dega sīka un gurdena uguns, viegli dūmodama.

«Nekad es vairs neredzēšu savu gotiņu, nekad vairs neturēšu savos pirkstos aitas sprodziņu...

Kas dos maniem bērniem piena lāsi, kas viņus ģērbs un baros uz akmeņiem? Jēkab, vai tev sirds nemaz vairs nav, ka tu vari atstāties no zemes? Tu tak esi vagas dzinējs, tu esi līduma līdējs, ko tu darīsi Rīgā? Apžēlojies par bērniem!»

Tā gaudās izstumtā saimniece un bērni tai spiedās bailīgi apkārt.

Jēkabs Jogurs smagi cēlās.

Viņš piecēlās liels un kalsns, īgni pasperdams ar kāju sīko kukurzni, kurš mētājās zemē pie krāsns.

«Reiz teikts, pie tā jāpaliek.»

Kas gan bija šī Rīga?

Visu ļaunumu perēklis, jo tur taču perinājās visi zemes augstākie kungi, tur tika izdoti visi melīgie un viltīgie lēmumi...

Un tagad viņi devās turp!

Skostu ļaudis!

Ai, šis bēdīgais un posta laiks!

Jēkabs Jogurs bija sanācis naidā ar muižu.

Nu viņam vajadzēja sajust, ka tas bija negudri darīts.

Muižnieks, nekā nepaskaidrodams, paņēma sētu, bet Jogurs ar pieciem maziem bērniem varēja iet, kurp tam patikās.

Muižniekam nepatika zemnieka taisnā, nelokāmā daba, viņš atkratījās no tā, neļaudams Jēkaba Jogura jaunajai audzei riezt kuplus un jaunus zarus iekoptā zemē.

Viņš padzina zemnieku, bet arī tas palika pie sava jau teiktā vārda un šinī vakarā, kad no apkārtējām sētām ļaudis bija pulcējušies baznīcā pie dievvārdiem, svinēdami Ziemassvētkus, Skostu ļaudis galvas noliekuši domās jau taisījās tālajā ceļā, padzīti un savas nākotnes neapjauzdami.

Kad krāsnī apdzisa pēdējā kvēlojošā ogle, māte piecēlās un nolika bērnus gulēt.

Viņa piegāja pie mazā lodziņa, salika rokas un raudzīdamās ārā, sniegainā klajumā, noskaitīja īsu lūgšanu.

Tad viņa piegāja pie vīra un viegli uzlika savu roku tam uz pleca.

„Grūts būs mūsu ceļš, Jēkab...»

«Jā,» vīrs vienkārši atbildēja.

Ar ceļbraucējiem tirgoņiem viņi nokļuva pilsētā un ilgi neviens Eglienes pagastā nekā nedzirdēja un nezināja par aizgājējiem.

Tad sāka klīst ziņas.

Joguriem bērni esot apmiruši.

Kad un kur?

Nu, divi esot nomiruši tūlīt pēc lielā braucien- un divi pēc dažiem gadiem, tikai lielākais puika, Kārlis, esot izturējis.

Pagāja vēl desmit gadi.

Tad, kādu ziemu Eglienā ar pasta zirgiem ieradās kāds vīrs un Skostu sētas jaunais saimnieks apsveicināja atgriezušos Joguru Jēkabu.

Viņš bija tērpies labā, siltā kažokā un kaut gan platās plaukstas bija cietas, sastrādātas un viss viņa augums salīcis smagajā darba cīniņā, tak varēja redzēt, ka vīrs ir ticis uz priekšu un paša pelnītas maizes paēdis.

«Gribējās vēl reizi redzēt Eglienu un savus ļaudis.

Nācu aplūkot savu sētu, jo dzirdēju, ka tu, Lūsi, tagad valdi viņā!

Tici vai netici, bet no tā laika, kopš es aizgāju, nu jau būs divdesmit gadi apkārt, no tā laika es pilsētas mūrus neesmu atstājis...»

Visi klusēja.

Tas nebija viegli dzīvots.

To sajuta ikviens.

«Vai dēli dzīvi?»

«Viens.»

«Ko dara?»

«Tagad rakstu vedējs... No sākuma izmācījās par amatnieku un bija labs amatnieks, bet viņam jau veicās raksts no paša sākta gala un nu dabūja fabrikā labu vietu, kā rakstvedis. Tikai...», un Jogurs apklusa.

«Vai kāda veselības liksta?»

«Nē, kas nu par veselības likstu! Raugi, dēls sasirdzis ar zemes slimību...»

«Ar zemes slimību? Tā ir nedzirdēta...

Nu, tad tak viņš tomēr ir slims!»

«Nē, nē, pie miesas ir vesels, tikai negrib pilsētā dzīvot, grib uz laukiem, grib tapt par zemes kopēju...

Dienām un naktīm par to vien murgo!»

Lūsis pavērās pa logu, aiz kuŗa putenis jauca sniegu.

«Tas tavs neizstrādātais darbs, Jogura Jēkab... Viņš sauc dēlu atpakaļ...»

«Vai tu tā domā?»

Brīdi klusējuši, viņi sāka runāt par citām lietām un kad putenis aprimās, Jogurs saģērbās un izgāja ārā.

Viņš staigāja gar apputeņoto birzi, pagājās pa ceļu līdz sviltai un meta skatu pāri saviem līdumiem, kur lijuši viņa sviedri velti un aizmirsti.

Nākošā dienā tas atkal aizbrauca.

Negāja ne pie radiem, ne pie citiem draugiem, piemetās tikai pie Lūša, pārstaigāja savu iemīļoto lauku.

No tā laika par viņu vairs nekā nedzirdēja Eglienā.

*

1914. gada vasara.

Vakars tveices pilns un gurdens.

Dārzi pilni gājējiem.

Ielu akmeņi skan zem viņu soļiem.

No Eglienes Rīgā bija iebraucis pirmo reizi savā mūžā Skostu sētas jaunais saimnieks, vecā Lūša dēls, bet arī viņam jau deniņos metās sarma, gluži tāpat kā Jogura Kārlim, pie kuŗa iebraucējs apmetās.

«Parādi man pilsētu, draugs!»

Jogura Kārlis veda eglenieti ārā uz ielām, gāja pa lielajiem bulvāriem un stāstīja par savu dzīvi.

Kā nomiris tēvs, kā viņš apprecējies un kā audzējot divus dēlus un nevarot vien sagaidīt tās dienas pienākam, kad varēšot aizbraukt uz laukiem saimniekot paša sētā, nopirktā par sapelnīto naudu.

«Brauksi gan?»

«Bez kavēšanās!»

Pēkšņi viņu sarunu iztraucēja troksnis, kliedzieni un likās, ka zeme sāktu dimdēt zem viņu kājām,

Jēkabs Jogurs smagi piecēlās.

likās, ka pilsētā iebrucis kāds ienaidnieks, neredzams un apslēpts.

Krēslainajās ielās sāka mudžēt ļaudis pulciņos, baros, līdz ielas pildījās varenām ļaužu straumēm.

Uztrauktie ļaudis kliedza, auroja, kā bez jēgas, vicinādami cepures gaisā, vai tāpat griezdami dūres pāri savām galvām.

Viņu sejas bija naidīgas un apmākušās.

«Karš, karš, karš!»

Tas bija karš?

Pēdējo mēnešu brīdinājumi nebija velti, pasaule bija atkal sagaidījusi jaunu karu...

«Nost ar Vāciju, lai dzīvo Krievija! Lai dzīvo Krievija, lai dzīvo cars!»

Lūsis sāka kliegt pūlim līdz.

Bez cepures, kas diezin kur bija paklīdusi, viņš metās citiem līdzi un pazuda Jogura skatam.

«Lūsi, tu tak neesi savā pagastā, te ir Rīga, atjēdzies!»

Bet Lūsis vairs nebija redzams un kāds viņu no muguras pagrūda. Izvairīdamies tas metās pūlī, bet nevarēja saprast, kāpēc nevar kliegt ar citiem, kāpēc nevar pilnā kaklā izkliegt to naidu, kas viņu slāpējis jau no mazām dienām, kas žņaudza tēvu, līdz tēvs mirdams paņēmis to sev līdzi kapā.

Kāpēc gan?

Un steigdamies, izmisis, iekšēji saplosīts, viņš meklēja sevī cēloni.

Mājā viņu sagaidīja sieva un bērni satraukti, bet neuzticīgi.

„Gaidījām tevi, jo bez tevis māte negribēja iziet, bet mums tā gribētos uz ielas, tēvs!

Tu tak pats saproti!

Vācieši!

Tie nu saņems atmaksu, gan tos kuls, kā zirņu maisus! Vai laidīsi, tēvs?»

Jogurs paraudzījās savos zēnos.

Nē, naktī ārprāta burzmā viņus vienus nevarēja laist.

«Tūliņ, dēli, es pats arī jums iešu līdzi!»

Viņš iegāja blakus istabā un viņam sekoja sieva, zobus sakodusi, nobālusi, trīcošām rokām.

«Kārli, Kārli, nu mūsu nodoms gaist kā vakara migla! Nu viss mūsu darbs velts! Kur nu tavi lauki, tavi tīrumi, kur nu tavs sūri grūti pelnītais zelts bankā, par kuru šinī gadā gribēji pirkt sev sētu? Vai... vai to tu iedomāji?»

Viņš saprata.

Lūk, taisni tas viņam bija spiedis sirdi!

Lūk, tādēļ viņš nevarēja priecāties par šo karu!

Bet tad neatvairāmi nāca jaunas domas virsū, gainīja rūgtumu un viņš saslējās un varēja atbildēt sievai:

«Mūsu sēta? Nav, nebūs! Bet visa tauta? Visa zeme sen gaidījuse atriebības stundas!

Mūsu upuris ir gan liels, gandrīz nav pa cilvēka spēkam, bet mums tak vēl ir puikas un vēl mazliet dzīves...

Vai tu sapratīsi un būsi man palīgs kā līdz šim?»

Viņa stāvēja asarām pārplūdušu seju, nespēdama izrunāt ne vārda. Bet tad stiprā sieva saņēmās un apsolījās:

«Lai palīdz mums visiem Dievs, es būšu ar visu mierā!»

Kopā ar nepacietīgiem zēniem viņi izgāja uz ielas, kur mirdzēja karogi, skanēja dziesmas, ļaudis apkampās prieka brālībā, gavilēja, draudēja un nevarēja norimties.

Kur gan bija Lūsis?

«Gan pārnāks... Ir jau savā zemē, sarunāties prot, gan parādīs kāds ceļu.»

Jogura dēli mājās pārnāca karstām galvām un kad tie jau bija nolikušies cisās, māte piegāja tiem klāt, klusi un nemanāmi.

«Guliet, puikas, tēvs vēl tik drīzi neaizies, bet iet viņš ies...»

Klusi iesmeldzās sirds pie šiem vārdiem.

Cieši kopā bija saaugusi ģimene, kad vienu atrāva, visiem sāpēja. Un dēliem bija solīti lauki un tīrumi, brīvība, atsvabināšana no akmeņu sprosta...

*

Gadiem ilgi jau vilkās karš.

Kārlis Jogurs sen bija atrauts ģimenei.

Kad ienaidnieks sāka apdraudēt Rīgu, kad izira visi krievu dotie solījumi un latvieši sāka vērot un saprast rūgto patiesību, viņš brīdināja savējos un deva padomu atstāt pilsētu.

Sieva paklausīja.

Kādu rītu trīs ceļinieki, apkrāvušies saiņiem, sēdās pārpildītā vilcienā un aizbrauca.

Kārļa Jogura sieva devās uz sava vīra dzimto pagastu, cerēdama tur atrast patvērumu.

Tur bija vēl visi radi, tur bija arī Skostu Lūsis.

Bet ar radiem vairs nekas nesaistīja.

Grūtajā darbā, kas bija vienāds gadu no gada, ne viņa, ne Jēkabs, nebija atliekuši muguras, nebija pacēluši galvas uz augšu, nebija sev atļāvuši nekāda prieka, ne biedrošanās ar ārpasauli un nu tiem iznāca braukt kā svešiniekiem pie svešiniekiem.

Zēni priecājās, ieraugot birzis, mežus, tīrumus, ciemus un vientuļas sētas. Saule debesu pamalē ugunīgi kvēloja, kad vilciens apstājās mazajā stacijā. Pa norādīto ceļu viņi devās uz priekšu, meklēdami Skostu sētu.

*

Skostu sēta atradās pašā lielceļa malā.

Aiz tās sākās pļavas, mežs, strauts, tīrumi, bet pati sēta bija lielceļa gājējam kā uz delnas.

Nu jau vairākas dienas sētai garām plūda bēgļu bari, steidzīgi kareivji un visāda nemiera tauta.

«Tie skrien, kā dzīti! Paldies Dievam, citādi sāktu laupīt un postīt un kas tiem gan var ceļā stāties? Ak, cik viņu daudz! Bez gala!»

Jogura sieva un bērni raudzījās platām acīm saimniekā un viņš apklusa, meklēdams pats sevī kādu atbalstu, bet tāda neatrada.

Ap pusdienas laiku bēgļu straume palika rāmāka.

Tie vairs nebija jātnieki vien, nu traucās arī vezumnieki, kājnieku vadi un virtuvju kolonnas.

Viss tas sajuka milzīgā mudžeklī; riebīgā ņudzoņā; zirgi krita zem jātniekiem, vezumi palika ceļā ar kritušajiem zirgiem, ceļu slacīja asinis un klāja netīrumi pāri brāžoties bēgošas armijas atliekām.

Gadījās, ka viens otrs zirga mugurā pacēla draudēdams zobenu pret Skostu sētas logiem, bet ļaudis pie logiem nerādījās.

Nolīduši malā, viņi gaidīja briesmas pārejam, jo bija sākusies Daugavas armijas bēgšana un tik ātri tā nevarēja rimties.

Pienāca vakars, pienāca gaišā, mēnešainā nakts, bet mežonīgie pulki vēl arvienu traucās gaŗām.

„Klau, māt, kur tagad tēvs?»

«Nezinu, dēli, nezinu. Lai Dievs viņu sargā!»

Pēc brīža vecākais, Agris, piecēlās no mūriņa, uz kuŗa bija sēdējis.

«Uz kurieni, dēls?»

*

Viņš neatbildējis, piespiedās pie loga rūts un sāka skatīties ārā.

Bija gaišs kā diena, tikai šī gaisma bija noslēpumaina un baismīga.

«Kur gan tagad tēvs? Nekādu ziņu. Vai ir tikai vēl dzīvs?»

Māte klusi raudāja un raudādama lūdza Dievu.

Pēkšņi Agris pie loga sakustējās.

«Raugi, māt, raugi, no citiem atšķiŗas kāds kareivis un pa dārza kupenām tek pie mums!»

Agris neatkāpās no loga.

«Nāc nost! Viņš tevi nodurs, Agri!»

Šausmās iekliedzās māte un rāva dēlu projām, bet tas ieķērās nagiem kokā un nekustējās.

Tikai uz mirkli sastapās abu skati, tā, kuŗš stāvēja ārā un tā, kuŗš grīļojās Skostu lielajā istabā, bet pietika, lai viņi pazītu viens otru.

«Tēvs!»

«Kur, kur? Vai tu esi slims? Tu esi pārbaidīts un izvārdzināts...»

Lūsis satvēra Agri aiz rokas un gribēja ievest dibena istabā, bet tas neļāvās.

«Es neesmu slims, tas ir tēvs, kas tagad gaida pie durvīm, jo es viņu skaidri pazinu!»

Tiešām, pie durvīm kāds klusi klaudzināja.

Jogura sieva steidzās tās atdarīt.

Viņa redzēja, ka vīrs aši ienāca virtuvē un pats aiz sevis aizvēra durvis, tās cieši noslēgdams un nostiprinādams.

Ne vārda neteicis, viņš apkampa sievu un dēlus un apsveica saimnieku. Tad viņš steigšus meta nost kareivja mēteli, drānas un smagos zābakus.

«Dod man, sieva, drēbes, jo ar tiem uz lielceļa man vairs nav nekādas daļas!»

*

Bija aizplūdusi bēgošā krievu armija un aizgājuši tiem līdzi latvju strēlnieki.

Latviešu zemi klāja nezināšana.

Kas gan to varēja zināt, kādi īsteni izskatījās un bija nāvīgo gāzu lietotāji kaŗa laukos?»

Ja nu tādus kāds ceļā satiek?

Eglienes pagasts gaidīja.

Pēc nedēļas varēja redzēt šur un tur pulciņus pelēku vīru.

Nu jau vairākas dienas sētai gaŗām plūda bēgļu bari.

Šie kareivji likās nenozīmīgi, tie klusi, sarāvušies un nabadzīgi, ka ļaudīm uznāca smiekli.

«Un tad no tādiem mēs baidījāmies?»

Nu vajadzēja visiem lasīties muižā kopā, tur izmērīja gaŗumus un resnumus, noteica acu un matu krāsu un iedeva katram savu papīru un nu eglēnieši bija vācieši.

«Ja tik vien, tad nekas.»

Vācu kareivji bija laipni un pieklājīgi un ja kāds eglēnietis, tos izjokot gribēdams, bija aiznesis mutauta stūrī kādu olu, vai sviesta piciņu, tad kareivis par to pateicās, zemu klanīdamies, novēlēja vistām laimīgu olu dēšanu un saimniecei laimīgu tālāko sviesta kulšanu.

Visi bija apmierināti un gaidīja, ko jaunie kungi tālāk darīs, jo no muižniekiem līdz šim vēl nekas nebija jūtams un tas samierināja eglēniešus ar uzvarētājiem.

Bet nebija ilgi jāgaida.

Vācieši sāka lasīt kopā ļaudis.

Latviešus?

Lasītāji nebija kareivji.

Muižnieki?

Ko gan tie gribēja?

Kareivji kļuva nepieejamāki.

Viņi vairs nelūdza, bet ja nedeva, tad gāja, meklēja, atrada un paņēma paši.

Reizēm lietoja arī pātagu un rupjus vārdus.

Vācu virsnieki sāka ķerstīt latviešu meitenes.

Droši vien, tie bija muižnieku dēli, jo kaut gan eglēnieši to nezināja, viņi to nojauda.

Sagūstītos latvju pulciņus veda prom pa lielceļiem, bet kurp?

«Uz nometnēm?»

Dzirdēja, ka ceļā daudzus nošauj.

Jogurs dzīvoja ar visu ģimeni pie Lūša kā kalps.

«Ko tu domā, Agri?»

«Vācieši aizved mūsējos...»
«Tā nepaliks...»
«Vai tu tā domā?»
«Nekas nepaliek uz vietas, viss mainās. Bet mēs dzīvojam tādā laikmetā, kad viss mainās spējāki, dienās, mēnešos, vienā gadā!
Gaidi, dēls!»
Pagāja gurdena vasara un rudens un sāka klīst baumas, ka Vācijā gāzts valdnieks un ka Latvijas vācieši bēgot projām.
Kārlis Jogurs juta, ka tam elpa aizsita krūtis.
No nometnēm pagastā sāka atgriezties daži apcietinātie, no muižas izgrīļojās vezumnieku rindas un atkal pagasts nesaprata, kuŗš būs noteicējs, jo zemnieki nesteidzās ar domāšanu, viņi saprata notikumus tādus, kādi tie risinājās viņu acu priekšā.
Pie Joguru Agŗa piestājās kāds jauneklis, tikko atgriezies no nometnes. Viņa seja nikni staroja.
«Krievi jau ceļā, rīt, šovakar, tie būs te, kopā ar aizgājušiem mūsējiem! Tad mēs ievedīsim kārtību, bet Lūsi un citus saimniekus — bagātniekus, papurināsim!»
Agris gribēja atbildēt, bet ieraudzīja, ka netālu stāv tēvs un dod tam zīmi klusēt.
Tēvs pienāca tuvāk un sniedza jauneklim roku.
«Krievus gaidāt? Jau šovakar? Vai tie to gaidīto laimi atnesīs?»
Jogurs runāja lēni, kā pārdomādams.
Jauneklis sadusmojās.
«Kā tu domā? Tie ir mūsu draugi un aizstāvji un zem viņu sarkanā karoga mēs izcīnīsim savu sarkano Latviju! Nevis tādu Latviju, kādu grib ieraudzīt Ulmanis!».
Jogurs uzmanīgi apsvēra katru vārdu.
«Ak, Ulmanis vēl dzīvo?»
«Vai tad tu nezini? Tu jau runā kā no maisa!»
Jogurs sāka smieties.
Smējās ilgi un sirsnīgi. Nudien, viņš tak dzīvoja, kā pa maisu! Vai tad te kāds cilvēks iegriezās, vai arī no šejienes kāds spēra kāju? Nē, viņš vairs nekā nezināja.
«Tev arī nekas nav jāzina. Darba cilvēks esi, pats savu ceļu zini. Gatavojies lieliem notikumiem!»
Jauneklis steigā metās prom.
Jogurs nopūtās.
Viņš saprata, ka iestājies posta laikmets.
Tā bija rīdīšanas valoda, ko šodien bija runājis ņeprātis un to viņš bija dzirdējis ierakumos tupēdams pie Daugavas, kad strādnieku uzkūdīja pret darba devēju, vecākus pret bērniem, pret Dievu, pret visu, pret katru likumu dzīvē!
Ak, ar tādu naida spēku nevarēja atjaunot izpostīto dzimteni! Kāds gan bija tas vadonis, par kuŗu šodien runāja jauneklis?
Kas tas bija par cilvēku, kuŗu ierakumos ienīda visi naida sludinātāji un no kuŗa, kā varēja manīt, viņi baidījās visvairāk?
Tai vajadzēja būt taisnai lietai, ko aizstāvēja šis cīnītājs! Ak, kaut viņš to varētu dabūt zināt!
Un tad atmiņā viņam atausa kāda strēlnieka vārdi: Ulmanis gribot valsti nodibināt, latviešus par sevi...
Viņš tagad skaidri atcerējās šos vārdus.
Kārlis Jogurs ar savu ģimeni atradās tālā pagastā, tuvu Krievijas robežai un viņam pilnīgi palika apslēpts viss, kas norisinājās Rīgā un Kurzemē un vai krieviem pretī stāsies vēl kāds pretinieks, vai arī tie netraucēti atkal paliks latvju kungi.
Istabā lēni dūca ratiņš.
«Kas to gan būtu domājis, ka es pilsētniece būdama, iemācīšos tik veikli vērpt un savērpt tev un dēliem dziju cimdiem un zeķēm?»
Klusums saimes istabā bija tik lēns un labvēlīgs, ka tiešām negribējās domāt par puteņainām naktīm, par stindzinošo salu mežos un aizputinātajos ceļos. Varbūt viss tiešām bija tikai māns? Jogura sieva kā lūgdamās paskatījās uz vīra pusi. Viņas skatu bija uzķērusi saimniece un kļuva nemierīga. Viņa bija sprindzīgāka kā pats saimnieks un jauda nelaimi.
«Vai arī nākamā gadā visi tā kopā sēdēsim?» viņa pēkšņi jautāja.
«Nē, mēs aiziesim. Mēs iesim atpakaļ uz pilsētu naudu pelnīt un vēlāk nāksim atpakaļ. Tad es pirkšu savu sētu, lai tēvam tiek kapā miers!»
Skosts smējās. Smiekli viegli izskanēja telpā. Nebija nekādas ļaunas atbalss.
«Kad tu to visu domā izdarīt? Jau tev četrdesmit piektais uz muguras...»
«Vīra gadi, paši spēka gadi. Un dēli lieli palīgi.»
«Zināms, tikai tad var izdoties, ja turēsities visi kopā,» nopietni teica Skostiene.
Tā viņi novirzīja valodas uz zemes kopšanu, un vakars pagāja, runājot par sēju, par līdumiem, par liniem un labiem graudiem. Viņi izšķīrās pēc pusnakts un devās tūliņ pie miera. Otrā rītā sniega pārslas viegli kusa uz rūtīm. Jogurs bija agri cēlies, lai palīdzētu izkulstīt linus rijā. Ar varu viņš apspieda sevī vēlēšanos no jauna uzmodināt Skostu.
Ap pusdienas laiku uz ceļa parādījās jātnieki. Viņi jāja nesteigdamies, vērodami, jautri sarunādamies. Jogurs ieklausījās. Tie bija latvieši krievu armijas tērpā. Viņiem bija sarkanas zvaigznes cepuŗu mīkstajā vilnā. Jogurs it kā ievilkās sevī. Jà nu tie viņu pazīst? Bēgli? Viņš centās pazust neuzkrītoši un mierīgi. Jājēji aizjāja.
«Strādāsim savu darbu, dosim viņiem vajadzīgās nodevas, un viņi liks mūs mierā! Ko viņi darīs mūs aprijuši? Pašiem tikai zaudējums, — kas tad ars un ecēs Skosta tīrumos, tūliņ kādā katlā būs mazāk putraimu aizgādā, kādā muldā mazāk iejava! Un tie tak mūsu pašu ļaudis. Tur jau trakam būtu jāpaliek, ja tie mums mestos virsū!»
Tā nosprieda Skosts un tā arī palika. Divas dienas jau bija pagājušas kopš krievu un latvju strēlnieku ienākšanas Latvijā un arī Eglainas pagastā. Trešās dienas pievakarē gar sētu nošalca lielas ragavas, piekŗautas sasaistītiem ļaudīm. Tās apsargāja jātnieki sarkanās zvaigznēs.
«Skost, bēdz!»
Bāls stāvēja saimnieks savas mājas durvīs, bet bēgt nebēga nekur. Priekš pusnakts vēl varēja dzirdēt, kā viņš ar sievu ķildojās par kaut ko. Pēc tam rītausā, kad visi vēl gulēja cietā miegā, spalgi sitieni pie durvīm satrauca visu māju.
«Laidiet iekšā!»
Jogurs ašā lēcienā bija Skosta istabā.
«Bēdz! Tevi meklē! Bēdz caur logu!»

Bet pie logiem jau ņirbēja ēnas. Bija par vēlu. Agris atvēra durvis. Saimniece aizstājās vīram priekšā. Abas Skosta meitas turējās tēvam sānos. Ienācēji nogrūda viņas nost un pagrūda arī saimnieci.

«Vai esi gatavs? Ilgi bija jāgaida uz tevi!» Runātājs kliedza šos vārdus taisni Skostam sejā.

«Līcīt, dēls, tu tak mani pazīsti un es tevi pazīstu no bērna kājām... Kad tavs tēvs kalpoja pie manis, viņš man bija tikpat kā brālis...»

«Kā brālis? Tēva sviedrus dzerdams, tu esi iedzīvojies Skostu maizē! Nekā nelīdz, nāc līdzi, tad redzēsi, kā šmiukst strādnieka pātaga!»

Viņi rāva gūstekni sev līdzi. Sievietes metās līdzi, viņas nebaidījās no sitieniem, viņas likās būt nejūtīgas pret kāju spērieniem, un tas gūstītājus saniknoja.

«Met tās abas ragavās!»

Jogurs redzēja, kā Skostiene sagrīļojās. Viņa pakrita sniegā, neredzēdama, kā saimnieks, rokas izstiepis lūdza, lai apžēlojas par sievu.

Tad ragavas sakustējās un pazuda rīta miglā. Jogurs nebija ne vārda bildis, viņš bija gribējis mesties Skostam palīgā, bet Līcītis pacēla biedinādams roku ar revolveri kā pret viņu, tā pret abiem zēniem, un viņš nevarīgi bija aprimis. Kaut kas iekšā, krūtīs, smagi žņaudza šīs nevarības dēļ.

«Tēvs, nāc palīgā! Māte ceļ no sniega saimniekmāti!»

Skostiene bija kā nedzīva. Asinīm noplūdusi, neatmanīga. Vienas acs vietā viņai bija tumšs caurums, aizķepējis sarecējušām asinīm. Kad atjēdzās, tad sāka skaļi vaidēt. Joguriene sameklēja dziedinošu ziedi, izmazgāja vainu tīru un apsēja baltā linu autā visu galvu. Tad saimnieci noguldīja gultā.

Brīdi gulējusi, viņa pēkšņi trūkās augšā, un kamēr citi vēl skatījās, bija ārā pa durvīm, un tikai kliedzieni uz ceļa vēstīja mājiniekiem, kurp nelaimīgā devusies. Joguriene ieraudzīja viņu skrejam pa pieputināto ceļu, izspurušiem matiem, plānā nakts bruncī... Kad mājinieki piesteidzās, Skostiene bija jau pakritusi. Viņa bija mirusi. Vaļā atrautās krūtis tagad dusēja sniegā, nogurušā un sāpošā galva bija kupenu ziedā, un visa viņa tagad baudīja mieru, izlijušu varenās atpestīšanas ilgās.

Uz rokām Jogurs ar sievu atnesa Skostieni atpakaļ mājā. Viņi to apkopa un pēc dažām dienām apbedīja. Kapu izraka Jogurs ar dēliem. Zeme bija sasalusi, negribēja padoties. Un paši viņi ielaida zārku dziļumā paši aizlūdza Dievu par mirušo, paši aizbēra kapu.

«Vai atminat savu solījumu, dēli?»

Agris kvēli iedegās.

«Man nevajaga vairs ceļa rādītāja! Pats zinu, kāds tagad ceļš ejams!»

Joguru ģimene pazuda no Skostu sētas. Neviens nezināja, kur viņi palikuši. Jaunais Līcītis pagasta padomē tvīka dusmās.

«Tie ir bijuši nodevēji! Lai tikai dabūjam rokās, tad nesaudzēšu ne vecā, ne jaunos!»

Bet Eglienas pagasts padomju laikā vairs neieraudzīja bēgļus. Pauniņām mugurās viņi brida dziļo sniegu Vidzemes mežos, saldami un badu ciezdami, arvienu tālāk. Siena šķūņos viņi neiedrošinājās pārnakšķot, jo tur viegli varēja saķert. Dažu brīdi Joguriene vairs nezināja, kas ir labāk, vai nāve, vai dzīvība, viņa bija tik izmocīta. Kad dienu viņi uzgāja cilvēku pēdas, iemītu taku un jau gribēja no tās piesardzīgi nogriezties, kad savā priekšā ieraudzīja vairākus noplīsušus, bārdainus vīrus, šautenēm plecos. Jogurs jau gribēja mesties sāņus, varbūt, ka izdotos izbēgt. Lielajā mežā tas bija iespējams, bet tad viņš atmeta šo domu. Cīņa bija pārlieku nevienāda. Viņiem vajadzēja piekāpties.

«Kurp tad gribēji mukt?» viens no bārdaiņiem iesmējās pilnā kaklā.

«Kas jūs esat?»

Jautātājs bija Agris.

«Vai par zaļajiem esi dzirdējis?»

Jaunekļa acis uzzibsnīja.

«Tēvs, tie ir zaļie! Nu mēs esam glābti!»

Kārlis Jogurs nezināja nekā par zaļajiem, bet no Agŗa vārdiem nojauda, ka tie tādi paši bēgļi kā viņi.

Līcītis pacēla roku ar revolveri.

«Nāciet līdzi!»

Mežā, purvā, aiz bieziem krūmiem, atradās būda, saslieta no zariem un kokiem. Iekšā turējās tveicīgs siltums, bet Jogurienei tas likās maigs un dzīvinošs. Ne vārda neteikusi, viņa nokrita uz zariem un tūlīt aizmiga. Vīru te bija diezgan daudz. Vesela nometne.

«Mēs dzirdējām par Skostu. Un tu esi Jogurs ar dēliem? Vai zini, ka Skosts ar meitām jau nošauti? Nezināji? Par to mēs viņiem šorīt nostiepām Līcīti gar zemi, kad šis brauca lepnās kamanās uz tribunālu caur mežu. Nupat kā nākdami no sava darba.»

Zobu pret zobu, aci pret aci, lūk, kā tev jadzimst, Latvija!

«Ulmanis Kurzemē. Gaidiet, brāļi, nepametīs, uz viņu vien mūsu cerība. . .»

Mežs drūmi šalca, ziemas diena dzisa un pazuda. Uguns smagi kvēloja zem zariem, nedrīkstēja ļaut tai liesmot. Ļaužu sāpes uzsūca apsnigušā zeme un nakts. Sāpes mēģināja remdēt klusēdama zeme.

*

Labu gabalu aiz Inčukalna, klajumā, var ieraudzīt vientulīgu sētu. Dzīvojamā māja mirdz gaiša pret sauli, laidari un šķūņi ir sārtās krāsās, bet visapkārt plešas augļu dārzs, augsti kļavu un liepu koki. Tīrumos neredz akmeņu, tie salasīti augstās čupās un stāv savrūp. Visur redzama saimnieka, darba darītāja roka.

Lejā dīķī, kur satek visi mitrās zemes ūdeņi, ielaistas zivis.

Katru rītu ap saules lēktu, vienā un tanī pašā stundā, redz sirmu, kalsenu vīru steidzīgiem soļiem dodamies pa ceļu uz stacijas pusi, kas nemaz nav tik tuvu.

«Zirgs vajadzīgs darbam, nevis manis vadāšanai uz pilsētu,» atrunājās Kārlis Jogurs, kad sieva viņu negrib laist ziemas aukstajās dienās un puteņu vētrās.

«Tā tu reiz ceļā paliksi,» viņa sūdzas.

«Nē. Nu jau drīz vairs nestaigāšu, bet kamēr vēl mans pienākums, tad darīšu to līdz galam.»

Tas ir Jogurs, kuram tagad pieder šī skaistā sēta, kur saimnieko viņa jaunākais dēls Viesturs un viņš pats, bet vecākais Agris beidz pašlaik studijas un arī cer visu savu brīvo laiku ziedot tēva sētai.

Pēc Latvijas valsts nodibināšanās Joguram bija laimējies iekļūt dzelzceļa valdē, un tur viņš kalpo vēl līdz šai pašai dienai, arī tagad vēl, kad jau nopircis sētu un kļuvis patstāvīgs saimnieks.

Ik rītu saules lēktā viņš iziet no mājas, un ikvakarus viņš atgriezās atpakaļ, neaizmirzdams un neapkusdams tūliņ likt savas rokas darbā, lai, tiklīdz paturējis azaidu. Gadījās, ka darbā aizmirsies, viņš turpināja dārzā strādāt arī naktī un beidza tikai tad, kad sieva nāca un veda viņu projām. Dzelzceļa valdē viņš gribēja izkalpot pensiju.

«Vēl daži gadi un tas būs sasniegts. Jau esmu pāri sešdesmit gadiem. Cik nu man vairs atlicis dzīvot. Bet jūtos vesels un žirgts. Veselāks un žirgtāks, nekā mani darba biedri. Un tagad bērni varēs turpināt sākto darbu, viņi to darīs ar prieku.

Mūža vakarā man izdevās piepildīt savu lielo vēlēšanos. Ilgi vairs nevarēšu kopt sētu, tak prieks manī ir bezgalīgs un darba dziņa tik liela, ka jūtos jauns un līdzīgs saviem dēliem.»

Tā stāstīja Kārlis Jogurs kādam vīram, kuru bija nejauši saticis pēc ilgiem gadiem dzelzceļa vagonā. Tas bija viens no liktenīgās zaļo nometnes, un abu atkalredzēšanās bija sirsnīga un īsta.

«Lai Dievs tev palīdz arī turpmāk!»

«Arī tev. Lai Dievs palīdz latviešu tautai un viņas Vadonim Kārlim Ulmanim, kurš mūs stiprināja pagājušajās, grūtajās dienās!»

Viņi izšķīrās. Viens aizbrauca straujajā vagonu rindā, bet otrs mierīgi un nesteidzīgi brida pa sniegaino ceļu projām uz savu sētu.

Viņš vēroja, kā visapkārt mirdzēja mājās uguņi, jo visur svētīja Ziemassvētku vakaru. Un tad viņam ienāca prātā, ka arī tad bijis svētku vakars, kad Jēkabs Jogurs, viņa tēvs, stiprais līdumnieks, nolēmis aiziet no sava pagasta svešā dzīvē.

Možs un laimīgs tas brida sniegaino ceļu, un lai Dievs tev palīdz, Kārli Jogur, tavā sētā, iegūtā pēc tik ilgām ciešanām un sīksta darba.

«Vai par zaļajiem esi dzirdējis?»

Roberts Lukss

Baltie izlūki

Izlūku pusrota pa dienu atpūtās, lai naktī atkal turpinātu bīstamās, bet uzvaru nesošās gaitas. Līdz pusdienai visi gulēja. Tad cēlās, ēda un sāka nodarboties katrs ar savām dažādām privātām darīšanām un lietām. Dažiem bikšu ceļgaliem bija jāuzliek ielāps. Citi rakstīja vēstules. Viens tīrīja šauteni, bet otrs — sava krekla vīles no nelūgtiem viesiem.

Lielākais vairums ar šādiem niekiem nenodarbojās. Bija jāparaugās, vai tuvējās mājās ir arī meitas. Un kad tiešām tās tur kāds atrada, tad brīvās stundas pagāja ātri. Grupu komandieriem grūti bija sadabūt visus laikā atpakaļ, jo, sarunās iekarsuši, puiši laiku piemirsa vērot. Gan jau priekšniecība tad sameklēs.

Arī pusrotas komandieris sapulcēšanās brīdī bija visai iecietīgs.

— Kad ļaudis kopā, ziņojiet, — viņš teica seržantam Purviņam un gāja atpakaļ istabā, kur bija apmeties.

— Klausos! — atbildēja seržants un sameklēja kādu grupas komandieri.

— Ja tu, Vīksna, desmit minūšu laikā nesavāksi kopā visus puišus no meitām, iztaisīšu no tevis kotleti. Vai saproti?

— Saprotu. Kotleti. Un centīšos būt garšīga.

— Nu, tad šauj prom.

— Bet tauku cepšanai gan vajadzēs daudz, jo savus visus skriedams izsviedrēšu.

Seržants gribēja vēl ko teikt, un tas būtu krietni vien taukāks par taukiem, bet Vīksna jau pazuda aiz stūra.

Pēc pusstundas visi ļaudis atradās savās vietās, un pusrota bija sakārtojusies gājienam. Seržants varēja doties pie komandiera ar ziņojumu.

Ceļš ielocījās mežā. Un te kādā pļaviņā nodaļa apstājās. Lai izvairītos no nejauša ienaidnieka uzbrukuma, uz priekšu bija izsūtīti novērotāji un sargi. Šis rajons skaitījās frontes joslā.

Komandieris pieaicināja pie sevis seržantu Purviņu.

— Jums, seržant, es uzdošu kādu sevišķu uzdevumu.

— Klausos, kapteiņa kungs.

— Paņemiet vēl vienu drošāku puisi un ejiet cauri mežam līdz Lejas muižai. Uzziniet, vai tur ir lieli sarkano spēki.

— Man nāks līdzi kaprālis Vīksna.

— Labi. Pasauciet arī viņu šurp.

Kad Purviņš un Vīksna atgriezās pie komandiera, tas bija zālē izklājis karti un aicināja pienācējus laisties guļus.

— Karti jūs abi pazīstat?

— Tieši tā, kapteiņa kungs.

— Redziet, — te šī ceļa malā esam mēs tagad. Lejas muiža ir no mums tieši dienvidu virzienā, cauri mežam. Attālums ap trīs kilometri. Rēķināsim turpceļu vienu stundu, muižas izlūkošanai divas un atpakaļceļam stundu. Kopā četras stundas. Tagad ir desmit. Vienpadsmitos jūs būsat tur, bet vienos sāksat ceļu atpakaļ. Kamēr jūs būsat prom, mēs aiziesim līdz šai te upītei un jūs gaidīsim. Atpakaļ tā tad jums jānāk ne vairs uz ziemeļiem, bet tieši uz rītiem līdz upītei un tad gar tās malu līdz mums.

— Saprotu, kapteiņa kungs.

— Vai jums ir pulkstenis?

— Man ir, — atsaucās Vīksna.

— Tad labi. Ņemiet līdzi rokas granātas un patronu rezerves. Trīs granātu sprādzieni ziņos mums, ka esat iekļuvuši ķezā.

— Saprotu.

— Nakts būs zvaigžņota un tamdēļ virzienu ieturēt jums nenāksies grūti. Un nu — laimīgi.

Abi izlūki piecēlās un kareiviski sveicināja. Pagriezās un devās sagatavoties. Pēc brītiņa tie pazuda mežā, dienvidu virzienā. Pārējie vēl atpūtās, tad cēlās un nogāja no ceļa mežā, uz upītes pusi.

Ir patiesība, ka visi labie plāni var izjukt kādas sīkas, neparedzētas nejaušības dēļ. Un tā izjuka arī šis.

Purviņš un Vīksna gāja klusēdami un vērīgi klausīdamies. Viņi saprata, cik uzdevums ir grūts un nejaušību pilns. Katrs koks, katrs biezoknis varēja slēpt sevī briesmas. Pamazām satumsa un cauri koku lapotnei aizdegās zvaigžņu liesmiņas. Mežs kļuva dzīvāks. Nebija vairs tā klusuma un tā miera, kāds te valdīja dienā, kad izlūki sāka savu gājienu. Tagad mežā drīz vienā, drīz otrā pusē lūza un brīkšķēja sausi zari. Likās, tur staigāja cilvēku kājas. No biezokņiem skanēja nesaprotami čuksti un dīvainas skaņas. Nakts bija mežu padarījusi baigu.

— Tu turi gatavu granātu, — es šauteni, — teica Purviņš.

Abi turpināja ceļu. Bieži viņi, elpu aizturējuši, apstājās un brīdi klausījās. Bet tad arī mežs noslēpumaini klusēja.

— Vai mēs jau ilgi esam gājuši? — jautāja Purviņš, kam pulksteņa nebija.

— Tūliņ paskatīšos.

— Tik nevelc uguni!

— Nē. Ir fosforizēti rādītāji. Esam gājuši jau gandrīz stundu.

— Tad mežam drīz vajaga beigties. Virzienu esam turējuši pareizu.

— Redzi, sāk celties mākoņi!

— Tūliņ būsim klajumā.

Bet cauri mežam viņi vēl netika, kad visa debess jau klājās biezā miglāju segā.

— Nu ir ķezā, — čukstēja Vīksna.

— Iesim tik!

Un abu izlūku gaita kļūst steidzīgāka. Ir pagājusi stunda, paiet vēl otra.

— Liekas, esam nomaldījušies.

— Par to nav vairs jāšaubās. Nakts ir melna kā tinte. Iesim! Gan kaut kur iznāksim malā.

Un tiešām. Drīz mežs izbeidzās un priekšā klājas pļavas un aiz tām tīrumi.

— Muižu nekur nevar saskatīt.

— Iesim gar mežmalu pa kreisi.

Bet muižas nav. Un ceļā pavadītas jau divas stundas.

— Tur ir kādas mājas.

— Jā. Iesim pajautāt pēc ceļa. Varbūt mums gar mežmalu bija jāiet pa labi.

— Iesim. Bet uzmanīgi. Ej tu no kreisās puses, es iešu taisni. Dārza labajā stūrī tiksimies.

— Labi.

Mājās viss ir kluss un tumšs. Dārza stūrī tikušies, izlūki tuvojas logam.

— Dzied.

— Jā. Pieklauvē.

— Pagaidi. Paklausīsimies. Tā ir šūpuļa dziesma. Bērniem. Un to nevar traucēt.

— Kā tad tu to zini? Tu tak vēl neesi precējies.

— Zinu bez precēšanās.

Kad dziesma beigusies, Purviņš viegli piebungo pie rūts. Iekšā atskan izbijušos sieviešu balsis.

— Nedauzi tik stipri! Izbiedē tikai cilvēkus.

Bet āra durvis jau lēni veras.

— Kas tur ir?

— Kas šeit dzīvo?

— Tikai es viena ar bērniem. Mums nekā nav ko jums dot. Viss ir atdots karaspēkam.

— Tad mēs ieiesim sasildīties.

— Bet kas jūs esat?

— Iesim iekšā, tad parunāsim. No mums jums nav jābaidās. Esam godīgi karavīri.

Istabas logs ir aizsegts ar biezu segu. Uz neapklātā galdiņa deg maza sienas lampiņa. Gultā kāds guļ — meitene. Ieraugot ienācējus, viņa kļūst drošāka un atklāj seju. Vīksna raugās tanī kā brīnumā. Piepēši meitene nosviež segu un izlēc no gultas. Viņa pilnīgi apģērbusies bija ielīdusi zem segām aiz bailēm. Tagad tās pāri.

— Mammiņ! Tie tak baltie!

— Jā. Mēs esam balto izlūki un ceļā uz Lejas muižu mazliet nomaldījāmies.

— Lejas muiža no mums ap trīs verstis. Bet tur tak pilns sarkano. Esot vesela rota un divi ložmetēji arī. Viņi apsargā visu mežmalu.

— Slikti sargi, ja mēs esam tikuši viņiem garām.

— Jūs nedrīkstiet te ilgi kavēties. Jums jāiet prom. Šurpu var atnākt sarkanie. Meklēt tēvu.

— Ko tad viņš tā noziedzies?

— Neklausīja viņu mobilizācijas pavēli. Iebēga mežā.

— Tad arī jums bīstami te palikt. Vajadzēja... Klusiet!...

Purviņa vārdus pārtrauca zirgu pakavu dunoņa mājas pagalmā. Vīksna nodzēsa spuldzīti un norāva logam aizkārto segu. Nakts blāvumā pagalmā varēja saskatīt vairākus jātniekus, kas pašreiz kāpa no zirgiem un ielenca māju.

— Tur ir vēl otrs logs!

— Labi, ka tēvs ir prom...

— Bēgt pašreiz mēs vairs nevaram, jo māja ielenkta.

— Nāciet te — pieliekamā! Tur var tikt arī uz istabas augšu.

Kad abi izlūki aizvēra aiz sevis pieliekamā durvis, pie ieejas jau dunēja atjājēju šauteņu laides.

— Māte gāja ielaist.
— Kas tur ir?
— Sarkanās valdības milici. Taisi, vecen, ātrāki durvis vaļā!
— Tūliņ, tūliņ.
— Kur ir saimnieks? Kamdēļ viņš vakar neieradās, kā bija pavēlēts, Lejas muižā?
— Viņš jau trīs dienas kā prom meža darbos.
— Ak meža darbos. Tos mēs labi pazīstam. Kur viņš atrodas?
— Teica, ka cirtīšot valdībai malku. Bet kurā vietā, viņš arī pats nezināja pateikt.
— Nemuldi! Kurā mežā viņš slēpjas?
— Viņš teicās iet darbā.
— Ak tad negribi teikt. Taisies līdzi!
— Bet kur tad? Ak Dievs! Un kas apkops māju?
— Tev te neko vairs nevajadzēs.
— Māt! Es arī iešu!
— Paliec, meitiņ. Tev jāglabā mazais. Es iešu viena, jo nekā nezinu ļauna darījusi.
— Lai nāk arī skuķis. Gan plintsgalā izbirs visi noslēpumi.
— Bet bērns!?
— Par to parūpēsies mūsu patversmes.
— Nē! Tad es neeju!...
— Ārā! — un pātagas sitiens krīt pāri mātes pleciem.
— Suņi! Nesitiet māti!
— Še! Un savaldi muti!
— Ai!...
— Ko tur ar tādām piņķēties. Piesieniet tepat pie koka.
— Vai nevajadzētu māju pārmeklēt?
— Veltas pūles! Jūs taču dzirdējāt, ka saimnieks meža darbos. Bet būdu mēs nosvilināsim. Tad, ja kāds būs vēl iekšā, spruks ārā.

Pagalmā turpinājās kņada. Pāris miliču iebilda, ka tā bez tribunāla tiesas gan nebūšot labi dzīvus sieviešus nomaitāt. Citi tos pārliedza un neklausīja.
— Kur ir tavs budzis!
— Mežā.
— Vari mūs aizvest pie viņa?
— Nezinu, kur viņu meklēt.
— Pie koka!
— Un būdai uguni klāt!

Sievietes piesēja pie koka. Abi baltie izlūki no savas slēptuves uzmanīgi ienāca istabā. Nebija vairs laika gaŗi prātot. Vajadzēja rīkoties. Vajadzēja glābt sievietes un glābties arī pašiem, ja būs lemts.

— Tu nocel to ar ādas frenci. Es došu čiekuru. Tad paķer bērnu un man pakaļ pa otru logu dārzā. No stūŗa es laidīšu vēl divas granātas. Tad redzēsim, kas tālāk darāms.
— Labi. Atver logu. Svied tālāk no sievietēm.

Lēni cēlās Vīksnas šautene. Atskanēja šāviens, un klusi nogāzās barvedis ar pātagu rokā. Tai pašā brīdī pulciņa vidū ielidoja granāta. Nebija laika sviedējam vērot, kā daži vīri apklust uz mūžu, tikko paši svešu asiņu alkdami.
— Ņem bērnu!

Vīksna satvēra pārbiedēto bērnu. Purviņš atgrūda otru logu un, pirmais pa to izlēcis, meta granātu aiz ēkas stūŗa. Tur atskanēja skaļš kliedziens. Trešā granāta lidoja uz ēkas otru stūri.
— Laid cauri dārzam uz mežu!

Vīksna skrēja, bet, nejuzdams aiz sevis Purviņa soļus, drīz apstājās. Pie mājas tagad skanēja daudzi šāvieni, un no dārza stūŗa tiem kāds atbildēja. Vīksna saprata, ka Purviņš sedz viņa bēgšanu. Bet viņš pats! Un sievietes! Meitene! Nē! Vīksna piesteidzās pie kāda bieza krūmāja un steidzīgi paslēpj tur bērnu. Tad dodas palīgos draugam.
— Kamdēļ tu neskrēji prom!
— Bet tu un sievietes!

Un Vīksna tēmē šāvienu pēc šāviena, kamēr naidnieka ieroči sviež lodes tikai uz labu laimi. Degošā ēka sāk apgaismot pagalmu, un abiem izlūkiem nav jāšauj bez mērķa.
— Ka netrāpi sievietēm!

Pagalmā skan komandas. Visi pelēkie stāvi virzās ieslēgt abus pārdrošniekus lokā. Šāvieni klaudz jau no sāniem. Sarkanie milici ir no pirmā pārsteiguma attapušies. Viņi nav pilnīgi zaudējuši galvas. Nē. Viņi saprot, ka naidnieku nav daudz, un kauns būtu bēgt.
— Tur ir kāds grāvis. Tiec tanī, un tad es!
— Ilgi te nepaliec.

Drīz Vīksna jau grāvī. Tā ir tukša kartupeļu bedre. Vai paši kartupeļi izņemti pavasaŗa dēstam, vai arī tos aizveduši sarkanie — nav Vīksnam laika prātot. Viņš šauj, lai segtu biedram atkāpšanos. Tad bedrē ir viņi abi un droši segti pret lodēm. Šī tranšēja ir klajā laukā, un tamdēļ nepamanīti tuvoties tai nevar. Bet no šejienes labi pārredzams pagalms, un pagaidām sievietes, kaut arī pie koka piesietas, var būt drošas. Neviens par viņām arī vairs nedomā. Visiem iededzies naids pret vīriem bedrē.

Pāris karstgalvju atkal pievienojas kritušiem. Izlūku lodes nav saudzīgas. Citi kļūst uzmanīgāki un, sagūluši, atklāj uz bedri niknu uguni. Tās malas kapā lodes un aizstāvjiem šķiež acīs smiltis.

Piepēši Purviņš ievaidās un saķeŗ plecu. Viņa šautene nevarīgi noslīgst uz bedres malas. Viņš ir ievainots. Bet Vīksnam nav laika palīdzēt.
— Plēs roku nost un pārsien! Es nevaru tev palīdzēt. Lien virsū kā utis.
— Gan jau... — vārgi atbild Purviņš un atslīgst bedres dibenā.

Vīksna šauj. Bet tad arī viņa rokas nolaižas. Nav vairs patronu. Nē! Purviņa šautenē vēl pilna tvertne. Bet patronu soma arī viņam tukša. Vīksna paņem drauga ieroci ar pēdējām patronām. Viņš atrod vēl divas granātas Purviņa kabatās. Un tas ir viss pret divdesmitkārtīgo pārspēku!

Lēni aust jau rīts, it kā svina smaguma pilns. Vīksna nešauj vairs. Bet arī ienaidnieks, liekas, nogaida. Pie koka, sabrukušas savās saitēs, ir saskatāmas sievietes. Vai viņas vēl dzīvas, vai ložu caururbtas, — to Vīksna nezina. Viņš uzmanīgi vēro, lai neviens neiekļūtu pagalmā. Varbūt tomēr viņas vēl būs glābjamas. Bet neviens pat nedomā atklātajā pagalmā rādīties. Brīdi valda sastindzis klusums. Tad, — pa ceļu šurp auļo pulciņš jātnieku. Tie ir sarkaniem milīčiem sūtītie papildu spēki. Nogaidījis viņu tuvošanos, Vīksna uzmanīgi tēmē un izšauj. No zirga noveļas nodaļas priekšnieks, bet veldamies sapinas pavadā. Pārbiedētais lopiņš lēc pār grāvi un pazūd krūmājā, aizraudams sev līdzi arī kritušo. Citi jātnieki metas nost no zirgiem un klūp grāvī. Tad sākas uzbrukums. Vīksna to arī gaidījis, un jūt: nu drīz visam beigas. Būtu patronas, tad vēl. Viņš pamet skatu uz Purviņu, kas guļ bedres dibenā un klusi vaid. Paskatās uz nodegušās ēkas pusi, kur vairs gailē tikai ogles. Raugās uz sievietēm. Tad viņa acīs zaigo naids.

— Vēl es esmu dzīvs! Un vismaz pieci samaksās par manu dzīvību!

Aizvien tuvāk bedrei lien pelēki augumi. Vīksna aukstasinīgi vēro uzbrucējus, rokā sažņaudzis mešanai gatavu granātu. Un kad tuvākie četri vīri ceļas kājās un skrien uz bedri — viņu vidū plīst granāta. Trīs uzbrucēji paliek guļot, bet ceturtais, ievainots, skaļi vaidot lien atpakaļ pie savējiem. Citi ir kļuvuši bailīgāki, un atkal lodes kapā bedres malu, kuŗai jākļūst par kapu abiem pārdrošniekiem. Tas nu ir jau skaidrs. Vīksna vairs nešauj un, klusuma iedrošināti, vairāki vīri atkal tuvojas bedrei. Bet viņi lien izklaidus. Vīksnas mestā granāta divus ievaino, tomēr trīs turpina uzbrukumu. Vienu trāpa lode, bet abi pārējie jūtas nedroši uzbrukumu turpināt un pagriežas atpakaļ.

— Zinājuši viņi, ka man tikai viens patrons!

Tai pašā brīdī Vīksna jūt galvā stipru sitienu un atkrīt pret pretējo bedres malu.

— Tās ir beigas, — šaujas viņam caur smadzenēm. Vēl viņš dzird šāvienus, bet tie liekas aizvien tālāki. Dzird kliedzienus un komandas.

— Nu viņi mani sturmē, — domā Vīksna, — un pēdējo patronu pašam. Bet rokas nespēj vairs pacelt šauteni, pagriezt to sev pret krūtīm. Viss zūd un satumst. Vīksna noslīgst blakus savam priekšniekam.

Kaujas troksnis drīz norimst. Pagalma vidū stāv izlūku nodaļas kapteinis un daži kareivji vāc kopā kritušo ieročus. Sievietes ir no saitēm atbrīvotas, un sanitārs atdzīvina viņu pamirušos locekļus. Kāds pienācis kareivis ziņo:

— Kapteiņa kungs, — šī kaušanās ir galā, un nav vairs neviena, kas turētos pretim. Gaidām jūsu rīkojumu, lai dotos uz Lejas muižu.

— Sakait ļaudīm, lai atpūšas. Es gribu noskaidrot šo drāmu. Vai mūsu izlūkus atradāt?

— Nav atrodami, kapteiņa kungs. Tikai viņu nošauto pilnas malas.

— Vai tad viņi būtu tur... — un kapteinis norāda uz kūpošām mājas drupām. Daži kareivji pienāk tuvāk un lūdz atļauju iet vēl reizi pārmeklēt tuvāko apkārtni.

— Apskatiet visus krūmus un kokus.

— Kapteiņa kungs, — ziņo cits, — sanitārs sūtīja ziņot, ka sievietes nāk pie samaņas.

Virsnieks pieiet pie viņām. Meitene ir atvērusi baiļu pilnās acis. Tanīs lēni atgriežas samaņa. Tad meitene ātri pieceļas un pazīst karotājos draugus un glābējus.

— Kur ir viņi — baltie izlūki? — meitene uztraukta jautā.

— Nevaram atrast.

— Nāciet! Viņi būs tur, kartupeļu bedrē.

Un meitene skriešus dodas turp. Kareivju pulciņš viņai seko, un ceļ no bedres Purviņu, tad Vīksnu.

— Beigti! ...

— Nē. Abi vēl elpo. Ievainojumi, liekas, nav smagi.

— Es viņus kopšu!

— Labi, mazā.

Pie samaņas ir nākusi arī māte. Viņa atceras pārlaistās šausmas un savu bērnu. Viņa redz kūpošās drupas, krīt zālē, vaimanā un plēš sev nagiem seju.

— Viņi sadedzināja manu bērnu! ... Divi kareivji piesteidzas un sievieti satur. Bet kāds cits nāk no dārza un nes aizmigušu zēnu.

— Es atradu viņu ceriņu krūmā.

Māte vairs nav saturāma. Viņa izraujas no kareivju rokām un satver bērnu.

— Viņi! ... Viņi izglābuši arī tevi! Bet kur ir viņi paši? Kur ir viņi? Tur bija ...

Un, piespiedusi bērnu pie krūtīm, viņa dodas pie kartupeļu bedres, kur sanitārs pašreiz pabeidz pārsiet izlūku ievainojumus.

— Beigti! Kungs, Dievs! ...

— Nē, nē, māt! Viņi dzīvi. Apmierinies. Ievainojumi pat neesot smagi.

Ievainotos gulda uz ātri pagatavotām nestuvēm, un kapteinis uzdod tos nonest mežā, kur pusrota bija apmetusies pirms uzbrukuma.

— Bet mēs, pārējie, — uz Lejas muižu!

Blakus nestuvēm soļo abas sievietes. Kad ievainotie jau novietoti upītes malā, dzirdama apšaudīšanās pie Lejas muižas. Bet drīz tā apklust. Ienaidnieks bēdzis un daļa padevusies. Iegūti ložmetēji un daudz citu kaŗa piederumu, kas jaunajai Latvijas armijai tik ļoti vajadzīgi.

Muižas ieņemšanas laikā Vīksna ir pamodies no nesamaņas, un laimīgs smaids ir viņa sejā. Viņš redz pār sevi pārliekušos jaunavu, pazīst to un noglāsta viņas izjukušos matus. Viņš zina — nav velti abi ar Purviņu likuši uz spēles savas dzīvības. Iegūts ir tik bezgala daudz. To Vīksna nemaldīgi redz meitenes acīs. Un viņš skata tālu sapni — mierīgu un saules pilnu dzīvi, kopā ar šo meiteni, savas zemes atbrīvotās druvās.

O. Svenne,
3. L. a. p. kult. noz. vadītājs.

Kā vecie latgalieši pareģo laiku

(Ziņas savāktas Ludzas apriņķī.)

Gaidāms labs laiks, ja meža zosis un dzērves lido skaļi kliegdamas, ja cīruļi lido augstu un skaļi dzied, ja pūces brēc, ja lakstīgalas dzied no vakara līdz rītam, ja vanagi augstu lido, ja lēla mierīgi guļ ūdens traukā, ja aitas un jēri priecīgi lēkā pa pļavu, ja vaboles, lapsenes un sirseņi vēlu lido vakarā, ja saule noriet pie skaidrām debesīm, ja dūmi no skursteņa kāpj taisni gaisā, ja atbalss tālu atskan mežā. Ja vakarā ganāmam pulkam priekšgalā sētā ienāk brūna govs — būs labs laiks, ja melna — būs negaiss, ja pelēka — būs laika maiņa.

Gaidāms slikts laiks (lietus, vējš, sniegs): ja dzērves un zosis meklē ūdeni un bieži tajā mērcē galvas, ja bezdelīgas lido ap mājām un zemu virs ūdeņiem, ja māju putni peŗas smiltīs, vistas spurina spalvas, ja baloži no lauka pārlido vēlu vakarā, ja pirms saules lēkta saules stari redzami kā skaļi pie apvāršņa, kad pīpe negrib kūpēt un bieži jāaizdedzina no jauna, ja dūmi no skursteņa lien pie zemes. Ilgstošs lietus gaidāms, ja gaiļi neparastā laikā bieži dzied, ja sliekas parādās virs zemes, ja suns ēd zāli un kaķis guļ saritinājies un degunu pielicis pie zemes, ja lietum līstot virs ūdens parādās burbuļi.

Pārejošs lietus gaidāms, ja vardes kurc, sēdēdamas dziļi ūdenī, ja odi lido bariem un neatlaidīgi seko cilvēkiem un māju kustoņiem, ja peles skaļi pīkst un kurmji augstu samet zemes kaudzītes. Vētra gaidāma, ja strazdi nemierīgi lido no vietas uz vietu, ja pusdienas laikā bites bariem atgriežas stropos, ja zivis bieži izsviežas virs ūdens, ja lēles met cilpas un mēģina izkļūt no ūdens, ja kaķis trin nagus (plēš grīdu vai gultas kāju); ja cūkas trin sānus ap sētām un pakšiem.

Barga ziema gaidāma: ja skudras ceļ augstus mitekļus, ja lapsenes vēl oktobrī lido lielākā skaitā, ja peles taisa siltus midzeņus, ja cūkas velk salmus savam midzenim, ja dzērves un bezdelīgas agri aizlido, ja vārnas un zvirbuļi jau oktobrī meklē barību ap cilvēku mitekļiem, ja putni ir rudenī sevišķi trekni. Ja cūkas liesa vienādā platumā — ziema būs mērena, ja liesai vidus vai viens gals resnāks — būs barga ziema.

Pareizi laika pārmaiņas nojauž zirnekļi, tiklab parastie mazie māju zirnekļi, bet jo labāk lielais krustnesis (ar krustu uz muguras). Pirmais met biezu tīklu, piestiprinādams to pie sienām, logiem vai istabas kaktos, bet viņš pats slēpjas īpašā aliņā, no kuŗas uzglūn savam laupījumam. Krustnesis met tīklu riteņa veidā un ceļ to ar matēmatisku pareizību, lietodams pakaļkājas kā cirkeli mezglu attālumu noteikšanai. Savu riteņa tīklu viņš mēdz uzkārt pie griestiem vai loga un pats allaž uzturas izmestā rata vidū. Gaidāms labs laiks, ja krustnešu ir daudz, ja viņi jau no rīta sēž savos riteņos un rausta un krata tos, kā arī — ja viņi naktī ir sākuši mest jaunus tīklus. Sevišķi labs laiks gaidāms, ja krustnesis ir metis gaŗus pavedienus riteņa centrā, kā arī, ja zirneklis sāk dēt oliņas. Mainīgs laiks gaidāms, ja zirnekļu ir maz un ja viņi ne labprāt met tīklus. Lietus gaidāms, ja zirnekļi nerādās vai arī — kad krustnesis tīkla centra pavedienus met īsus, vai kad daļu no sava tīkla noārda. Šinī gadījumā zirneklis rīkojas tālredzīgi, jo mitrā laikā tīkls sabriest, zaudē elastību, var saplīst un iet bojā, bet ja zirneklis pats atraisa dažus sava tīkla pavedienus, tad līdz ar to viņš atlikušo daļu ir pasargājis no saplīšanas. Ja krustnesis nemaz nestrādā, vai arī — ja viņš met tikai riteņa aploci (obadu), bet spiekus (spicas) neieliek, tad gaidāms vējains laiks, tāpat, ja zirneklis noārda daļu no sava tīkla un pats noslēpjas. Ja zirneklis noārda visu tīkla riteni un pats noslēpjas — gaidāms negaiss.

Ziemas zirnekļi, kas parasti uzturas siltās telpās (istabās, pagrabos, kūtīs), esot labākie laika pareģotāji ziemā: būs auksts laiks, ja zirnekļi izlien no savām alām un savā starpā sāk cīņu dēļ labākiem tīkliem. Ja zirnekļi steidzīgi met jaunus tīklus un ja vienā naktī tie savilkuši vairākus tīklus, citu uz cita — gaidāms ilgstošs aukstums. Ja zirnekļi slēpjas, strādā gļēvi vai nemaz nestrādā — gaidāms atkusnis. Ja zirneklis - krustnesis martā un aprīlī met vairākas pēdas gaŗus pavedienus no griestiem uz leju — būs sausa vasara.

Laika pareģošanai vajaga novērot gliemežus. Šie dzīvnieki nekad neko nedzeŗ. Valgumu, kas nepieciešams ķermeņa funkcijām, gliemeži mitrā laikā uzkrāj īpašās porās, no kuŗām valgums izdalās pēc vajadzības pa visu ķermeni. Atkarībā no šī valguma iztvaikošanas pakāpes mainās gliemeža āda krāsā. Daži dārza gliemeži pareģo lietu ar to, ka lietus periodam tuvojoties viņu āda pārklājas it kā ar maziem pūslīšiem (mazām kniepadatu galviņām), kas izskaidrojams ar poru izplešanos valguma uzņemšanai.

Ir dārza gliemeži, kas dienas divas pirms lietus uznākšanas, sāk kāpt kokos un novietojas koku lapās: ja gaidāms īss lietus — gliemeži būs lapu virspusē, bet ja ilgstošs — viņi novietojas zem lapām. Daži gliemeži pirms lietus ir smilšu krāsā, pēc lietus — zilgani pelēki.

Ja pavasarī dzeguze sāk kūkot kailos kokos — būs slikta raža. Ja mežos parādās daudz vāveŗu vai laukos peļu — būs neraža. Laba raža gaidāma, ja Jauna gada naktī koki nosarmo, bet ja ziemā ir daudzreiz koki apsarmojuši — var gaidīt labu medus ražu. Labus zirņus var gaidīt, ja tos sēj tajā nedēļas dienā, kuŗā sniegs pirmo reizi krita rudenī. Kvieši nav jāsēj tad, kad pūš ziemeļu vējš. Labību nevar sēt, ja mājās ir mironis — nekas neizaugs.

Aizsargu organizācijas 1937. gada darbs

Aizsargu organizācijas gaitas jau no savas tapšanas pirmajām dienām cieši savijās ar mūsu valsti. Nebūdama atsevišķu šķiru organizācija, bet gan vienodama savās rindās tautas krietnākos dēlus un meitas, aizsargu organizācijas mērķi un uzdevumi izveidojušies tādi, kas nav šķirami no mūsu valsts un tautas uzdevumiem. Un tagad, kad tepat jau pienācis 20. darba gads, aizsargu un aizsardžu saime var atskatīties uz raženiem panākumiem visās savas darbības nozarēs, un ar lepnumu dziļā cienībā savās sirdīs nest sava augstākā Vadoņa, organizācijas dibinātāja, Valsts un Ministru Prezidenta Dr. K. Ulmaņa vārdu.

Kultūrāli sabiedriskai nozarei aizsargu organizācijā piekrīt redzama vieta. Tam savi iemesli, jo vairums aizsargu dzīvo laukos, kur kultūrālā un sabiedriskā dzīvē nedarbojas sevišķas mākslas iestādes, bet kur šis darbs veicams un veidojams pašu spēkiem. Organizācijas vadība tam veltījusi lielu uzmanību, un tagad ar prieku atzīmējams šī plānveidīgā kultūras un sadzīves darītā darba svētīgums un plašums. Sevišķi strauji pēdējos trijos gados ir izveidojusies šī darbības nozare, un tādā kārtā aizsargu nodaļas pagastos pa lielākai daļai ir kļuvušas par pagastu gara dzīves vadītājām, kas, pareizi novērtēdamas vietējos apstākļus, mēģina vienot un pašdarbībā kopot visus pagasta pozitīvos spēkus. Pārskatot pagājušā gada kultūrālo darbību, vispirms atzīmējams kuplais priekšlasījumu skaits visos valsts novados, ko rīkojušas aizsargu nodaļas par valsts dzīves, saimniecības, organizācijas, tautas veselības, mākslas un fiziskās audzināšanas jautājumiem. Gada laikā nolasīti pavisam 1771 priekšlasījums, no kuŗiem vairums par mūsu nacionālām lietām un uzdevumiem. Tikai trešā daļa no lektoriem ir bijuši pieaicināti, bet pārējie priekšlasījumi sagatavoti no vietējiem spēkiem. Tas norāda, ka aizsargu kultūrālais darbs radījis patiesi dzīvu pašdarbību sava novada ļaudīs, kas tad nu ar lielu interesi arī nododas sabiedriskās dzīves celšanai. Laukos svarīga loma pierakstāma arī teātrim. Pašdarbības sekmēšanai, ar Kultūras fonda materiālo atbalstu, ir algoti režisori, kas uz vietām iestudēja vērtīgas lugas, tādējādi sagatavodami lauku skatuvēm kuplu skaitu teātŗa darbinieku, kuŗu trūkums pēdējā laikā bija sevišķi liels. Sarīkotas 1241 teātŗa izrāde, no kuŗām pašu spēkiem sagatavotas 924 izrādes. Pie aizsargu vienībām pastāv ap 200 koŗi un vairāk kā 100 orķestŗi. Pulki un to vienības sarīkojušas 567 garīgus un laicīgus koncertus un dziesmu dienas. Rīkotas arī kino izrādes par apmācības, kultūrdzīves un kronikas jautājumiem, kā arī kursi — pirmās palīdzības, veselības kopšanā un mājsaimniecībā, fiziskā audzināšanā, teātŗa mākslā un vispārizglītojošos priekšmetos, kuŗus apmeklējuši 13.850 dalībnieku. Aizsargi un aizsardzes piedalījušies arī izstādēs. Aizsargu pulkiem un vienībām pieder plašas bibliotēkas, kuŗas pieejamas visiem iedzīvotājiem. Pulku štāba bibliotēkās pagājušā gadā bijis 15.050 sējumu, bet vienībās 56.399 sējumi. Mežu dienās piedalījušies pavisam 29.788 dalībnieki, kā arī kupls dalībnieku skaits bijis aizsargu vienību rīkotām ekskursijām. Aizsargu organizācija ir dibināta atbrīvošanas ciņu laikā, un ar šo laiku un viņa varoņiem to vieno kopējas kauju gaitas. Tādēļ arī saprotamas aizsargu vienību rūpes un gādība par varoņu piemiņas saglabāšanu tautā un šī gara tālāknodošanu jaunatnei. Pagājušā gadā aizsargu vienības uzcēlušas 78 varoņu piemiņas zīmes un, līdz ar agrāk celtām, tās koši uzkopušas un izveidojušas to apkārtni. Visu aizsargu vienību sarīkojumu atlikums sastāda 256.690 ls. Tā ir prāva summa, kādu sava darba sekmēšanai pašu spēkiem savākuši aizsargi un aizsardzes. Tā liecina arī par šī darba panākumiem un plašo sabiedrības atbalstu, jo nav jāaizmirst, ka kādreiz, kad pagastā bija vairāki desmiti biedrību, sarīkojumi deva iztrūkumu. Arī šinī ziņā vērojama atveseļošanās, un tās pamatā ir labi sagatavotas teātŗa izrādes, koncerti un citi sarīkojumi. Tas arī piesaistījis plašāku sabiedrību šo sarīkojumu apmeklēšanā, jo katrs no tāda sarīkojuma aiziet bagātāks un iekšēji stiprāks.

Lielu atbalstu aizsargiem un sabiedriskās dzīves veidošanā sniegušas aizsardzes. Pagājušā gadā noslēgusies aizsardžu pulciņa organizēšana. Pēdējo dibināto aizsardžu pulciņu darba sākums sakrīt ar pirmo, jau 13 gadus darba panākumiem noslēgto posmu, kuŗā aizsardžu pulciņi izveidojušies par paļāvības cienīgām vienībām. Ar priekšlasījumiem un apmācībām aizsardzes, veidodamas sevi, ir palīdzējušas veidot visu organizācijas seju un arī veikt atbildīgo nacionāli valstiskas audzināšanas un propagandas darbu. Daudz rūpju aizsardzes ir veltījušas saimniecības lietu kārtošanai, atbalstot aizsargus viņu darbā, un šai ziņā saņēmušas arī plašu sabiedrības pretimnākšanu. Lai paplašinātu aizsardžu izpratni veselīgā un ekonomiskā saimniekošanā ikdienas dzīvē, mājās un ģimenēs, tad pulciņos noorganizēti mājturības un rokdarbu kursi. Kopējā darbā smeltās mācības un ierosinājumi izturējuši arī savu pārbaudi daiļamatniecības, Zemgales un citās izstādēs.

Tāpat kā iepriekšējos gados, arī pagājušā gadā aizsargi izņēmuši plašu militārās apmācības darba programmu, uzrādīdami labas sekmes techniskо un taktisko zināšanu piesavināšanā, kas panākts ar kaŗa resora augstākās vadības labvēlību un aktīvā dienesta virsnieku un instruktoru dzīvu līdzdalību, izmantojot kaŗa resora apmācības līdzekļus un apmācības laukumus. Sevišķi rosīgi aizsargi bijuši šaušanas mākslas izkopšanā, ieliekot šai darbā daudz pūļu, enerģijas un arī personīgos līdzekļus, kamdēļ rezultāti ir vairāk kā iepriecinoši.

Jau agrā pavasarī, starptautiskās korespondences sacīkstēs, šaušanā ar mazkalibra šautenēm no Latvijā startējušām 5 komandām, aizsargu komanda izcīnīja I vietu jau trešo reizi, tādējādi izvēršoties par šo sacīkšu favoritu, kopš Latvijas šāvēji piedalās minētās sacīkstēs. Tāpat, sacenšoties ar kaimiņu valstu aizsargiem, mūsu aizsargi bijuši pārāki un, kas jo patīkamāki mums, ka uzvaras gūtas taisni pār to valstu šāvējiem, kas pasaules sacīkstēs skaitās kā labākie, t. i. somiem un igauņiem. Tā Rīgas aizsargu pulka komanda pieveica Somijas Etelä Hämeen pulka komandu ar 928 pkt. pret 869 pkt., Valkas aizsargu pulka komanda pieveica Igaunijas Võrumaa aizsargu pulka komandu ar 2301 pkt. pret 2282 pkt., un Valmieras aizsargu pulka komanda uzvarēja Igaunijas Valkas aizsargu pulka komandu ar 2558 pkt. pret 2423 pkt. Vienīgi Cēsu aizsargu pulks zaudēja Igaunijas Sakalamaa pulkam ar 2459 pkt. pret 2492 pkt.

Kaut gan starptautiskās šaušanas sacīkstēs ārpus Latvijas robežām aizsargi - šāvēji ir piedalījušies ārkārtīgi niecīgā skaitā, salīdzinot ar pārējo organizāciju dalībnieku skaitu, tad tomēr arī viņi ir godam pildījuši uzticētos pienākumus un izvirzījušies kā pirmie. Jo spilgtu liecību tam dod Jelgavas aizsargu pulka aizs. Butkus Žanis, kas sacīkstēs Kauņā individuāli guva II vietu ar 547 pkt. no iespējamiem 600, atstājot aiz sevis pārējos Latvijas komandas dalībniekus, somus un visus lietuviešus, un līdz ar to jūtami labojot Latvijas rekordu.

Sevišķi izcilus panākumus aizsargi - šāvēji guva Latvijas meistarsacīkstēs, kur no 82 godalgotām vietām aizsargi ieguva 50 vietas, pie kam I vietas — 11, II vietas — 11, III vietas — 8, pārējās — 20. Komandu sacensībā Aizsargu organizācija ieguva 3 pirmās vietas un 1 otro vietu. Veiksmīgākie aizsargu šāvēji minami A. Pormalis, N. Andrejevs, A. Mednis, E. Šmits, R. Valters, J. Leitis, Ž. Butkus, V. Ozols, V. Stūrmanis, M. Harjū, E. Priedītis, J. Lasis un vēl daudzi citi.

Militārām nodarbībām pieslēdzas arī aizsargu sanitārā daļa, rūpējoties par zemākā medicīniskā personāla sagatavošanu kursos pie kaŗa slimnīcām. Kursus beiguši 24 aizsargi un 33 aizsardzes. Viņi ir ne tikai labi sagata-

voti aizsargu militārā dienesta darbinieki, bet viņi ir arī rezerve briesmu un nelaimes gadījumos, kas ir spējīgi atvietot feldšerus un žēlsirdīgās māsas. Zināšanu papildināšanai notikušas praktiskas apmācības pie slimnīcām, kā arī praktiskas lauku apmācības pulkos. Daudz devušas arī sanitārās dienas. Sanāksmēs aizsargu ārsti un farmaceiti pārrunājuši sava darba jautājumus, gūstot ierosinājumus. Sanitārā daļa kopā ar Sarkano krustu uz ceļiem, dzīvākās satiksmes vietās ierīkojusi 36 pirmās palīdzības punktus satiksmes nelaimēs cietušiem. Aizsargu ārsti rūpējušies par pašu aizsargu veselību un tās aizsardzību. Aizsargiem ir bijis iespējams dziedināties Ķemeros un Baldonē, par ko jāpateicas Tautas labklājības ministrijai un attiecīgo dziedniecības iestāžu vadītājiem.

Veiksmīgs bijis arī aizsargu lidotāju darbs. Uzlabojot aizsargu aviācijas technisko nozari, vairojies arī lidotāju skaits un viņi veikuši daudz grūtākus pienākumus kā iepriekšējos gados. Kopā ar kaŗa aviāciju aizsargi veikuši gaisa manevru uzdevumus, piedalījušies aviācijas svētkos. Smagākais pārbaudījums aizsargiem bija lielie armijas manevri, kur pildīja gan sakaru, gan izlūku aviācijas uzdevumus, par ko bija iepriecināta arī armijas vadība. Apmācībās pagājušā gadā aizsargi nolidojuši attālumu, kas līdzinājas desmitkārtējam lidojumam no Rīgas līdz Berlīnei un atpakaļ. Aizsargu aviācija saņēmusi arī bagātīgu valdības un sabiedrības atbalstu gan naudā, gan arī dāvinātos lidaparātos un apbruņojuma piederumos.

Fiziskās audzināšanas lielā nozīme tautas veselības kopšanā un saglabāšanā tiek arvienu labāk un pareizāk izprasta, ko liecina aizsargu sportistu prāvais skaits, kas nāk tieši no laukiem un lielie aizsargu sporta svētki Rīgā.

Gandrīz visos pagastos pie aizsargu nodaļām darbojas sporta pulciņi un šo pulciņu mērķis saistīt jaunatni, lai tā brīvo laiku lietderīgi pavadītu sporta pulciņos un dažādās spēlēs, vingrojumos un sportā. Ja dažādu nozaŗu sporta sacensībās valsts mērogā redzam uzvarētājos aizsargus vai aizsardzes, tad tie nav speciāli uzvarām gatavoti, bet gan izauguši sporta pulciņos, kur spēlēs un citās nodarbībās guvuši vingrumu un spēku.

Runājot par sekmēm pagājušā darba gadā, ar prieku un dziļā pateicībā jāmin sabiedrības lielā atsaucība, kas vienmēr kā morālā tā materiālā ziņā ir bijusi liela un paškīrusi ceļu sekmīgākam darbam aizsargu organizācijā.

Aizsargu šaušanas sasniegumi 1937. gadā

Aizsargu štāba rīkotās eksternās šaušanas sacīkstes 1937. g. 12. un 13. jūnijā, Asaros.

A. Šaušanā ar kaŗa šauteni 150 m.

Vieta	Šāvējs	Pulks	Lodes	Pkt.
1.	J. Gertsons	5. R.	10	86
2.	J. Leimanis	6. A.	10	79
3.	A. Veiss	15. L.	10	78
4.	A. Pormalis	4. J.	10	78
5.	Ž. Butkus	16. J.	10	75
6.	A. Tauniņš	5. R.	10	74
7.	A. Čops	19. J.	10	73
8.	Ed. Ābele	5. R.	9	73
9.	K. Tolle	8. V.	10	71
10.	Ed. Kārklis	7. V.	10	71
11.	V. Ozols	5. R.	9	68
12.	R. Resnis	18. D.	9	68
13.	L. Lejmalnieks	13. B.	9	68
14.	J. Sedlinieks	7. V.		66
15.	R. Valters	5. R.		66
16.	P. Spalviņš	Dz.		65
17.	Ed. Valters	6. A.		65
18.	J. Soms	18. D.		65
19.	J. Jēkabsons	8. V.		64
20.	E. Ozols-Ozoliņš	Dz.		62
21.	V. Štolcs	6. A.		61
22.	A. Freibergs	1. T.		61
23.	J. Vēzītis	Dz.		60
24.	Štāls	15. L.		60
25.	H. Kaužens	8. V.		60
26.	H. Pfafrots	16. J.		59
27.	V. Sauķitens	16. J.		59
28.	J. Meija	Dz.		58
29.	A. Kārklis	7. V.		58
30.	J. Landērs	15. L.		58
31.	V. Insbergs	1. T.		57
32.	Zemīte	5. R.		57
33.	O. Pfafrots	16. J.		57
34.	J. Akmens	3. L.		56
35.	V. Cerbuls	Dz.		56
36.	N. Andrejevs	5. R.		55
37.	J. Lasis	5. R.		54
38.	K. Birkavs	Dz.		53
39.	Ed. Priedītis	13. B.		53
40.	A. Liepiņš	7. V.		52
41.	A. Līviņš	7. V.		50

B. Šaušanā ar kaŗa šauteni 300 m no 3 stāvokļiem.

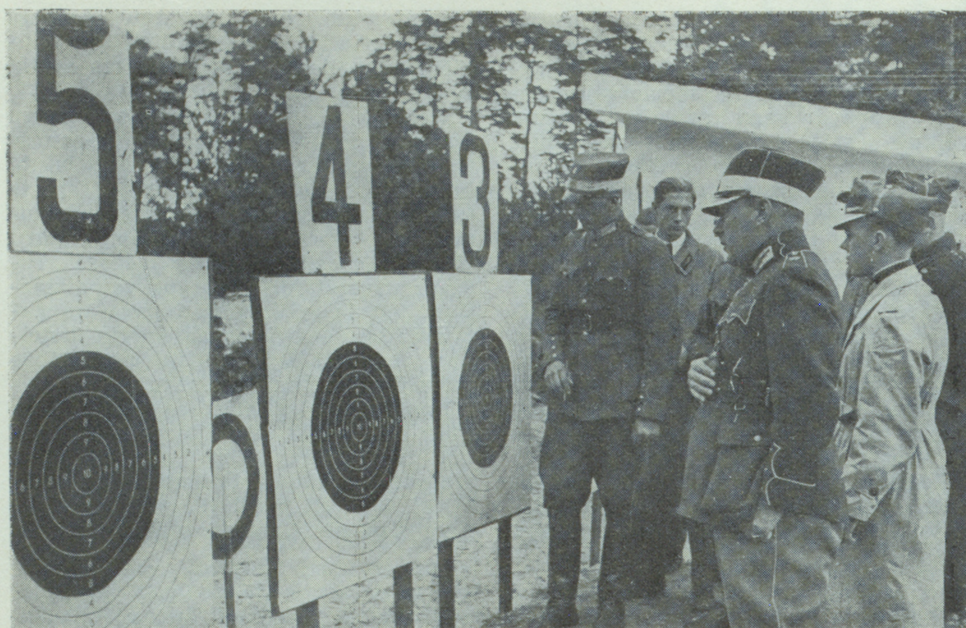
Vieta	Šāvējs	Pulks	Pkt.
1.	Ed. Ābele	5. R.	393
2.	J. Sedlinieks	7. V.	391
3.	O. Pfafrots	16. J.	383
4.	O. Pauders	7. V.	376
5.	N. Andrejevs	5. R.	374
6.	A. Čops	19. J.	370
7.	H. Kaužens	8. V.	368
8.	K. Tolle	8. V.	360
9.	J. Leimanis	6. A.	359
10.	J. Zemītis	5. R.	357
11.	J. Jēkabsons	8. V.	355
12.	R. Valters	5. R.	355
13.	V. Sauķitēns	16. J.	352
14.	A. Pormalis	4. J.	351
15.	J. Gertsons	5. R.	351
16.	Ed. Valters	6. A.	351
17.	H. Strēlnieks	15. L.	347
18.	J. Leimanis	6. A.	343
19.	A. Liepiņš	7. V.	342
20.	Ž. Butkus	16. J.	339
21.	P. Spalviņš	Dz.	331
22.	A. Ķemers	8. V.	327
23.	V. Insbergs	1. T.	321
24.	J. Vēzītis	Dz.	314
25.	V. Ozols	5. R.	311
26.	Ed. Kārklis	7. V.	298
27.	A. Kārklis	7. V.	294
28.	E. Ozols-Ozoliņš	Dz.	293
29.	K. Spunde	5. R.	292
30.	L. Lejmalnieks	13. B.	288
31.	A. Kalniņš	5. R.	286
32.	Ā. Jansons	1. T.	286
33.	J. Lasis	5. R.	284
34.	H. Pfafrots	16. J.	282
35.	A. Bambis	Dz.	282
36.	E. Štāls	15. L.	278
37.	V. Štolcs	6. A.	275
38.	J. Akmens	3. L.	268
39.	A. Freibergs	1. T.	256
40.	V. Grigulis	4. J.	213
41.	V. Tukumietis	Dz.	191
42.	A. Morozovs	5. R.	185
43.	O. Bērziņš	5. R.	176

Uguni!

C. Šaušanā ar mazkalibra šauteni 50 m no 3 stāvokļiem.

Vieta	Šāvējs	Pulks	Pkt.
1.	Ž. Butkus	16. J.	527
2.	R. Valters	5. R.	522
3.	Ed. Priedītis	13. B.	520
4.	J. Jēkabsons	8. V.	515
5.	N. Andrejevs	5. R.	515

Trāpījumu pārbaude.

Vieta	Šāvējs	Pulks	Pkt.
6.	M. Harjū	10. C.	513
7.	J. Lasis	5. R.	509
8.	A. Čops	19. J.	506
9.	Ed. Ābele	5. R.	505
10.	V. Ozols	5. R.	503
11.	K. Tolle	8. V.	501
12.	H. Pfafrots	16. J.	498
13.	A. Pormalis	4. J.	495
14.	K. Birkavs	Dz.	492
15.	H. Strēlnieks	15. L.	489
16.	Ed. Kārklis	7. V.	485
17.	H. Kaužens	8. V.	485
18.	J. Zemītis	5. R.	482
19.	V. Saukitens	16. J.	476
20.	J. Leimanis	6. A.	476
21.	E. Ozols-Ozoliņš	Dz.	474
22.	O. Pfafrots	16. J.	470
23.	O. Bērziņš	5. R.	464
24.	H. Čikste	15. L.	464
25.	A. Strazdiņš	Dz.	463
26.	L. Lejmalnieks	13. B.	460
27.	Ā. Jansons	1. T.	455
28.	A. Ķemers	8. V.	455
29.	J. Gertsons	5. R.	451
30.	A. Lamberts	Dz.	447
31.	A. Dravnieks	7. V.	431
32.	J. Akmens	3. L.	424
33.	M. Cildermanis	6. A.	374
34.	V. Pūtelis	16. J.	362
35.	A. Tauniņš	5. R.	247

D. Šaušanā ar mazkalibra šauteni parādītā mērķī, 25 m.

Vieta	Šāvējs	Pulks	Pkt.
1.	A. Tauniņš	5. R.	232
2.	A. Pormalis	4. J.	232
3.	Ed. Ābele	5. R.	231
4.	N. Andrejevs	5. R.	231
5.	V. Ozols	5. R.	229
6.	R. Valters	5. R.	228
7.	Ž. Butkus	16. J.	228
8.	J. Lasis	5. R.	227
9.	J. Jēkabsons	8. V.	225
10.	A. Ķemers	8. V.	225
11.	H. Strēlnieks	15. L.	220
12.	H. Kaužens	8. V.	220
13.	K. Birkavs	Dz.	220
14.	Ed. Kārklis	7. V.	213
15.	K. Tolle	8. V.	212
16.	M. Harjū	10. C.	211
17.	A. Čops	19. J.	207
18.	O. Bērziņš	5. R.	207
19.	E. Ozols-Ozoliņš	Dz.	206
20.	Ā. Jansons	1. T.	203
21.	Ed. Priedīts	13. B.	199
22.	J. Zemītis	5. R.	198
23.	J. Gertsons	5. R.	196
24.	A. Strazdiņš	Dz.	184
25.	A. Lamberts	Dz.	177

E. Šaušanā ar neautomātisko mazkalibra pistoli 50 m.

Vieta	Šāvējs	Pulks	Pkt.
1.	R. Valters	5. R.	249
2.	H. Pfafrots	16. J.	231
3.	A. Dravnieks	7. V.	227
4.	J. Jēkabsons	8. V.	215
5.	J. Lasis	5. R.	211
6.	A. Pormalis	4. J.	206
7.	O. Pfafrots	16. J.	202
8.	J. Gertsons	5. R.	189
9.	P. Rasiņš	5. R.	186
10.	N. Andrejevs	5. R.	182
11.	A. Tauniņš	5. R.	175
12.	L. Lejmalnieks	13. B.	174
13.	J. Benjāmiņš	1. T.	167
14.	Ž. Butkus	16. J.	166
15.	A. Kemers	8. V.	161
16.	Ā. Jansons	1. T.	144
17.	M. Harjū	10. C.	137
18.	Ed. Priedītis	13. B.	109

F. Šaušanā ar mazkalibra automātisko pistoli starptautiskos 6 fig. mērķos.

Vieta	Šāvējs	Pulks	Trāp.
1.	J. Benjāmiņš	1. T.	17
2.	Ed. Priedīts	13. B.	17
3.	O. Pfafrots	16. J.	16
4.	Ž. Butkus	16. J.	16
5.	A. Tauniņš	5. R.	16
6.	A. Pormalis	4. J.	16
7.	L. Lejmalnieks	13. B.	16
8.	Ā. Jansons	1. T.	15
9.	O. Bērziņš	5. R.	15
10.	N. Andrejevs	5. R.	15
11.	J. Leimanis	6. A.	14
12.	P. Rasiņš	5. R.	13
13.	A. Dravnieks	7. V.	13
14.	K. Tolle	8. V.	12
15.	J. Zemītis	5. R.	12
16.	Ed. Kārklis	7. V.	12
17.	O. Pauders	7. V.	12

Vieta	Šāvējs	Pulks	Pkt.
18.	A. Strazdiņš	Dz.	11
19.	A. Čikste	15. L.	11
20.	A. Ķemers	8. V.	11
21.	Ed. Valters	6. A.	11
22.	V. Putelis	16. J.	10
23.	T. Brigaders	16. J.	9
24.	H. Strēlnieks	15. L.	9
25.	J. Jēkabsons	8. V.	8
26.	J. Leimanis	6. A.	8
27.	M. Rumpis	Dz.	6
28.	A. Līviņš	7. V.	3
29.	J. Meija	Dz.	1

Aizsargu vispārīgās šaušanas sacīkstes no mazkalibra ieročiem 1937. g. 15. augustā.

A. Šaušanā ar mazkalibra šauteni 50 m no trim stāvokļiem.

Vieta	Šāvējs	Pulks	Pkt.
1.	Ž. Butkus	16. J.	540
2.	R. Valters	5. R.	539
3.	A. Čops	19. J.	538
4.	J. Jēkabsons	8. V.	532
5.	E. Šmits	10. C.	524
6.	H. Strēlnieks	15. L.	524
7.	A. Pormalis	4. J.	523
8.	J. Grūbe	18. D.	521
9.	Ed. Priedīts	13. B.	518
10.	V. Stūrmanis	5. R.	516
11.	V. Ozols	5. R.	510
12.	N. Andrejevs	5. R.	510
13.	J. Lasis	5. R.	510
14.	J. Leimanis	6. A.	507
15.	H. Pfafrots	16. J.	506
16.	M. Harjū	10. C.	504
17.	K. Tolle	8. V.	501
18.	Ed. Kārklis	7. V.	501
19.	L. Lejmalnieks	13. B.	498
20.	A. Tauniņš	5. R.	496
21.	J. Ruiga	7. V.	495
22.	O. Bērziņš	5. R.	493
23.	A. Strazdiņš	Dz.	489
24.	E. Ozols-Ozoliņš	Dz.	485
25.	K. Birkavs	Dz.	480
26.	A. Harjū	10. C.	479
27.	J. Puzulis	10. C.	479
28.	D. Bāliņš	10. C.	471
29.	A. Dobulāns	4. J.	471
30.	Ā. Jansons	1. T.	470
31.	B. Švarcs	Dz.	461
32.	K. Apsītis	7. V.	394
33.	I. Pabērzs	18. D.	388

B. Šaušanā ar mazkalibra šauteni 25 m parādītā mērķī.

Vieta	Šāvējs	Pulks	Pkt.
1.	Ž. Butkus	16. J.	241
2.	V. Ozols	5. R.	236
3.	J. Grūbe	18. D.	236
4.	V. Stūrmanis	5. R.	236
5.	A. Čops	19. J.	235
6.	M. Harjū	10. C.	235
7.	A. Strazdiņš	Dz.	234
8.	Ed. Kārklis	7. V.	233
9.	J. Puzulis	10. C.	233
10.	K. Tolle	8. V.	232
11.	N. Andrejevs	5. R.	231
12.	L. Lejmalnieks	13. B.	228
13.	R. Valters	5. R.	227
14.	J. Lasis	5. R.	226
15.	E. Ozols-Ozoliņš	Dz.	225
16.	A. Tauniņš	5. R.	224
17.	K. Birkavs	Dz.	223
18.	J. Jēkabsons	8. V.	223
19.	A. Harjū	10. C.	223
20.	A. Pormalis	4. J.	222
21.	Ed. Priedīts	13. B.	221
22.	D. Bāliņš	10. C.	220

Vieta	Šāvējs	Pulks	Pkt.
23.	H. Strēlnieks	15. L.	219
24.	O. Bērziņš	5. R.	217
25.	Ed. Šmits	10. C.	214
26.	J. Leimanis	6. A.	211
27.	A. Dobulāns	4. J.	205
28.	H. Pfafrots	16. J.	204
29.	Ā. Jansons	1. T.	184
30.	B. Švarcs	Dz.	168
31.	I. Pabērzs	18. D.	108

C. Šaušanā ar neautomātisko mazkalibra pistoli 50 m.

Vieta	Šāvējs	Pulks	Pkt.
1.	R. Valters	5. R.	254
2.	J. Lasis	5. R.	220
3.	J. Jēkabsons	8. V.	217
4.	H. Pfafrots	16. J.	203
5.	A. Pormalis	4. J.	198
6.	P. Rasiņš	5. R.	195
7.	V. Stūrmanis	5. R.	195
8.	N. Andrejevs	5. R.	188
9.	L. Lejmalnieks	13. B.	185
10.	O. Bērziņš	5. R.	174
11.	Ž. Butkus	16. J.	164
12.	A. Strazdiņš	Dz.	153
13.	A. Tauniņš	5. R.	71

D. Šaušanā ar automātisko pistoli 6 fig. mērķī.

Vieta	Šāvējs	Pulks	8 sek.	6 sek.	4 sek.	3 sek.
1.	H. Pfafrots	16. J.	18	6	1	—
2.	Ž. Butkus	16. J.	18	5	—	—
3.	K. Tolle	8. V.	17	5	6	—
4.	J. Bērziņš	16. J.	17	5	3	—
5.	A. Tauniņš	5. R.	17	4	—	—
6.	R. Valters	5. R.	17	4	—	—
7.	E. Priedītis	13. B.	17	4	4	4
8.	A. Pormalis	4. J.	17	3	2	—
9.	K. Apsītis	7. V.	17	3	—	—
10.	N. Andrejevs	5. R.	16	6	—	—
11.	E. Ozols-Ozoliņš	Dz.	16	5	—	—
12.	L. Lejmalnieks	13. B.	16	4	—	—
13.	Ed. Kārklis	7. V.	16	4	—	—
14.	P. Rasiņš	5. R.	15	6	—	—
15.	J. Grūbe	18. D.	15	4	—	—
16.	F. Freijs	7. V.	15	—	—	—
17.	Ā. Jansons	1. T.	14	4	—	—
18.	J. Jēkabsons	8. V.	14	4	—	—
19.	J. Lasis	5. R.	14	4	—	—
20.	O. Bērziņš	5. R.	14	—	—	—
21.	V. Stūrmanis	5. R.	13	—	—	—
22.	A. Strazdiņš	Dz.	12	—	—	—

CHRONIKA

* Aizsargu vienībām «Aizsarga» abonentu vākšanas listes šogad tika piesūtītas numurētas. Visas listes, kaut arī pēc tām abonenti nebūtu vākti, iesūtāmas atpakaļ izdevniecībai. Vienību priekšnieki var vēl pieteikt jaunus 1938. gada abonentus, kuriem žurnāls tiks piesūtīts ar 1. burtnīcu.

* Par katru traucējumu vai pārpratumu žurnāla saņemšanā tiek lūgts ziņot izdevniecībai. Tāpat redakcija uzaicina aktīvāki iesūtīt ziņas par aizsargu darbību uz vietām. Redakcija sevišķi priecāsies par foto uzņēmumiem, kas raksturotu aizsargu un aizsardžu dažādās nodarbības u. t. t. Noteikumi «Aizsarga» līdzstrādniekiem publicēti Aizsargu 1938. gada kalendārā.

1. Talsu pulks.

* Sabiles aizsargu nodaļas Vienības nama būvei Sabiles pilsētas valde ziedojusi 500 ls, bet Sabiles krāj-aizdevu sabiedrība 100 ls. Pulka komandieris ziedotājiem izsaka pateicību.

2. Ventspils pulks.

* Par pulka kom. palīgu iecelts Jātnieku pulka kapteinis Alfrēds Bīlmanis. Aizsargu organizācijā kapt. A. Bīlmanis jau darbojies kā 16. Jelgavas aizsargu pulka jātnieku apmācību vadītājs. Jaunieceltais pulka komandiera palīgs 18 janvārī stājās pie savu dienesta pienākumu izpildīšanas.

3. Ludzas pulks.

* Nodaļās rīkotās slēpošanas dienas radījušas lielu interesi pierobežas jaunatnē. Slēpošanā bez aizsargiem, aizsardzēm piedalās arī skolu jaunatne ar pašizgatavotām slēpēm. 3 un 10 klm distances labākiem veicējiem izsniedz balvas — vērtīgas grāmatas un bez tam vēl balvas par labāki pagatavotām slēpēm. Sacensības vada sporta pulciņu priekšnieki.

* Nodaļu aizsargi, kas neabonē nevienu lauksaimniecības žurnālu, ar 1938. g. katrs pasūtīja nodaļas gada darbības noslēguma sanāksmē mēnešrakstu «Sētā un Druvā» un apņēmās abonēt vienu laikrakstu.

* Rundānu nod. 2. janvāra izrīkojums ar vada kom. A. Kazinovska referātu «Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa 60 mūža gadi» bija labi apmeklēts. Sarīkojumu kuplināja koris.

* 6. janvārī Kārsavas aizsargi un aizsardzes nodeva svinīgo solījumu, kuru pieņēma pulka kom. pal. kapt.-ltn. Frišmanis. Svinīgā aktā piedalījās garnizona virsnieki, sabiedriskie darbinieki un aizsargu piederīgie. Sekoja aizsardzes V. Zubkānes referāts par tautas tradicijām un «Senlatvju derību» uzvedums.

* 8. janvārī Zilupes nodaļa rīkoja dziesmu vakaru, dir. O. Kuška vadībā. Vērtīgais sarīkojums apmeklētājiem ļoti patika.

* 9. janvārī Nirzas nodaļa un pagasta pašvaldība bija sarīkojusi eglīti tiem trūcīgiem bērniem, kas neapmeklē skolu. Šāda veida sarīkojums guva piekrišanu un bērnu prieks bija liels.

* 16. janvārī Mērdzenes nodaļas rīkotā mantu loterija bija pulcinājusi plašākas apkārtnes iedzīvotājus un deva nodaļai 900 ls atlikuma.

* 19. janvārī noslēdzās nodaļu sanitāru kursi. Apmācības pēc jaunās programmas notika pie Ludzas apriņķa slimnīcas, pulka vec. ārsta Kotāna vadībā.

* 22. un 23. janvārī notika sporta pulciņa priekšnieku un vadītāju kursi.

* 30. janvārī Ciblas nodaļa Krivandas tautas namā, rež. V. Hermaņa iestudējumā, uzveda Akuratera «Vecie un jaunie». Sarīkojums bija labi apmeklēts.

4. Jēkabpils pulks.

* 16. janvārī Jēkabpils aizsargu namā štāba rota rīkoja bezmaksas priekšlasījumu. Komponists E. Melngailis runāja par latviešu dziesmoto senatni. Apmeklētāju bija ap 300.

* Turpinot ikgadējo tradiciju, štāba rota arī šogad rīko šacha turnīru. Ta-

Vecmuižas aizsardzes ar audžubērniem.

jā piedalās bez aizsargiem lielāks skaits pārējo Jēkabpils šachistu. Bez tam šogad pirmo reizi aizsargu starpā tiek izcīnīts novusa turnīrs. Dubultspēlēs piedalījās 10 pāri un šī sacensība tuvojas noslēgumam. Individuālām spēlēm sākums februārī. Uzvarētājiem paredzētas arī godabalvas.

* Štāba rotas vadība iekārtojusi lasāmgaldu, kur trešdienās un citās sanāksmju dienās aizsargi un aizsardzes var bez laikrakstiem iepazīties arī ar žurnāliem un c. izdevumiem. Iekārtots arī radio.

* 28. janvārī, atzīmējot Valsts un ministru prezidenta Dr. K. Ulmaņa draudzīgā aicinājuma 3. gadadienu, pulka kultūrālā nozare kopā ar vietējām skolām Aizsargu namā rīkoja kultūras dienu. To apmeklēja ap 500 dalībnieku, galvenokārt skolu jaunatne. Vakaru ar uzrunu ievadīja kult. noz. vad. T. Ermansons. Tad sekoja rakstnieka un literātūrvēsturnieka A. Gobas referāts «Grāmata un kultūra». Tālākā daļā bija koncertprogramma ar komp. Laumas Reinholdes un čellista Kņazevska piedalīšanos un skolēnu priekšnesumi.

5. Rīgas pulks.

* Pulka štāba pulciņa aizsardzes Dailes teātrī rīkoja izrādi, kas deva ap 1500 ls lielu atlikumu. Par šo naudu aizsardzes iegādājās siltu veļu, apavus, virsdrēbes un citas praktiskas dāvanas, kuras izdalīja trūcīgo kara invalidu bērniem. Dāvanu izsniegšana notika aizsargu namā, kur pulcējās ap 100 kara invalidu bērnu. Dāvanu izsniegšanu vadīja pulciņa priekšnieces palīdze Žilinska.

* Pulka gadskārtējais sarīkojums 29. janvārī pulcināja pilnas Armijas virsnieku kluba telpas. Viesu vidū bija sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, tieslietu ministrs H. Apsīts, tautas labklājības ministrs J. Volonts, valsts kontrolieris J. Kaminskis un daudzas citas sabiedrībā pazīstamas personas. Viesus sagaidīja aizsargu pr-ks plkv. K. Prauls un pulka kom. M. Treijs. Viesus sevišķi pārsteidza rūpīgi gatavotā programma, ko izpildīja V. Stotts, A. Teichmanis un aizsargu koris dir. A. Žagara vadībā. Jautrus brīžus izrīkojuma apmeklētājiem sagādāja A. Mitrēvics. Skaistas bija arī tautiskās dejas Doles un Jumpravas aizsardžu un aizsargu izpildījumā. Bagātīgo loteriju ātri izpirka. Sarīkojums noritēja pacilātā sadraudzībā, dodams arī krietnu atlikumu aizsargu kultūrāliem mērķiem.

6. Aizputes pulks.

* Kalvenes aizsargu, aizsardžu un sportistu vakars notika 6. janvārī. Vakaru ar uzrunu ievadīja rotas kom. Klabis, kam sekoja plaša un labi sagatavota priekšnesumu programma. Vakarā piedalījās arī aizsargu piederīgie un mazpulka dalībnieki.

* 29. janvārī Lažas aizsardzes rīkoja bij. skolas namā tautisku vakaru. Pulciņa priekšniece Skaldere referēja par nacionālo kultūru. Priekšnesumos bija tautas dejas, deklamācijas un tautas dziesmu uzvedumi.

7. Valkas pulks.

* Vācot līdzekļus aizsargu nama būvei Valkā, pulks š. g. 24. aprīlī rīko naudas loteriju. Paredzēti 778 vinnesti, kopvērtībā par 6000 ls, ar lielāko vinnestu 1000 ls. Loze maksā 1 ls.

* Valkas aizsardžu sarīkojumā, 6. janvārī, Valkā, viesojās Strenču pilsētas nodaļas drāmatiskais pulciņš ar kom. «Vecais Ādams». Lugu bija labi sagatavojis rež. Sprieslis. Tēlotājos izcēlās Grieze un Krēsliņa.

* 10. janvārī Strenču nodaļa rīkoja I btl. aizsargiem un Valkas un Strenču mazpulkiem sacīkstes slēpošanā. 6 klm. slēpojumā (mazpulkiem) 1. vietu izcīnīja M. Pelēkais no Valkas mazpulka.

* Alūksnē aizsargu un mazpulku slēpošanas sacīkstēs pilsētas dāvātās ceļojošās balvas ieguva: 3 klm. slēpojumā — Alūksnes aizsardžu komanda, 10 klm. — Alūksnes aizsargu komanda. Individuāli labākie bija: aizsardzēm — A. Suija, mazpulku dalībniekiem — E. Mālenders, aizsargiem — J. Bērziņš.

* 23. janvārī Annā notika slēpošanas sacensības 10. rotas aizsargiem. 10 klm. sacensībā pirmo vietu guva Annas nodaļas dalībnieks Mālkalns.

* Ēveles aizsardzes, priekšnieces Cilinskas vadībā, attīsta ļoti rosīgu darbību, gan iekšējā dzīvē, gan trūcīgo bērnu atbalstīšanā u. c. Rīkotas arī vairākas vakarēšanas pie aizsardzēm. Tagad vakarēšana noorganizēta plašākos apmēros, kopīgi ar aizsargiem un pārējo iedzīvotāju piedalīšanos. Sanāksmes notiek 2 reiz mēnesī, lauksaimniecības biedrības namā. Latvijas vēstures kursu lasa aizsardze skol. Sproģe, ar referātiem piedalās skol. Gaiķis, Dr. Cilinskis, mācītājs Isaks un citi. Pirmā sanāksmē, 20. janvārī, piedalījās 160 apmeklētāju. Vakaru ar dziesmām kuplināja sieviešu dubultkvartets.

* Kupli apmeklētus karnevālus — masku balles janvārī rīkoja Kārķu, Jērcēnu u. c. nodaļas. Kārķu nodaļa masku apbalvošanai bija paredzējusi arī žurn. «Aizsargs» 1938. gada abonementu. To ieguva Lūsis.

8. Valmieras pulks.

* Par apriņķa priekšnieku un 8. Valmieras aizsargu pulka komandieri iecelts Bauskas apriņķa priekšnieks J. Vērpelis, bet līdzšinējais pulka kom. A. Prauliņš pārcelts uz Alūksni par policijas iecirkņa priekšnieku.

* Pāles nodaļas jaunuzņemtie aizsargi un aizsardzes 6. janvārī deva svinīgo solījumu. Pēc garīgā akta un solījuma parakstīšanas labi sagatavotu referātu nolasīja R. Apsītis. Vakaru kuplināja aizsargu koris Zīlīša vadībā.

* Pulka štāba rotas sporta pulciņa eglīte notika Mednieku klubā 8. janvārī. Sanāksmi ievadīja pulka komandieris A. Prauliņa uzruna. Sekoja labāko sportistu apbalvošana. Zelta medaļas un atzinības rakstus par attiecīgās klases normu sasniegšanu saņēma soļotāji J. Dāliņš, R. Zirdziņš, skrējēji A. Ūdris, P. Šteltis, J. Freimanis, tāllēcējs J. Glāzers, augstlecējs V. Osvalds, lodes grūdējs E. Enne un augstlēcējs ar kārti A. Reimanis. No sportistēm zelta medaļu un atzinības rakstu saņēma Dz. Tirone. Pēc tam I bataljona instruktors K. Pinka pulka komandierim nodeva Valmieras sportistu jau otro gadu izcīnīto ģen. J. Baloža ceļojošo kausu. Noslēgumā Sporta kluba priekšnieks H. Traubergs sportistiem deva norādījumus 1938. gada darbam.

* Svētciema un Salacas pag. aizsardžu pulciņi no 15. līdz 28. janvārim rīkoja rokdarbu kursus, ko noturēja Limbažu rajona instr. L. Paucīte. Prāvā skaitā ieradušās kursantes galvenā kārtā iepazinās ar aušanu.

* Valmieras pagasta nodaļa 23. janvārī Viestura skolas telpās rīkoja plašu bazāru, kas bija labi apmeklēts un deva krietnu atlikumu jaunceļamās Viestura skolas aktu zāles izbūvei.

9. Madonas pulks.

* Līdzšinējais pulka kom., apriņķa priekšnieks Juris Krīgens un Daugavpils pilsētas prefekts Nikolajs Jansbergs ar 1. februāri pārcelti viens otra vietā. Sakarā ar šīm iecelšanām, 29. janvārī pulka komandējošais sastāvs, policijas darbinieki, apriņķa un Madonas pilsētas pašvaldības rīkoja aizejošam pulka komandierim atvadīšanās vakaru, kurā ieradās ap 300 dalībnieku. Izjustos vārdos sapulcētie cildināja J. Krīgena nopelnus pulka un apriņķa dzīves celšanā. Sevišķi izcēla viņa neatlaidību un lielo enerģiju, izvadot Latvijas staltākā aizsargu nama uzcelšanu Madonā. Aizejošais komandieris saņēma piemiņas veltes. Vakarā bija klāt arī jaunais pulka komandieris Nikolajs Jansbergs, kurš apliecināja, ka ir nācis strādāt un līdz galam vest tos darbus, kas ir vēl nepabeigti.

* 31. decembrī Adulienas nodaļa rīkoja bazāru un jauna gada sagaidīšanu. Lilija Auza nolasīja savu stāstu «Pelītes jaungada pareģojums».

* 31. decembrī Kusas aizsargi un aizsardzes atcerējās pirms 10 gadiem traģiskā nāvē mirušo pirmo pulciņa priekšnieci Olgu Akmentiņu un viņas dusas vietā, Lazdonas pareizticīgo kapos, uzstādīja piemiņas plāksni. Svinībās piedalījās nodaļas aizsardzes, aizsargi un nelaiķes tuvinieki. Plāksni atklāja pulka komandieŗa pal. Krevics. Jaungada dienā Akmentiņas godināšana notika Kusā, nodaļas sarīkojumā. Atceres runu teica nodaļas priekšnieks Dreimanis. Vakara turpinājumā Cesvaines valsts ģimnazijas skolotājs Kronbergs nolasīja referātu Latvijas vēsturē.

* 31. decembrī Vietalvas nodaļa rīkoja eglītes vakaru un jaungada sagaidīšanu. Pēc garīgā akta nodaļas pr-ks Pļavinskis runāja par pārdomām gadu maiņā un aizsargu uzdevumiem. Solo dziesmas izpildīja brīvmāksliniece Valda Ģintere, bet klavieru priekšnesumus — Daina Kļaviņa.

* 31. decembrī Lubānas nodaļas sarīkojumā viesojās Beatrises Vīgneres plastikas skolas dejotājas Spodra Fridriksone un Lidija Ludeka, bet pie klavierēm Anna Kapteine. Dejām sekoja uzvedumi pēc A. Krama teksta un inscenējumā. Sarīkojumu apmeklēja ap 350 personas.

* Ļaudonas nodaļas sporta pulciņā 16. janvārī skol. M. Lauva nolasīja referātu par Ļaudonas senvēsturi.

* 23. janvārī pulka štāba drāmatiskais pulciņš viesojās Dzelzavas nodaļā ar O. Kreišmaņa opereti «Barons Bun-

dulis». Izrāde notika pie pārpildītas zāles. Izrādes apmeklētāji sevišķi atzinīgi izteicās par operetes orķestri.

* Praulienas I piensaimnieku sabiedrība, atbalstot aizsargu organizācijas darbu, pasūtījusi vietējā aizsardžu pulciņa dalībniecēm 25 eks. žurnāla «Aizsargs».

10. Cēsu pulks.

* Jaunu gadu sākot, Cēsīs dzīvojošie pulka virsnieki mēdz pulcēties vienkopus, lai novēlētu viens otram laimīgu jauno gadu. Šogad sanāksme notika Zvaigznes dienā, Cēsu aizsargu namā, un tanī piedalījās arī policijas un apriņķa priekšnieka kancelejas darbinieki. Sanāksmē ieradās pulka komandieris J. Pubulis, Cēsu pilsētas galva R. Kauce un apriņķa lauku pašvaldību vecākais J. Ringmanis. Apsveicot klātesošos, pulka komandieris uzsvēra, ka aizgājušais 1937. gads ieiet vēsturē kā lielu panākumu gads. Pulka komandieris novēlēja aizsargu saimei vislabākās sekmes personīgā dzīvē un aizsargu organizācijas lielo uzdevumu pildīšanā. Par labiem novēlējumiem pulka komandierim pateicību klātesošo vārdā izteica pulka kom. pal. kapt.-ltn. R. Freibergs.

* 8. un 9. janvārī notika fiziskās audzināšanas kursi sporta pulciņu vadītājiem un viņu palīgiem. Kā lektori kursos darbojās instr. V. Priedīte un J. Malovka. Pulka kom. pal. kapt.-ltn. R. Freibergs nālasīja lekciju par militāri - valstisko audzināšanu sporta pulciņos, bet pulka fiziskās audzin. instruktors R. Ķirkums deva norādījumus turpmākai darbībai.

* Raunas pagasta aizsardžu pulciņš, kuŗu vada B. Vintera kdze, 8. janvārī pie svētku eglītes atskatījās uz 10 gadu darba cēlienu. Garīgo aktu vadīja māc. Plikšs. Aizsardzes apsveica rotas komandieris K. Zanders, izceldams pulciņa nopelnus daudzu apsveicamu pasākumu nodibināšanā. Svinīgā brīža dalībnieki sumināja Valsts prezidentu Dr. K. Ulmani, nosūtot viņam apsveikuma telegrammu.

* Rosīgu darbību attīstījis pulka štāba bataljona aizsardžu pulciņš. Pulciņa kultūras sekcija neilgā laikā sarīkojusi vairākus vērtīgus priekšlasījumus. Tuvākā nākotnē pulciņš sarīkos darba uzvalka pagatavošanas un Lieldienu galda klāšanas kursus. Katru ceturtdienu pulciņš rīko vakarēšanas Cēsu aizsargu namā.

11. Tukuma pulks.

* Rīgas rēderejas īpašnieks F. Grauds, kuŗš ir dzimis engurnieks, atcerēdamies savu tēvu pagastu, ziedojis Engures aizsargu nama pārbūvei 500 latus. Prāvais ziedojums atvieglos aizsargiem sava nama izbūves nobeigšanu.

* 15. un 16. janvārī Tukuma pamatskolā notikušie aizsargu nodaļu sporta pulciņu pr-ku kursi bija pulcinājuši kuplu dalībnieku skaitu. Lauku sporta dzīves vadītāji šinīs dienās smēlās daudz jaunu ierosinājumu, atziņu un pamācību.

* Lauku jaunatnei garīgo interešu apmierināšanai un kultūrālai darbībai vairāk iespējas un laika atliek ziemā. Jaunatni kopējam kultūras darbam pulcina Irlavas nodaļa, sarīkojot no 20. janvāŗa līdz 27. februārim kursus drāmatiskā mākslā. Režisore Brenšmite māca izrunas techniku, daiļrunāšanu, lomu psīcholoģisko analizi, grimēšanu, ķermeņa vingrinājumus u. t. t. Iepazīstina arī ar estētikas pamatlikumiem latv. tautas mākslu un tautas tridicijām. Praktiski kursanti vingrinās iestudējot dažas lugas. Kursu sarīkošanā lielu atbalstu sniedz kāds viet. lauksaimnieks, uzņemot pie sevis režisori.

12. Ilūkstes pulks.

* Veco latviešu strēlnieku Ziemassvētku atceres vakaru 8. janvārī bija rīkojusi Bebrenes nodaļa. Vakarā ieradās arī pulka komandieŗa palīgs K. Vilciņš. Spožā eglītes gaismā par strēlnieku cīņām referēja Jaunzems. Pēc tam pulka komandieŗa palīgs 2 aizsardzēm pasniedza medaļas «Par centību». Vakara koncerta daļu ar sekmēm izpildīja vietējie spēki.

* LLK kopā ar Dvietes un Bebrenes lauksaimniecības biedrībām un aizsargu nodaļām Dvietes skolā rīkoja kursus lauksaimniecībā. Kursus ievadīja Dvietes aizsargu nodaļas priekšnieka K. Klaucāna uzruna. Kā lektori piedalījās agr. Grindulis, agr. J. Bergs, agr. V. Zeibots un agr. J. Vilāns.

13. Bauskas pulks.

* Par apriņķa priekšnieku un 13. Bauskas aizsargu pulka komandieri iecelts līdzšinējais Rīgas prefekta palīgs Arvēds Blanks. Jaunieceltais pulka komandieris dzimis 1891. gadā Burtnieku pagasta, studējis tautsaimniecību, iekšlietu resorā darbojies no 1923. gada. Apbalvots ar Triju zvaigžņu ordeni un Aizsargu nopelnu krustu.

* No līdzšinējā pulka kom. Vērpeļa, kas līdzīgā amatā pārcelts uz Valmieru, pulka saime, policija un sabiedriskie darbinieki atvadījās 12. februārī.

* Vecmuižas aizsardžu pulciņš jau vairākus gadus apgādā trūkuma cietēju bērnus ar apģērbu, apaviem un ēdamo. Pagājušā gadā, uz pulciņa priekšnieces Mednes ierosinājumu, pulciņš pārņēmis pagaidu audzināšanā septiņus mazus bērnus. Bērnu tēvs Agulis ir no Latgales ienācis un dzīvo Vecmuižas pagasta Strautos. Aguļa sieva jau vairākus mēnešus atrodas Rīgā slimnīcā.

* 20. janvārī pulka drāmatiskais ansamblis Bauskā izrādīja J. Akuratera 4 cēlienu lugu «Priecīgais saimnieks». Režiju vadīja Fr. Līcis. Lugu pulka drāmatiskā trupa izrādīja arī 23. janvārī Vecsaulē, lauksaimniecības biedrības atklāšanas svētkos.

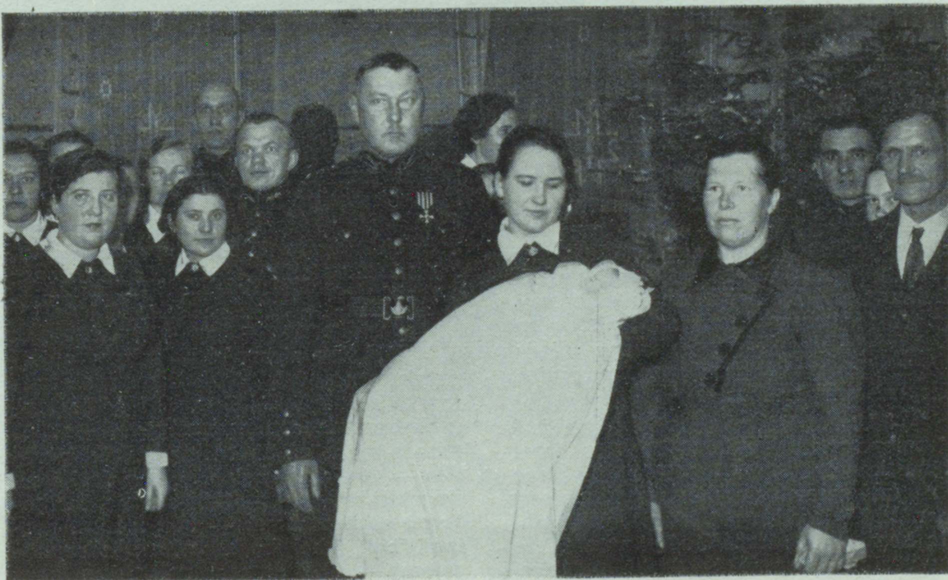
14. Kuldīgas pulks.

* 13. janvārī Saldus pagasta pamatskolas telpās Saldus pagasta aizsardžu pulciņš bija sarīkojis vakarēšanu. Uz vakarēšanu bija ieradušās kuplā skaitā aizsardzes un aizsargi, un tā noritēja pulciņa priekšnieces Bācis vadībā. Vakaru ievadīja pamatskolas pārziņa R. Meijas referāts «Ko lasīt?». Sekoja II bataljona komandieŗa T. Lepšes referāts «Mūsu pienākums pret atjaunoto valsti». Deklamācijas izpildīja pulciņa aizsardzes A. Ozola, Z. Vepris, E. Vilensona. Tautiskās dejas vadīja skolotāja - aizsardze Zeipe.

* Turlavas aizsardzes šoziem notuŗējušas vairākas vakarēšanas. Pulciņa darba vakaru 15. janvārī ievadīja ar referātu pulc. priekšniece, bet par mājturības un rokdarbu jautājumiem runāja mājturības instr. Grundmane. 16., 17. un 18. janvārī notika aukstā galda kursi.

* Latvijas aerokluba Lutriņu nodaļa, aizsargu nodaļa un pagasta valde bija sadevušās rokas, lai iedzīvotājus iepazīstinātu ar pasīvo gaisa aizsardzību. Pulka gāzu virsnieks Dine demonstrēja uzskatāmā veidā nākotnes gaisa un ķīmiskā kaŗā pielietojamos materiālus un aizsardzību pret to iedarbību. Pulka komandieŗa palīgs kapt. Smiltens runāja par pretgaisa aizsardzības uzbrukuma iespējamību, liekot pie sirds katram būt modram un jau laikus piesavināties visus aizsardzības paņēmienus un līdzekļus. Programmā labi iederējās apmācības filma «Gāzes».

* Skrundas aizsargi, pag. valde, skolas un organizācijas 30. janvārī rīkoja pulkv. Kalpaka pamatskolā kultūras dienu ar priekšlasījumu, solistu kon-

19. J. a. p. vadība kūmās daudzbērnu ģimenē.

certu un vīru dubultkvarteta dziesmām.

* Cieceres aizsargu un lauksaimniecības biedrības kopēji rīkotā priekšlasījumu vakarā 30. janvārī referēja agr. E. Niedre, skolas pārzinis P. Kurzemnieks un māc. R. Vanags.

* Pulka sporta klubs 30. janvāra pilnā biedru sapulcē nolēmis uzsākt aktīvu darbību, lai veicinātu un paceltu garīgo un fizisko spēku attīstību. Kluba valde lūdz komandieŗus, aizsargus, aizsardzes, sportistus, sportistes atbalstīt klubu, ņemot visaktīvāko līdzdalību jaundibinātās sekcijās. Paredzētas šādas sekcijas: 1) dziedāšanas, 2) vingrošanas, 3) simfoniskā orķestra, 4) rokdarbu, 5) teātra, 6) smagatlētikas, 8) volejbola, 9) boksa, 10) futbola, 11) šacha un 12) šaušanas.

15. Liepājas pulks.

* Par pulka komandieŗa palīgu iecelts 1. Liepājas kājnieku pulka kapteinis L. k. o. k. Jānis Bekmanis.

* 7. janvārī pulka komandējošais sastāvs rīkoja Latviešu b-bas telpās atvadības pulka komandieŗa palīgam kapt.-ltn. A. Briedim. Kapt.-ltn. A. Briedis aiziet atpakaļ uz 7. Siguldas kājnieku pulku. Pulka komandieris K. Tikmanis pateicās par līdz šim veikto darbu un atmiņai no pulka komandējošā sastāva pasniedza zelta pulksteni. Bez tam par veikto darbu pateicās Liepājas prefekts F. Šaberts, apriņķa vecākais E. Lācis u. c. Beigās visus komandieŗus uzaicināja neatlaidīgi turpināt iesākto darbu jaunieceltais pulka kom. palīgs L. k. o. k. J. Bekmanis.

* Priekules nodaļa 6. janvārī rīkoja priekšlasījumu par Latgales atbrīvošanas cīņām. Kā referents ieradās šo cīņu dalībnieks kapt. Ratnieks. Pēc referāta sekoja teātŗa izrāde. Viesojās Ezeres aizsargu nodaļas teātŗa trupa, uzvedot V. Feldmaņa drāmatizējumu «Savs kaktiņš, savs stūrītis zemes». Izrīkojums bija apmeklēts kupli.

* 20. janvārī štāba btl. mītnē, 15. maija namā, jātnieku diviziona kom. kapt. Valbergs stādīja priekšā jaunieceltām pulka k-ra palīgam kapt. J. Bekmanim diviziona un riteņbraucēju rotas komandējošo ststāvu. Kapt. Bekmanis un kapt. Valbergs sniedza komandieŗiem plašus paskaidrojumus turpmākam darbam.

* 30. janvārī bataljona komandieris Punnenovs bija pulcinājis visus bataljona komandieŗus, nodaļu priekšniekus un aizsardžu pulciņu priekšnieces. Sanāksmē ieradās arī jaunieceltais pulka kom. palīgs kapt. J. Bekmanis. Lielu vērību turpmākā darbā piegriezīs aizsardžu un aizsargu kultūrāli sabiedriskai audzināšanai. No pulka štāba vēl bija ieradušies pulka adjutants N. Kronbergs un pulka kultūrālās nozares vadītājs agr. V. Jēkabsons, kas sniedza norādījumus par turpmāko darbību kultūrālā laukā, kā arī norādīja par sadarbību ar lauksaimniecības biedrībām.

16. Jelgavas pulks.

* Par štāba bataljona saimniecības rotas komandieri iecelts Georgs Šteinbergs.

* Par pulka štāba darbvedi iecelts Edvīns Kete.

Sagatavošanās lidojumam.

* Ceraukstes aizsardžu pulciņš Pāmušas pamatskolā nespējniekiem sarīkoja dievkalpojumu ar dievgaldu, māc. G. Tūra vadībā. Pēc dievkalpojuma nokristija divus trūcīgu ģimeņu bērnus, kuŗu kūmos stāvēja vietējās aizsardzes un aizsargi. Aizsardzes bērnus apdāvināja ar drēbēm un uzturu.

* Dobeles aizsardzes darbam pulciņā ziedojušas kopā 2143 dienas jeb katra dalībniece 48,7 dienas. No tām apspriedēs un sanāksmēs pavadītas 239 dienas, militārā darbā, nometnēs, parādēs — 234 dienas, labdarības darbā un līdzekļu vākšanā — 206 dienas, izrīkojumu sagatavošanā — 325 dienas, pašizglītībai, lekcijām, kursiem, izbraukumiem — 536 dienas, teātŗa un koŗu mēģinājumiem — 457 dienas, sanitārai darbībai — 52 dienas un fiziskai audzināšanai, peldēm u. c. — 95 dienas. Pulciņu vada Lilija Tamberga.

* Vadakstes nodaļas sarīkojumā Vadakstē 30. janvārī viesojās Jaunauces aizsargu teātŗa trupa ar M. Zīverta drāmu «Tīreļpurvs».

* Jelgavas sabiedriskās organizācijas, ar 16. Jelgavas aizsargu un 3. Jelgavas kājnieku pulkiem priekšgalā, 28. janvārī Jelgavā rīkoja Kultūras dienu. Latviešu biedrības pārpildītajā zālē sarīkojumu ievadīja aizsargu pulka kultūrālās nozares vadītāja dir. K. Līkuma uzruna, kuŗu noslēdza valsts himna. Tad sāka risināties plašā priekšnesumu programma. Vispirms direktora Jēkaba Mediņa diriģētās Jelgavas apvienoto koŗu dziesmas, pēc kuŗām, aplausu sveikts, katedrā kāpa sirmais profesors Dr. Ludis Bērziņš. Saistošā referātā viņš apskatīja kultūras svētku lielo nozīmi un latvju tautas tieksmes pēc gara gaismas. Jau sirmā senatnē Baltijas jūŗas piekrastē dzīvoja slavena kultūras tauta, kuŗu vēlāk nomāca dažādi ienācēji, bet arī tie nespēja apslāpēt zemgaļu un citu latvju cilšu tieksmes pēc kultūras. Prezidenta Draudzīgais aicinājums pavēra jaunu lapaspusi mūsu kultūras vēsturē, kuŗa sekas mēs visi tagad izjūtam un priecājamies par lielajiem guvumiem. Profesora Dr. L. Bērziņa plašo runu noslēdza Jelgavas aizsardžu ansamblis ar 2 daiļskanīgām dziesmām, diriģentes A. Pavlovskas vadībā. Tālāk — Jelgavas teātŗa mākslinieciskо spēku E. Ezeriņas, R. Mustapa, V. Sīles un M. Vērdiņa deklamācijas, un beigās vēl 3. Jelgavas kājn. pulka orķestŗa mūzika ltn. A. Berķa vadībā. Apm. 2 stundas gaŗo programmu noslēdza pulka kult. nozares vad. K. Līkuma izteiktā pateicība visiem sarīkojuma dalībniekiem un kopīgi atskaņotā Dziesma brīvajai Latvijai.

18. Daugavpils pulks.

* 6. janvārī Nīcgales nodaļa atzīmēja svinīgā solījuma svētkus Nīcgales jaunās 6 kl. pamatskolas namā. Svinības ievadīja ar garīgo aktu, kuŗu vadīja Līksnas R.-kat. draudzes prāvests Garška, sirsnīgos vārdos aicinot ikvienu būt uzticīgam savai tautai un tautas Vadonim Dr. K. Ulmanim. Aizsargu saimes jaunos gaitniekus uzrunāja pulka komandieŗa palīgs kapt. Lagzdiņš. Svinīgo solījumu parakstīja 60 jaunās aizsardzes un aizsargi. Sveicienus aizsargiem un aizsardzēm nodeva II bataljona kom. Seb. Pabērzs, Zemgales divīzijas štāba eskadrona kom. kapt. Drikītis, polic. iecirkņa priekšnieks Bogdans, 6. rotas komandieris Livmanis, «Latgales Vēstneša» red. Bergs u. d. c. Sekoja teātŗa izrā-

de «Skroderdienas Silmačos», režisora Rodes iestudējumā.

* Jau pagājušā gada ziemā Sakaru bataljona sporta pulciņš, lai propagandētu vingrošanu aizsargu nodaļās, vairākās vienībās rīkoja vingrošanas vakarus. Šādi vakari tiek turpināti arī šogad un pirmais šāda veida sarīkojums notika 9. janvārī Aulejas pagastā, vietējā pamatskolā. Vakara programmu izpildīja Sakaru bataljona sportisti un sportistes, pulka fiziskās audzināšanas instruktora A. Rudzīša vadībā, rādot gan modernos auguma vingrinājumus, vingrojumus ar medicīnas bumbām, gan arī vieglatlētikas vingrinājumus un tautiskās dejas. Demonstrējumi guva publikas atzinību.

* 9. janvārī Grāveru pamatskolas apkaimē notika slēpošanas apmācības, uz kurām ieradās lielāks skaits jaunatnes. Slēpošanas apstākļi bija ļoti izdevīgi un šā sporta cienītāji pavadīja apkārtnes kalnājos vairākas stundas.

* Asūnē 9. janvārī notika sporta pulciņa slēpotāju apmācības, kuras vadīja fiziskās audzināšanas instruktors M. Liepiņš. Pēc apmācībām nodaļas mītnē notika aizsargu un aizsardžu sanāksme. To vadīja nodaļas priekšnieks Ed. Orups un, sniegdams pārskatu par pagājušā gada darbību, uzsvēra, ka laikā no 1. okt. 1936. g. līdz 1. okt. 1937. g. nodaļa sarīkojusi 20 dažādus sarīkojumus, 5 publiskus izrīkojumus, 2 kursus, 2 valsts svētku aktus, 3 Ziemassvētku eglītes.

* 9. janvārī Jāsmuižas aizsargi un aizsardzes rīkoja teātra izrādi, uzvedot lugu «Tu būsi mana». Režiju vadīja Daugavpils latviešu drāmatiskā teātra aktieris Priedītis. Sarīkojums bija kupli apmeklēts. Pēc teātra izrādes aizsargiem, aizsardzēm un sarīkojuma dalībniekiem uzrunu teica pulka komandiera palīgs kapt. Lagzdiņš, norādot uz kultūrālās un saimnieciskās dzīves lielo uzplaukumu.

* Kalupes aizsardzes 15. janvārī rīkoja eglītes vakaru, kuru atklāja nodaļas priekšnieks ar uzrunu. Vakaru ar priekšnesumiem kuplināja aizsardzes un nodaļas pūtēju orķestris.

* Preiļu aizsardžu pulciņš 23. janvārī rīkoja vakaru, kuru ar garīgu aktu ievadīja vietējās Rom.-kat. draudzes māc. Kalniņš. Svētku runu teica aizsardžu pulciņa priekšniece Kaleksone. Vēl runāja nodaļas priekšnieks Češļa, Preiļu pilsētas galva Romanovskis u. c. Dziedāja aizsardžu dubultkvartets, bet Sabiedrisko lietu ministrijas lektrise J. Grīnberga demonstrēja Latgales novada tautiskos tērpus.

* Kalupes pagastā 16. janvārī ieradās pulka koru vadītājs Svenne, lai noorganizētu kori pie aizsargu nodaļas. Korī pieteikušies 34 dziedātāji un tā vadību uzņēmusies skolotāja Lešina.

* 23. janvārī Pļaviņās notika I bataljona sacīkstes slēpošanā. 10 km distancē 1. vietu izcīnīja Gostiņu nodaļas sportists A. Keisters ar laiku 56 min. 19,9 sek., 2. v. — V. Krastiņš 59:7,1 sek., 3. v. — J. Vītoliņš 60:54,7 sek.

* Līksnas nodaļa 23. janvārī rīkoja vakaru, kurā kā viesi uzstājās kaimiņi — Nīcgales aizsargi, uzvedot Blaumaņa lugu «Skroderdienas Silmačos». Luga, kas sagatavota aizsargu štāba režisora Fr. Rodes vadībā, guva dzīvu piekrišanu.

* Aglonas nodaļa Aglonas ģimnazijā 23. janvārī uzveda L. Auzānes «Dzimtene sauc». Režiju vadīja Daugavpils drāmatiskā teātra režisors V. Streips. Dekorācijas bija zīmējis Aglonas ģimnazijas skolotājs māksl. Tomašickis. Uzvedumā piedalījās 50 personas. Vakaru ar dziesmām kuplināja Aglonas apvienotais koris «Atbalss», A. Vasiļevska vadībā. Vakaru apmeklēja ap 600 personas. Ieradās arī pulka kom. palīgs kapt. S. Lagzdiņš un pulka kultūrālās nozares vadītājs A. Kalniņš.

* 25. janvārī notika Sakaru bataljona apspriede, kurā piedalījās arī pulka komandiera palīgs kapt. Lagzdiņš. Apspriedi vadīja bataljona komandieris Inka. Aizsargi pārrunāja dažādus aizsargu iekšējās dzīves jautājumus.

* Aulejas pagasta aizsardžu pulciņš 30. janv. bija sarīkojis tautas dziesmu un tautisko deju vakaru. Telpas sarīkojumam bija atvēlējis vietējais prāvests Koroševskis.

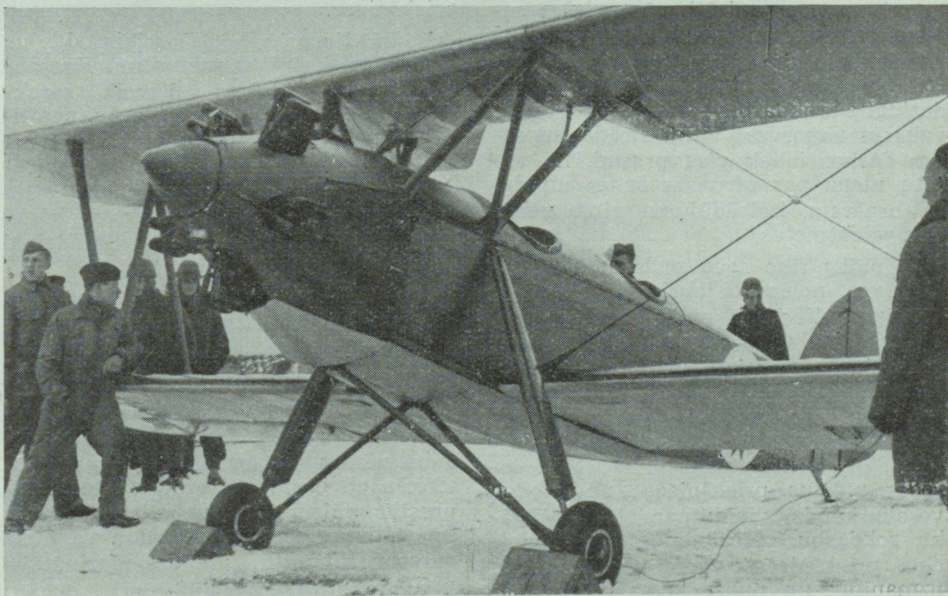
19. Jaunlatgales pulks.

* Par pulka komandiera palīgu iecelts 11. Dobeles kājnieku pulka kapteinis Jānis Grozbergs. Jaunais aizsargu komandieris ir atbrīvošanas cīņu dalībnieks, apbalvots ar Triju zvaigžņu ordeni.

* Par pulka gāzu virsnieku iecelts apriņķa būvinspektors Kārlis Kļavenieks.

* Pulka štāba aizsardžu pulciņa eglītes vakarā notika arī pulka pirmā krustdēla, Augšpils pagasta jaunsaimnieka Skaistkalna 14. bērna krustības. Svinības bija pulcinājušas kuplu aizsardžu, aizsargu un vietējās sabiedrības saimi. Krusttēva — pulka komandiera G. Mežuļa, un krustmātes — pulka vecākās aizsardzes E. Jākabsones turētais krustdēls dabūja vārdu Laimonis. Aizsargu pulks, starp citu, savam krustdēlam pasniedza krājgrāmatiņu ar 100 ls noguldījumu. Arī 8. Daugavpils kājnieku pulka virsnieku ģimeņu apvienības Cēsu nodaļa bija piesūtījusi 100 ls ar labākiem novēlējumiem. Jūlija un Emmas Skaistkalnu laulātā pāra ģimene ir lielākā latviešu ģimene Latgalē.

* Jaunlatgalē 15. janvārī notika pulka ierindas komandieru taktiskās apmācības — kara spēles. Apmācības atklāja aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls, pēc kam tās, aizsargu štāba priekšnieka pltn. J. Ķikuļa vadībā, turpināja līdz vēlam vakaram. 16. janvārī notika gadskārtējā pulka komandējošā sastāva apspriede. Uz to no Rīgas vēl ieradās aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss ar sanitārās daļas priekšnieku ārstu pltn. Dr. Bergu. Sanāksmi atklājot, aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls nodeva aizsargu pulka saimei Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa, kara ministra ģen. J. Balodža un sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa novēlējumus. Tos saņēma aplausiem. Pagājušā gada darba pārskatu sniedza pulka kom. G. Mežulis un revīzijas komisija. Skaitļi rādīja, ka šajā jaunākā pierobežas pulkā pagājušā gada darbība ir gājusi dziļumā un plašumā. Vec. ārsts Dr. Skoste un sanitārās daļas priekšnieks Dr. Bērgs deva norādījumus par gūtiem panākumiem un nākotnes nodomiem veselības aizsardzībā. No fiziskās audz. instruktora ziņojumiem izrietēja, ka jaunatnes sports vēl neuzrāda pietiekošu attīstību. Organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss plašākā runā deva norādījumus organizāciju sasarbības un darba plāna jautājumos. Aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Ķikulis norādīja par militāro apmācību noorganizēšanu. Kultūrālās nozares vadītājs ar pulka vecāko aizsardzi savos pārskatos sniedza ziņas par sasniegumiem sabiedriskā un kultūrālā laukā. Pag. gadā ir noturēti 68 dažādi priekšlasījumi, 37 kursi, no tiem 9 il-

Aizsargu lidoņi arī ziemā notur lidošanas apmācības.

gāki drāmatiskie kursi, ar aizsargu štāba režisoru piedalīšanos. Nodaļās sarīkotas 67 labi sagatavotas teātra izrādes. Darbojas 9 koŗi un 7 orķestri. Tie devuši 17 vērtīgus koncertus. Pulka ierīkotais kino Jaunlatgalē devis 170 audzinoša satura izrādes, kā arī vairākas kultūras izrādes skolu jaunatnei. Pie 10 nodaļām noorganizētas un pastāv bibliotēkas. Šinī gadā ar pašvaldību un sabiedrības atbalstu atklāta arī pulka štābā «Draudzības bibliotēka», ar vairāk kā 1000 sējumiem. Pulks pagājušā gadā kā jaunievedumu uzsācis tautisko Jāņu svētku svinēšanu un jaungada sagaidīšanu. Vasarā pulks sarīkojis pirmos dziesmu svētkus šinī valsts pierobežā. Balvu, Baltinavas un Tilžas pagastos aizsargu nodaļas un aizsardžu pulciņi pārņēmuši savā kopšanā šo pagastu robežās esošo brīvības cīņās kritušo kaŗavīru kapus. Šķilbēnu, Kacēnu un Rugāju aizsargu vienības gādājušas par varoņu piemiņām, uzstādot piemērotas plāksnes. «Es redzu, ka kultūrālais darbs šajā pierobežas novadā ir daudz uz priekšu gājis. Es redzu arī, ka šis darbs ir darīts ar vislabāko gribu, un ka šis darītais darbs atstās paliekošas vērtības un nāks par svētību visai mūsu valstij» — šādiem vārdiem sanāksmi noslēdza aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls.

* Pulka komandējošā sastāva apspriedē ievēlēja: pulka rev. komisijā — btl. kom. A. Rūsi, rt. kom. E. Lūsi, nodaļas pr-ku P. Kļimu un aizsardžu pulciņa pr-ci K. Mežuli; pulka goda tiesā btl. kom. A. Rūsi, rt. kom. J. Ozoliņu, nod. pr-ku E. Lindi, vada kom. A. Seržantu, kultūrālās nozares vadītāju J. Jēkabsonu; pulka palīdzības fonda komisijā — btl. komandieŗus E. Jaunozoliņu, K. Lāci, A. Rūsi, pulciņa pr-ci K. Mežuli, eskadrona kom. A. Hochločovu.

Dzelzceļu pulks.

* Pulka štāba rota nodibinājusi jauktu kori un vīru ansambli, ko vada diriģents A. Auziņš.

* Pļaviņu nodaļa 6. janvārī bija rīkojusi eglīti dzelzceļnieku bērniem. Vakaru ar uzrunu ievadīja pulc. pr-ce Z. Kalēja. Klavieŗu priekšnesumiem vakaru kuplināja Vinklera, bet Spura kā mazos, tā lielos iepriecināja jaukām deklamācijām. Notika bērnu apdāvināšana.

Aizsargu aviācija.

* Aizsargu aviācijas vadība lielu vērību piegriezusi sabiedriski-kultūrālās dzīves izkopšanai aizsargu lidotāju saimē. Kārtējās sanāksmes parasti apvienotas ar priekšlasījumiem, ko snieguši gan mūsu kultūras darbinieki un zinātnieki, gan valstsvīri. Janvāŗa sanāksmē Aizsargu nama plašo aktu zāli piepildīja visa lielā aizsargu aviācijas saime. Aizsargi un aizsardzes, kuŗu vidū bija arī aizsargu priekšnieks pulkv. Prauls, aizsargu štāba priekšnieks pulkv.-ltn. Ķikulis un aizsargu aviācijas priekšnieks J. Ērglis, vērīgi noklausījās ministra A. Bērziņa paskaidrojumus par uzskatiem, ar kādiem aizsargu vadība gājusi pie aizsargiem un kādiem aizsargu štābs un sabiedrisko lietu ministrija grib aizsargus vadīt tālākās gaitās. Ministrs apliecināja, ka aizsargu organizācija ir visas tautas organizācija, kas kā tāda apvienojusi tautas labāko daļu. Starp aizsargu pienākumiem agrāk un tagad ir ievērojama starpība. Jau pirms pieciem gadiem aizsargu rindās pulcējās tie, kas ticēja tautas vienībai un vairījās partiju skaļuma. Aizsargu organizācijai ir liela nozīme tautas vienības praktiskā nodibināšanā. 15. maijs deva jaunu saturu ne tikai katra pilsoņa darbam, bet arī katram aizsargam un aizsargu organizācijai. Vienprātība arvienu bijusi aizsargu balsts un spēks, kas palīdzējis celt tautas nākotni. Vēl nekad, kamēr vien latviešu tauta dzīvo zemē, caur kuŗu tek Daugava, tā nav bijusi tik stipra un saimnieciskā un garīgā aktīvitātē tikusi tik sparīgi un ar tādiem panākumiem virzīta uz priekšu, kā tagad. To apzinoties, aizsargi nedrīkst būt pasīvi klausītāji, ja citi runā citu valodu. Aizsargiem jābūt savas pārliecības aktīviem aizstāvētājiem. Aizsargu organizācija ir ne tikai miera un kārtības, bet arī tautas nācionālo aicinājumu un garīgo vērtību sargātāja. Pāri visam jāstāda uzticība augstākam aizsargu vadītājam — Tautas Vadonim, lai tas, kas kopīgi celams, tiešām paceltos un arī nostiprinātos. Aizsargu aviācijai ir jābūt gatavai līdz ar pārējiem aizsargu organizācijas locekļiem kalpot tautas nākotnei pašās pirmajās rindās.

Sanāksmes noslēgumā aizsargu aviācijas pr-ks plkv.-ltn. J. Ērglis pateicās ministram par vērtīgiem norādījumiem un dedzīgo aicinājumu kalpot savai tautai. Apliecinot gatavību saviem svarīgiem uzdevumiem, aizsargu saime sirsnīgi sumināja Valsts Prezidentu Dr. K. Ulmani.

Čiv-čiv

Ainas no aizsargu dzīves

Ziemas mēneši aizsargu dzīvē iezīmējas ar sarīkojumiem, kas, labi sagatavoti un noorganizēti, gūst plašas sabiedrības atsaucību. Ienākumu ziņā vislabākos panākumus dod bazāri, kuŗos redzamu vietu ieņem aizsardžu darinātie rokdarbi — gaŗajos rudens vakaros aizsardzes cītīgi strādā un savos darbos ieliek visu prasmi, lai varētu viena par otru sacensties un dotu bazāram izstrādājuma ziņā vērtīgus priekšmetus.

N. pulks rīko savu gadskārtējo bazāru un nolēmis labākos rokdarbus godalgot. Tas šinī pulkā ir kas jauns. Iepriekšējos gados pulka vadība aprobežojusies vienīgi ar pamudinājumiem un aizrādījumiem. Kāda pulciņa aizsardzes nolēmušas darīt visu iespējamo, lai ierindotos redzamākā vietā. Noteiktā laikā pulka štābā ierodas pulciņa priekšniece un nodod veselu kaudzi vienu par otru krāšņāku rokdarbu. Kārtodama tos, pulciciņa priekšniece vērš priekšniecības uzmanību, un pulka komandieŗa palīgs, tos pieņemdams, neskopojas uzslavām.

«Un tad vēl vienu darbu personīgi nodos aizsardze Smildziņa,» uzsveŗ priekšniece.

Dažas dienas vēlāk tā arī ierodas un nodod pašdarinātu galdautu. Komandieŗa palīgs pateicas, pievelk sarakstam kāsīti un taisās galdautu neattītu nolikt pie citiem priekšmetiem. Smildziņas sejā pavīd tāda kā vilšanās. Palīgs kaut ko nojauž, attin galdautu, izlaiž pirkstus caur bārkstīm, paslavē un spiež Smildziņai roku.

«Es to esmu veselu gadu darinājusi . . .» saka aizsardze.

«Paldies, paldies! — var jau redzēt... Tiešām glīts darbs!»

Bazāra komisija, sastāvoša no lietpratējām, šim galdautam piegriež izcilus vērību, jo tas darināts sarežģītā, vīrieša cilvēkam neizprotamā technikā, prasījis milzu pūles un daudz laika. Šo galdautu novieto redzamā vietā kā galveno vinnestu un tā darinātājai piespriež pirmo godalgu.

Aizsardze Smildziņa nu ir dienas varone, viņas lielo darbu novērtē visa sieviešu pasaule, un aizsardzei nemaz nav žēl, ka bazārā, par labu pulkam, viņas vērtīgais darinājums aiziet laimīgam vinnētājam par 40 santimiem.

*

Aktīvitātes uzturēšanas labad aizsargu štābs ievedis apmācību žurnālu, pēc kuŗa gada beigās sastāda pārskatus un procentuāli aprēķina ikviena aizsarga piedalīšanos apmācībās un šaušanas vingrinājumos. Pie N. aizsargu nodaļas priekšnieka ierodas vecāko gadu aizsargs Kubliņš, un aplinkus ievadot sarunu, kautrīgi vaicā:

«Priekšnieka kungs, vai es vēl nepaspētu sašaut dažas procentes?»

«Kas par procentēm?»

«Nu, tās pašas... Ar to šaušanu. Aizviņu piektdien satieku sudmalās mūsu vada komandieri, un tas man teica: «Kubliņ, tev šogad zemāka procente kā pērn!» Man tā kā drusku neērti, vecs aizsargs un nav izturējis procenti. To jau pat sievai nedrīkstu sacīt!»

Nodaļas priekšnieks nomierina veco Kubliņu un sola tam nākamo gadu dot iespēju šaut pāri visām procentēm.

BIBLIOGRAFIJA UN MĀKSLA

Alfonss Francis

Aīda Niedra — dzimtenes novada tēlotāja

Aīda Niedra, daudzu romānu un stāstu autore, savu literāro darbību uzsāka kā dzejniece. Arī pirmā viņas grāmata ir dzejoļu krājums Erosa elēģijas, kas iznāca 1924. gadā. Bet tad dzejniece pievērsās prozai, un kopš 1927. gada, kad iznāca viņas pirmais romāns Sarkanā vāze, tā publicējusi pavisam deviņus romānus, divas stāstu grāmatas, un bez tam otru dzejoļu krājumu Dziesminiece (1935. g.), kā arī lielu skaitu darbu, kas līdz šim iespiesti tikai periodikā. Vairākas viņas grāmatas izgājušas tautā kuplā eksemplāru skaitā, darot autori par populāru un iemīļotu rakstnieci.

Visi Aīdas Niedras romāni nav vienas nozīmības un svarīguma. Pirmie darbi, kā Sarkanā vāze, tā arī Cilvēks ar zelta acīm, vai stāsti grāmatā Svētais vīns (abas pēdējās 1928. g.) ir literārā ziņā negatavi un pēc sava gara raksturīgi tām literārām strāvām, kas valdīja šos uzskatu brīvības ziedu laikos. Dīvaini, neikdienišķi, grūti izprotami cilvēki, un viņu dzīve ir šo romānu saturs. Pavisam cita dzīvība Niedras sacerējumos rodas tad, kad viņa neapšaubāmi atrod savas īstās dotības, un sāk attēlot savos darbos lauku ļaudis un viņu mūžus.

Aīda Niedra.

Gan arī šajā plāksnē Niedra vēl nav īsteni atradusi sevi, taču tēlodama ilggadīgā darbā mūsdienās labi novērotos cilvēkus, ar daudzām tumšām dvēseles tieksmēm, tā rada romānus Grēka ābols un Piektais bauslis (1931. g.), kas savā virzienā ieņem atzīmēšanas vērtu vietu. Abās grāmatās aizskārtas interesantas problēmas — vai zagļa sieva var būt godājama sieviete, ja tā pretojusies vīra nelietībām visiem spēkiem, vai noziedzīgās tieksmes iedzimst, kā kaislības aptumšo prātu. Bet tikai turpmākos darbos Niedras prozaistes talants parādās visā krāšņumā, un proti, tad, kad tā sāk aprakstīt savu dzimtenes novadu, Eglienas valsti, kuru šķērso Tirza un tās straujā pieteka Azanda.

1933. gadā parādās šo grāmatu virknes pirmais sējums — romāna Pie Azandas upes pirmā daļa. Otrā daļa Ciema Spīgana (iznāk 1935. g.) turpina aizsākto notikumu tēlošanu Eglienā, kas pirmā grāmatā sākas ar pāriešanu uz rentes maksāšanu klaušu vietā, un turpinās ar māju iepirkšanas laiku. Blakus šiem svarīgajiem ļaužu dzīves notikumiem, Niedra romānos parādījusi raksturīgus sava novada cilvēkus, jo spilgti notēlojot viņu īpatnības. Romāns vēl turpināsies, un tas būs raksturīga sava novada kultūrvēsturiska un etnografiska glezna par šā novada dzīvi pirms gadiem septiņdesmit vai astoņdesmit.

Šajā pat novadā norisinās arī romānu Salna (1935. g.) un Anna Dzilna (1936. g., godalgojis Kultūras fonds), kuŗu varones ir sievietes, darbība. Romāna Salna varone Kalnezeru Made savu vīru, kas dzerdams palaidis mājas, atkal paceļ viņu un visu savu dzīvi, to pašu panāk viņas meita Ieva. Vēl augstākām dvēseliskām īpašībām apbalvota jaunsaimnieka Dzilnas meita Anna, kuŗas asinīs iedzimušais zemniecības gars runā visai viņas darbībai cauri savu skaidro un mūžīgo valodu. Ar viņu literātūrā ievests jauns sievietes tēls, kas atkal cels godā senās lauku sētas parašas un cieņu.

Visbeidzot, 1937. gadā, iznāca Aīdas Niedras romāns Vindedze, par Tālavas senatni 13. g. s. sākumā. Interesantā skatījumā te tēloti senie latviešu novadu vecākie Tālivaldis, Rūsiņš, Varidots un citi. Ļoti dzīvi seno zemnieku, mednieku, amatnieku un citu darbinieku dzīves un darba apraksti. Ja par vēstures notikumu norisi mēs nevaram apgalvot, ka tie būtu risinājušies tieši tā, kā to rāda autore, tad katrā ziņā jāatzīst viņas drošais viedoklis, nostādīt Tālavu kā līdzīgu starp citām valstīm. Arī šis romāns turpināsies vēl nākošās grāmatās.

Kopš stāstu Svētais vīns iznākšanas, Aīda Niedra bija sarakstījusi kuplu pulku jaunu stāstu, no kuŗiem vairāki pazīstami arī «Aizsarga» lasītājiem. 1937. gadā to izlase iespiesta grāmatā Vanagu ligzda, rādot, ka stāstniece Niedra pagājušos desmit gados progresējusi vēl vairāk, kā romānu rakstniece. Te ir tādi pilnvērtīgi stāsti, kā Raudu priedes vai Ūdens smēlēja, par klaušu laikiem, vai arī Tumšā valodze, Krāšņatu saulē, vai Ugunskuri norās, par īpatniem, dīvainiem, kaislību satrauktiem raksturiem. Ļaužu likteņu klaušu gaitas, viņu savstarpējo attiecību un sarežģīto dvēseles izjūtu notēlošana Niedrai padodas veikli un droši.

Aīda Niedra, kā redzam, visiem saviem labākiem darbiem vielu guvusi savā novadā, tikdamās ar tiem īstajiem lauku cilvēkiem, kas sevī glabā gan teiksmainus sendienu nostāstus, gan spēcīgās dzīvības dziņas, un viņos raudzījusi saskatīt latvieša dvēseli tās daudzstarainajā mirdzumā. Viņas darbos atdzīvojas pagājušie gadi, uzceļas aizmirstie cilvēki un viņu gaitas.

Īpatns un spēcīgs Niedras stāstījums. To raksturo savdabīga novadnieciska teikumu uzbūve un bieža apvidus vārdu pielietošana. Gleznaina un krāšņa tēlojuma iespraudumi uzbuŗ aprakstāmo vietu ainas. Aīda Niedra ir sākusi veiksmīgi rakstīt, un viņas izdoma latviešu rakstniecību apveltīs vēl ar dažu labu grāmatu.

Bilstot dažus vārdus par rakstnieces dzīves gaitām, jāatzīmē, ka viņa dzimusi 1899. gada 23. martā, Tirzas pagastā. Viņas vecāki nāk no zemnieku ļaudīm un, it sevišķi tēvs, iemieso visas labās latviešu parašas, kaut arī tas atstāj tēva sētu, kļūdams veikalnieks.

Tur, lauku tirgotavā, arvien apgrozās daudz cilvēku, kas pārrunā jaunākos notikumus, un viņus dzird mazā meitene. Šie nostāsti, kā arī tēva grāmatas viņas dvēselē ierosinājuši to lielo dzīves novērošanu, pazīšanu un attēlošanas māku, ko pie rakstnieces vērojam šobrīd. Beigusi pagasta un draudzes skolu, apmeklē ģimnaziju Madonā, vēlāk Cēsīs, bet pēc tās beigšanas sāk Rīgā ierēdnes gaitas. Ieguvusi jau rakstnieces vārdu, apprecas un nododas vienīgi savai ģimenei un rakstniecībai, tā netikvien grāmatās tēlojot latviešu sievietes pienākumu dzīvi, bet pierādot to arī ar savu pašas mūžu. Vēl arvien mīļš tai palicis dzimtenes pagasts, kurā rakstniece arvien atgriežas, gūt ierosinājumus jauniem darbiem, kas tam uzcēluši paliekamu pieminekli.

Apskati un recenzijas

Tauta un valsts mūžības ceļos.

2.

Plašajiem vēstures avotu krājumiem un laikmetu apcerēm nozīmības ziņā seko mūsu vēstures žurnāli un rakstu krājumi. Arī šeit pēdējos gados vērojam lielu uzplaukumu. Tā otro gadu iznāca plašais un greznais Pieminekļu valdes un Valstspapīru spiestuves kopīgi apgādātais žurnāls Senatne un māksla. Šis izdevums kā satura, tā iespieduma ziņā mūsu periodiskajā presē ir izcilākais sasniegums. Gada laikā viņā parādījušies ap sešdesmit izcili vēstures un mākslas vērojumu un pētījumu apraksti. Tajā pat laikā uz atsevišķām lapām iespiesti kādi divdesmit pieci attēli, vien un daudzkrāsainā, kā arī sevišķā reljefā iespiedumā. Raksti pieskārušies visdažādākām archaioloģijas, senvēstures, vēstures, architektūras, mākslas problēmām, ko apskatījis kupls žurnāla līdzdarbinieku skaits. Grūti uzskaitīt pat lielākos un ievērojamākos rakstus — jo ikviens no tiem pauž kādu jaunu domu vai atziņu. Pirmais numurs vispārēja rakstura, otrais rāda vairāk Kurzemes etnografiskās īpatnības, trešais rāda Zemgali un tās Jelgavu, ceturtais, veltīts tautas Vadoņa Dr. Kārļa Ulmaņa sešdesmit mūža gadiem, rāda Zemgales un Kurzemes senatni. Protams, ikkatrā grāmatā ir arī raksti, kas paliek ārpus šīm robežām. Senatne un māksla nevien rāda tautai tās dižo pagātni, tālos sakarus un izcilos mūsdienu sasniegumus, bet arī pati ir spožs apliecinājums latviešu šodienas kultūrai.

Ar Senātni un mākslu it kā sacenšas Latvijas vēstures institūta žurnāls, kas pagājušā gadā uzsāka gaitu, iznākdams tāpat kā pirmais ik gada ceturksni pa sējumam. Pretēji tam, L. V. I. žurnāls ir līdzīgāks mūsu pierastajiem mēnešrakstiem kā satura, tā izskata ziņā. Žurnāla raksti veltīti galvenokārt mūsu vēstures dažādo problēmu noskaidrošanai. Kamēr Senatne un māksla ļoti daudz telpas veltījusi atlikušo vēstures pieminekļu un atradumu aprakstīšanai un pētīšanai, L. V. I. žurnāls vāc un apstrādā dokumentus un literātūras avotus. Te ievērojami divi prof. A. Spekkes apcerējumi par latviešiem senās chronikās un ceļojumu aprakstos, kas rāda, ka mūsu zeme jau sen pirms vāciešu atnākšanas bija tālu pazīstama kā austrumos, tā rietumos, no kurienes atnākušas mūsu upju krastos un pilskalnos atrastās naudas un kurp plūdušas vēstis par mums līdzi dzītaram un citām izvedamām precēm. L. V. I. žurnāls vēsta arī par vēsturisko literātūru, ievietodams bibliografiskus rādītājus un grāmatu apskatus.

Plašs rakstu krājums, ko apgādājusi Izglītības ministrija, ir vēstures atziņas un tēlojumi. Krājums domāts plašai lasītāju saimei, īpaši skolotājiem, tālab tas cenšas populārā veidā aptvert Latvijas vēsturi, tāpat dot ieskatu jaunākos Eiropas vēstures pētījumos. Te atzīmējams ministra prof. A. Tenteļa raksts par vēstures viedokli, kurš, latviešiem, savu vēsturi pētot vai rakstot, allaž jāpatura acīs. Latviešu zemes senatnē aprakstījis prof. F. Balodis, vidus laikos doc. J. Bērziņš, krievu laikos R. Vipers. Tāpat atzīmējamas apceres par Latvijas senāko un jaunāko laikmetu mākslu, ko snieguši B. Vipers un J. Siliņš. Bez minētiem krājumā vēl daudz citu rakstu par tautas sacerējumiem, parašām un senmantām, kas uzrāda senlatviešu cilšu augsto kultūras līmeni. Ar to nesaskaņā prof. L. Adamoviča raksts par senlatviešu reliģiju, kurā tas latviešus, vēl vācu leģendu rakstītāju garā, pirms kristīgās ticības atvešanas, nostāda līdzās dažādām klejotāju tautām. Visi vēsturnieku labie nodomi un viedokļi sašķīst ikreizes, kolīdz tiem jāsaduras ar ticības lietām. Un tā ne ikreizes mēs bez kritikas varam uzklausīt visu, ko saka mācītie vīri, jo ja Adamovičam būtu taisnība, tad turpmāk Viestarts, kas pretojies vāciem un viņu atvestai mācībai, jāuzskata par tumsoni un māņticības kalpu, bet nodevējs Kaups, kas skūpstīja pāvesta kāju, par gaišāko Livoniešu valsts galvu. Un tā nu nesaskan latviskais viedoklis, kuru aizstāv ministrs prof. A. Tentelis, ar uzskatiem, kurus pauž prof. L. Adamovičs. Kā šādās pretrunās lai orientējas lauku skolotājs? Atskaitot minēto, rakstu krājums pelna izcilu ievērību.

L. U. studentu Ramave izdevusi

Kultūras dienas svinīgs akts Nacionālā operā.

Veltījumu Izglītības ministram un profesoram Dr. h. c. Augustam Tentelim 23. XI. 1876. — 23. XI. 1936. Rakstu krājumā kupla ievērojamu zinātnieku darbu izlase. Te jāatzīmē prof. A. Švābes un K. Strauberga, kā arī Ž. Karlsona, E. Dunsdorfa, R. Malvesa, B. Abera un A. Alfementa raksti. Rakstiem par atsevišķiem jautājumiem lielākā tiesa speciāls raksturs un krājums visumā piemērots auditorijai ar plašām vēstures zināšanām un interesi. Turpretim jaunu seju ieguvis tās pat rosīgās organizācijas izdotās rakstu virknes Ceļi, astotais sējums. Te 416 lappusēs ievietoti 49 raksti un apraksti par Latvijas atsevišķu novadu etnografiskām, folkloristiskām un lingvinistiskām īpatnībām, tā padarot grāmatu par ievērojamu dokumentu krājumu. Grāmata veltīta lauku sētas cēlējam, gara dzīves rosinātājam, Valsts un Ministru Prezidentam Dr. h. c. Kārlim Ulmanim viņa sešdesmitajā dzimšanas dienā, un satura bez minētiem aprakstiem zīmīgāko dzīves datu uzskaitu un pilnīgu iespiesto rakstu un runu rādītāju. Ceļu turpmākos sējumos būtu vēlama šeit aizsāktā darba cītīga turpināšana, jo mūsu novadu īpatnības izsmelt var tikai daudzos sējumos.

Jāatzīmē arī Vēstures skolot. biedrības I rakstu krājums Pagātne un tagadne, kas var interesēt plašas lasītāju aprindas ar saviem viegli uzņemamiem rakstiem un apcerējumiem. Te ievietota plaša prof. L. Adamoviča sarakstīta ministra prof. A. Tenteļa biografija. Līdzīgi, kā Rīgas pils. dokumentu krājumā, savāktas ziņas par dzimtļaužu gūstīšanu, šeit plašs A. Ķaunes raksts par dzimtcilvēku meklēšanu, kas rāda nevien latviešu beztiesisko stāvokli, bet arī viņu maņu un mākas. N. Ķaunes raksts dažā ziņā turpina, rādot latviešu kultūras stāvokli dzimtbūšanas laikos. Pilnīgi jaunas atziņas par senlatviešu politisko un reliģisko dzīvi sniedz Dr. phil. Ed. Šturma raksts par Elkakalniem Kursā. Jaunajā apgaismojumā, blakus pilskalniem, tie iegūst ļoti svarīgu lomu kā tautas sapulču vietas apspriedēm un dievkalpojumiem. Blakus minētiem, vēl kupls skaits citu autoru rakstu, kas visi, līdzīgi minētajiem, rāda latviešu kultūras augstumu un brīvā gara parādības visos gadsimtos, arī tos, par kuriem dažkārt esam domājuši, ka tajos tauta iegrimusi vistumšākajā verdzības naktī.

Strēlnieku laiku dokumentus un laikabiedru liecības Latv. veco strēlnieku biedrība iespiež periodiski iznākošajās Latviešu strēlnieki burtnīcās. Te jau līdz šim iespiestajās 18 burtnīcās sakrāts kupls vēstures materiālu krājums, kuŗa kritiska apskatīšana un zinātniska izlietošana varēs sākties pēc krājuma noslēgšanās. Jāatzīmē daudzās organizātoru atmiņas, kauju dalībnieku dienas grāmatas, kā arī pulku žurnāli, kas kādreiz palīdzēs pilnīgi noskaidrot šo traģisko cīņu laikmetu. Blakus minētam, jāatzīmē ļoti interesantais G. Ķempeļa raksts par latviešu strēlnieku bataljoniem zviedru armijā lielā Ziemeļu kaŗa laikā, lidz ar šo strēlnieku bataljonu daļu sarakstiem un uniformu attēliem.

Visbeidzot jāatzīmē Latvijas atbrīvošanas kaŗa vēstures I sējums, kas būs plašākais darbs par mūsu tautai tik svarīgo brīvības cīņu laikmetu. Grāmata iznāk saziņā ar Latvijas vēstures institūtu un to rediģē ģen. Penikis. Sējumā apskatīts laiks pirms Latvijas proklamēšanas, Latvijas valsts pasludināšana, pirmo bruņoto spēku organizēšana un viņu gaitas. Šī plašā un nozīmīgā grāmata «Aizsarga» slejās tiks apskatīta atsevišķi.

Ar šo grāmatu noslēdzas vēstures un tās apcerējumu loks. No brīvās Senlatvijas valstīm esam atgriezušies brīvā Latvijā. Tautas brīvība un neatkarība nav vairs mīts, no leģendas tā pārvērtusies īstenībā. Tauta apliecinājusi gadsimteņus ilgi vissmagāko pārdzīvojumu brīžos, ka viņas gars ir modrs. Simti rakstu, kuŗus te nācās pieminēt, balstīdamies uz neapšaubāmiem dokumentiem, to apliecinājuši. Tas gars, ko desmitas latviešu paaudzes klusu auklējušas savās sirdīs, kas viņiem deva spēku, nu atraisījies apņem mūs, darot lielus un laimīgus. Jo «tauta ir modusies, tauta ir modusies gaišai, labākai dzīvei», kuŗas uzdevums un mērķis ir latvisko īpatnību izkopšana un padarīšana par visas kultūras pasaules mantu.

Kā to panākt, par to domā mūsu Tautas Vadonis un viņa aicinātie latviešu prātnieki, kuŗu darbs mūsu dienās ir tik intensīvs, kā nekad vēl līdz šim. Un ka šajā ziņā mēs nepaliekam bez panākumiem, liecina kaut grāmatu virkne, kas parādījusies prātniecības jautājumus noskaidrojot, ko apskatīsim turpmākā «Aizsarga» burtnīcā. Un vēl lielāka ir latviskās kultūras uzvara visā mūsu daudzpusīgajā ikdienas dzīvē.

A. Francis.

Jaunākais teātŗos.

Nacionālais teātris janvārī sāka rādīt Hermaņa Bāra 3 cēlienu komēdiju «Koncerts», ko tulkojis Roberts Kroders. Lugas centrālā persona ir mūzikas profesors Heinks (Jānis Lejiņš). Viņa «koncertceļojums» ar Dr. Juras (Osvalds Uršteins) sievu Delfīni (Nīna Melbārde) klusajā kalnu mājā gan arī šoreiz beidzas kā parasti — ar abu mīlētāju atgriešanos savās ģimenēs, taču šī atgriešanās ir priekšlaicīga un arī pats «koncertceļojums» slavenajam profesoram, kā liekas, kļūst par vienu no pēdējiem. Jo mīlētāju idillē iejaucas abu laulātie draugi — profesora gudrā sieva (Līlija Štengele) un Delfīnas vīrs, arī kā iemīlējušies ierazdamies pirmā pāŗa mīlas ligzdā. Sākas skaidrošanās, kas patiesībā ir laulībā pievilto cīņa par savām sievas un vīra tiesībām. Luga darināta smalkos, meistarīgos dialogos, kuŗiem skatuvisko dzīvumu un spraigumu piešķiŗ kā režisora Amtmaņa-Briedīša veiklā roka, tā aktieŗu raksturīgie tēlojumi. Bāra «Koncerts» uzskatāms savā ziņā par paraugu, kā dialogs rakstāms un rādāms.

Aleksandra Grīna «Kalēja līgava» ir luga par «ķeizara zaldātu» Indriķi Zobenu un viņa krustmeitas Maijas aprecēšanos. Lugas krietnu daļu aizņem Indriķa stāstījumi par tiem laikiem, kad viņš esot kopā ar pašu ķeizaru turkus kāvis, rudzus pļāvis, pusdienas ēdis, brīvlaikā ar princesi amizējies u. t. t. Šiem Indriķa stāstiem ir arī daudz ticētāju. Tāpēc muižas kalpi, savākuši 70 rubļus, sūta vareno In-

Žogu griezēji.
A. Auniņa glezna Kultūras fonda IV mākslas izstādē.

Azaids.
K. Strazdiņa glezna Kultūras fonda IV mākslas izstādē.

driķi vēl reiz pie ķeizara, lai tas aizmestu labu vārdu par Cinovska un Ābatnieka pļavām un pastāstītu ķeizaram par visām netaisnībām, kādas muižā un pagastā notiek. Un kaut gan paunu žīds apgalvo, ka tālāk par Daugavpils krogiem Indriķis neesot ticis, visi beigās tomēr slavē Indriķi, jo kalpi savas pļavas dabū un bez Indriķa arī kalējs Gaitlazda nebūtu pusvācietim Dobelim atkaŗojis Maiju. Lugā autors ielicis daudz raksturīgā Biržu pagastam, kas ir Grīna dzimtene. Arī mākslinieks Uga Skulme dekorācijas darinājis Biržu novada koloritā. Grūtākais darbs bijis režisoram Amtmanim-Briedītim, kas palīgos ņēmis arī dziesmas un dejas. Spēcīgu, interesantu «ķeizara zaldāta» tēlojumu sniedza Jānis Šāberts, kā arī atzīmējams jauno ļaužu tēlos, kalējā (Viktors Gruziņš) un Maijā (Maiga Damroze), iemiesotais latviskais dvēseles siltums. Aleksandra Grīna jautrā tautas luga skatītājiem patika. Uz lauku skatuvēm «Kalēja līgavu» grūtāk izrādīt daudzo ainu (8) un dekorāciju dēļ.

Teātŗus apmeklētāja sabiedrība un kritika izcilu uzmanību parādījusi Mārtiņa Zīverta lugai «Āksts», ko tagad repertuārā uzņēmis Dailes teātris, bet pagājušā gada 18. novembrī izrādīja Vācu drāma. Uzmanību pret lugu modina vispirms tās sižets. Ja Danti, Šekspīru un Ģēti uzskata par trim balstiem, uz kuŗiem turas visa mūslaiku literātūra, tad saprotama arī interese par šiem pasaules diženiem kā cilvēkiem. Izmantodams samērā trūcīgās uzglabātās biografiskās ziņas, M. Zīverts lugā «Āksts» rāda Šekspīra intimo dzīvi un viņa personisko tēlu — ākstu, kā toreiz dēvēja aktieŗus. Tā kā Šekspīrs dzīvoja pārejas posmā no viduslaiku askētisma uz jaunajiem laikiem, tad lugā no vienas puses darbojas puritāņi un visa cilvēciskā noliedzēji. Otrā pusē stāv melnā Merija, Henrieta, teātris un renesanses spirgtās vēsmas. Zīverts Šekspīru tomēr rāda kā cietēju un traģisku raksturu, mazāk cīnītāju. Spraigāka darbība lugā sākas vienīgi ar otrā cēliena beigu ainu. Pati luga rakstīta šekspīriskā garā, ar monologiem, galvas kausa rādīšanu, bet Zīvertam īpatnā technikā. Par «Ākstu» J. Veselis saka, ka Zīverts ar to nolicis drāmatikа gatavības eksāmenu, V. Cedriņš domā, ka sākts mūsu drāmatiskā rakstniecībā jauns posms, bet P. Jēger - Freimane raksta, ka Dailes teātra interesantajā inscēnējumā tomēr vēl neplūst tā gara smalkuma un dvēselīskuma elpa, kas apbur šo lugu lasot. Starp tēlotājiem izceļas Lilita Bērziņa galma dāmas Merijas lomā. Šekspīru atveidoja Herberts Zommers. Lugu inscēnējis K. Veics, ielikdams izrādē daudz skatuviska greznuma. Pirmizrādei daļa publikas dedzīgi aplaudēja, daļa turpretim neizprata, pēc kuŗas priekškara aizvēršanās luga īsteni beidzās. P. Norvilis.

Pagājušais mēnesis Nacionālajā operā.

Ievērojamākais notikums janvārī Nacionālajā operā bija Verdi operas «Aīda» jauninscenējums. «Aīda» ir viena no vispopulārākajām Verdi operām, un viņas mūzikālā vērtība sen zināma. Arī mūsu Nacionālās operas repertuārā šī opera atrodas jau ilgākus gadus, un tamdēļ atliek tikai pabrīnīties, cik daudz jauna un svaiga pārstudējumā pratuši ielikt tie, kas pie jauninscenējuma ņēmuši dalību.

Vispirms te jārunā par mūzikālās daļas vadītāju viesdiriģentu Leo Blechu. Leo Blechs pieskaitāms tagadnes visievērojamākiem operdiriģentiem, un Nacionālās operas vadībai viņu izdevies saistīt pastāvīgam darbam uz četriem mēnešiem. Šā piedzīvojumiem bagātā meistara vadībā «Aīdas» mūzikālā valoda plūst daudz mierīgākās, skaidrākās līnijās, nekā mēs to esam pieraduši dzirdēt līdz šim. Atsakoties no ārējiem efektiem un skaļuma, diriģents galveno vērību ir piegriezis techniski tīrai un disciplīnētai kopspēlei un pēc iespējas smalkjūtīgam mūzikālās valodas tulkojumam, arvien paturot acīs operas mūzikas pamatdomu. Acīm redzot, diriģenta nopelns arī tas, ka rāmākā, apvaldītākā gultnē ievirzījušies arī dziedājumi, kas nenoliedzami kopiespaidam nāk tikai par labu. Vispār jāsaka, ka pa visu izrādes laiku jūtams ļoti teicams diriģenta kontakts kā ar orķestri, tā arī ar solistiem un kori. Cerēsim, ka arī turpmāk slavenā viesa darbs būs mūsu operai pozitīvs ieguvums.

Ļoti iespaidīgs un spožs arī «Aīdas» inscenējums, kuŗš pieskaitāms grandiozākajiem un efektīgākajiem, kādi uz mūsu operas skatuves redzēti. Ik uz soļa jūtama režisora J. Zariņa lietpratīgā roka, masu skati grupēti visai impozanti, bet uzvedumā sevišķi izceļas dekorātors P. Rožlapa. Dažos skatos viņam tiešām lieliski izdevies atveidot senās Ēģiptes celtņu architektonisko varenību un monumentālitāti, lai gan ir arī ainas, kuŗas pārliecina mazāk, kā, piemēram, pārāk sablīvētās, diezgan neizteiksmīgās kolonnas pirmā cēliena pirmajā ainā, kā arī Amneris mītne otrā cēliena pirmajā ainā, kuŗa vairāk atgādina tatāru chāna telti stepē, nevis Ēģiptes valdnieces pili. Nepārspējamu eksotiskas nakts noskaņu turpretim sniedz skats pie Izīdas tempļa Nīlas malā.

Lomu tēlotāji ar maz izņēmumiem iepriekšējie: Aīda — M. Brechmane-Štengele, Amonasro — A. Kaktiņš, Amnēris — Herta Lūse, Radomess — A. Jēkabsons, virspriesteris Ramfis — E. Miķelsons un citi.

Patstāvīgos koncertos pagājušā mēnesī dzirdējām trīs piānistus: Franču piānisti Magdu Taljafero, Paulu Baumgartneru no Šveices un Šopēna konkursa laureātu Aleksandru Uņinski. Gatavākā, mākslinieciski pilnskanīgākā no viņiem pirmā — Magda Taljafero. Kultūrāls mūziķis un inteliģents, smalkjūtīgs mākslinieks arī Pauls Baumgartners. Aleksandrs Uņinskis, lai gan techniski jau nobriedis virtuozs, priekšnesumos tomēr vēl uzrāda maz mākslinieciskas personības.

Janvārī operā viesojās arī divi diezgan plaši pazīstami dziedoņi: poļu tenors Vladislavs Ladiss, un bulgāru tenors Pēteris Raičevs. Pirmais no viņiem dziedāja titulļomas Toskā un Faustā, otrs — Pīķa dāmā un Jevgeņijā Oņeginā. Pietiekoši mūzikālitātes un labas skolas ir abiem, lai gan pārāk plašas un spožas balss nava ne vienam, nedz otram; kur pirmais tiek cauri ar jaunekļīgu sparu un drosmi, tur otrs izlīdzas ar skatuvisku rutīnu un veiklu niansējumu, un rezultātā, lai gan neviens no viņiem nav pieskaitāms pirmā lieluma «zvaigznēm», klausīties ar patiku var abus divus.

Pagājušā mēnesī operā vēl viesojās dienvidslāvu dejotāju pāris — Mia Slavenska un Antons Juvaničs. Mia Slavenska, kuŗas choreografijā arī deju veidojumi, ir dejotāja ar izkoptu, klasisku techniku, ar diezgan jūtamu tendenci tīras plastikas virzienā. Nenoliedzama arī mākslinieciska izjūta un laba gaume, lai gan choreografiskajos veidojumos blakus tādiem, kuŗi uzrāda it dzīvu fantaziju un atjautīgu kompoziciju, gadījās arī izdo-

mā diezgan nevarīgi un naivi. No baleta mākslas reprezentantiem pagājušā mēnesī redzējām vēl mūsu balleta solistus ar jauniestudētu Igaunijas viesizrāžu programmu, un raksturdeju dejotāju Aleksandru Svēnu no Berlīnes.

Vold. Upenieks.

Kultūras fonda IV Latvijas mākslas izstāde.

Kultūras fonda gadskārtējās izstādes, kurās piedalās lielākā daļa Latvijas gleznotāju, grafiķu un skulptoru, tagad jau četrus gadus no vietas devušas diezgan izsmeļošu pārskatu par mūsu mākslas patreizējo stāvokli. Interesanti atzīmēt, ka vērojams pakāpenisks ainavu skaita pieaugums, pie kam šogad to sevišķi daudz. Sadzīves ainu samērā gluži maz, kaujas skati, kas pagājušā gadā bija redzami it kuplā skaitā, šogad vairs tikai Vimbam, Lauvam un Auniņam, bet portrētus var saskaitīt gandrīz pie pirkstiem. Pa daļai tas izskaidrojams ar to, ka nelielas ainavas, kuŗu darināšanai nav jāziedo ne pārāk daudz pūļu, ne arī vajadzīga darbnīca un modeļi, vieglāk pārdot, kā lielās un komplicētās figūrālās gleznas. No tīri aistētiskā viedokļa, saprotams, vienalga, ko gleznot, krīt svarā tikai kā; bet mākslai ir arī audzinoša un dzīvi vērtējoša nozīme, un tādā gadījumā gribas redzēt mūsu tagad tik strauji plaukstošo dzīvi un laikmetu attēlotu visā pilnībā, darbos, lielajos celtnieciskos pasākumos, valsts un kultūras darbinieku sejās — portrētos. Šeit daudz varētu darīt izstādes žūrija, nepielaizdama izstādē tik pārmērīgā daudzumā nenozīmīgas dabas stūrīšu studijas, kas patiesībā nav nekas cits, kā vingrinājumi — sagatavošanās izsmeļošākiem un aptverošākiem darbiem.

Tā kā ainava tagad ieņēmusi tik redzamu vietu, vispirms pakavēsimies pie tās. Krievu natūrālistu, somu un vācu gleznotāju un franču impresionistu ietekmē Rozentāls un Purvītis savā agrākā periodā, izveidoja mūsu reālistisko ainavu, samērā sīki un rūpīgi izgleznotu dabas stūrīti. Pārrunājamā izstādē, raksturīgus paraugus no saviem veciem darbiem, izstādījis Purvītis. Šinī garā strādā vēl Pladers, Šprenks, Melbārzdis, Apīnis, Celmiņa, Zeberiņš u. t. t. Otrs posms mūsu ainavas attīstībā ir noskaņu ainava, kad autoram mazāk rūp dabas sīkumi, kā noskaņas, izjūtas attēlošana, ko māksliniekā modina dabas skats. Tāds būtu izjustais kolorists K. Ūbāns, kuŗam neilgi atpakaļ pagāja 25 darba gadi gleznieċībā, A. Štrāls; no jauniem raksturīgākais Saldavs Arī Ūbānam rodās daudz sekotāju, daļa no tiem piekļāvās mūsu ainavas jaunākam posmam, kas veidojas jūtamā beļģu gleznotāja ietekmē. Šo ainavas veidu varētu saukt par tīri aistētisku, jo gleznotāju galvenais nolūks sagādāt baudu acij ar košu krāsu pastiprinātu kontrastu un ar dažādotu virsmas apdares palīdzību. Patstāvīgākie šai nogrupējumā būtu Artums, Viļumainis, tālāk Vārdaunis, Breikšs, Egle, Dzenis, Kalnroze u. c. Aistētisko ainavu, novestu līdz drāmatiskiem kontrastu pārspīlējumiem, rāda vecmeistari Eliass un V. Skulme. Ļoti tuvu šai tīri aistētiskai ainavai jānostāda rinda mūsu kluso dabu gleznotāju, jo viņu mākslinieciskie uzdevumi ir tie paši, — Svemps, Ed. Kalniņš, Strunke, no jauniem V. Janelsiņa, Klebacha, Zandbergs. Vismazāk izkopta mums panorāmiskā jeb ēpiskā ainava, kas aptveŗ un rāda veselu apgabalu visā zemes virsmas un cilvēka roku radītā raksturībā. Apzinīgi pēc tās cenšas Silzemnieks. Tāda būtu īsumā skicēta mūsu ainava, kurai vēl varētu pieskaitīt daudzus sīkākus izzarojumus, kā celtņu gleznotāju Lībertu, jūŗas skatus, nakts ainavas, ainavu - žanru, resp. ainava papildināta nelielām figūrām.

Sadzīves skatu glezniecību varētu iedalīt divos galvenos nozarojumos. Viens vairāk uzsveŗ reālistiski pareizu zīmējumu, tipus, personu raksturojumu, vispār gleznas lineāri - kompozicionālos elementus. Šinī grupā ierindojas Annuss ar lielo, sarežģīto darbu «Kuģu būvētava», Miesnieks, Strazdiņš, Roždārzs ar saviem raksturīgu tautas tipu gleznojumiem, un Jēgers, ar lauku darbu gleznojumiem, kas tēloti neparasti svinīgā, apgarotā skatījumā. Otrā grupā būtu gleznotāji, kas galveno vērību piegriež krāsai, toņu variācijām, niansējumiam un spēkam. Te raksturīgākie ir monūmentālais Liepiņš, Zvirbulis, Milts, Egle, K. Eglītis, baskājis Irbe.

Atliek portrēts. Meistarīgus pasteļportrētus «klasiskā garā» devuši vecmeistars Tilbergs un Borkovskis. No kultūras darbinieku ģīmetnēm šogad redzam tikai trīs dzejnieku sejas — Kugas Antonu Austriņu, Cielavas Edvartu Virzu un Vīkas Paulīni Bārdu, kas visi trīs gleznoti, uzsveŗot eksaktu, reālistisku zīmējumu. Pārējie portrēti gleznoti brīvākā, jau tīri glezniecískā uztverē; tādi ir dziļi psīchologiskie Šperṭāla, krāsas spožie Neiļa, smalki niansētie Rikmaņa, Beļcovas un gaismēnu kontrastos tvertie Mazīša portrēti. Plašo dekorātīvo beļģu skolas, resp. Opsomēra manieri ļoti efektīgi lielа apmēra portrētos demonstrē Zariņa.

Iepriecina grafika. Ilgus gadus pie mums par grafiku dēvēja spalvas, zīmuļa, pat ogles zīmējumus, bet patiesībā par grafiku var saukt vienīgi reproducējošās technikas — kapara, terauda un koka grebumus, asējumu, litografiju. Pēdējos gados šīs technikas pamazām nāk godā. Lieliski ir mūsu illūstrātori - kokgriezēji Plēpis un Norītis, arī asētāji Krastiņš un Muceniece, pēdējiem drusku neierasts bijis illūstrāciju mazais formāts (visi strādājuši Zelta Ābeles mazgrāmatām). Atzinību pelna apdāvinātais vaŗa grebējs Abelīte un Krauze, kas darinājis lielākos Latvijā iespiestos asējumus.

Skulptūrā lielu ievērību izpelnījusies Zaļkalna cūka, apbrīnojami vienkāršās, varētu sacīt architektoniskās, bet izteiksmīgās formās darināta. Divus lielus tēlus granītā, rūpīgā, vienkāršotā formu veidojumā, izstādījis Briedis. Zvirbulim neliela, bet apgarota, dzidrās, raksturīgās kontūrās veidota māte ar bērnu marmorā. Ievērību pelna vēl Kalniņas, Štrausa, Švalbes, Aldera u. c. darbi.

Anšlavs Eglītis.

Māte un bērns.
E. Zvirbuļa skulptūra Kultūras fonda IV mākslas izstādē.

T. Veicherts

Mēneša apskats

1938. gadam uzsākot savas gaitas, rietumos turpinājās karš, un gadu maiņa kā Ķīnu, tā arī Spāniju iezīmēja niknām un postošām cīņām turienes kaujas laukos. Ar Tsinānas krišanu, kas notikās decembra mēn. pēdējās dienās, visu piecu Ziemeļķīnas provinču galvenās un lielākās pilsētas tagad atrodas japāņu rokās. Šo novadu okupācija, kā zināms, iekļāvās japāņu pirmatnējā plānā, bet kaŗa darbībai attīstoties, iebrucēju spēkus, aiz politiskiem un stratēģiskiem apsvērumiem, saistījušas arī sešas Vidusķīnas provinces — Kiangsū, Nganghoeī, Honānā, Hopeī, Kiangsi un Čekiangā.

Kaut gan patreizējās kaujas norisinās ap punktiem, kas eiropiešiem gandrīz kā nemaz nav pazīstami, tomēr šis apstāklis nemazina turienes cīņu plašo un tālejošo nozīmi. Ziemeļu frontes apgabalos japāņi uzbrūk Šansi un Siujānas provincēs dienvidrietumu virzienā, kas izskaidrojams ar viņu vēlēšanos nodrošināt Japānai stratēģiskās priekšrocības gadījumā, ja tā nonāktu sadursmē ar Ārējās Mongolijas kaŗaspēku, kuŗš it kā esot sapulcēts pie savas zemes robežām un taisoties sniegt palīdzību Ķīnai. Lai novērstu mongoļu un ķīniešu iespējamo savienošanos ziemeļu kaŗalauku joslā, tad japāņi cenšas nokļūt līdz Gobi tuksnesim, kas var noderēt par japāņu frontes dabīgo turpinājumu, caur kuŗu mongoļu jātniekiem būtu tikpat grūti izlauzties, kā caur japāņu pulku un diviziju sienu. Tad, Dzeltenās upes lejgalā pēc Tsinānas ieņemšanas japāņi virzījās uz Tsingtao, kur pirms 1914. g. saimniekoja vāci, pēc tam japāņi, bet kopš sadursmēm japāņi iesoļoja šai pilsētā, kuŗas lielās tekstilfabrikas ķīnieši, pirms atkāpšanās, bija nodedzinājuši un izpostījuši. Šķiet, ka no Tsinānas vai no Tsingtao ostas japāņi taisās doties uz dienvidiem, t. i. uz Zilās upes lejgala apgabaliem. Ja drīzumā viņiem to izdotos panākt, tad visi Ķīnas apgabali, kas atrodas ziemeļos no Zilās upes, tiktu atšķelti un atgriezti no jūras, tā kā japāņi varētu nostiprināt savu varu nepārtrauktā, viengabalainā teritorijā no Pekinas līdz Šanghajai.

Reizā ar šīm sistēmatiski izvestām operācijām, japāņi rada dziļas bažas Kantonai, ar kuŗas vidūtājību maršala Čangkaišeka armijas saņem no ārienes ieročus, municiju un pārtiku. Gan vairākkārt japāņi vērsušies pret Kantonu ar nikniem gaisa uzbrukumiem un, cik vērojams, — tiem pastāv nodoms izsēdināt šīs pilsētas piekrastē arī lielāku kaŗaspēku, lai panāktu viņas kapitulāciju. Nav šaubu, ka japāņu militāristi jau būtu šos draudus pierādījuši, ja tikai Tokijas diplomātiem nebūtu cerības saņemt no Londonas kaut kādas kompensācijas. Lieta tā, ka Kantonas apgabala saimniecisko dzīvi apkalpo angļu Honkongas osta. Ja nu Londona atteiktos atbalstīt maršalu Čangkaišeku, tad domājams, ka Kantona arī uz priekšu paliksies par angļu tirgu, kamēr pretējā gadījumā šo pilsētu piemeklēs tas pats liktenis kā Šanghaju un Nankinu.

Nerunājot par maršala Čangkaišeka kaŗaspēka drošsirdīgo pretestību, japāņi atduŗas uz daudzām grūtībām okupētos Ķīnas apgabalos. Tā Šanhajā un Nankinā atkārtojas varas akti, kuŗus ķīniešu slepenās organizācijas gandrīz ik dienas vērš pret japāņu sardzēm un kaŗa transportiem. To vērā ņemot, janvāŗa mēn. vidū Tokijā notikās ķeizariskās padomes svinīgā sēde, kas nolēmusi, ka japāņiem jāturpina kaŗa darbība Ķīnā līdz kuomintanga armiju pretestības galīgai salaušanai, un ka jānodibina Pekinā ķīniešu pagaidvaldība, kas līdz ar japāņiem cīnītos pret maršalu Čangkaišeku. Šinī sakarībā Tokija atsaukusi savu diplomātisko pārstāvi no Ķīnas, bet ķīnieši atbildējuši ar to pašu, likdami savam vēstniekam atstāt Japānas teritoriju. Kaut gan šādos apstākļos nav paredzams, kad varētu beigties asiņainais konflikts Tālajos austrumos, tomēr turienes tautu psicholoģija ir tik savdabīga, ka spēj sagādāt daudzus pārsteigumus, kas mums, eiropiešiem, grūti saprotami. Tā, neraugoties uz abu pretinieku kaujas un naida sparu, ārzemju laikrakstos tomēr parādās ziņas, kuŗas vēsta par slepenām sarunām starp Japānu un Ķīnu, nolūkā panākt kaŗa izbeigšanu uz noteikumiem, kas, vismaz ārēji, nebūtu aizkaŗoši un pazemojoši kā ķīniešu, tā japāņu godam.

*

Spāņu pilsoņu kaŗa frontēs, kopš Teruelas krišanas republikāņu rokās, nav vērojamas nekādas spilgtas pārmaiņas. Tiesa, kaujas ap Teruelu plosās ar lielu niknumu un mežonību, jo nacionālisti, nolūkā atgūt zaudētās pozicijas, virzījuši pret šo pilsētu ievērojamus spēkus, bet ar visu to, stāvoklis šimbrīžam nav grozījies viņu labā. Ja 1936. gada beigās varēja domāt, ka spāņu pilsoņu karš drīz vien noslēgsies, tad tagad ieejot 1938. gadā, vēl esam ļoti tālu no šī epiloga. Jo nekāds izšķirošs notikums un panākums nav iezīmējis pēdējos mēnešos turienes kauju gaitas, un nacionālistiem vēl stāv priekšā trīs lielas pilsētas — Valensija, Barselona un Madride, pie kuŗu vārtiem gaidāmas ilgstošas un asiņainas cīņas. Kaŗa darbība pie Teruelas liecina, ka republikāņu armija tagad ir nopietni noorganizēta un ka viņas militārās spējas — ievērojami augušas.

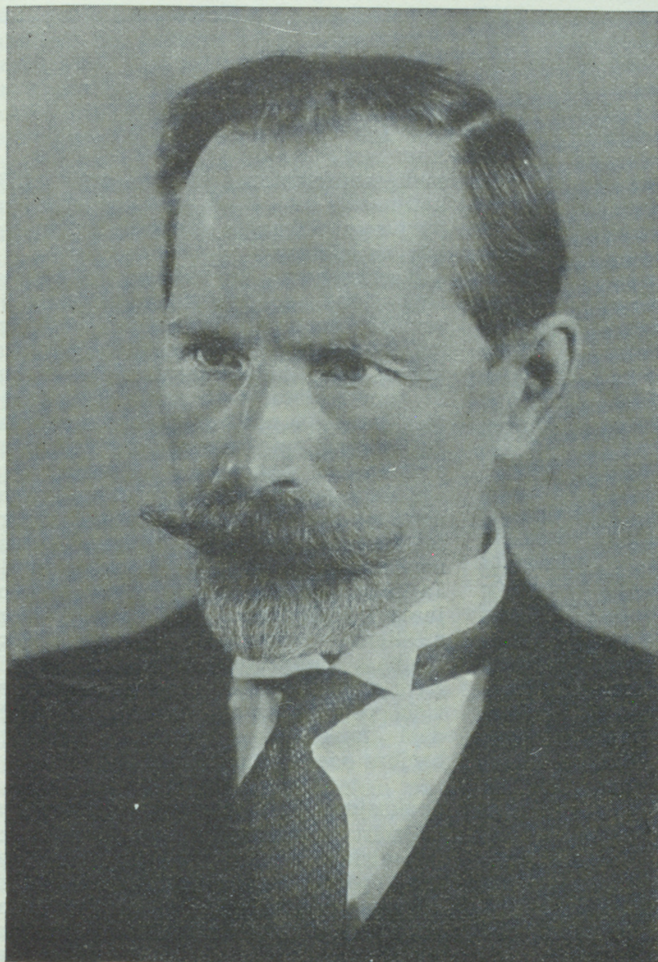
*

No 26. janvāŗa līdz 3. februārim darbojās Tautu savienības padomes simtā sesija, kuŗas dienas kārtībā kā svarīgākie un sarežģītākie punkti bija Ķīnas-Japānas konflikts un jautājums par Savienības pakta reformu un revīziju.

Ķīniešu delegācija no jauna bija griezusies pie Tautu savienības ar lūgumu un ierosinājumu spert pret Japānu noteiktus soļus, kas apgrūtinātu viņas turpmāko agresīvo gājienu un rīcību Ķīnā. Nav šaubu, ka ķīniešu stāvoklis ir ļoti grūts militārā un saimnieciskā ziņā, bet cerības uz ārējo palīdzību tiem noteikti zūd un jūk. Neraugoties uz zaudējumiem, kādus japāņi nodara angļiem un amerikāņiem, pēdējie atturas no iejaukšanās Tālo austrumu konfliktā, par ko liecināja debates Briseles deviņu valstu konferencē. Arī pēdējā laikā Vašingtona paziņojusi, ka militāri viņa nedomā ieņemt stāvokli pret Japānu. Šis apstāklis spiež arī angļus izturēties noraidoši un pasīvi, bet runas un baumas par Padomju Savienības drudžaino gatavošanos kaŗam Tālajos austrumos jāuzskata par stipri pārspīlētām. Ko nu šādos apstākļos ķīnieši varēja sagaidīt no Tautu savienības? Pēc ilgākām debatēm padome, beidzot, izstrādāja attiecīgo rezolūciju, kas ieteic Tautu savienībā ietilpstošām valstīm sniegt individuālu atbalstu Ķīnai un izsaka cerību, ka tās valstis, kuŗas Tālo austrumu lietās ir sevišķi ieinteresētas, nekavēsies savstarpēji apspriesties, lai pārbaudītu palīdzības iespējamību rašanu, nolūkā veicināt turienes konflikta taisnīgu nokārtošanu un izbeigšanu...

Vispār jāsaka, ka padomes pēdējā sesija iekrita laikā, kad Tautu savienība pārdzīvo diezgan asu iekšēju krizi. Lieta tā, ka nemieru par Tautlīgas pēdējā laika darbību neslēpj arī tie, kas viņā ņem dzīvu un plašu dalību, kādēļ ļoti noteikti tagad ir pacelts jautājums par Ženēvas pakta un statūta revīziju. To neatlaidīgi prasa Skandinavijas valstis, Šveice u. t. t., kas nāk ar ierosinājumu mīkstināt pakta 16. pantu zīmējoties uz sankciju pielietošanu pret noteikto un atzīto uzbrucēju. Šveice bez tam vēlas atgriezties pie pilnīgas un neierobežotas neitrālitātes, kas pēc viņas valstsvīru domām pasargātu šo zemi no ieraušanas lielvalstu ideoloģiskos strīdos un militārās sacensībās. Skandinavijas zemes, no kuŗām vienai otrai pastāv robežu jautājumi ar Vāciju un Pad. Savienību un kuŗu kreisās valdības atstājušas stipri novārtā savu valstu aizsardzības spēkus, arī vēlas ieturēt stingru neitrālitāti, ko viņām varot nodrošināt atbrīvošanās no sankciju saistībām un pienākumiem. Turpretim Anglija un Francija pieturas pie viedokļa, ka Ženēvas paktu nedrīkst «atšķaidīt» un vājināt, jo vaina par Tautu savienības līdzšinējām neveiksmēm

Lietuva un Igaunija svin 20 gadu pastāvēšanu

Lietuvas valsts prezidents Antons Smetona.

Igaunijas valsts vecākais Konstantins Petss.

Šā gada februāŗa mēnesī paiet 20 gadi no mūsu tuvāko kaimiņvalstu dibināšanas — Lietuvai 16. februārī un Igaunijai 24. februārī. Latviju ar abām kaimiņvalstīm saista ne tikai vienādie vēstures likteņi un ieroču draudzība cīņās par lietuvju, igauņu un latvju tautu neatkarību, bet arī 1934. g. 24. septembrī Ženēvā noslēgtais sadarbības līgums. Lai mūžīgi pastāv šī sadarbība un draudzība! Lai gaiša un laimīga pašķiŗas nākotne lietuvju un igauņu tautām!

---

meklējama nevis šī miera ieroča dabā, bet gan pie viņa pielietotājiem un izpildītājiem. Tagad, kur Tautu savienībai ir tikdaudz nelabvēļu un ienaidnieku, esot bīstami viņu vājināt ar ārdošu un negātīvu kritiku, kādēļ angļi ar frančiem ieteica nodot sarežģītā reformas jautājuma iztirzāšanu 28 vīru komitejai, kuŗa jau savā laikā tika nozīmēta minētās problēmas apsvēršanai un apspriešanai. Sakarā ar to visas valstis, kas dalību ņēma pēdējā padomes sesijā, deklarēja savu uzticību Tautu savienības un kolektīvās drošības principiem, reizā ar to neslēpdamas Savienības vājās puses, viņas neveiksmju saknes un iemeslus. Šķiet, ka šās svinīgās runas sagādāja stipru vilšanos Romā un Berlīnē, kur gaidīja Ženēvas sistēmas galīgo un liktenīgo sabrukumu. Kā arī nebūtu, bet jautājums par Tautu savienības pakta grozījumiem tagad nodarbina aprādīto 28 vīru komisiju, kas patlaban savus darbus pārtraukusi līdz nākošai padomes sesijai.

*

Janvāŗa pēdējā pusē notikās vairāku valstsvīru braucieni uz savām tuvākām vai attālākām kaimiņzemēm. Tā, Budapeštā sanāca Ungārijas, Austrijas un Italijas ārlietu ministru konference, bet Berlīnē viesojās Dienvidslavijas ministru prezidents Stojadinovičs.

Tad, Poliju apmeklēja mūsu finansu ministrs L. Ēķis un sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš. Varšavas u. c pilsētu laikraksti uzsvēra, ka šīs vizītes vēl vairāk nostiprināšot latvju-poļu draudzību un saimniecisko kopdarbību, kuŗas līdzšinējās gaitās varēja daudz ko vēlēties. Lielu ievērību izpelnījusies mūsu ārlietu ministra V. Muntera viesošanās Romā un pēc tam arī Vatikānā, kur viņš parakstīja papildinājumus pie 1922. gadā noslēgtā konkordāta starp Latviju un Svēto Krēslu.

*

Pag. mēneša vidū Francijā atkāpās Kamila Šotāna valdība, kas atradās pie varas kopš 1937. gada jūnija. Valdības diezgan noteiktā un stingrā rīcība sabiedriskā miera stiprināšanas darbā un pie streiku kustības apkarošanas nebija pa prātam «tautas frontes» sastāva sociālistu un komunistu spārnam, kas beidzot atteicās no sadarbības ar Šotānu. Krize ieilga dažas dienas un izbeidzās ar Šotāna atgriešanos pie valdības stūres un jauna kabineta sastādīšanas bez sociālistu līdzdalības un komunistu atbalsta.

Arī Ēģipte patlaban pārdzīvo nopietnu iekšēju krizi, sakarā ar karaļa Faruka konfliktu ar «vafdu» partijas vadītājiem. Šī partija, kurai parlamentā pieder noteicošs vairākums, centās maz pamazām ierobežot un vājināt valdnieka tiesības kā ministru, tā arī padomdevēju izvēlē. Karalis pretojas un no savas puses prasīja «vafdu» pusmilitāro triecienu nodaļu slēgšanu un likvidēšanu. Šis duēlis beidzās ar «vafdu» līdeŗa Nahas-pašas kabineta atkāpšanos un jaunās valdības sastādīšanos zem Machmuda-pašas vadības. Tā kā patreizējai valdībai parlamentā nav vairākuma, tad ar karaļa dekrētu atlaists arī tautas vietnieku nams un izsludinātas jaunas vēlēšanas.

Informācija un ierosinājumi

Par ko lauksaimniekiem jādomā martā.

Pēc nepilniem diviem mēnešiem laukos sāksies liela darba rosība. Jau tagad labi jāapsver, kādus darbus varētu veikt, lai lielā darba laikā nerastos sastrēgumi.

Jāpārbauda sēklu dīgtspējas, lai laukus neapsētu ar nedīgstošu vai vāji dīgstošu sēklu. Visērtāki tas veicams šādi: ņem puķpodu, iepilda tanī zemi un to piespiež, noskaita 100 izmēģināmās sēklas graudus un saliek rindās puķpodā. Pēc tam pārklāj graudus ar kādu lupatu un virs lupatas uzbeŗ apm. 1,5 cm biezu zemes kārtiņu, labi salejot ar ūdeni. Puķu podu tura siltās telpās. Pēc 4 dienām, paceļot lupatu, jau varēs redzēt labības sēklu dīgšanas sparu; bet vēl pēc dienām 5—6 visu dīgstošo graudu skaitu.

Kas vēl nav paspējis tīrīt un šķirot sēklas materiālu, tam tas jāizdara martā. Jāiegādājas uzlabots sēklas materiāls no izmēģinājumu stacijām un sēklaudzēšanas saimniecībām. Zemēs, kuŗas slapjas un sēju var izdarīt vēlu, labas būs Stendes agrīnās auzas.

Jāsamaļ milti pavasaŗa patēriņam.

Jāsagatavo kurināmais un jāapstrādā būvmateriāli.

Iestājoties siltākam laikam, no kaudzēm jāizņem kartupeļi un sakņaugi, jāpārlasa un jānovieto telpās.

Darbu ļoti atvieglo, ja kartupeļu un sakņaugu pārvadāšanai pagatavo koka kastes ar roktuŗiem. Tad tie nav jābeŗ maisos, un arī izbēršana no kastēm veicas daudz ātrāki, kā no maisiem.

Jāizved kūtsmēsli kartupeļiem, sakņaugiem, kultivētiem zālājiem, kŗaujot tos lielās stirpās, labi pieblīvējot.

No ziemāju laukiem jānolaiž uzkrājies ūdens.

Pļavās un ganībās jāizcert krūmi, jāizlauž akmeņi un celmi. Jāiegādājas dzeloņstiepules un jāatved stabi aplokiem. Jāapgādā materiāli lauku un pļavu meliorēšanai.

Augļu koku stumbri jābalsina ar kaļķa pienu, jāizgriež augļu kokiem bojātie, nokaltušie zari, apsmērējot griezuma vietas ar eļļas krāsu. Jāpasūta augļu kociņi jaunu dārzu ierīkošanai un paplašināšanai.

Jāpārbauda lopbarības krājumi un jāiedala, lai tā nepietrūktu līdz lopu laišanai ganībās.

Jārūpējas par mākslīgo mēslu apgādāšanu pavasaŗa sezonai. Ražu celšanā mākslīgiem mēsliem ir ļoti liela nozīme. Ja ziemājiem rudenī doti kūtsmēsli un superfosfāts, tad pavasarī kā virsmēslojums labi noderēs 2—3 pudi salpetŗa uz pūrvietas. Āboliņam vieglākās zemēs būtu jādod 2—3 pudi 40% kalija sāls un ap 4 pudi superfosfāta uz pūrvietas. Smagās zemēs pietiks vienīgi ar superfosfāta mēslojumu.

Vasaras kviešiem vieglākās zemēs būtu jādod pilnmēslojums, t. i. kādi 4 pudi superfosfāta, 2—2½ pudi 40% kalija sāls un 2—3 pudi salpetŗa uz pūrvietas. Smagās augsnēs kalijs nebūs vajadzīgs.

Kartupeļiem un sakņaugiem katrā ziņā jādod spēcīgs kūtsmēslojums, jo sevišķi kartupeļi kūtsmēslus labi izmanto. Papildus kūtsmēsliem, kartupeļiem būtu jādod uz pūrvietas 6 pudi superfosfāta, 4—5 pudi 40% kalija sāls un 4—5 pudi sērskābā ammonjaka. Pārējiem sakņaugiem sērskābā ammonjaka vietā jādod salpetris.

Zālājiem kūdrā jādod uz pūrvietas apm. 4—6 pudi tomasmiltu vai superfosfāta un 4 pudi 40% kalija sāls. Minerālzemēs vēl jāpiedod slāpekļa mēsli. Ja zālājus mēslo ar vircu, tad mēslojums jāpapildina ar fosforskābiem mēsliem — superfosfātu. Kam lielākā rocība, vajadzētu mēslot ar mākslīgiem mēsliem arī miežus un auzas, sevišķi pēdējās, jo auzas parasti sēj pēdējā laukā pirms papuves, un augu barības vielas tur ir maz.

Lauksaimnieki vēl var pārdot akmeņus.

Dzelzceļu virsvalde iepērk no lauksaimniekiem akmeņus un šķembas. Par pārdodamiem akmeņiem lauksaimniekiem jāiesūta Dzelzceļu techniskai direkcijai rakstiski piedāvājumi, uzrādot vārdu, uzvārdu, adresi, piedāvājamo akmeņu daudzumu un nodošanas vietu. Lūgums jāapmaksā ar Ls 1,— zīmogmarku. Akmeņi piegādājami līdz š. g. 1. aprīlim. J. Ķ.

G. Varkale

Vilnas šķiedra un tās apstrādāšana

Pa lielākai daļai vilnu iegūst no aitām, mazāk jau no kazām, kamieļiem, suņiem, kaķiem, liellopiem, lamām.

Aitu vilnu izveido atsevišķi matiņi, kas sastāv no olbaltumvielas, tāpat kā ragi un nagi. Karsti, sārmaini šķidrumi izšķīdina vilnu, uzbriedina vilnas matiņus. Tāpēc šie apstākļi jāievēro vilnu mazgājot. Vilnas matiņi parasti aitām ir savījušies sprodziņās. Pēc sprodziņu veida var izšķirt vilnas labumu. Vislabākā vilna ir, ja sprodziņu veids ir cilindrisks. Tas norāda, ka vilnas matiņi ir vienāda garuma, smalkuma un cirtainuma. No šādas vilnas var pagatavot vienādu dziju un labus audumus. Sliktāka vilna ir, ja tā savījusies koniskās vai piltuvveidīgās sprodziņās.

Vilnas labumu vēl noteic pēc matiņu īpašībām:

1) Smalkuma.
2) Garuma.
3) Matiņu viļņainuma (labs ir vienmērīgs, vidējs viļņojums).
4) Mīkstuma (no mīkstas vilnas var pagatavot mīkstākus un gludākus audumus, tādēļ tā ir vērtīgāka).
5) Vilnas stiepjamības. Jo vilnas stiepjamība lielāka, jo vilna noderīgāka audumiem. Tad tie ir izturīgi, labi valkājas un maz dilst.
6) Vilnas elastības, ko nosaka, saspiežot vilnu saujā un pēc tam strauji atbrīvojot. Ja vilnas šķipsna atgūst ātri savu iepriekšējo izskatu un formu, tad vilnas elastība ir laba un tādu vilnu sauc par spēcīgu. Pretējā gadījumā tā ir vāja. Elastīgas vilnas audumiem ir glītāks izskats un tie valkājot tik ātri nesaburzās.
7) Arī vilnas spīdums ņemams vērā vilnu novērtējot.
8) Labākās vilnas krāsa ir balta.
9) Vilnas labums atkarājas arī no dzīvnieka tauku dziedzeŗu darbības.

Labāka vilna, katrā ziņā, ir no dzīvām, cirptām aitām, sliktāka jau no kautām aitām, vai arī, ja tā cirpta no ādām.

Vilnas kvalitāte atkarājas no aitas ķermeņa daļas, no kuŗas vilna iegūta. Vislabāko vilnu iegūst no pleciem un sāniem. Otrā labuma vilnu iegūst no kakla, bet no muguras un krustiem — trešā labuma vilnu. Vissliktākā vilna ir no pieres, pakakles, kājām un gurniem.

Parasti aitas cērpj divi reizes gadā — rudenī un pavasarī. Smalkvilnas aitas cērpj tikai pavasarī. Vienu reizi gadā cērpjot gan iegūst mazāk vilnas, bet tad tā ir pilnīgāk attīstījusies. Ne vienmēr aitu vilna ir tīra, tāpēc tā jāmazgā. Vēlams pirms cirpšanas mazgāt pašas aitas, tā atsvabinoties no gružiem un liekiem netīrumiem. Tad aitas cērpj ar dzirklēm vai īpašām mašīnām. Iesāk cirpt no vēdera un uzmanās, lai vilnas segu varētu noņemt nesadalītu, tad vilnu vēlāk ir vieglāk sašķirot. Pēc vilnas sašķirošanas tā mazgājama vai nu mājās vai fabrikās. Mazgājot, atdala vilnā liekos taukus un sviedrus. Mazgā remdenā,

mīkstā ūdenī, kam klāt taukus šķīdinošas vielas — soda, potašs un ziepes. Vilnā ir šķīstošas vielas, kas pāriet ūdenī. Fabrikās ūdeni izgarina un pāri palikušās tauku daļas pārstrādā lanolīnā un dažādos citos kosmētiskos preparātos. Ja pati vilna cietās pikās un gružaina, tad to mērcē vājā sālsskābes vai sērskābes šķīdinājumā, kas sadrupina augu šķiedras. Pēc tam vilnu purina un dauza un ja vēlas, tad krāso. Labi izmazgātai vilnai jāsatur ap 8—10 proc. tauku, tad tā ir mīksta un silta. — Vilnas šķiedra ir arī higroskopiska, t. i. viņa spēj uzsūkt sevī mitrumu. Tāpēc vilnas apģērbi ir vieni no higroskopiskākiem un siltākiem.

Atkarībā no iespējamā izlietošanas veida izšķiŗ tūkvilnu, sukvilnu un drānu vilnu.

No tūkvilnas gatavo audumus, kuŗus vēlāk veļ. Labai tūkvilnai jābūt elastīgai, izturīgai un smalkai.

Sukvilna ir gaŗa, spoža, lēzenu viļņojumu, elastīga un nedaudz rupjāka kā tūkvilna. To lieto gludu drānu gatavošanai.

Drānu vilna noder zemākas kvalitātes tūku vai gludu audumu gatavošanai.

Vispirms, katrā ziņā, vilnu saplucina, uzirdina un tad kārš, atkarībā no vilnas šķirnes un tā, kam vilnu pagatavo, t. i. vai tūkdzijai, sukdzijai vai drānu dzijai. Lentēs sakārsto vilnu tad fabrikas mašīnās ar dažādiem paņēmieniem dažādi apstrādā un savērpj smalkās un rupjākās dzijās. Gatavo dziju mazgā un dažreiz apstrādā ar karstu tvaiku, lai iznīcinātu tās tieksmi velties un atšķetināties. Adāmo dziju gatavojot vai arī apstrādājot drānu vilnu, izlaiž to ķemmju mašīnās. Ķemmētās dzijas ir labākas, smalkākas un gaŗākām šķiedrām. Tāpat arī gludākas un stiprākas.

Dziju numerācija. Ja sakām, ka dzija ir pirmā numura, tad tas nozīmē, ka 1000 metri dzijas sveŗ 1 kg, ja dzijas smalkums ir otrā numura, tad 2000 metri sveŗ 1 kg. Sukāto dziju tītavu apkārtmērs ir 125 cm. Parasti tās satītas 800 reizes ap tītavām. Šos 800 pavedienus sauc par vienu tinumu. Viens tinums sastāv no 10 ficēm un katrā ficē ir 80 kārtas. Pārdošanā dzijas sakārtotas lielos saiņos, apm. 5 kg katrā.

Bez vienkāršām dzijām gatavo arī šķetinātās dzijas, div vai vairākkārtīgas. Šķetinātas dzijas numerācijā sastopam šādu apzīmējumu, piem. Nr. 16/3. Augšējais skaitlis rāda pavediena rupjumu, apakšējais — cik diegi kopā sašķetināti. Audumiem velku dzijas šķetina stingrākas, bet audus — vaļīgākus. Lai iegūtu ļoti stingrus, grodus pavedienus, tad šķetina mitrus.

Dziju šķirnes. Ir sukātas un nesukātās dzijas. Pēdējās lieto mīksto audumu gatavošanai, — un pārdošanā sastopamas ar nosaukumiem: tūka dzija, maisītā (melange), grīdsegu dzija u. c. Sukātās dzijas ir cietas un mīkstas. Cietās gatavo no Ševjot aitu un kazu vilnas — ševjot dzija, lüsteras, Mohär un alpakā u. c.

Mīkstās, sukātās dzijas gatavo no Merinos aitu vilnas un no tām auž vilnas batistu, muslīnu, kašmira audumu. No tās gatavo arī dzīparus un vairākkārtīgas dzijas gan adīšanai, gan tamborēšanai. Tādas ir: Fenix, sūnu dzija, Putu vilna, Eslingas vilna, Dakts vilna, Krimmera vilna. Stingrāki šķetināta ir — Pērļu vilna, gobelēns, kordonet, koraļu dzija. Asās dzijas: angļu, sporta, Bebi dzija.

Vilnas audumu apstrādāšana. Noaustus audumus vēl dažādi apstrādā, lai tiem piešķirtu vajadzīgo izskatu un kvalitāti.

Ja dzijas pirms aušanas nav mazgātas, tad jāmazgā pats audums. Izmazgātos audumus žāvē un izlabo mazākās kļūdas, t. i. nogriež cilpas, mezglus, iznīcina pumpurus un notrūkumus, izlabo plaisas. Pēc tam audumus pēc vajadzības balina. Vilnas audumus balina ar sēra dioksidu, ūdeņraža pārskābi, natrija peroksidu vai citām ķīmikālijām. Audumu velšanu izdara īpašās mašīnās. Audumam veļoties, neievērptie un neieaustie vilnas matiņi cieši piekļaujas un saistās savā starpā tā, ka nevar vairs atšķetināties. Veltie audumi raujas gaŗumā un platumā. Saŗukums platumā ir lielāks kā gaŗumā.

Lai auduma virsu padarītu mīkstāku, to uzsukā. Sukājot rodas dažāda gaŗuma matiņi, kas audumu padara neglītu, tāpēc tādus audumus šķērē, t. i. nogriež matiņu galus ar īpašām mašīnām vienādā augstumā.

Ja vēlas, lai audums turpmāk vairs neveltos un nesaŗuktu, tos tvaiko. Audumus uztin uz caurumota veltņa, kas savienots ar tvaika katlu un izspiež caur audumu tvaiku. Tvaikojot audums iegūst arī izturīgu spīdumu.

Pēc tvaikošanas audumus krāso, lai gan vērtīgāki ir dzijās krāsotie audumi.

Sukdziju audumu raksturīga atšķirība ir tā, ka tos neveļ, jo auduma virsā saskatāms raksts.

Vilnas drānu audumi tirdzniecībā dabūjami zem dažādiem nosaukumiem. Tā minami sukdziju audumi: vilnas muslīns, poplīns, lastiņš, gabardīns, diagonāls, ševiots, bostons, koverkots, zīds un krepaudumi. Tad vēl minami dažādi dāmu tērpu un kungu uzvalku audumi. Tūkdziju audumi: vadmala, marengo - audums, drapss, flanšs. Jauktie audumi: listrs, alpaka.

S P O R T S

R. Dekšenieks

Slēpju uzglabāšana

Runājot par slēpju uzglabāšanu, varam izšķirt divi gadījumus:

1) personīgo slēpju uzglabāšana;

2) sporta pulciņu, pulka vai kluba slēpju uzglabāšana.

Pirmā gadījumā varam rīkoties pēc saviem ieskatiem. Varam padomus uzklausīt un tad tos izpildīt, vai arī nē. Varam slēpes vienkārši, ja mums tas vairāk patīk, iemest pavasarī kaktā un tad... nākošā rudenī tās izlietot kā labu materiālu skaliem krāsns iekurināšanai.

Otrā gadījumā uz mums gulstas atbildība par sabiedrisku mantu, līdzīga tai, ko nesam par šauteni, kas nodota mūsu rīcībā. Šai gadījumā saistīt katru pāri atsevišķi ir apgrūtinoši, un no otras puses nav praktiski, jo:

a) ļoti retos gadījumos abām slēpēm būs vienāds šķiedru sakārtojums, kāpēc katra slēpe izlieksies savādāki;

b) materiāls slēpju saistīšanai nebūs nekur piestiprināts, kas veicinās tā nozaudēšanu;

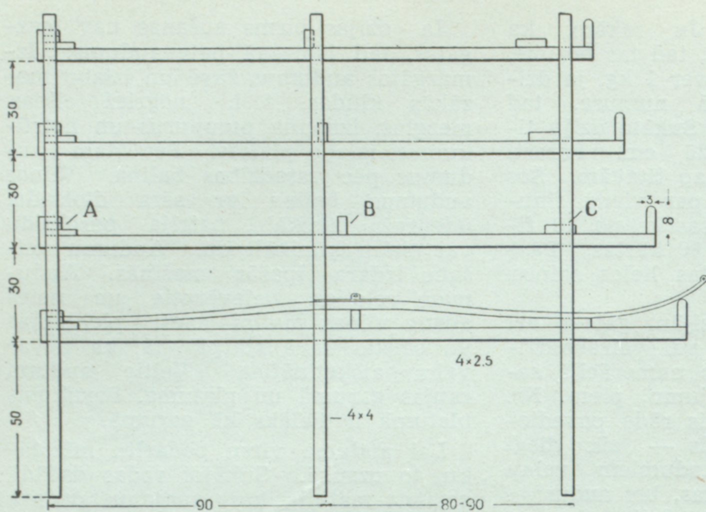
c) izdot vai saņemt vairākus slēpju pārus reizē prasīs lielāku laiku;

d) lielāku slēpju krājumu grūti, pat neiespējami novietot pārskatāmā un viegli pieietamā veidā.

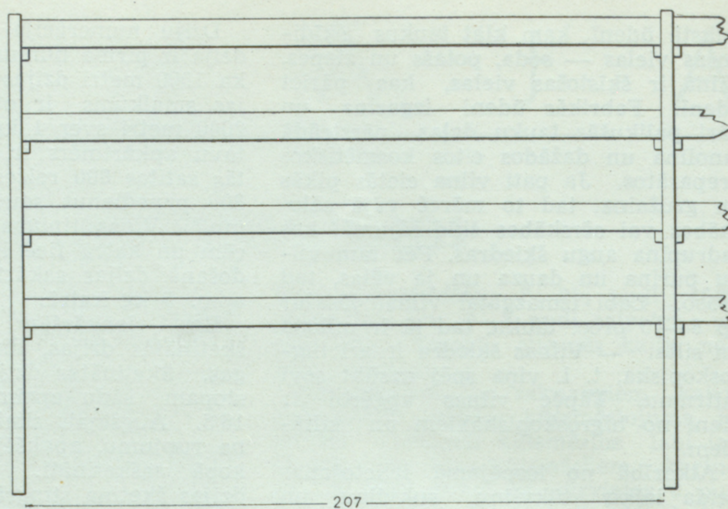
Ievērojot visus minētos iebildumus, ieteicams slēpes novietot attiecīgi izbūvētās stalažās. Šādu stalažu vienkāršākais veids parādīts zīmējumos Nr. Nr. 1—6 (izmēri — centimetros).

Ja telpas atļauj, varam arī ierīkot citāda veida novietošanu. Varam kopējo uzglabāšanu tad iekārtot ne līmeniskā, bet stateniskā veidā, t. i. plauktus novietot stateniski (iekārtot steliņus) un arī slēpes nostādīt plauktos stateniski. Šinī gadījumā vienu steliņu no otra jānostāda tā, lai starp viņiem varētu brīvi iziet cilvēks. Šinī gadījumā, slēpes pie plauktiem piestiprināmas no abām pusēm. Protams, ka ērtības labā viena pāra slēpes novietojamas no vienas puses.

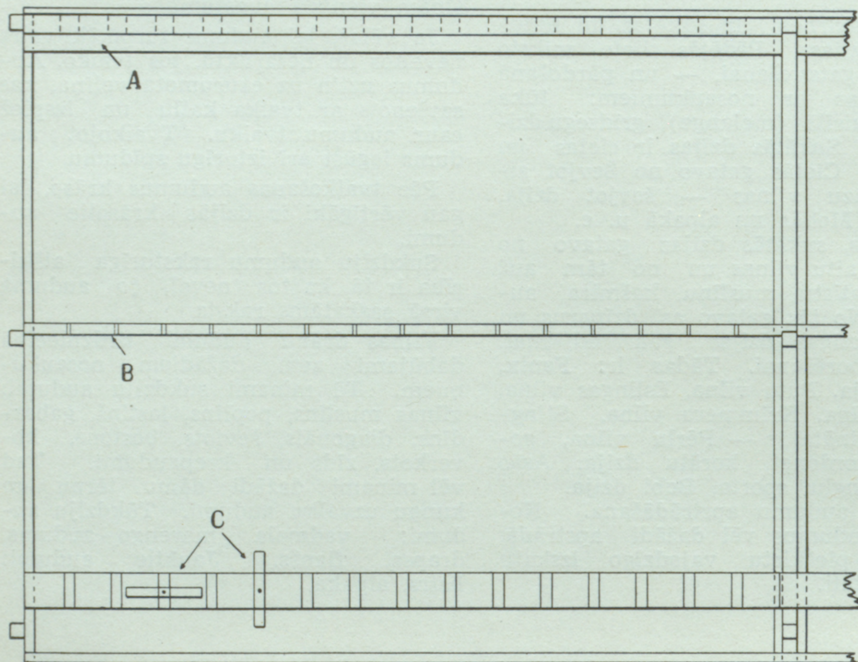
Pašas telpas iekārtojamas tādā veidā, lai slēpes nebūtu padotas straujām temperātūras maiņām. Ļoti parocīgi, ja varētu to iekārtot malkas šķūņa telpās, vai līdzīgā būvē, jo tur laba gaisa

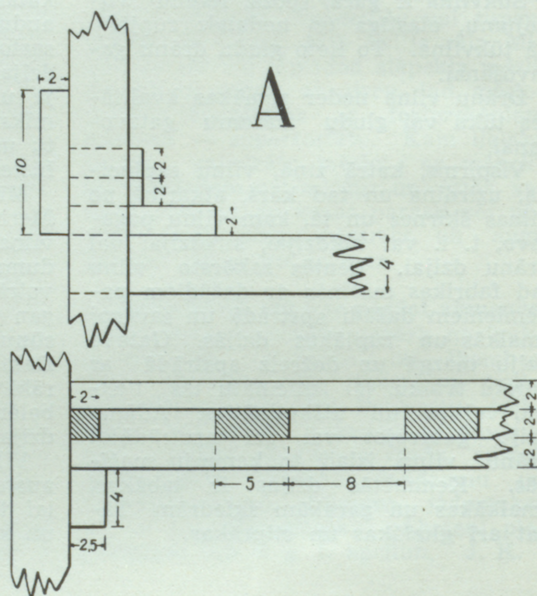
1. zīm. Skats no sāniem.

2. zīm. Skats no priekšas.

3. zīm. Augšējais plaukts. Skats no augšas.

4. zīm. Plauktu pakaļgals.

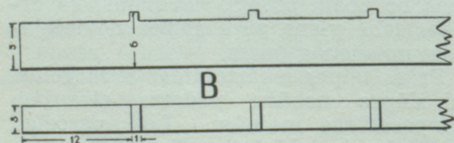
maiņa, kas novērsīs slēpju bojāšanos no mitruma iespaida. Man liekas, ir pats par sevim saprotams, ka uzglabāt slēpes drīkst tikai pēc to imprignēšanas.

Ja mēs runājam par slēpju kopējo uzglabāšanu, vietā būtu nokārtot arī jautājumu par zābaku formu normālizēšanu.

Praktiskākās saites kājas piestiprināšanai slēpēm ir uzskrūvējamās. Bet lai tās nebūtu jāpārskrūvē katram lietotājam, kas bieži atkārtojoties bojā slēpes un sevišķi steidzīgos gadījumos lieki aizkavē grupu, jāpieņem noteikta zābaku zoles forma.

Ārzemēs šī forma normālizēta pēc šādiem izmēriem (skat. zīm. Nr. 7), domāju, ka šie izmēri būtu pilnīgi piemēroti arī mums.

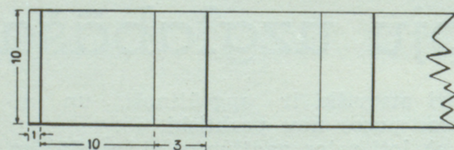
Ja visi zābaki būs pagatavoti pēc šī

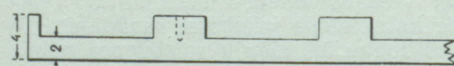

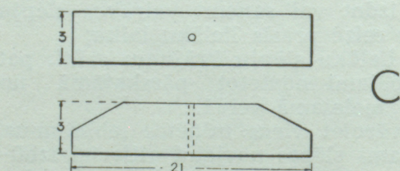
5. zīm. Plauktu vidējais pārlaidums.

principa (kas nav grūti — pagatavojot zoles šablonu), katrreizēja pārskrūvēšana atkrīt, paliks tikai siksnu saīsināšana resp. pagarināšana.

Visas valstis ļoti rūpējas par izejmateriālu taupīšanu. Sevišķi tas sakāms par kokmateriālu, kam tagad pa-

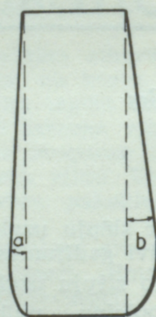

6. zīm. Pārlaidums slēpju priekšgalu nostiprināšanai.

redzēti daudz jauni, vērtīgāki izlietošanas veidi. Un tā kā slēpēm lieto

7. zīm.

Kopējais leņķis, t. i. $a+b=90/4=22{,}5^{\circ}$.
A = iekšējā mala = $8{,}50^{\circ}$.
B = ārējā mala = 14°.

kokmateriālu, kam uzstādām ļoti augstas prasības, mūsu neapšaubāms pienākums pret valsti ir panākt to lietošanas mūža pagarināšanu. Novietojot kluba slēpes aprakstītā veidā, mēs panākam to ievērojami ilgāku lietošanu un bez tam daudz reizes ietaupīsim arī laiku, un, kas ļoti no svara, stiprā mērā veicināsim disciplīnas sajūtas attīstību kā lietotājos, tā uzglabātājos.

Visus uz šo nodaļu attiecošos sūtījumus un korrespondenci lūdzam adresēt K. Bētiņam Rīgā, Ausekļa ielā 3—60.

Partija Nr. 60.

Spēlēta žurnāla «Aizsargs» III grupas tālpartiju sacīkstē.

Baltie: V. Šneiders, Rīgā; melnie: J. Sležis, Rucavā.

Saragosas atklātne.

1) c2—c3, e7—e5. 2) d2—d4, e5×d4. 3) c3×d4, Zb8—c6 (atļauj baltiem iegūt ērtāku spēli. Daudz labāk būtu d7—d5). 4) d4—d5, Zc6—e7. 5) e2—e4, d7—d6. 6) Zb1—c3, f7—f5! 7) Lf1—d3, Zg8—f6. 8) Lc1—g5, f5×e4. 9) Ld3×e4, Zf6×e4. 10) Zc3×e4, Lc8—f5. 11) Ze4—g3, Dd8—d7. 12) Zg1—f3, 0—0—0 (ne bez riska, jo dod baltiem spēcīgu uzbrukumu). 13) 0—0, h7—h6. 14) Lg5×e7 (nepareiza taktika; 14) Lg5×e3! ar sekojošo Dd1—d4 būtu daudz spēcīgāk), 14) ... Lf8×e7. 15) Dd1—d4, Kc8—b8. 16) Dd4×g7, Td8—g8! 17) Dg7—c3, Lf5—g4. 18) Tf1—e1, h6—h5. 19) Zf3—d4, h5—h4. 20) Zg3—f1 (tas drīz vien zaudē partiju. Ar 20) Zd4—c6+ b7×c6. 21) d5×c6, Dd7—c8 — vienīgais gājiens — 22) Te1×e7, h4×g3. 23) f2×g3, baltiem ar 3 band. pret figūru bija vēl diezgan labas izredzes). 20) ... Lg4—h3. 21) g2—g3, Lh3×f1. 22) Te1×f1, Dd7—h3. 23) Zd4—f3, h4×g3. 24) f2×g3, Tg8×g3+! 25) Kg1—f2, Tg3×f3+. 26) Dc3×f3, Th8—f8. 27) Df3×f8+, Le7×f8. 28) Kf2—g1, Lf8—g7. 29) Kg1—h1, b7—b6. Baltie padevās.

Partija Nr. 61.

Spēlēta Ķemeru meistaru turnīrā, 1937. g. 24. jūnijā. Baltie: S. Landaus (Holande); melnie: M. Feigins (Latvija).

1) d2—d4, d7—d5. 2) c2—c4, c7—c6. 3) Zg1—f3, Zg8—f6. 4) e2—e3, e7—e6 (uz 4) ... Lc8—f5 Landaus parasti spēlē 5) c×d, c×d. 6) Db3, Dc8. 7) Ld2, e6. 8) Za3! Zc6. 9) Tc1, Ze4. 10) Lb5 ar labu spēli). 5) Zb1—c3, Zb8—d7. 6) Lf1—d3, Lf8—e7. 7) 0—0, 0—0. 8) b2—b3, b7—b6. 9) Lc1—b2, Lc8—b7. 10) Dd1—e2, Ta8—c8. 11) Ta1—d1, Dd8—c7 (te varēja notikt arī c6—c5). 12) Zf3—e5! Zd7×e5 (melnie ar nomaiņu nedrīkst kavēties, jo vēlāk seko f2—f4 un baltie sit ar f — bandinieku). 13) d4×e5, Zf6—d7 (melnie nedrīkst spēlēt 13) ... D×e5, jo seko 14) Z×d5! Dd6. 15) Z×f6+, g×f6. 16) L×h7+ ar T×d6) 14) f2—f4, Tf8—d8 (labāk bija 14) ... Lc5). 15) Tf1—f3, Zd7—f8. 16) Tf3—h3 (draudot Lh7+ un Dh5). 16) ... f7—f5. 17) e5×f6, Le7×f6. 18) c4×d5! e6×d5. 19) De2—c2, h7—h6. 20) Ld3—f5, Tc8—a8. 21) Lc3×d5! (labi aplēsts gājiens). 21) ... Td8×d5. 22) Lb2×f6, Td5×d1+ (varbūt, ka 22) ... T×f5. 23) D×f5, Lc8! 24) De5, D×e5. 25) L×e5, L×h3. 26) g×h3, Kf7 būtu melniem vēl dažas izredzes devis). 23) Dc2×d1, Dc7—f7. 24) Th3×h6! (smalks un pareizs upuris. Uz 24) ... g7×h6. 26) Dg4+, Zg6. 26) Le6 melnie zaudē dāmu. Tāpat dāma iet zudumā arī pēc 24) ... g×f6, 25) Dg4+, Dg7. 26) Le6+, Z×e6. 27) D×e6+, Df7. 28) Tg6+). 24) ... Lb7—c8. 25) Lf5×c8, g7×h6. 26) Dd1—g4+, Kg8—h7. 27) Lf6—d4, Df7—g8 (ja 27) ... h5, tad 28) Lf5+). 28) Lc8—f5+, Zf8—g6. 29) h2—h4, c6—c5. 30) Ld4—e5. Melnie padevās. Skaista partija.

Partija Nr. 62.

Spēlēta Zemeringas lielmeistaru turnīrā, 1937. g. septembrī.

Baltie: V. Petrovs; melnie: E. Eliskases.

1) d2—d4, Zg8—f6. 2) c2—c4, e7—e6. 3) Zb1—c3, Lf8—b4. 4) e2—e3, 0—0. 5) Zg1—e2, d7—d5. 6) a2—a3, Lb4—e7. 7) Ze2—f4, c7—c6. 8) c4×d5, Zf6×d5 (dabīgāki un labāki še ir e6×d5). 9) Lf1—d3! Zb8—d7. 10) 0—0 Zd5×f4. 11) e3×f4, Zd7—f6. 12) Lc1—e3, Dd8—c7 (priekšroka šeit dodama b7—b6 un Lc8—b7). 13) Dd1—f3, Tf8—d8 (uz 13) ... c5 sekotu 14) Tac1, c×d. 15) Zb5 u. t. t.). 14) Ta1—c1, Lc8—d7. 15) g2—g4! (ievada spēcīgu uzbrukumu melno karaļspārnam). 15) ... Ld7—e8. 16) g4—g5, Zf6—d5. 17) Zc3×d5, e6×d5. 18) f4—f5, g7—g6. 19) h2—h4, Le8—d7. 20) f5×g6, h7×g6 (ja f7×g6, tad 21) D×d5+, c×d. 22) T×c7, Tab8. 23) Lf4! draudot T×d7). 21) h4—h5, Kg8—g7. 22) Kg1—g2, g6×h5. 23) Le3—f4, Le7—d6 (citādi sekotu Le5+). 24) Lf4—g3! Ld7—g4. 25) Df3—f6+, Kg7—g8. 26) Df6—h6 (ar nodomu turpināt 27) Lh7+, Kh8. 28) Lf5+, Kg8. 29) L×g4, h×g. 30) Th1 u. t. t.). 26) ... f7—f5. 27) g5×f6, Dc7—f7. 28) Lg3—e5, Ld6×e5. 29) d4×e5, Td8—d7. 30) f2—f3, Df7—e6. 31) Dh6—g5+. Melnie padevās. No Petrova ļoti spēcīgi un skaisti nospēlēta partija.

Šacha ziņas.

Mūsu jaunais lielmeistars V. Petrovs, sekojot uzaicinājumam, gatavojās piedalīties Anglijas meistaru turnīrā Mergetā (Margate), kur to ik gadus mēdz sarīkot ap Lieldienu laiku. Bez Petrova uzaicināti vēl pasaules meistars Aļechins, Igaunijas lielmeistars Keress un citi.

Iespējams, ka Petrovs piedalīsies arī Polijas meistarturnīrā, š. g. marta mēnesī.

Mūsu tālpartiju sacīkšu IV grupai pieteicies vēl M. Lilje, Rīgā.

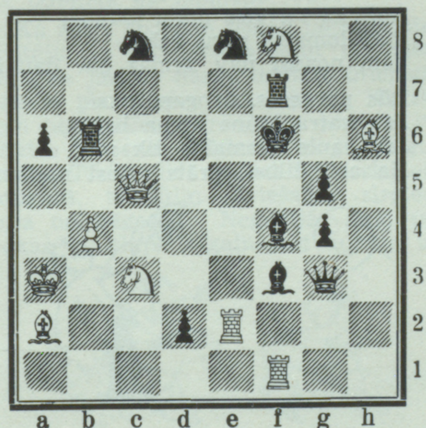
II grupā pirmo godalgu izcīnījis ar 14,5 p. aizsargs J. Ozoliņš — Katvaros. Otrā un trešā godalga vēl nenoskaidrotas.

III grupā J. Sležis Rucavā pieveicis vienā partijā J. Bērziņu Krimuldā, divās partijās Dr. A. Lerchi Krimuldā, vienā partijā M. Lilji, Rīgā, divās partijās V. Šneideru Rīgā un vienā partijā M. Andrejevu Rīgā. Vienā partijā V. Šneiders uzvarējis M. Andrejevu, bet otrā M. Andrejevs pieveicis V. Šneideru.

Rīgas meistarības turnīrā šogad piedalās 22 spēlētāji. To izcīna divās grupās, pa 11 dalībniekiem katrā.

Uzdevums Nr. 41.

M. J. Adabaševa.

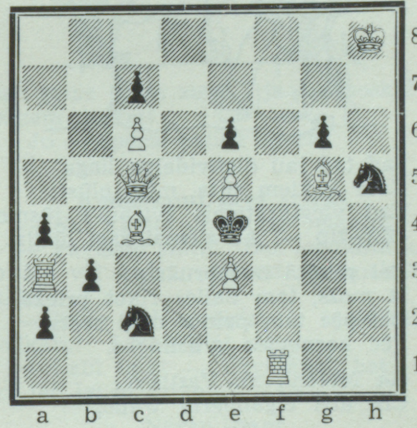

Baltie: Ka3; Dc5; Te2 un f1; La2 un h6; Zc3 un f8; Bb4 (9). Melnie: Kf6; Dg3; Tb6 un f7; Lf3 un f4; Zc8 un e8; Ba6, d2, g4, g5 (12).

Mats divos gājienos.

Uzdevums Nr. 42.

Dr. A. Ricciardi, Berlīnē.

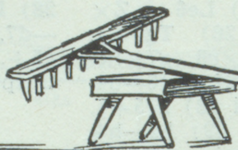
Baltie: Kh8; Dc5; Ta3 un f1; Lc4 un g5; Bc6, e3, e5 (9).

Melnie: Ke4; Zc2 un h5; Ba2, a4, b3, c7, e6, g6 (9).

Mats trijos gājienos.

HUMORS

Ludvigs Šanteklers

Februāŗa saulītē

Gan uznāk daža salta diena,
Bet kas par to vairs bēdu tur?
Nav aizmestas vēl zaķenīcas —
Vēl malkas cirtējs sārtu kur.

Tak laiks jau iet uz gaŗo pusi,
Jau ciemos mīļā saule brien,
Jau sākas skaistie novakari,
Kad logi zeltā laistās vien.

Pie jumtu korām sudrabotas
Mirdz lāstekas, kad diena dziest.
Kliedz meitenes, kad lāsteklauskas
Tām puiši prot aiz kakla sviest.

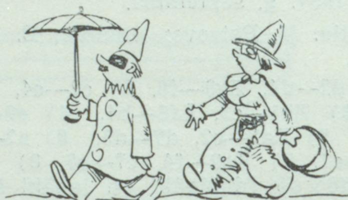
Nav ziemeļtēvam īstā spara,
Ap pusdienu tam piere svīst.
No kokiem nokūst liekie sniegi,
No jumtu sāniem ledi šķīst.

Šad tad jau dienvidelpa liega
Caur kokiem silta, mīļa plūst;
Tad vieglprātīgais zvirbul's jūsmo:
«Žip-žip — jau ziemai ragi lūzt!»

Pat pilsētā ir februāris
It možs, tam balles rīkot prieks,
Lai pēc tam pelnos dziļi sēstas
Pēc karnevāla grēcinieks.

Ak Meteņi, ak Vastlāvi,
Cik ātri čigānbērni trauc,

Kad puiši zirgus iejūguši
Kā viesulī pa ceļiem brauc!

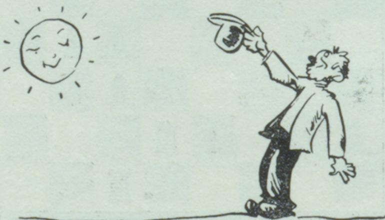
Cik dzīves priecīgas skan klaigas,
Kad jaunie Vastlāvi svin;
Būs vakariņās cūkas kājas,
Būs zirgiem auzas, puiši zin.

Kad pāri Vastlāva prieki,
Ir darba katram, cik var raut;
Dažs, kas vēl nava ledu vācis,
Nu steidz to pagrabā vēl kraut.

Bet čaklās audējas sēd stellēs,
Auž, ka lai visa māja klaudz:
Puskilometra gaŗu baķi
Tām noaust nav nemaz par daudz.

Būs pavasars, uz gaŗo pusi
Jau katra jauna diena brien,
Jau saule uzsmaida tik mīļi,
Ka acis žilbst, prāts reibst nudien!

Ačuks

Bērīši rikšo . . .

Vienbalsīgi nolēmis bildes zīmēt E. Rirdāns.

Tagadējais laikmets ir un ir viens moderns laikmets. Tur jums rekordi, radio, vītāmīni, aeroplāni, džess un roboti. Tuv- un tālredzes aparāti. Visādi grandiozi sasniegumi. Autiņi iet ar 405 kilometru ātrumu stundā un pagājušā gadusimtā celtām maiznīcām un aptiekām nogriež stūŗus kā ar nazi. Profesori skrien ar baloniem stratosfērā, paceldamies pāri mēnesim. Vēl dažus tūkstošus metru augstāk, un sv. Pēterim būs jālec stāvus no diendusas

un jābaŗas: «Tiš tu! Rūc un lien kā tāda nelieša lapsene acīs — nekur glābties vairs.» Dažs, turpretim, mauc tādu misiņa ķiveri ar stikla seju galvā un lien 300 vai vairāk metrus jūŗas dziļumā, lai apskatītos, kādi rāpuļi tur īsti dzīvo.

Un izliekas savādi, pavisam savādi, ka tādos laikos sastopami vēl cilvēki, kas ar lielu aizraušanos vēro, kā tāds spalvains radījums, asti vienā un galvu otrā galā, mudīgi kustina visas četras kājas un stumjas uz priekšu, kaut arī tikai 12 līdz 15 kilometrus stundā. Tas, vai ziniet, ir īsts kāpura gājiens, salīdzinot ar modernu «Fiatu» vai «Kreisleru», taču ļaudis iet un skatās. Pie tam — kā vēl skatās!

Ja tik tuvākā apkaimē izlasīs vien laikrakstos, ka uz Burtnieku ezera vai Rēzeknes ezera tad un tad būs zirgu skriešanās vai vezumu vilkšanas sacīkste — ļaužu tur saplūst kā biezs. Pie tam sarunas ap zirgiem vien grozās.

«Vai Silksnis ar savu jauno ērzeli arī būs?»

«Laikam būs gan. Viņš jau pērn ņēma pirmo prīzi, kā tad viņš šogad nebūs!»

«Nu, bet Mežvēvers ar savu brūno cirtīs viņu pušu, tad tu gan redzēsi!»

«Nesaki vis! Mežvēvera brūnajam krusti ir gan kā lāva, bet nav tās gaitas, kas Silkšņa melnajam. Jā, vezuma vilkšanā, tur gan Mežvēvers dažu labu cirtīs pušu.»

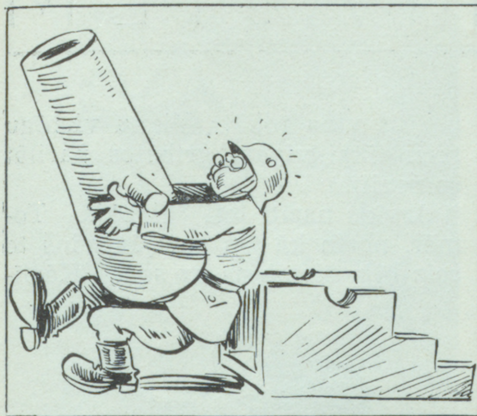
Uz ezera sacīkšu vērotāju kā biezs. Veči, kažokos un mēteļos tērpušies, apkakles uzlocījuši, ar interesi noskatās braucējos un vērtē katra zirga izredzes. Starp skatītājiem ir arī daža dāma un solīds kungs no tālākas apkaimes.

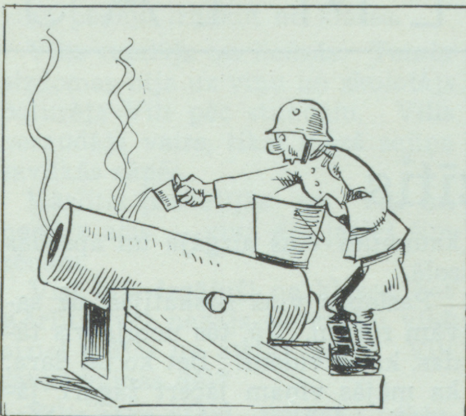

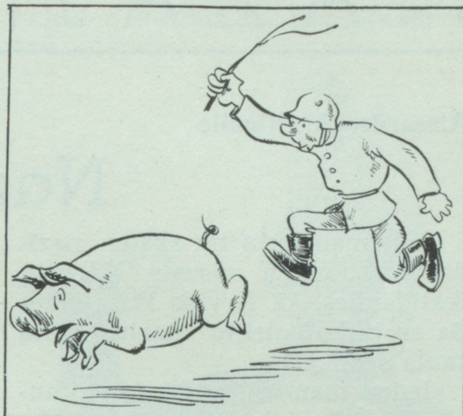
Pirmā brauciena zirgi, uz priekšu izstieptām galvām, vējā krēpēm plivinoties, sāk skrējienu. Skatītāji pavada

E. Rirdans

Vieglās laukartilerijas apmācību reglaments ilūstrācijās

3. lpp. 4. §. Dižgabala kaprālis ir haubicas priekšnieks; viņa pienākums ir:

a) nostādīt haubicu pozicijā...

o) izlietot katru izdevību dzesēt pēc ātras vai ilgas šaušanas haubicu un kompresoru;

g) pavēlēt pārstumt haubicu uz citu vietu — 1¹/₂—2 soļus — ja zeme zem snuķa tapusi irdena...

tos skatiem un gluži nevilšus sāk uzmudināt šķimeļus:

«Nu, bērais!»

«Melnais, vēl drusku pievelc!»

«Dukāt, nepalaidies!»

Brauciens seko braucienam. Kā savilktas un palaistas šautras zirgi šaujas uz priekšu. Sniega pikas vien šņāc gaisā un ledus skraukšķ zem pakaviem. Skatītāji arvien vairāk un vairāk iesilst līdz zirgiem. Un kad kāds šķimelis, kam skaidri var samanīt, kā ritmiski strādā muskuļi zem ādas kā labs motors, kad tāds šķimelis, elsodams un nāsis ieplētis, rikšo gar skatītāju rindām, tad skatītāji tā aizraujas, ka sagrābj blakusstāvētāja cepuri, saņurca to kā pankūku un brēc:

«Bra - a - vo! Urrā! Bra - a - vo!»

Tagad starp to, kas saņurcījis cepuri un saņurcītās cepures īpašnieku norisinās šāda saruna:

«Ei, ei, kāpēc jūs manu cepuri tā ņurcat? Ko viņa jums vainas nodarījusi?»

«Kas? Ko? Kādu cepuri?» otrs nesaprot nekā.

«Nu, arē, jums rokā. Kāda tā tagad izskatās? Saņurcīta kā veca vista...»

«Tā jūsu cepure? Kur viņa man rokās gadījusies?»

«Jūs tak pats sagrābāt?»

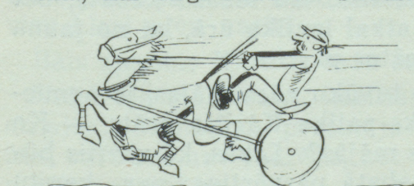
«Es!? Es nekā neesmu grābis. Ko jūs pats grūžat viņu man rokā!»

«Vai es grūdu? Man cepure visu laiku bija galvā.»

«Nu, ko tad bāžat galvu nevietā?»

Redziet, tā cilvēks var aizrauties no zirgu sporta!

Bet to jau katrs pats var izjust hipodromā, kur zirgi rikšo kā strausi gar

skatītājiem, kur sarkanbalti vai sarkanzili tērpušies žokeji izslējuši kājas kā plintes zirgam gar sāniem. Tur jums arī, sajūsmā uz pirkstgaliem stiepdamies, vai apaļš ducis uzkāpj jums uz varžacīm, bet vai jūs ko manāt? Nē, nemaz, jo zirgu sportā ir un ir tomēr kaut kas tāds, kas aizrauj vairāk, nekā auto motora rūkoņa un tie 405 kilometri stundā. Jo mašīna paliek mašīna, kas iet gan simts kilometru stundā, bet pie kuŗa telegrafa staba tā paliks guļot, to neviens nevar pateikt. Un kad braucējs, grāvī sēdēdams un ar mašīnas atliekām krāmēdamies, pūlas atcerēties, kas šodien par dienu, mašīna nesaka ne pieci: viņa tik šņāc, ja vēl var, un raud benzīna asaras, vairāk nekā.

Ar zirga lopu ir pavisam cits kas: viņš tev jākopj, jāmāca, jāprot ar to apieties, skaidri kā ar sev līdzīgu japietas. Ja sacīkstēs kungs izkrīt no ragavām vai noveļas zirgam no muguras, zirgs nestāv vis kā stulbs uz vietas, bet gan pienāk kungam klāt, skatās viņā līdzcietīgām acīm un domā: — «Jā, kā tas ir šai pasaulē! Vakar manam kungam bija tik smukas bikses kājās, bet kādas tās šodien ir? Viscaur ar dubļiem kā lopiņam...»

Ka zirgu sportam nekad netrūks piekritēju, to jau liecina kaut tas vien, ka mēs jau no bērnu dienām interesējamies par zirgiem un jājam. Kuŗam gan nav palicis atmiņā, ka pasaule izskatās pavisam citāda no zirga muguras? Tikko divi puikas tika zirgiem mugurā, tā tūliņ skriešanās zirgiem bija neizbēgama. Negadījās zirgi pie rokas — klupa ragainajam aunam un

sarainajam veprim mugurā, taču sacensties jāšanā vajadzēja. Džigitu izveicībā toreiz nenoskatījās vis lielāks skatītāju pulks, bet gan dažas vecākas sieviņas, kuras neganti rājās:

«Eka nu moca atkal tos lopiņus! Ak, ka tādiem vajadzēja sazeltīt pa dibeniem!»

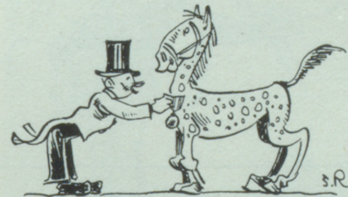
Bet vai tādiem draudiem kāda nozīme? Puikam zem rupjā pakulu krekla sirds tāpat tvīka uzvaras, kā kuŗam katram pirmklasīgam žokejam tagadējās «Derbi» sacīkstēs.

Uzvarētājs toreiz pēc uzvaras lēca uz vienas kājas mājās, bet tomēr lepni noteica:

«Nu, vai es neuzvarēju visus?» Uzvarētie, protams, tādu uzvaras nozīmi mēģināja apšaubīt un skaudīgi piebilda:

«Jā, tas tev tikai tā laimējās. Nebūtu mums gurni noberzti jēli no vakardienas jāšanas, tad tu gan redzētu!»

Tāpēc jāsaka: tāda pat cieņa, kāda zirgu sportam bija senāk, viņam palikusi arī tagad. Vai mazums ir tādu gadījumu, kur — braucot no gada tirgus — sacīkšu dalībnieki izbrauc visus grāvjus un grants čupas, lai tikai tiktu konkurentam gaŗām. Un cik lepns

tad jūtās pats zirgs, ja tas noskrējis visiem gaŗām!

Jo — sports paliek sports!

Komersanti savā starpā.

— Nu, kā iet ar jauno veikalu?

— Pavisam slikti! Bez ieguldītā kapitāla vēl katru mēnesi piemaksāju klāt!

— Kāds tad aprēķins ir turēt tādu veikalu? Likvidējiet viņu!

— Labi teikt — likvidējiet, bet no kā tad lai es dzīvoju?

Nevar iztapt.

Kalpone sūdzas savai draudzenei.

— Tiem lielpilsētas kungiem gan nevar pa prātam iztapt. Pati kādreiz liek man ienest pienu. Ieleju glāzē, ienesu, padodu — šī, kā ērce: ko gan es domājot, vai šī kāds suns esot; lai pasniedzot uz paplātes. Kad tā, tā. Izeju kuknā, izleju pienu no glāzes uz paplātes, nesu atkal iekšā, domādama, redzēs, kā šī nu strēbs: ar kaŗoti vai? Tā arī apvaicājos. Un ziniet, ko šī? Atlaida mani uz vietas. Jā, iztopi nu!

MAZAJIEM LASĪTĀJIEM

Aizsardze A. Silgaile

Nazītis

Kaut man būtu tik skaits nazītis! — domāja mazais Kārlītis, skatīdamies, kā Arvīds Roze rīkojās ar tikko pirktu nazīti baltā kaula spalā.

«Iedod man arī, noasināšu zīmuli!» Kārlītis nedroši prasīja.

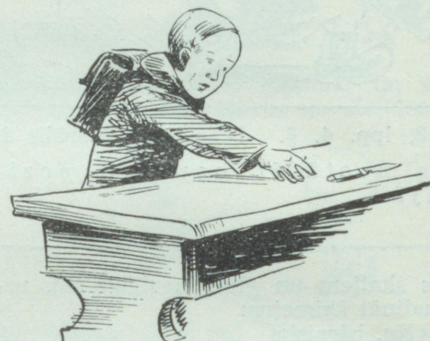
«Tev?» Roze skaļi iesmējās, «paskaties, kādas tavas rokas!» Un ar tādām tu domā ņemt manu nazīti, tu jau nosmērēsi viņa balto spalu.»

Kārlītis nekā vairāk neteica, sakaunējies viņš aizgāja un apsēdās solā.

Paslepus viņš noskatījās uz savām rokām. Jā, tās nebija vis tādas, kā Arvīdam! Bet ko lai dara, ka mājās viņam jācērt žagari, jānes tie istabā un jākur uguns. Māte strādā saimniekam, viņam jāpalīdz. Žagari saskrāpē rokas, āda paliek asa un pieņem viegli melnumus.

Nedroši viņš skatījās pāri soliem uz Arvīdu. Cik skaisti mirdzēja nazītis viņa rokā! Vienu vienīgu reizi tikai viņam gribētos pacilāt šo nazīti.

Arvīds nazīti ļoti glabāja. Tomēr, nezin kā tas gadījās, viņš to reiz bija aizmirsis uz sola. Kārlī-

tis redzēja to un slepus vēroja, vai Arvīds atcerēsies savu nazītı. Bet Arvīds jau bija saģērbies un aizsteidzās, uz solu vairs nepaskatīdamies.

Arī citi bērni steidzās mājās, tikai Kārlītis ģērbās gausāk kā citām reizēm. Saģērbies viņš ieskrēja klasē. Nazītis vēl stāvēja uz sola. Neprātīgs prieks pārņēma Kārlīti — viņš dabūs to uz brīdi paņemt savās rokās.

Klusu viņš piesteidzās solam un paķēra nazīti. Tik gluds, tik spīdīgs tas! Kā būtu, ja viņš to paturētu ilgāki?

— Nē, nē! to nedrīkst, tēvs teica, ka citu lietas nedrīkst aizskārt.

Bet nazītis tik skaists, tik vilinoši spožs.

Ātri viņš ļāva rokai ar nazīti ieslīdēt kabatā un izsteidzās no klases.

Lēni Kārlītis gāja uz mājām — lai aiziet citi zēni labi tālu, ka nebūtu jāiet ar viņiem reizē.

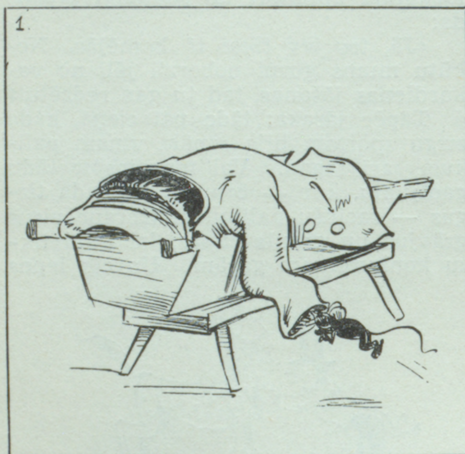
Gabaliņu pagājis, Kārlītis izvilka nazīti un tīksminājās ar viņa mirdzumu, tad iebāza kabatā, bet ātri atkal izvilka ārā, lai no jauna priecātos par to.

Jo tuvāku nāca mājas, jo nemierīgāks palika Kārlīša prāts. — Ko teiks mājās? Likās, kā nazītis būtu kabatā pārvērties par karstu ogli un tā nu neciešami dedzinātu.

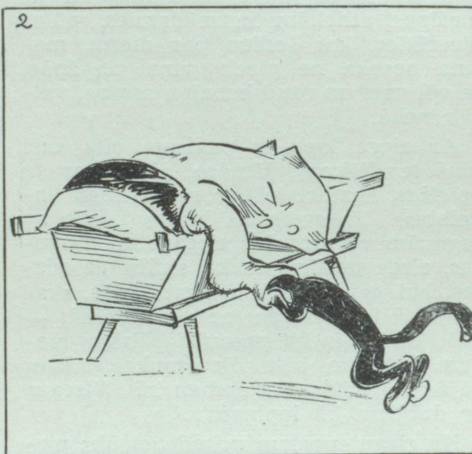
Mājās nest nazīti tomēr Kārlītis nedrīkstēja. Netālu no mājām, viņš izraka pie bērza bedrīti, tad izplēsa no vecās burtnīcas lapu,

E. R.

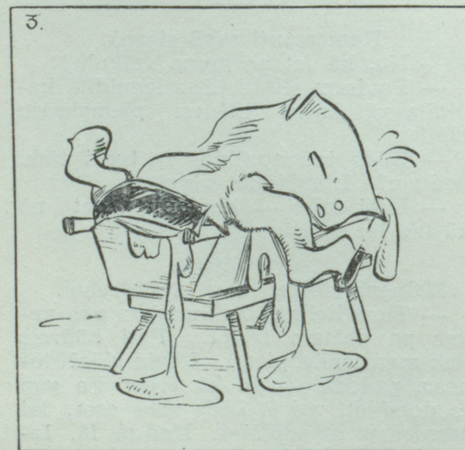
RAUGI — ABRĀ ĶER PELI DRAUGI

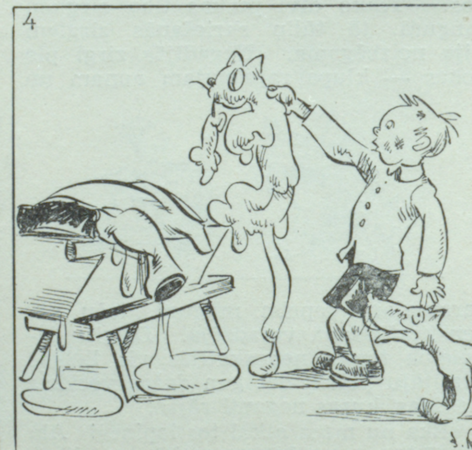
Ar kažociņu abra segta silti,
Kur mīklai pārkaisīti milti;
Nāk pele — kažokpiedurknē tā lien,
Kā alai cauri, tieši mīklā brien.

Bet Ņuris uzodis ir peles dēku,
Skrien tūdaļ medīt to ar visu spēku:
Viņš arī čakli abrā iekšā spraucas,
Pa pēdām pelei līdzi traucas.

Nu abrā tā kā kaŗa laukā kņada,
Jo Ņuris, peli ķerdams, traci rada.
Šķīst mīkla, kažociņš grab spēji,
Kūp milti, it kā viņus putinātu vēji.

Kas te par kņadu, Jānīts skatīt steidzas,
Pirms abrā lielais tracis beidzas;
Aiz čupras veļ no abras Ņuri ārā —
Tam zobos tverta pele kārā.

L. Š.

Kur jūs esat redzējuši šo brīnišķīgo puķi?

rūpīgi ietina viņā nazīti un ieraka zemē.

Dūšīgi Kārlītis gāja tālāk, bet nemiers viņu neatstāja. Visu vakaru viņu mocīja sirdsapziņas pārmetumi. Ko viņš ir izdarījis? Tikai rokā viņš bija gribējis paņemt šo nazīti un tomēr viņš ir pārnesis to mājās.

Kas būs tālāk? Ko iesāks viņš ar šo nazīti? Lietot viņš to nedrīkst. Nest atpakaļ uz skolu? Bet kā nolikt, lai neviens to neredz?

Mācīties šodien Kārlītis nevarēja, burti lēkāja acu priekšā, rakstot trīcēja roka. Arī apguļoties viņš nevarēja aizmigt — prātā tikai nazītis, nazītis...

Kārlītis nevarēja vairs noturēt raudas, viņš raudāja, kamēr aizmiga.

Uztraukts, nemierīgs Kārlītis gāja otru dienu uz skolu. Arvīds Roze jau bija skolā un meklēja pa visu klasi savu nazīti.

Bāls apsēdās Kārlītis savā solā...

Nelīdzēja meklēšana, nazītis neatradās. Skolotājs prāšināja zēnus, vai kāds nav redzējis, bet vainīgais neatradās.

Aizdomas krita uz Vili Ūdru, kurš reiz bija pieķerts svešas maizes apēšanā. Daži bija redzējuši viņu pēdējo iznākot no klases.

Vilis raudāja un liedzās. Tomēr aizdomas bija uz viņu un skolotājs paturēja Vili pēc stundām. Vilis neraudāja vairs, tikai mazā sejiņa savilkās sāpēs.

Kārlītis paskatījās uz Vili un nodūra acis — viņa dēļ jācieš šim zēnam.

Visi bija izgājuši no klases, bet Kārlītis vēl negāja — kā lai viņš aiziet mājās un atstāj sēžot Vili savas vainas dēļ?

Vilis sāka atkal raudāt. Likās, kā tikai tagad viņš saprata visu īstenību. Skolotājs bija teicis viņam palikt skolā tik ilgi, kamēr atzīs savu vainu.

Kārlītis piegāja pie viņa un uzlika roku uz pleca:

«Neraudi!»

Asi atgrūda Vilis viņa roku.

«Ej projām no manis! Es negribu neviena. Es neesu vainīgs. Es to maizi apēdu toreiz tamdēļ, kā nebiju nekā ēdis, māte bija slima un mums ilgi nebij maizes. Bet nazīti es neesmu ņēmis.»

Neziņā palika Kārlītis stāvot. Ko viņam darīt tagad? Nē, viņa vainas dēļ nedrīkst ciest cits.

Kārlītis saņēmās un droši gāja pie skolotāja. Bet līdz ko skolotājs atvēra durvis, dūša saplaka — viņš sāka skaļi raudāt.

Skolotājs viņu ieveda iekšā, mierināja, mudināja, lai pasaka, kas kait.

«Es... paņēmu... nazīti...»

«Tu?» pārsteigts iesaucās skolotājs — «viens no godīgākiem audzēkņiem?»

«Jā, es. Nazītis bij tik skaists un man gribējās viņu paņemt rokās. Un tad man iekārojās viņu paturēt pavisam! Bet es nekad tā vairs nedarīšu.»

«Kur tu liki viņu?»

«Ieraku zemē, mājās nest nedrīkstēju.»

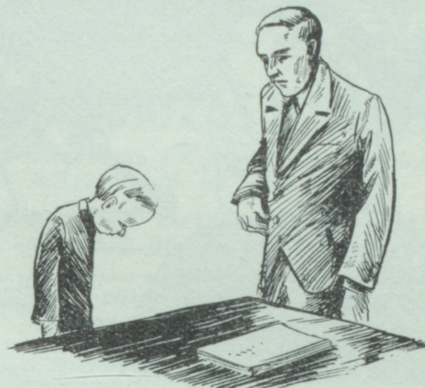
«Tad ej tūliņ un atnes man viņu.»

«Jā, es atnesīšu, bet...» Kārlītis sāka atkal raudāt.

«Nu, kas vēl tev ir?»

«Tikai, lūdzu, nesakiet to nevienam. Tad viņi mani sauks par zagli, bet es nekad tā vairs nedarīšu,» raudādams teica Kārlītis.

«Labi! Ja tu man apsolies, ka nekad neaiztiksi to, kas nav tavs, tad neteikšu.»

«Es apsolos. Nekad, nekad tā nedarīšu.»

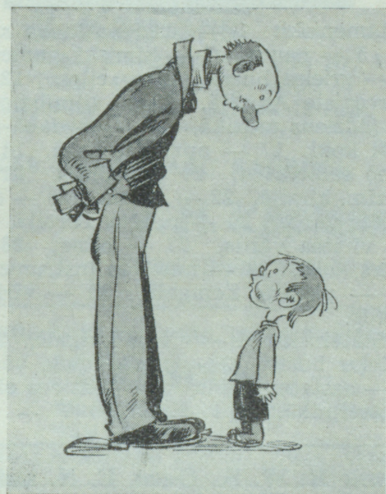
Otrā rītā skolotājs ienesa klasē Arvīda Rozes nazīti.

«Nazītis ir atradies,» viņš teica, atdodams nazīti, «Vilis Ūdris nepatiesi apvainots tā paņemšanā.»

Sarkans pietvīka Kārlītis un nodūra galvu. Nekad viņš nedarīs darbus, par kuŗiem būtu jākaunās

KAM PATĪK SMIETIES

Sapratis.

— Tu zini, Jānīt, izteicienu: — ja tev kāds sit pa vienu ausi, tad pagriez viņam otru? Ko tu darītu, ja tev kāds zēns iesistu pa vaigu?

— Cik tas puika ir liels, skolotāja kungs?

Pierādījums.

Skolotājs atrod maku. Kāds zēns tūliņ saka, ka tas esot viņa.

— Kā tu to vari pierādīt?

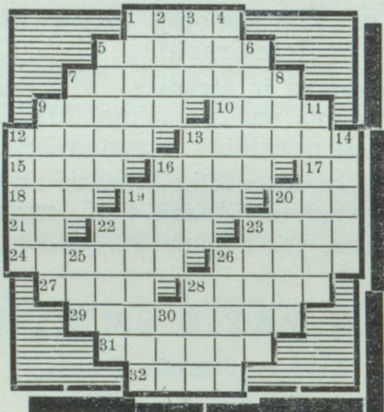
— Ar to, ka man kabatā liels caurums, — zēns droši atbild.

Atbildīgais redaktors: Pulkvedis-ltn. J. ĶIKULIS. Izdevējs: Aizsargu štābs, »ŽURNĀLS AIZSARGS«.

Grāmatspiestuves A-S. »ROTA« Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40. 10553

Krustvārdu mīkla Nr. 3

(A. M.)

Līmeniski: 1 — jēdziens šacha spēlē, 5 — nauda, 7 — ķīmiski elementi, 9 — grieķu burts, 10 — cilpa, 12 — hercogiste Anglijā, 13 — slimība, 15 — jēdziens mūzikā, 16 — savdabā augoši koki, 17 — apzīm. ķīmijā, 18 — kino sabiedrība, 20 — saiklis, 21 — apzīm. ķīmijā, 22 — neliels, 23 — sievietes vārds, 24 — pilsēta Turcijā, 26 — vīrieša vārds, 27 — oliņa, 28 — tievs koks, 29 — mūzikas instrumenti, 31 — pagasts Zemgalē, 32 — vīrieša vārds.

Stateniski: 1 — ciems Latgalē, 2 — grieķu burts, 3 — norādāmais vārds, 4 — sastatņu veids, 5 — jēdziens elektrotechnikā, 6 — arods, 7 — upe Kurzemē, 8 — pretstats gaŗai, 9 — jūŗas zivis, 11 — važonis, 12 — pilsēta Lietuvā, 13 — metals, 14 — zirgu piederumi, 16 — stādu virskārta, 19 — pilsēta Latgalē, 20 — satiksmei lietojama celtne, 22 — mēnesis, 23 — irkļi, 26 — aizvēsturiski kaujas ieroči, 30 — saiklis.

Krustvārdu mīklas Nr. 1 atrisinājums.

L ī m e n i s k i: 1 — Atols, 2 — lats, 3 — Auce, 4 — Nīca, 5 — pret, 6 — Asaŗi.

S t a t e n i s k i: 7 — ilens, 8 — Atis, 9 — aust, 10 — Alma, 11 — Pūre, 12 — Venta.

Uzdevuma Nr. 2 atrisinājums.

11	24	7	20	3
4	12	25	8	16
17	5	13	21	9
10	18	1	14	22
23	6	19	2	15

Saīsināts ceļš.

Kādā starpstacijā no vilciena izkāpj pasažieris un jautā vietējam iedzīvotājam:

— Cik kilometru līdz tuvākam ciemam?

— Tagad seši, bet bija astoņi, jo divus kilometru stabus vētra nogāza.

Bildinājums.

«Mīļā, Eulalija, topat mana sieva!»

«Jūs nu gan priekš manis esiet par vecu, tomēr es apdomāšu līdz rītam.»

«Vai die', līdz rītam es taču būšu vēl vecāks!»

P. Taškovs,

Rīgā

Trikotāžu un adītu preču rūpniecība.

Veikals: Tērbatas ielā 7, Dzirnavu un Tērbatas ielu stūrī, ieeja no Tērbatas ielas. Latviešu uzņēmums.

Tekstilpreces

Heinrichs Bermanis

Rīgā, L. Grēcinieku ielā Nr. 7
Tālrunis 22880.

PĀRTIKAS PREČU TIRGOTAVA

Kārlis Bērziņš

Rīgā, Brīvības ielā 144.
Vairumā. Mazumā.

Koloniālpreces un delikateses

G. Brakmans

Rīgā, Brīvības ielā Nr. 44-46,
ieeja no Stabu ielas. Tālr. 96075

PIENU LABĀKO! VESELĪGĀKO! un augstvērtīgākos piena produktus piegādā Rīgā un Jūrmalā plašākā, lielākā higiēniskā piennīca

«BRĀĻI ALDERMAŅI»

Rīgā, Lāčplēša ielā Nr. 87.
Tālr. 29241, 29757.

Maksis Blūmenaus

Aģentūras un pārstāvniecības Rīgā, (Latvijā)

Kaļķu ielā Nr. 12, dz. 5-a.
Tālr. 32025 un 32095.

JAUNUMS! Ieteicams smēķēt čaulītes

„Divvate"

ar divām rindām vates filtra

Čaulīšu fabrika **BR. DEIČS**, Rīgā, Brīvības ielā 151. Tālrunis 92576

V. Druja

Mežu un koku materiālu tirdzniecība

Rīgā, Alberta ielā 12 — 1.
Tālrunis 33258.

„Ekspress II"

uzņemas uzglabāt un pārvadāt mēbeles un citas mantas paša automobiļos.

Izīrē krēslus, galdus u. t. t.

Rīgā, L. Kēniņu ielā Nr. 21, paša namā. Tālr. 22484. Artelis atbildīgs.

Solīda laulību starpniecība

Sakari iekšzemē un ārzemēs. Vadītāja

E. Kņazevska

kdze pieņem no pl. 5—8

Rīgā, Stabu ielā 62, dz. 5.

Mākslas austuve «Elfa»

Rīgā, Mārstaļu ielā Nr. 1. Tālr. 26446.

Mēbeļu drānas, logu priekškari, portjēras, grīdsegas, spilvenu pārvelkamie un citi dekorāt. audumi.

LASIET JAUNAS GRĀMATAS

E. Ettingers

BIBLIOTĒKĀ
Brīvības bulvārī Nr. 3.

KAŽOKNIEKI

H. Gutkovičs un G. Rifs

Rīgā, Dzirnavu ielā 70, dz. 13, sētā
Tālr. 33917.

APĢĒRBU NAMS

S. Haits

Rīgā, Marijas ielā Nr. 2. Tālr. 23971.

Piedāvā aizsargu formu tērpus, gatavus, kā arī uz pasūtījuma.

TAPSĒTĀJU UN IEPAKOŠANAS MATERIĀLU TIRGOTAVA

L. Hercbergs

Rīgā, Tērbatas ielā 26.
Tālr.: 31421, priv. 23355.

Adolfs Jakobsons, Rīgā

KANTORGRĀMATU FABRIKA

Peldu ielā Nr. 25. Tālrunis 20764.

Jelgavas - Zasulauka Vaskadrānas fabrika

Rīgā, Kaļķu ielā Nr. 27. Tālr. 23421.
Fabrika: Jelgavā, Uzvaras ielā Nr. 61.
Tālrunis 682.

Tapsētāja darbnīca, dib. 1902. gadā

V. F. Johansons

Dzirnavu ielā Nr. 38.
Tālrunis 23112.

Tālruņi: kase 23959,
direktors 34145,
administr. 21331.

Ikdienas plkst. 8 vakarā

GRANDIOZAS IZRĀDES

Svētdienās un svētku dienās 2 izrādes: plkst. 3 p. p. un plkst. 8 vak.

Ieejas cenas: darbdienās (izņ. sestd.) no Ls 0,60 līdz Ls 2,30 (parterā).

Dažādas dzijas mašīnām un rokdarb.

R. Kadiševičs

Rīgā, Kungu ielā 11. Tālr. 22639.

Speciāls veikals dzijām, aužamiem diedziņiem un dažādām trikotāžu precēm — vairumā un mazumā.

AKC. SAB.

Z. M. Kāns & dēli

Rīgā, L. Peldu ielā Nr. 26-28
Tālr. 23974.

Rob. Kazaks

Rīgā, Skārņu ielā 10
Tālrunis 20670.

SPECIĀLITĀTE: Žāvētu un svaigu augļu imports un eksports.

Būvkoku un malkas tirgotava. Sijas, krustkoki, spāres, stabi u. c.

B. Kaplans

Rīgā, Daugavgrīvas ielā Nr. 11.
Tālr.: 42071, priv. 24159.
Pasūtījumus pieņem arī pa tālruni.

RĪGAS KARTONAŽU FABRIKA

J. H. Kaplans

Rīgā, Stabu ielā Nr. 34.

Vilnas, dziju un adītu preču tirgotava.

M. Kaselis

Marijas ielā 2-b, stac. pasāžā.
Tālr. 32000.
NODAĻA Marijas ielā 9. Tālr. 31042.

EMALJĒTU PREČU FABRIKA

„Lefa"

J. un Z. SAPUGO un M. ŠOMERS
Rīgā, Mūrnieku ielā Nr. 7.
Tālr.: 91017 un 91049.

VEIKALS Nr. 27.
Rīgā, Turgeņeva ielā 19. Tālr. 30804.
L. un P. KRAVECS

Piedāvā: Pirmkl. guļamist. iekārtas, klubu un zāles garnit., dīvāni, kušetes, krēsli u. t. t. Pirmklasīgs darbs. Mērenas cenas. Pieņem vis. pasūtījumus.

Feiertags, Danjuševskis un Šens

MĒBEĻU LAKOTAVA

A. Jordans un A. Berenfelds

Rīgā, Cēsu ielā Nr. 2. Tālr. 91874.

Ragnars J. Kurce
AĢENTŪRAS PRIEKŠSTĀVNIECĪBAS
Rīgā, M. Kalēju ielā 10-12. Tālr. 31638.

TABAKAS NOLIKTAVA
T. Laķis
Marijas ielā Nr. 13. Tālr. 26060. Slēgts no plkst. 13—16.

Dāmu apģērbu tirgotava
C. Laks
Vairumā. Mazumā.
Rīgā, Marijas ielā 33.
Tālr. 29327.

«LATVELLO»
divriteņi ir piemēroti vietējiem ceļiem un pārspēj visus citus: izturībā, vieglā gaitā, daiļumā. Iekams Jūs pērkat divriteni, apskatiet mūsu jaunos modeļus Rīgā, Elīzabetes ielā 18 un pie mūsu pārstāvjiem.

Baltijas zīda un vilnas austuve
A-S. „Letre", Rīgā
Kant.: Kr. Barona ielā Nr. 2. Tālr. 33650, 25258.
Fabr.: Āpšu ielā Nr. 3. Tālr. 42427.

DĀMU UN BĒRNU APĢĒRBU NAMS
H. Leviuss un B-dris
Rīgā, Marijas ielā 2. Tālr. 33635.
Dāmu un bērnu apģērbi, kā arī aizsardžu formas tērpi un mazpulku uzvalki.

Frizētava „Maks"
Brīvības ielā 4-6. Tālr. 29064.
Nodaļa: Blaumaņa ielā 9. Tālr. 29594.
Jaunie ilgviļņi, matu krāsošana visādās krāsās, frizēšana un griešana pēc jaunākās modes prasībām.

D. MILLERS,
Rīgā, Grēcinieku ielā Nr. 13.
Tālrunis 31593.
Piedāvā vairumā: Lāpāmos diegus — vilnas, kokvilnas un zīda. Šujamdiegus sev. vask. un ar zīda spīd. Paša izstrādājumi.

Ordeņu un nozīmju rūpniecība
V. F. MILLERS
Rīgā, Zigfr. Meierovica bulv. 10.
Tālr. 21682.
Izgatavo ordeņus, žetonus, kareivju un biedrību nozīmes no zelta, sudraba un cita metalla.

ĀDU PREČU NOLIKTAVA
P. Natarevičs u. F. Kortins
Rīgā, L. Peldu ielā 15. Tālr. 22666.
Liela izvēle no ādas precēm, ārzemes un vietējās fabrikas.

VADOŠĀ MARKA
Neilanda sinepes
Rūpniecība: Rīgā, Peitavas ielā 10.
Iekšpilsētā, pie Mārstaļu ielas.
Tālrunis 24349.

B. Ozoliņš un Strauchs
Rīgā, Peldu ielā 15. Tālr. 21509.
Mērniecības un zīmēšanas instrumenti. Techniskie papīri. Ķīmikālijas. Darvas produkti.

KOLONIĀL- UN TABAKAS TIRGOTAVA
„Pie baltā gulbja"
J. Gurēvitc un M. Soloveičik.
Rīgā, Dzirnavu ielā Nr. 80.

KOLONIĀL, LABĪBAS UN TABAKAS PREČU TIRGOTAVA
L. Rafelsons un B-dris
Rīgā, Tērbatas ielā 33-35.
Tālr. 26267.

A. Riežnieka
MĒCHANISKA DARBNĪCA
Rīgā, Rēveles ielā 45. Tālr. 91819.
Izlabo auto elektrību, pārtin dinamo starterus, magnētes, lādē un izlabo akumulātorus.

Restorans „Rivjera"
Ārpilsētas izbraucama vieta.
Atsevišķi kabineti, jautra mūzika.
Vienības gatvē Nr. 79.
Tālr. 41736. A. Cers.

„Roche", Rīgā

PIRMKLASĪGS APĢĒRBU NAMS
H. Šomers
Rīgā, Marijas ielā Nr. 13.
Tālr. 27831.
Dib. 1885

MODES ŽURNĀLU TIRGOTAVA
I. Šulmanis
Rīgā, Teātra ielā Nr. 12.
Tālr. 20316.

SMALKĀKĀS DELIKATESES
K. Šreibers
Brīvības ielā 23. Tālr. 27536.
DIB. 1909. g.

V. Tauters
MĒBEĻU GALDNIECĪBA
Maskavas ielā Nr. 140.
Tālr. 21280.

Piedāvājam Skotijas un Jarmutas SIĻĶES
Herberts Tauriņš
Siļķu un koloniālpreču tirgotava
Rīgā, M. Minsterejas ielā 8. Tālr. 24842

TABAKAS FABRIKA
„Trud"
Rīgā, Ģertrūdes ielā Nr. 103.

Tušija
ŽĪDU ĢIMNAZIJA
Rīgā, Lāčplēša ielā 19.
Tālr. 33661.

H. Upens
Rakstāmlietas un zīmēšanas piederumi.
Kr. Barona ielā 31-a.

APAVU TIRDZNIECĪBA
„Vally"
Rīgā, Kaļķu ielā 21. Tālr. 23223.
Lielā izvēlē: dāmu, kungu un bērnu apavi, paša ražojuma. Ikdienas jaunumi.

GAISMAS KOPĒTAVA
„Vandun"
M. Minsterejas ielā 1, dz. 9.
Tālrunis 33189.

K.-S. «VESTDŪN», Dūner un Bdri
Rīgā. Tālruņi: 20886 27406.
Noliktava: L. Kalēju ielā 72.
Kantoris: 13. janvāra ielā 19.
Visi piederumi ūdensvad., kanālizāc., tvaika un ūdensapkurināšanai un vannu istabām.

ZVĒRĀDU APSTRĀDĀŠANA UN KRĀSOŠANA
J. A. Vestermans
Rīgā, Āpšu ielā Nr. 4.
Tālr.: 42816, 41724.

A-S. West-Export
OGLES — KOKSS
Rīgā, Vaļņu ielā Nr. 35.
Tālr.: 22962, 20975.

„Vezuvs"
ČUGUNA UN METALU LIETUVE UN MĒCHANISKA DARBNĪCA
Rīgā, Brīvības gatvē 1.
Tālrunis 92988.

Rūpniecības akciju sabiedrība
„Zvaigzne"
Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 11
Tālrunis 91338.
Skārda apstrādāšanas fabrika.

MAKSĀ 50 SANT.